

ŐSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Megjelenik negyedévente a magyarságtudomány és az ősi magyar nyelv kutatásának szolgálatában

Alapítva: 1972

Ára: 1200,- Ft

La Raiz Ancestral

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

A MBE új székházának belső udvara

Alapító - Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

Felelős szerkesztő: Dr. Gyárfás Ágnes
Szerkesztő: Bubcsó Gábor
Munkatárs: Bubcsó Gáborné

Kiadó: Miskolci Bölcsész Egyesület (MBE)
Adószám: 19071332-1-05
3530 Miskolc, Batthyány u. 1.

Levél: 3509 Miskolc, Pf. 819.

Szerkesztőségi telefonszám/fax:
+36-46-331-981

© Ősi gyökér 2016. XLIV. évf. 3. sz.

Minden cikkért a szerzője a felelős. Egyes cikkeket csak rövidített formában közlünk.

Kéziratokat nem őrünk meg, és nem küldünk vissza! **(Lemezen küldött anyag mellé kérnénk kéziratot is)**

Az Ősi Gyökér számai megtekinthetők a nemzeti hírhálón, az Országos Széchényi Könyvtár szerkesztésében: Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis (EPA) <http://epa.oszk.hu/02300/02387>

*Ugyancsak feldolgozza, de csak a tartalomjegyzéket közli a:
MATARKA - Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa
http://www.matarka.hu/szam_list.php?fsz=1556*

**Az adójuk 1%-át várjuk a MISKOLCI BÖLCSÉSZ EGYESÜLET Alapítványára
Adószám: 19071332-1-05**

ISBN 9632144546 • ISSN 1586-9423 • HU ISSN 1586-9423

Koszorúzás a Batthyány kúriánál

ŐSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

2016. XLIV. évf. 3. sz.

TARTALOM

MAGYAR TÖRTÉNELEM, ŐSTÖRTÉNET

Hankó Ildikó	
Az utolsó Árpád-házi király sírhelyén	2
Képek a 2016-os magyarságtudományi előadásokhoz	4

MAGYAR PÁLOS REND

Bakk István- Bakk Erzsébet	
A Boldogasszony-szigeti pálosok	6

MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN

Somos Zsuzsanna	
FEKETE-AFRIKÁBA SZAKADT HONFITÁRSAINK	
A magyarabok/magyarabok	30

MAGYAR NYELV

Czeglédi Katalin	
A földrajzi nevek és a magyar őstörténet az	
Izter folyó kapcsán	33

ROVÁSÍRÁS

Nagy Ferenc	
P R Ü G Y falu neve	50

MAGYAR ZENE

L. Kecskés András	
Csángó dobok, szóljatok!	51

TUDOMÁNYTÖRTÉNET

Gyárfás Ágnes	
A sumir szóról.....	57

MAGYAR NÉPMŰVÉSZET, NÉPKÖLTÉSZET

Tomory Zsuzsa	
Ősi magyar imádságaink	60
Antal Csaba	
Lánc, lánc, eszterlánc	69
Wohlfart Zoltán	
X, Y, Z és a székelykeresztúri kályhacsempék	73
Gyárfás Ágnes	
A HUSZÁRBÓL LETT KIRÁLY (Jó, ördögös ősi mese) Elemzés	78
A huszárból lett király (mese)	80

ESEMÉNYEK

7. Báthory-Brassai Nemzetközi Multidiszciplináris Konferencia	
az Óbudai Egyetemen	
2016. május 19-20. (szerk.).....	86

Életfának bő termése

<i>A Miskolci Bölcsész Egyesület gyűjteményes kötete budapesti</i>	
<i>és miskolci könyvbemutatói</i>	87

Emlékhelyek Napja Muhi

2016. május 14. (szerk.)	88
--------------------------------	----

Héthavas Gyermekai

Gál Elemér regénye, mint hősi játék az Egre Gárdonyi Géza	
Színházban (szerk.)	89
„VII. Dunán innen, Tiszán túl” Tehetségkutató verseny döntője	
Miskolc, 2016. június 11.	
Rápóti Fekete Mónika szervezésében (szerk.)	93

Áldott emlékü képtelenségek...

Pataki János kiállítása Tiszaújvárosban 2016. májusában (szerk.) ...	96
--	----

Néptánc a médiában

A szentendrei konferencián (2016. jún. 16.) felvetett gondolatokról	
(Záhonyi András)	98
Kincses Károly bevezetője: a Táltos kecske c. könyvbemutató	
kapcsán	101

KÖNYVEK

Vukics András: A hagyományos mese szellemi valósága	
(Záhonyi András)	103
Kőrösi Mária: Két nyár Albániában	
(szerk.)	108
Fister Mária Magdolna: Alagutak balladája	
(szerk.)	109

OLVASÓINK ÍRTÁK

Tomory Zsuzsa Amerikában szerveződő Magyarságtudományi	
Egyetem tantárgyai	110
Dr. Borbola János levele	111
MIGRÁNSOK	111
Dr. Mező Ferenc levele	111
Mihálka Béláné, Kis Katalin versei gyermekeknek	112
Somos Zsuzsa: Fohásza	112

HÍREK

A Miskolci Bölcsész Egyesület „KORSZAKOK” címmel továbbképző	
előadássorozatot indít a késő délutáni órákban	113

SZABINA ROVATA

Tibold Szabina	
Mágikus porták, csillagkapuk	114

VERSEK

Hervay Tamás versei: Tér-időben élő, A tetőfedő cipője	121
Vágta életre, nem halálra, Sárkány dal	121
Ahogy a boltív hordozza, Őslelkek keljetek!	122
Móra Ferenc: A hegedű	

Hankó Ildikó

Az utolsó Árpád-házi király sírhelyén

Napjainkban viták keresztüzzébe került a budai Vár egykori karmelita kolostorának felújítása, a miniszterelnöki hivatal beköltöztetése miatt. Kevesen tudják, hogy az épület elődje még ferences kolostorként utolsó Árpád-házi uralkodónk, III. András sírhelye volt.

A karmelita kolostor épülete

A ferencesek kolostora a 13. század második felétől a Várhegy déli részén, a mai Színház utcában állt. Ez az a hely, ahol a szépen épülő és gazdagodó város fővárossá fejlődött. A kolostor élén olyan neves szónokok és írók álltak, mint a XV. században élt *Temesvári Pelbárt* és *Laskai Osvát*. Többek szerint ebben a kolostorban élt *Kálti Márk* is, vagyis itt született meg a Képes Krónika. A ferencesek 1514-et követően elhagyták a kolostort, amit a XVII. század elején átalakítottak. A templomból dzsámit, a kolostor épületéből a budai pasák rezidenciáját rendezték be fényűző módon. A budai pasa szerájának fürdőjét abból a szivattyúból alakították ki, ami eredetileg a Vár dunai vízszivattyúja volt.

Budavár felszabadítása (1686) után a kolostort a karmeliták kapták meg. Az újonnan átépített

épület jócskán eltért az eredeti ferences kolostor alaprajzától. Az új épületegyüttes az ásatások tanúsága szerint a késő középkori templom szentélyének bővítésével gyakorlatilag „*rákönyökölt*” a külső várfalra. Amikor II. József a szerzetesrendeket, így a karmelitákat is feloszlatta, a templomukat Kempelen Farkas (a sakkautomata megalkotója) tervei alapján, a Budán állomásozó katonai garnizon számára színházzá alakították át. A templom szentélyéből lett a színpad, a hajdani kriptá helyén pedig a süllyesztő. Utóbbit azért érdemes hangsúlyozni, mert naponta róják fel a kormánynak, hogy a Várszínháznak el kell hagynia mai helyét. Pedig ha jól meggondoljuk, a színpad éppen az alatta lévő templom kriptája fölött van, ahová nem akárkiket temettek.

A karmeliták templomának megvilágításáról a Duna felőli hátsó falon lévő, félköríves ablak szolgált. Ide temették 1301-ben *III. András királyt*, férfiágon az utolsó tagját az Árpád-házi dinasztiának. 1309-ben *János kalocsai érseket*, majd a már említett Laskai Osvátot és Temesvári Pelbártot. Sőt, *III. András első feleségét, Fennénát* is, aki lányuk, *Erzsébet* anyja volt. A színházi átalakítások során a kriptában talált halottakat (csontokat) válogatás nélkül a „közeli temetőben”, feltehetően a Vízivárosban hantolták el. Azóta azt a temetőt is felszámolták. Így nem tudható, hová lettek a királyi maradványok.

Hová lett *III. András* király teteme? A történet eleve hamis vágányra futott, mert a Kapisztrán téren álló Mária Magdolna-torony bejáratának bal oldalán egy 1866-ban föltett emléktábla látható, amelyen megemlékeznek arról, hogy ott koronázták meg *I. Ferenc* királyt és oda temették *III. András* Árpád-házi királyt. Ez az utóbbi közlés téves. 1301. január 14-én Budán hirtelen meghalt *III. András*, akit a helyi ferences templom szentélyébe temettek. Amikor a második világháború után az 1970-es években megkezdtek a Várszínház helyreállítását, előtte kiváló szakemberek alaposan felkutatták a területet. A hajdani kolostor alatti részen a feltárásokat *Gerő Győző* régész vezette.

A valaha volt ferences templom szentélyének középső részén az ásató munkások szarkofágdarabokat találtak. A sír helyéről sok ezüst flitter és fémszál került elő, de csontvázrészeket állítólag nem találtak. Mire a szakemberek a helyszínre érkeztek, a finom fémszálak is „elkallódtak”. A király halálának okáról nem sokat tudtunk, egyesek szerint megmérgezték, mások szerint cukorbetegségben (sorvadásban) hunyt el. *III. András*sal nem halt ki az Árpád-ház, mert leánya, *Erzsébet* 1338-ban a svájci Tössben kolostorba vonult és ott hunyt el, a domonkosoknál, ahol el is temették. Így női ágon vele halt ki az Árpádok dinasztiája.

Milyen uralkodó volt *III. András*? Országában a hatalmas birtokokkal rendelkező oligarchák nagy káoszt teremtettek, amit a király igyekezett

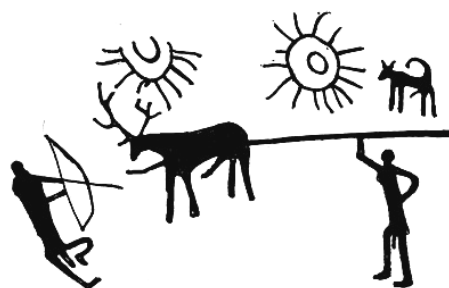
megszüntetni. A nemesség bízott benne, az egyház is, ezért segítségével próbálták meghonosítani Magyarországon az észak-itáliai korai rendi államot. *Andrást* *Szent István* koronájával avatták be (koronázták). A koronázás után törvényben biztosította a nemesi szabadságjogok tiszteletben tartását, támogatta a nemesi vármegyét, bővíteni igyekezett a megyék hatáskörét. Nem volt hajlandó eltérni, hogy a trónkövetelő *Habsburg Albert* egy sor nyugat-magyarországi vár elfoglalásával megkurtította az ország felségterületét.

III. András király (1290-1301)

A tehetséges, keresztény, az ország területét tíz körömmel védő király halálának helyszíne inkább illik az országot kormányzó államférfiakhoz, mint bármi más. A hajdani templomok, kolostorok légköre a feltárt romok jóvoltából ma is belengi a területet. *III. András* legszebb búcsúztatóját halála után két évvel, az Ákos nembeli *István* nádor írta: „*Meghalt András, Magyarország jeles királya... az utolsó aranyágacska, amely atyai ágon Szent István királynak, a magyarok első királyának nemzetségéből, törzséből és véréből sarjadt... halálát Rachel módjára siratván meg*”.

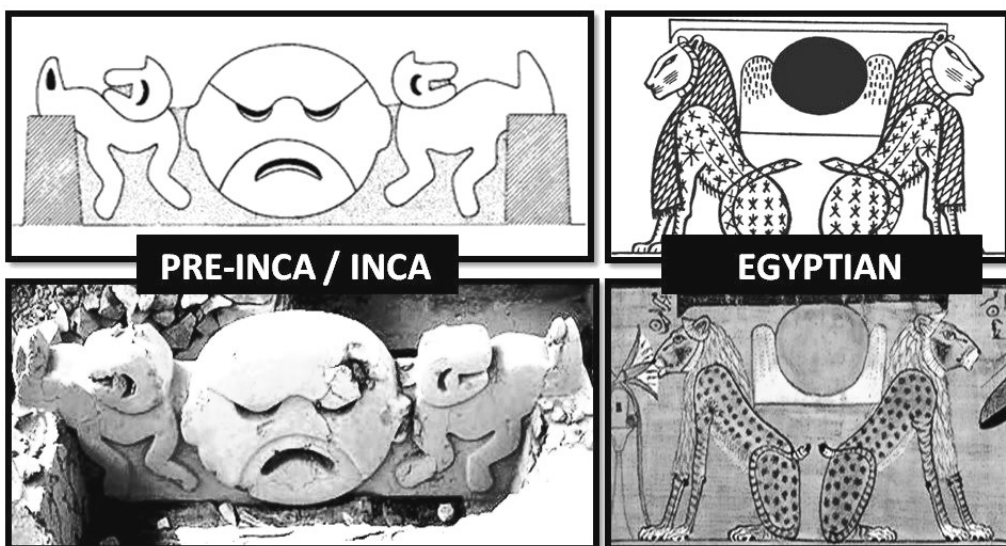
A 2015-16-os Magyarságtudományi Napok előadásaihoz mellékelünk néhány képet

Kővéset Indiából a Kettős Nap képével

Ez a nagyon érdekes kő-rovás emlék India észak-nyugati területén, Burzahom, Kázmírban talált lelet. Burzahom volt az első neolitikus terület, melyet Kázmírban találtak, kb. 5 km-re Shalimár nevezetes Mughal kertjétől.

Bőséges étellemmel látta el őket a Himalája lábait borító erdő, vízzel a folyók és a tó (?). A Burzahom fennsíkon biztonságban voltak a rendszeres szezonális árvizektől, s az emberek a kőkorszak óta (kb. 5000 éve) lakták a vidéket, korai történelmi korokig. Az ott élők kiteljesedtek a gyűjtögető vadászó életmódból veremlakókká, majd agyagformázó földművesekké.

Régi inka és egyiptomi Nap ábrázolás

Nap pályáját őrző hegyikecskék
DILMUN SEAL 2500 BC - 500 BC

A kígyó védő szerepe régi képeken

(A képeket Tibold Szabina küldte)

Bakk Erzsébet – Bakk István

A Boldogasszony-szigeti¹ pálosok

I. kép. Boldogasszony apácája, Szent Margit.
(Forrás: Feszty Masa festménye)

Induljunk ki újból tehát a Regula² kérdéséből, amit a Hunyadi Mátyás király³ korában a domonkos apácák kértek és kaptak „domonkos szerzetesektől” a margitszigeti apácák vagy Duna szigeti apácák, vagy Nyulak szigeti apácák, korábban az Insula Sanctae Mariae, Insula Beate Marie Virginis⁴: Boldogasszony-szigeti apácák.⁵ Ma

¹ Cod Dipl. Tom 5. vol. 2.

² Magyar Pálosok II. Pálos emléknep a 750 éves Pálos rend tiszteletére és Árva Vince atya emlékére 2009. február 14. Apokrif írások, Budapest: MVSZ, 2009. In: Bakk István: A pálos regula. 700 éves a magyar Pálos rend 1308-2008. 51-96. p.; Bakk István – Bakk Erzsébet. A magyar Pálos Rend oktatási és irodalmi életének története, szerk. Gyárfás Ágnes, Miskolci Bölcsész Egyesület, Miskolc, 2014. 78-79. p.

³ 1458-1490

⁴ A középkori okleveleinkben természetesen többször előfordul a szigetnek insula Beatae Virginie, insula Sanctae Mariae elnevezése. Lásd: DL 136, DL 589, DL 75512 és a DL 6483. Podharaczky Chron. bud. 204. lapon így említi meg: „sepultus est in Ecclesia B. Virg. in insula budensi loco Beginarium.” – „Eltemetett V. István a budai szigeten a bold. Szűz egyházában... In: Óri G. György (1877) p. 163.

Margit-sziget. A sziget Árpád-kori nevei: Insula Budensis,⁶ Insula prope Budam,⁷ Insula iuxta Budam, Insula super Danubio circa Veteran Budam⁸, Insula Leporum, Insula virg. Marie voltak. De nevezték Boldogasszony kolostora a Nyulak szigetén is, de úgymint Szűz Mária monostora in Insula Leporum-nak is. Tudjuk, hogy több sziget is található Budapest környezetében és a Margit-sziget mellett is két kisebb sziget volt található.

Amikor Pest városa még Duna-sziget volt ez az ókori állapot a XI-XII. században is fennállt. A Rosd- (mai néven Szentendre-) sziget. A mai Hajógyári-sziget, és a Boldogasszony-szigete a mai Margit-sziget a XIX. századig három szigetből állt. A Csepel-sziget, északi csücskén királyi kúriával és faluval (mai Szabad kikötő táján) és több kolostorral. Az Ördög-árokknak, Buda másik „főfolyójának” – középkorban „Szent Pál⁹ pataka” a neve. A Szent Pál patak munkájának köszönhetjük a Hűvösvölgy, a Városmajor és a Vérmező lapályát.

A prope (mellett) és a sub (sup) előtt és az inter (között, közé) intra (alatt) etc. Mit is jelentett az oklevelek értelmében a középkorban. Nézzük, tehát Váci Pál szerzetes elkészítette a regula¹⁰

⁵ Wenczel Gusztáv: Árpád-kori új okmánytár Codex Diplomaticus Arpadianus Continuatus, Akad. IX. köt. 198. oldalán: „V. István királynak törvénykezési szabadalma a nyúl-szigeti apácázárdának népei számára 1272...”; Wenczel VIII. köt. 266. oldalán: „IV. László királynak a nyúl-sziget birtokát tárgyazó adománya az ottani apácázárda számára. 1276...”

⁶ DL 812, DL 1488, DL 8004.

⁷ DL 60120

⁸ Az oklevél 1367-ben emlékezik meg erről, amikor a fentebb már idézett 240 forintot a révjövedelemből biztosította. Ekkor említi: „tributum in Veteribuda habitum, simulcum proventibus piscium, qui tempore yemali super dicto fluvio Danoby in eadem Veteribuda onservantur.”; DL 4476.

⁹ Remete Szent Pál.

¹⁰ „Vátzi Pál magyar kézírata a Szent Domonkos Rendjét követő apácáknak szerzetes intézetéről, 1474-dik évből.” 1637-ben Ferrárius Sigmond (De Rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Preadicatorum, Viennae Austriae) két ízben említi ezt a kéziratot. A 449. oldalon így ír: „Fratr Paulus Ungarus Vatiensis, Magister Artium et Sacrae Theologiae Lector scripsit et transtulit Regulam et Constitutiones Soro-

magyar fordítását a szigeti apácák számára. Az ősi magyar Pálos-rend kiemelkedő szerzetesi voltak: Csanádi Adalbert, Hadnagy Bálint, Szombathelyi Tamás, Váci Pál, Zalánkeméni János, Dombroői Márk és Gyöngyösi Gergely (Gregorius Coelius Pannonius) is, a magyar nyelvű szertartáskönyveket legalább annyira fontosnak tartották, mint a latint.

A *Rituale Paulinorum* XV/129 kötetben levő konstitúciókat Gyöngyösi Gergely nyomtatásban közrebocsátotta. Tudjuk, hogy regula szerzők voltak még: Szent Benedek, Szent Ferenc, Szent Ignác, Szent Vazul, Szent Jeromos etc. Az ősi magyar Pálos-rend ragaszkodott az augustinusi regulához ezt a rendtörténeti adatokból kiolvashatjuk.

Aurelius Augustinus regulájának latin szövegének 61 szabályának mindegyikét magyar nyelvű magyarázatokkal látta el. A magyarázó részben Szentírás-idézetek, és Szent Ágoston más írásaira utal a szerző. Hivatkozásokat tartalmaz még Szent Bonaventúra, Szent Jeromos, Szent Bernát, Szent Gergely, Szent Vazul munkáira és természetesen a Pálos-rend konstitúciójára vonatkozó idézetek is megtalálhatóak a műben, sőt hitbéli kitartásra, szorgalomra buzdító gondolatok és jó tanácsok a fiatal szerzetesek számára a szerzőtől. Az egyes irodalmi ajánlásai a korszerű szerzetes-eszmény ismeretéről és helyesléséről tanúskodnak. Ékesen tanúskodik, hogy hazánkban az egyetemes emberi kultúra ugyanúgy virágzott, mint a nyugati országokban.

Váci Pál¹¹ pálos szerzetes 1474-ben Szent Ágoston reguláit és rendi határozatokat fordított a

szigeti apácáknak. Váci Pál eredeti kéziratának fennmaradt töredékét (Birk-kódex, f. 1v) ma Birk-kódex néven tartjuk számon.¹²

2. kép. [Birk] kódex (OSZK). Augustinus kódex. Bibliotheca Corviniana. Szerkesztette: Csapodi Csaba - Csapodiné Gárdonyi Klára. Magyar Helikon - Corvina, Budapest, 1981. 14. kép. (Firenze, Bibliotheca Medici)¹³

Már Ferrárius Sigismundus (*De Rebus Hungaricae Province Ordinis Praedicatorum Viennae Aistriae* 1637.) két ízben említi a magyar kézira-

rum Ordinis Praedicatorum in Hungaricam Lingumam de verbo ad verbum, et alicubi maioris claritatis ac Hungarici Sermonis leporis gratia, ad sensum, anno 1474, absolvitque die S. Remigii in Conventu Sigety, pro Insula Leporum." Az 529. oldalon pedig így ír: „In eo Szigethiensi Conventu Frater Paulus Hungarus AA. et Philosophiae Magister, et Sacrae Theologiae Lector, Regulam et Constitutiones pro Sororibus Monasterii Leporumse ex Ungarico latine vertisse fatebatur anno 1474, in die Sancti Remigii, ut autentica exemplaria, quae apud mesunt, adtestantur.” Megjegyzés: Premontreiek és a domonkosok regulája is a Szent Ágoston-i regula és az ősi magyar Pálos-rendnek is. - Hugo, Charles-Louis: *Insulae B. Mariae In: Sacri et canonici Ordinis Praemonstratensis annales, in duas partes divisi...* 1734. p. 897.

¹¹ Váci Pálról (Frater Paulus Ungarus) In: Sigismundus Ferrarius: *De rebus Hungaricae ordinis praedicatorum, Viennae. 1637.* p. 449.

¹² A kézirat a fogalmazványa a fordításnak, a törlésekből, javításokból jól látszik, hogy a szerzetes nagyon pontos szöveget akart készíteni és „nem küszködött” a latin szöveggel hiszen Magister Artium et Sacrae Theologiae Lector volt.

¹³ Birk-kódex: Négylevélynyi, 1474-ből származó nyelvemléktöredék, amely Szent Ágoston reguláját és a domonkos apácák rendi konstitúcióit tartalmazza. A töredék Váci Pál eredeti fogalmazványának részlete, a bécsi udvari könyvtárban egy kötéstáblából került elő, 1889-ben Kluch János határozta meg. Nevét a könyvtár akkori igazgatójáról, Birk Ernőről kapta. 1932-ben került az Országos Széchényi Könyvtárba, Budapestre. Kiadása: Birk-kódex 1474. Hasonmás, betűhű átirat és latin megfelelő. Kiadta: Pusztai István. Akadémiai Kiadó, Budapest: 1960. (Codices Hungarici 5.) Irodalom: Molnár József - Simon Györgyi: *Magyar Nyelvemlékek.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1976. 91. Megjegyzés: A pálosok jelenlétéről a Nyulak-szigetén (Boldasszony-szigete, Margit-sziget, Szent Margit-sziget, Duna-szigeti).

tot, először a 449. oldalon így ír róla: „Frater Paulus Ungarus Vatiensis, Magister Artium et Sacrae Theologiae Lector scripsit et transluit Regulam et Constitutiones Sororum Ordinis Praedicatorum in Hungaricum Linguam de verbo ad verbum, et alicubi maioris claritatis ac Hungarici Sermonis leporis gratia, ad sensum, anno 1474, absolviq[ue] die S. Remigii in Conventu Siget[is], pro Insula Leporum.” Alább (pag. 529.) még határozottabban beszél: „In eo (Sziget „In eo (Sziget-hienai) Conventu (cujus neque S. Antonini, neque Cardinalis Pazmany, neque Plody Catalogi meminere) Frater Paulus Hungarus A. A. et Philosophiae Magister, et Sacrae Theologiae Lector, Regulam et Constitutiones pro Sororibus Monasterii Leporum se ex Ungarico latine vertisse fatebatur anno 1474, in die Sancti Remigii, ut autentica...” Váti Pál magyar Kézírata a’ Szent Domonkos Rendét követő Apátzáknak szerzetes Intézeteikről, 1474-dik évből.”¹⁴

A Váci Pállal való ismerkedés során mindenekelőtt neve kell, hogy foglalkoztasson. A bécsi egyetem anyakönyvében a következő bemutatással jön elénk: „Paulus de Bachia” 1445. október 13-án (A tanév a középkorban október 16-án, Szent Gál napján kezdődött.) négy groschent fizetett, amikor beiratkozott Thomas Ebendorfernek, a bölcsészettudomány és a teológia magiszterének elő-adásaira. A következő, már korábban is ismert feljegyzés három évvel későbbi. Itt a név már Paulus de Wacia (Bachia).

A bejegyzés a Birk-kódex kiadója szerint az 1448-as baccalaureatusi vizsga kapcsán kerülhetett az egyetemi jegyzőkönyvbe. A mi Pálunk 1445-ben érkezett Bécsbe és jegyeztette be magát a bölcsészeti kar diákjai közé. Ez volt az az év, amikor *Aeneas Silvius Piccolomini*, a későbbi II. Pius pápa nyilvános disputát tartott a bécsi univerzitás aulájában. Paulus de Wacia tanára *Thomas Ebendorfer* lett, akiről Aeneas Silvius így emlékezett meg: „...nem középszerű teológus; azt mondják, haszonnal forgatható történeti műveket ír.” Pál testvér szigeti működését Ferrarius feljegyzése alapján mégis biztosra vehetjük.¹⁵ A

töredék Bécsben 1889-ben került elő a császári könyvtárban különféle részecskék közül, amelyeket 1860-tól kezdve a könyvtáblák belsejéből fejtettek ki. Sajnos azt nem jegyezték föl, hogy melyik könyv vagy kézirat kötéséből áztatták ki ezeket a darabokat, amelyet Ernst Birkről, a könyvtár akkori igazgatójáról neveztek el Birk-kódexnek azaz az Augustinus-kódexet. Sigismundus Ferrarius arról számol be krónikájában, hogy az általa 1636-ban Magyarországon látott kódexben az Ágoston-regula és a konstitúciók szóról szóra való fordítása található magyar nyelven.

A kézirat a fogalmazványa a fordításnak, a törlésekből, javításokból jól látszik, hogy a szerzetes nagyon pontos szöveget akart készíteni és „nem küszködött” a latin szöveggel hiszen Magister Artium et Sacrae Theologiae Lector volt. (Birk-kódex, f. 1v). A kolostorban tanított fiatal szerzeteseknek teológiát, legalábbis lektori címe erre mutat. A teológia ismerete pedig a biztos latin tudás nélkül lehetetlen. Hiszen a fordítás oka is a XV. századi domonkos rendi reform állapot. Még 1482-ben, mint a reformok őrzőjének, részt kellett vennie a budai és pesti domonkos konventek vizitációjában (vizsgálatában) is.

Természetesen a szigeti Domonkos-kolostor alapítása szorosan kapcsolódik Árpád-házi Szent Margitához.¹⁶

IV. Béla 1241-ben a vesztt Sajó menti csata után előbb „Felső-Ausztriába”, majd a Split melletti Clissa várába menekült feleségével, a bizánci származású Laskaris Máriával együtt.

Vegliában született 1242-ben leányuk, Margit. Magyarországra való visszatérte után a király leányát 1245-ben már 3 éves korában a veszprémi apácakolostorba adták. A gyermek Margit¹⁷ még csak 9 éves, amikor 1252-ben átköltözött több tár-

¹⁴ Döbrentei Gábor (szerk.): Magyar nyelvemlékek, Foglalat. II. Buda, 1840. 10-12. p.

¹⁵ Bakk István – Bakk Erzsébet: A magyar Pálos Rend oktatási és irodalmi életének története, Miskolc: MBE, 2014. 78-79. p.

¹⁶ Gárdonyi regénye a kolostor építésével, felszentelésével, Margitnak és apácátársainak az új kolostorba költözésével kezdődik (1252). Az alapítólevél 1259-ben kelt, és elbeszéli az alapítás körülményeit. Érdekessége, hogy az eredeti dokumentum mellett a levéltárban megtalálható az 1734-ben keletkezett magyar nyelvű fordítása is, amelyet nagyon körültekintően kell figyelembe venni, mert az eredeti oklevél és a fordítása nincs összhangban egymással. (MNL OL: DL 492).

¹⁷ „Vita Sanctae Elisabethae et divae Margaritae” In: Vita S. Elisabethae viduae, nec non B. Margitae Virginis. Tyrnaviae, MDCCLXX.

sával¹⁸ a számára ajándékozott Boldogasszony-szigeti kolostorba.

IV. Béla király feleségével együtt itt látogatta meg leányát e kolostorban. Margit haláláig, 1270-ig itt élt. Érdekes okleveles nyoma 1270-ben tűnik fel, midőn Onnus (Anus = Anna) Turul comes özvegye Nyulak szigetében Margittal együtt viselven a zárdai magányt. Budavárnak a Várhegyen (1256 után) való fölépítésével új székváros létesült. Már *kiépült egyházaival* (később a pálosokkal együtt) a Váralja, Felhévíz és az Óbudához tartozó Nyulak-szigetén egy királyi udvarházzal kapcsolatos domonkos apácakolostor is, ahová IV. Béla leányát, (Szent) Margitot helyezte el. A kolostor a Nyulak-szigeti¹⁹ nagy részbirtokai mellett

¹⁸ 100 fő. In: Rupp Jakab: Magyarország helyrajzi története I. köt. Pest, 1870. p. 42.

¹⁹ Insula Leporum: Monasterii: Monialium de Insula Leporum populis St. iun. Rex immunitates confert. 1265. IV. 3. 295. - Monialium de valle Vesprim. erga suam patronam obligato. 1274. V, 2. 229. - S. maria de Insula Leporum 1270. V. 1. 50. - Vide: Insula Leporum. - Salmar, terra in C. Pestiensi pro Mecse in Insula Leporum cambiata. 1255. IV. 2. 360. - Sinkota, Nemus, et Nogus terrae i. Rakus. 1259. IV. 2. 488. - terra Moni. Insula Leporum i. Rakus. 1259. IV, 2. 488. - 1264. IV. 3. 208. - Sumchund, t. reginalis in C. Albensi, hodie Dömsöd. 1291. VI. 1. 149. - a Fenenna, Andreae III. coniuge, Monialibus de Insula Leporum donata. Sümegh, villa in C. Strigon. Monialium de Insula Leporum. 1275. V, 2. 286. - Szolga-Györ, castrum. 1269. VII, 1. 357. - terra in C. Pest., Moni. de Insula Leporum collata, quas inter Stephani V. Regis lilia. 1270. VII, 2. 10. - poss. ad Danubium. 1423. X, 6. 568. - Telki, villa 1193. II. 295. - 1211. III, 1. 110. 1229. V, 1. 305. - 1271. V. 1. 175. - 1399. X, 2. 658. - in C. Simigh. 1280. V, 3. 74. - 1390. X, 1. 576. - villa regia in C. Simigh. 1429. X, 7. 157. - possessio. 1384. X, 1. 170. - 1429. X, 7. 149. - poss. in C. Simigh. 1265. IV. 3. 311. - 1429. X, 7. 149. - (Super poss.) longa lis per Pal. decisa. Ibid. - (Abbas de) terras sui Mon. civibus Pest. in censum locat. 1246. IX. 7. 657. - terra in C. Simigh. Cruciferis damnus passis confertur. 1265. IV. 3. 311. - Confer Mon. Moni. de Insula Leporum unitum. 1279. V. 2. 548. - Theluki, poss. Moni. de Insula Leporum, in C. Simigh. sita. 1270. V, 1. 64. - (Ecclesia de), 1291. VI, 1. 93. - Ujbech, cum palatio ad Jenő, Moni. de Insula Leporum. (Vjbech). 1268. IV, 3. 487. - poss. 1280. V. 3. 74. 107. - ad Danubium sita, Villelmi Drugeth Palatini. 1330. VIII. 3. 507. - al. Ujbécz. 1382. IX, 5. 622. - Ujjenő, t. Praem. Mon. in Insula Leporum. IV. 2. 173. - Vásárhely, terra. 1272. V, 1. 260. - poss. Moni. de Insula Leporum. V, 1. 261. - t. filiis Mykula iuste adempta. 1288. V, 3. 435. - (villae) tributum ab iniquo Rolando Wojvoda ademptum, Jo. de Kalata restitutum. 1296. VI, 2. 24. - poss. 1400. X, 3. 239. - in C. Castrif. (ad montem Somlyo). 1429. X, 7. 120. - Zederkén, poss. in Baranya, Moni. de Insula Leporum

még számos jövedelmet kapott, legfőbb bevétele a budavári Nagyboldogasszony templomtól származott.²⁰ A Nyulak-szigetén volt az előbb bencés²¹ majd Szent Mihály premontrei²² majd pálos monostor is, és itt található és a szigeten van a Szent Klára ferences kolostor is. Továbbiakban ezt olvashatjuk D. Fuxhoffernél:

„Anno 1483 *Petrus de Varda* Archiepiscopus Colocenus, et summus Regis Cancellarius mandato Mathiae Regis Praeposituram²³ S. Michaelis de insula leporum Ordini Praemonstratensium restituit, sed post decennium data est Paulinis, ut habet „Synodus Pazmaniana” inquit Timon. c)²⁴ Non videtur summus Cancellarius optima fide occupavisse, tenuisseque Praeposituram, qvi tam sicce iubetur a Rege, eandem legitimis heris restituere. Nempe rapimur interdum, dum fortuna ridet. P. Timon vir alias solertissimus, atqve etiam sagacissimus pro Praepositura insulae leporinae, scribere volebat, Praeposituram insulae Csepelyiae S. Eustachii Paulinis traditam fuisse. Vide infra ih serie Monasteriorum Ordinis S. Pauli primi Eremitae: de Csuth.”²⁵: „Az 1483 évben a Várad Péter kalocsai érsek legfőbb ki-

legata. 1272. V, 1. 188. 189. - al. Zederkyn, t. i. pontem Namija Baranya. 1272. Ibidem. In: Fejér György: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis: Index ..., 11-12. kötet, 38, 88, 91, 111, 138, 206-207, 211, 249, 252, 297-298, 307, 338, 346, 389, 412-413, 429, 431, 437, 442, 448, 456, 464-465, 502.

²⁰ A veszprémi püspök érdekeibe gázolt IV. Béla király azal is, hogy a Nagyboldogasszony-egyház kegyuraságát a szigeti apácáknak adta. (kegyúrhölgyek) In: Zolnay (1982) p. 323.

²¹ Zolnay László: Az elátkozott Buda. Buda aranykora Budapest: Magvető Kvk., 1982. p. 218.

²² P. Xistus Schier: Buda sacra p. 76.- Praepositurae S. Michaelis A. de insula leporum Ab Anno 1438-1440. Accesserunt: Supplementa, Indices Et Genus, Incunabula... p. 98. 831 – Megjegyzés: Péterffy „Sacra concilia” 1741. Pozsonyban megjelent munkájában II. Pius pápa bulláját említi 1464. évről. Melyben a rendet közvetlenül az esztergomi érsek alá rendeli. Megjegyzés: Péterffy Károly (1700-1746) szerkesztette a zsinati határozatok közreadásával (Sacra concilia ecclesiae Romano-Catholicae I–II. A római katolikus egyház szent zsinatai), Pozsony 1741-1742).

²³ Elsőbbség, kiváló, élére tenni.

²⁴ Epit. ad hunc annum: Pótlás ezekhez az évekhez.

²⁵ Fuxhoffer, Damiani: Monasteriologia regni Hungariae in qva Libris V Synoptice, orginario-diplomatice... et Monasteria Ordinis Sancti Benedicti E probatis Patriae, et... Liber I. 1804. 43-44. p. Lásd még: Timon epit Chron ad annum 1304 et 1305. : Timon pótlása 1304, 1305 évekhez.

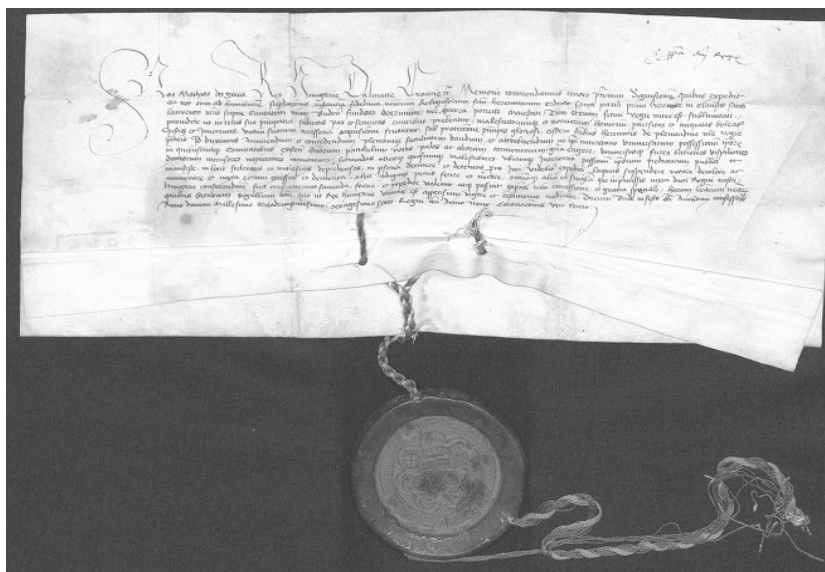
rályi kancellár Mátyás király megbízásából helyre (visszaállította) a Nyulak szigetén Szent Mihály [kolostora a St. Margithe de Insula Leporim-on] a premontrei rendben, de egy évtized múlva a pálosoknak ajándékozták²⁶, úgyhogy most birtokolja a „Pázmányi kollégiuma” mely kiderül az V. Zsinatból, így idézi Timon. c) Nem látszik, hogy a legfőbb kancellár a legjobb hozzáállással birtokba vette volna és birtokolná, (szobrot, képet, oltárt) amit oly egyszerűen elrendelt a király, ugyanazt a törvényes örökös visszaadná. Bizonyára néha kiraboltatunk miközben Fortuna nevet. P. Timon, aki a legjártasabb (férfi) úgyszintén a legjobb szimatú és igen éles eszű a Nyulak szigetével (szobrával, oltárával, képével stb.) [kolostorával] kapcsolatban, írni akart az átengedéséről²⁷ a Csepel szigeti Szent Euszták-i pálosoknak. Ilyen felülről betett láncolat okán éltek Csúton is monostori rangban Első Remete Szent Pál rendje a pálosok.”²⁸

Így tehát Mátyás király a pálosoknak adta csúti monostoron (1475-től pálos) kívül Fehéregyházát (Alba Maria'), 1480-tól pálos rendi kézben és zsámbéki monostort (1477-től pálosoké),²⁹ és Mátyás utódja II. Ulászló 1493-ban a Bol-

dogasszony szigetén levő Szent Mihály Arkangyalról elnevezett monostort is az ősi magyar Pálosrend kapta meg, ami az előbb említett premontreiek rendjének birtoka volt.

A zsámbéki (pilisi ispánság) Keresztelő Szent János monostorának első pálos perjele Váci János. Továbbá 1482-ben Pátka és Szerdahely birtokokat tizeddel együtt megkapták a pálos atyák.

A „Privilegiales Iuis Gladij... S. Laurenty ... Supra [Veteran] Budam³⁰...” 1466. január 17-én a király a rettegett pallos joggal (ius gladii) is felruházta az ősi magyar Pálos-rendet: „Mátyás király a [Veteri] Buda feletti Szent Lőrinc kolostor pálos remetái részére, hogy az vezetésük alá tartozó területen békét és biztonságot nyújthassanak, az ártalmas emberek bűneit kiirthassák és a jámbor emberek az élelmükhöz szükséges javakat megkereshessék, megengedi, hogy az összes birtokain akasztófát, kereket, karókat és más kínzó eszközöket állíthassanak fel, az összes rablókat latrokat, gonosztevőket, gyújtogatókat, méregkeverőket, ráolvasókat és gyilkosokat elfogva felakaszthassák, kerékbe törhessék, lefejezhessék, megégethessék.”³¹

3.a. kép. Mátyás király kiváltsága a Pálos-rendnek a rettegett pallos jog. 1466. január 17. (Remete Szent Antal napján. DL 16297.) (Forrás: MOL)

²⁶ 1493-ban a margitszigeti premontrei prépostságot a magyar Pálos-rend kapta meg. In: Óri G. György: Margitsziget történelme az 1-ső századtól a jelenkorig és a Margitszigeten lakott hét tekintélyes szerzetes rendek eredete, rendeltetése, főbb szabályai, színezett öltözet s rövid történelme, 2. kiad. Kecskemét, 1877. 91, p. 163.

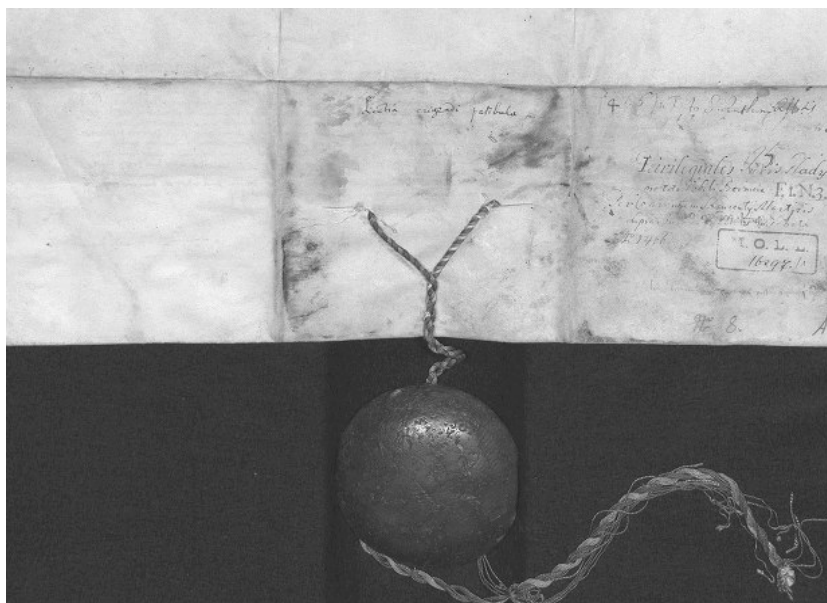
²⁷ II. Ulászló király adta a premontrei monostort a szigeten a pálosoknak 1493-ban.

²⁸ Fuxhoffer, Damiani: Monasteriologia regni Hungariae 16-17. p.

²⁹ Varia Paulina III. (1998) 251-256. p.

³⁰ Vetro Budensi, Veteris Budensis Bártfai (1938.) p. 267., Veteri Buda DL 8647, Bártfai (1938.) 112-113. p.

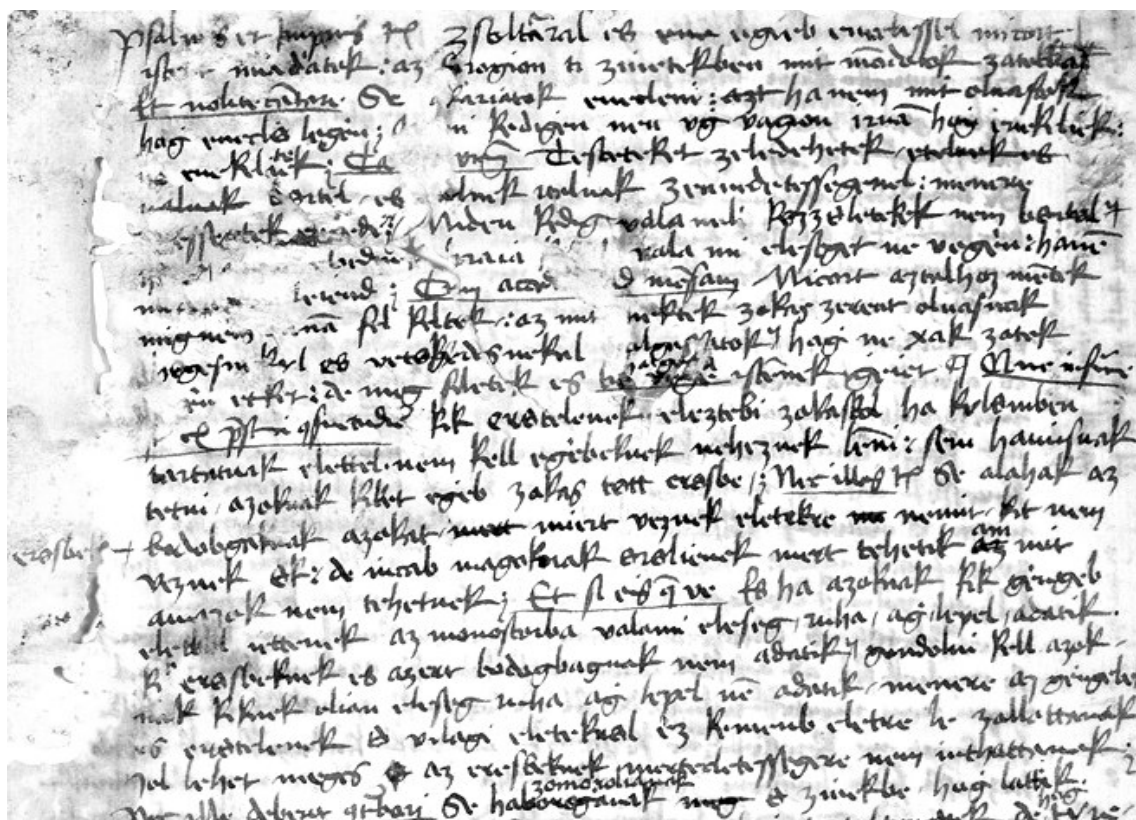
³¹ DL 16297. Acta Paul. No. 8. 1466. január 17. Buda in festo Anthonii.

3.b. kép. Mátyás király kiváltsága a Pálos-rendnek a pallos jog. DL 16297. (Forrás: MOL)

Érdeemes lenne tovább bővíteni a kutatásokat Mátyás király a Hunyadiak, Szilágyiak, és a Bakkok által a magyar pálosoknak adományozott

oltárokat, kolostorokat és monastorokat összeírni. Továbbá 1493-ban Visegrádon a Szent András monostorát is megkapták II. Ulászlótól a pálosok.

4. kép. Birk-kódex,³² f. 1v, 1474. október 1.

(Forrás: Országos Széchényi Könyvtár, Budapest (Magyarország), MNy 71, Váci Pál kurzív írása)

³² A töredék Bécsben 1889-ben került elő a császári könyvtárban különféle töredékek közül, amelyeket 1860-tól kezdve a könyvtárlák belsejéből fejtettek ki. Sajnos azt nem jegyezték föl, hogy melyik könyv vagy kézirat kötéséből áztatták ki a töredéket, amelyet Ernst Birkról, a könyvtár akkori igazgatójáról neveztek el.

A sziget³³ felső részén a templomosok³⁴ építettek erődöt. „...et Castellorum apud vulgus hungaricum Vörös Papoké.”³⁵ „A történelem első

³³ Rupp Jakob: Magyarország helyrajzi története I. köt. Pest, 1870. 9. &. A Duna szigetein hajdan létezett apátságok, prépostságok és templomok, p. 254.

³⁴ Zolnay (1982.): A 219. oldala szerint keresztes lovagok. A templom épületet Supka Géza tárta fel budai Margit-hídfőnél a század elején.

³⁵ „et Castellorum apud vulgus hungaricum Vörös Papoké” In: Fuxhoffer, Damiani: Monasteriologia regni Hungariae in qva Libris V. Synoptice, organario-diplomatice... et Monasteria ordinis Snacti Benedicti E probatis Patriae, et... Liber I. p 242. A vörös szerzeteseknek a Templomosokat hívta a nép. - A Templomos Lovagrend regulája, Agón-Kairosz, 2002.; Volker Loos: A templomos lovagrend története, Art Nouveau, 2000.; Edelényi Adél: Templomos lovagok az európai néphagyományban, Bp., Gondolat, 2004.; Wolfram von Eschenbach: Parsifal, Arkánium Szellemi Iskola, 2003.; Louis Charpentier: A templomos lovagok titkai, Bp., Holnap, 1992. Robyn Young: A testvériség, A hadjárat, Rekvium; Karcag Ákos: A templomos lovagok rendháza Nyugat-Európában In. Várak-kastélyok-templomok, 2012. évf. 6. szám 36-39. p. Megjegyzés: „A középkori magyar királyság területén a templomosoknak a rend eltörléséig ma ismeretek szerint tizennégy rendháza volt: (Boisce, Béla, Dubica, Esztergom, Gecske, Glogonca, Gora, Keresztény, Nekse, Okriszentlőrinc, Szentmárton, Vrána, Zablatá, Zengg...). Kiemelendő, hogy 1998 augusztusában a templomosok engedélyt kértek II. János Pál pápától, hogy a Szent Koronát, mint ereklyét használhassák jelképként. Az engedélyt a lelkeségi egyesületi munkára való tekintettel pápai áldással együtt megkapták.” A magyar templomosok. A Lovagrend magyarországi tevékenysége 1999-ben vált a magyar állami (és nem egyházi) törvények értelmében legálissá P. Árva Vince atyának köszönhetően. „Ennek eredményeképpen itthon három commenda működik, valamint a Magyarok Praeceptorijához tartoznak a külföldön élő hazánkfiai is. Magyarországon főként ifjúságvédelmi, karitatív, valamint a lovagrend magyarországi történetét vizsgáló tevékenységet fejtenek ki. A magyar templomos egyesület tagjai a tradicionalizmus hazai patrónusai. A magyar rendtartomány első említése az 1156 és 1169 közötti időből származik. Ekkor keletkezett a templomos regulának a Statuts Hiérarchiques (Szervezeti rendelkezések) címet viselő része, amely felsorolja az akkor létező európai provinciákat: a franciát, az angolt, a poitou-it, az aragónt, a portugált, a szicíliait és utolsóként a magyart. A templomosok komolyan részt vettek a harcokban a tatárjárás idején, a muhi csatában azonban nem bírtak a túlerővel, és mesterükkel együtt mindannyian odavesztek. A rend tagjai a katonáskodás mellett hiteleshelyi tevékenységet is folytattak az országban. A középkori Magyarországon „hiteleshelynek” azokat az intézményeket nevezték – elsősorban a szerzetesrendek kolostorait –, amelyekben írásba lehetett foglaltatni a különböző jogi ügyleteket. A templomosok több magyarországi konventje is tevékenykedett hiteleshelyként, de csak néhány általuk kibocsátott irat maradt fenn.” Megjegyzés: P. Árva

koholt pereinek egyikére, amely végül a rend bukását okozta. 1307. október 13-án, pénteken IV. „Szép” Fülöp francia uralkodó egy jól megszervezett akcióval, saját királyságában egyetlen éjszaka leforgása alatt lefoglalta a rend vagyonát, bezáratta a tagjait, majd eljárást indított ellenük a keresztény vallás meggyalázása, szimónia és hasonlók miatt. Portugáliában új név alatt újra-szerveződtek: ők lettek a Krisztus Lovagrendje.” Skóciában is befogadták a menekülteket, és majd, mint látni fogjuk, Magyarországon is el tudtak gyűlni más szerzetekben, így az ősi magyar Pálosrendbe is tömegesen léptek be. Magyarországon nem üldözték őket. Véglegesen V. Kelemen pápa a Vienne-i zsinaton (1312. március 22.) feloszlatta a templomosok rendjét.

A rend utolsó nagymesterét, Jacques de Molay-t Párizsba csalta, börtönbe záratta, majd 1314-ben elevenen elégettette. A templomosokat megkínózták, majd hamis tanúvallomások kicsikarásával egymás ellen is vallatták őket. Aki nem írta alá a vallomásokot (és legtöbbször így tett), azt máglyára küldték. A templomos birtokok java része a francia király (illetve az adott terület uralkodója) és a többi lovagrend, főként a Johanniták kezébe került, párizsi központjukat lerombolták. Rudolf Steiner szerint a templomosok fő feladata – a Szent Grál őrzésén kívül – „Európa gazdasági és társadalmi felemelése” lett volna. „Béla midőn a tatárok s más ellenség betöréseiket újra tarva, az ujpesti, most budai várat, minden telhető módon erősíteni törekedett, valószínűleg ekkor emelt volna házat az igen erős templárius rend harcias lovagjai számára Ó-Budán 1247-ben.”³⁶ Budán két házuk és külön gyógyházuk is volt.

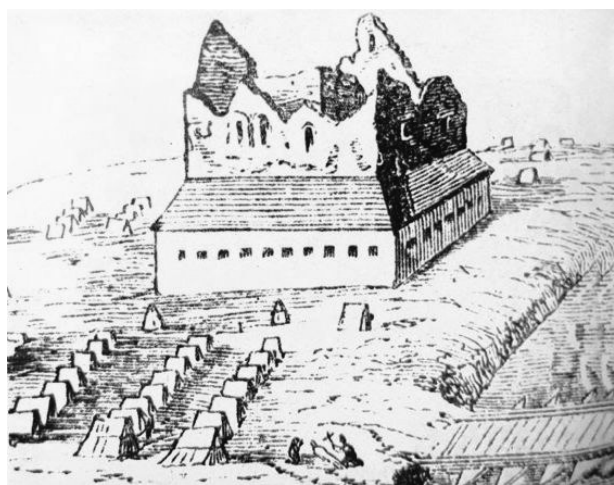

5. kép. A Templomos Rend pecsétje.
(Forrás: A magyarországi templáriusok.)

Vince atyáról bővebben: Bakk István – Bakk Erzsébet – Gyárfás Ágnes – Juhász Miklós – Kovács Bea – Kovács Balázs: Pálos Rend a történelemben, Budaörs: Bakk Endre Kanonok Alapítvány, 2012. 13-21. p.

³⁶ Őri G. György (1875) 65-71. p.

1925-ben a Margit-szigeten folytatott ásátások közben templomos kolostor-templom maradványait fedezték fel, köztük egy sírkövet, melyen az alábbi felirat volt olvasható: HIA CETVA DEVITON'S. A kutatásoknak Krúdy Gyula is lelkes híve volt, tárcát is írt az ásátásokról, és egy ma már kevésbé ismert elbeszélést. A török megszállás alól megszabadító hadsereg tábornoki irodájának tagja, az olasz *G. Domeniko Fontana* hadmérnök rajza alapján tudunk képet alkotni arról, hogy milyen lehetett ez a vár. Később József nádor által kezdeményezett fejlesztés során majorság, majd Ybl Miklós által tervezett reprezentatív nagyvendéglő, évtizedek múltán pedig a ma is létező Casino épült ezen a helyen.

6. kép. A vár a Boldogasszony szigetén. Fontana rajza alapján. (Forrás: Bercsek Péter, 2013.)

Tisztes régészeti feltárások eldönthetnék, hogy a vár a **Boldogasszony szigetén** a Templomosok megszüntetése (1308/1309) után Johanna és/vagy az ősi magyar Pálos Renddé lett. Érdeemes elolvasni a két török megszállás között – előbb 1526 majd 1541-ben – több mint 14 év telt el, erről hogyan vélekedik a Margit-sziget egyik történet írója Törs Kálmán.

A Margitsziget nevei a különböző korokban: Nádor-szigete vagy Urak-szigete, Nyulak szigete (latinul: *Insula Leporum*), Szent Margit-szigete, Boldogasszony szigete, Lányok szigete,³⁷ Budai sziget, később Palatinus-sziget (Nádor-sziget másodszer), Margit-sziget.

³⁷ „Az elnéptelenedett szigetet a törökök az apácákra emlékezve Kizlar adaszinak (Lányok szigetének) nevezték és béke idején kaszálóként hasznosították. A Margit-sziget templomait nem alakították dzsámivá, mert legföljebb csak kaszáltak és lovakat tartottak itt.” Irásné Melis Katalin.

Ma még a történeti adataink szinte csak a római korig nyúlnak vissza. Az itteni ásátások feliratos köveket, pénzeket hoztak a felszínre a II-IV. századból. 1012-ben és 1267-ben nagy árvizeket jegyeztek fel. A szigetet már 1225-ből fennmaradt oklevél említi. Az ismeretünk szerint Imre király (1196-1204) itt tartotta udvarát. A kolostorhoz kapcsolt Szent Mihály prépostságot 1528-ig említik. A kolostorhoz szigeti falu a pálosoknak állítatott, a XIV. században már Szent Pál³⁸ falva néven említik.³⁹

A Margitsziget északi csúcsán állott vár romjai előtt végződött (*juxta superiorem partem castris diruti termini - natur*).⁴⁰ „Az egykori harcias keresztések s a későbbi apátok után a szentjánosi monostorban apácákat találunk, az ugynevezett Dominikánákat,⁴¹ Szent-Margit királyleányunk rendtársait a Nyulak- (most Margit-) szigetéről. Itt létöknek első nyoma 1549-ben tűnik fel, de kétségtelen, hogy azelőtt már jóval származhattak ide s valószínűleg még 1516-ban, a mohácsi vészre következett általános menekülés napjaiban, egyszerre azon budai és pesti polgárokkal, kik Várad falai közt kerestek menedéket. És az apácák nemcsak a monostori épületnek, hanem magának Szent-János községének birtokában is utódjai lő-

³⁸ Táblázat a főbb ősi magyar Pálos-rendi ünnepekről:

Remete Szent Pál	január 15. - Érdy-kódex szerint január 10.
Boldog Özséb	január 20.
Pálos Mindenszentek	november 8.
Transzláció (RSZP)	november 14.

A táblázat folytatása a főbb ősi magyar Pálos-rendi ünnepekről.

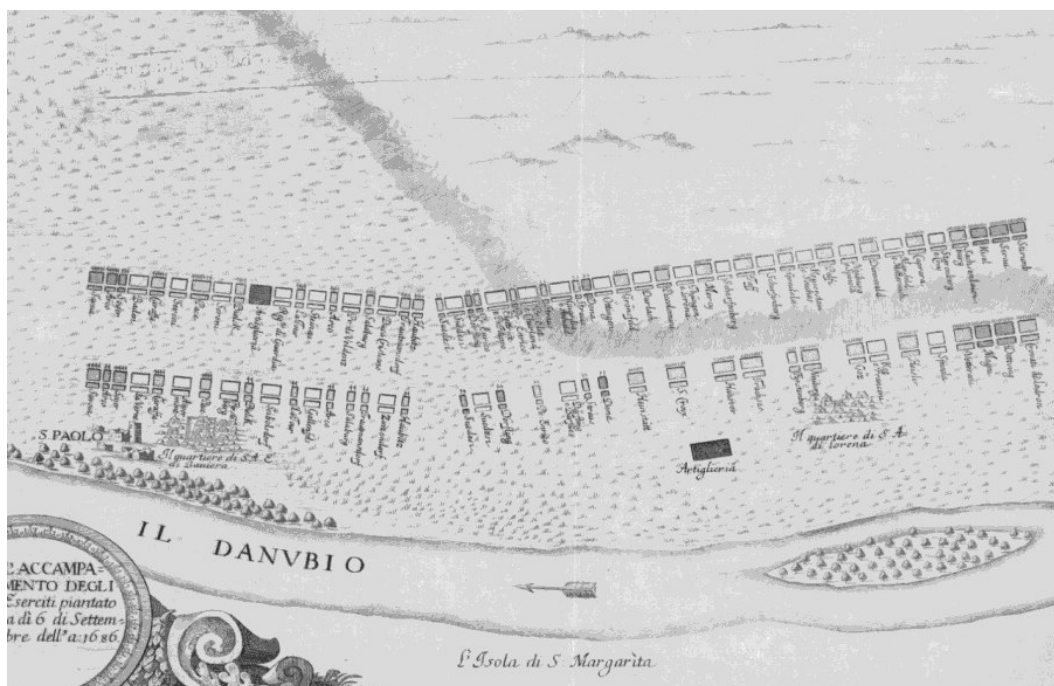
³⁹ „Szent Pál helysége Margit szigetén Kitzött rendszerünk sorozata Szt. Pál falut illeti, miután ennek fölemlítése az apácák emlékével hoz még érintkezésbe bennünket. Nagysága, vagy népességéről szüken emlékeznek meg a krónikák, Beél Mátyást kivéve, kinek történelme 3-ik részében (*Com. Pest, Pilis et Solt*) a 13. lapon ezeket olvassuk: „a sziget népességéhez járult az elég népes (*sic sat copiosus*) Szt. Pál faluja”, a „*vicus*” kis helységet jelentvén, képzeljük, hogy a sziget határain belül Sz. Pál igen kis falucska alakjában létezett, miután ama szavak is világosabb értelemben csak azt igazolják, hogy a sziget terjedelméhez képest csak elég népes lehetett.” In: Radványi Imre: *Margit-sziget története*. Pest: Szent-István-Társ., 1858. p. 125.

⁴⁰ Budapest Régiségei 14. (1945.) 573-589. p.

⁴¹ Megjegyzés: A keletezés idejét tekintve negyedik helyen a Szt. János vitézeinek várát lehet sorolni. Őri G. György (1875) p. 61. Itt egymás mellett élésről van szó és nem a dominikák vannak a várban. Önálló monostorok.

nek az apátoknak;⁴² de Szent-Jánoson kívül legalább Biharmegyében nem is vala több birtokuk, amiből ismét következik, hogy a régi apátsági ja-

vak ekkor már ez egy községre olvadtak le.”⁴³ A régi okiratokban is említett Szent Pál nevű szigetbeli falu a Margit-szigeten volt.⁴⁴

7. kép. Hallart, L. N: L' Accampamento degli Eserciti piantato a di 6 di Settembre dell'a: 1686. p. 14. Az óbudai katonai tábor helyszínrajza, a budai és óbudai Duna-part katonai térképe Miksa Emanuel és Lotharingiai Károly) hadainak táborával. [...] pálos kolostor romjai Margit sziget a parton és [...].

(Forrás: Hadtört. TkTár H III c 182/13)⁴⁵

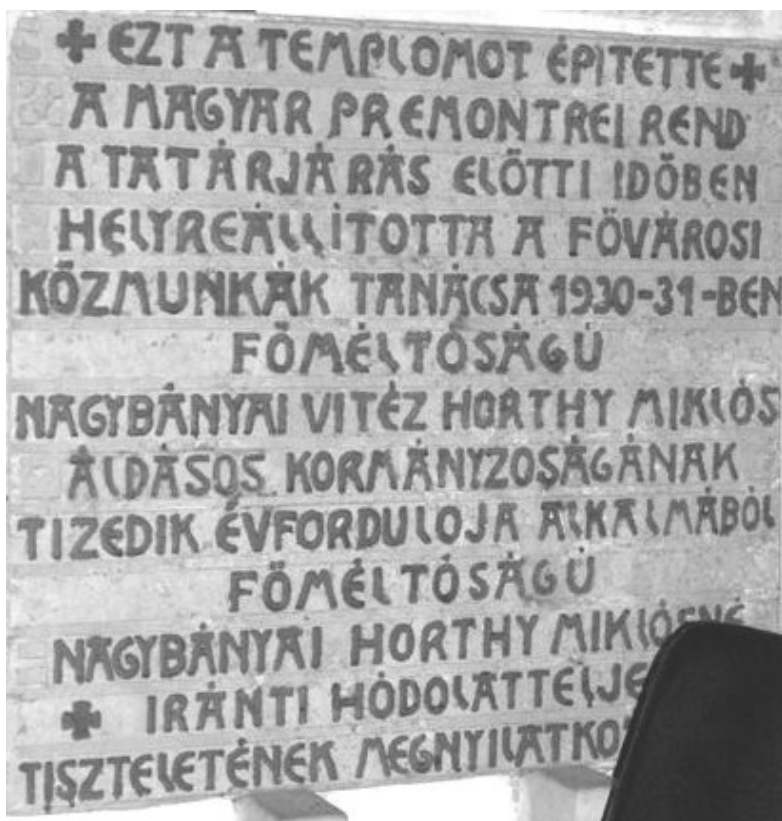
8. kép. S. Paulo. Szent Pál monostor. A csapatállások névvel, táborhely. A pálos kolostor romjai, Margit-sziget; a parton és a szigeten fák rajzaival. (Forrás: Hadtörténeti Levéltár. Hallart, L. N: L' Accampamento degli Eserciti piantato a di 6 di Settembre dell'a: 1686. p.14. Térkép részlet)

⁴² Sz. János (possessio) S. Monialium de eadem, 28 porte. – Várad székesskáptalani levéltár. In sacristia. 3. 16.

⁴³ Bunyitay Vincze: A várad püspökség története alapításától a jelenkorig, I. Nagyvárad, 1883.

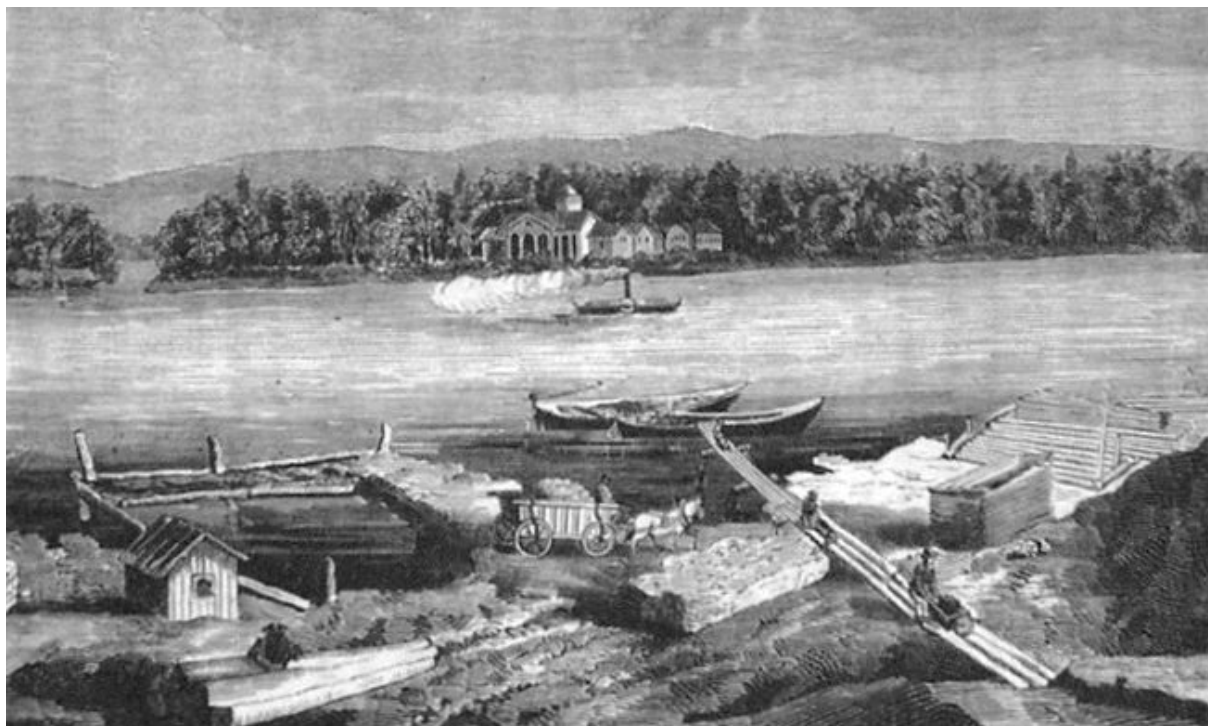
⁴⁴ Törs Kálmán helyes véleménye szerint, hogy az említett Szent-Pál nevű szigetbeli falu a Margitszigeten volt. ... (Budapest sz. kir. város leírása, 68. oldal.)

⁴⁵ Csapatállások névvel, táborhely. A pálos kolostor romjai, Margit-sziget; a parton és a szigeten fák rajza.

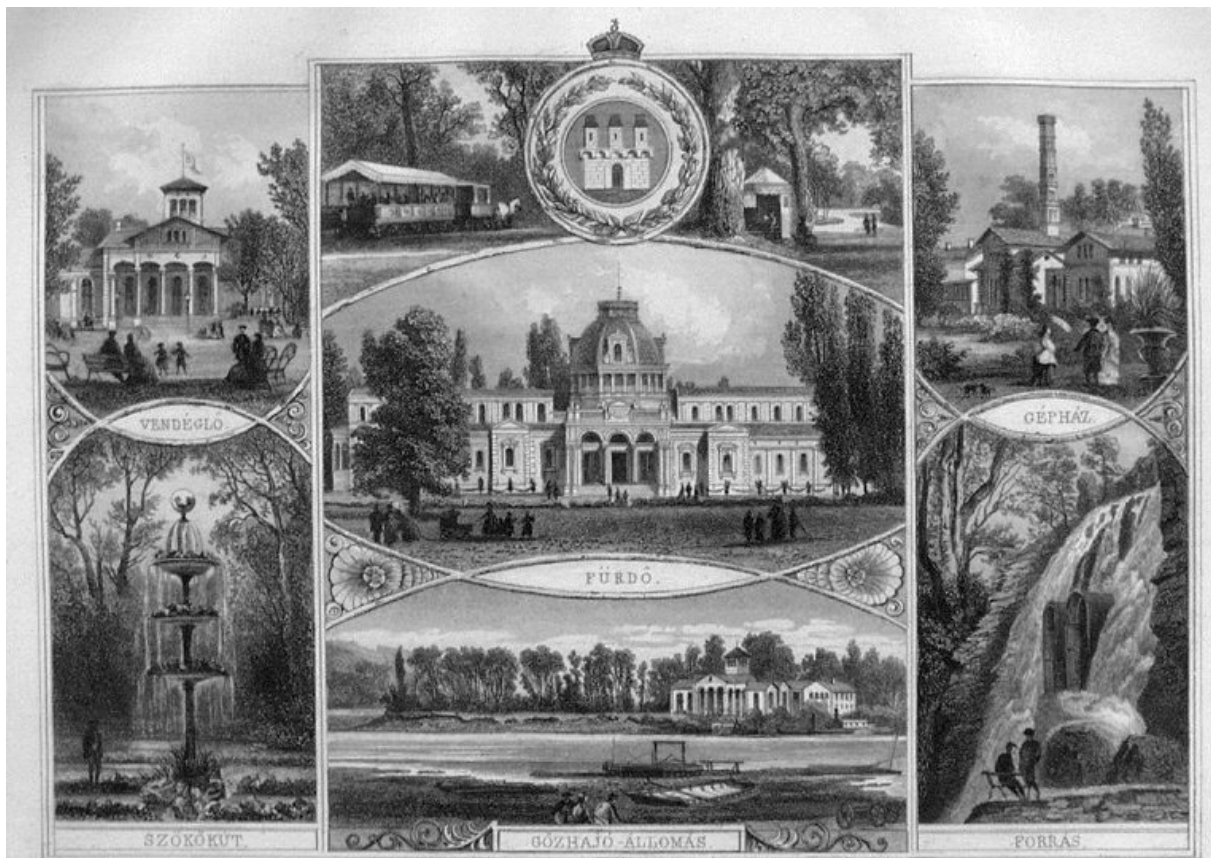

9. kép. Emléktábla a volt pálos kápolnában. (Internet)

Köztudott-e az a kérdés, hogy a magyar Pálos-rendé lett 1493-tól a Szent Mihály Arkangyal monostor a Margitszigeten? Vajon a tatárjárás 1241/42 évek és az 1930-31 évek között nem történt semmi?

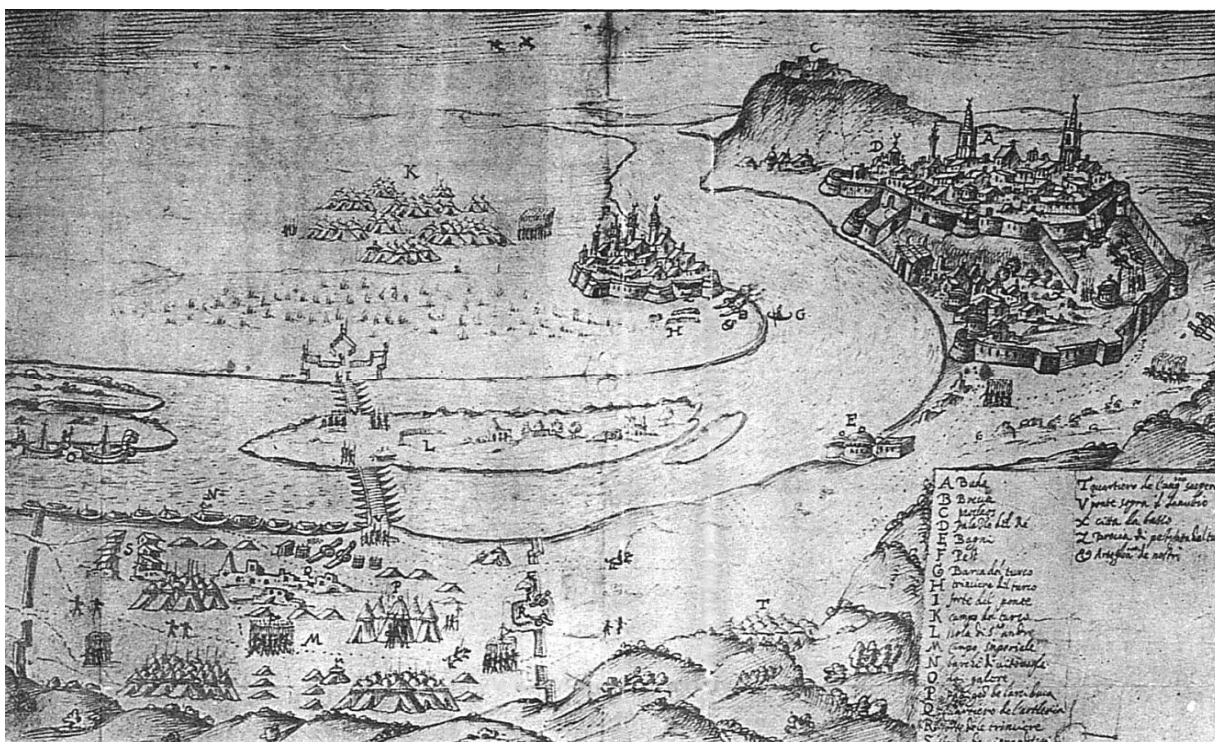

10. kép. A Margit-sziget déli csúcsa.
(Forrás: Radványi Imre: Margit-sziget története, Szent-István-Társulat, Pest, 1858.)

11. kép. Metszet az 1875-ben megjelent „Magyarország és Erdély”, Hunfalvy János által írt kiadvány első füzetéből.

(Forrás: Hunfalvy János: Magyarország és Erdély jeles művészek által készített számos arcmetszettel, I. füzet, Budapest, kiad. Kókai Lajos, 1875.)

12. a. kép. Boldogasszony szigete - Margit sziget déli fele. Láthatjuk a kolostorok elhelyezkedését a szigeten.
(Forrás: Bibliotheque nationale de France.)

12. b. kép. A Margit-sziget a Lipótváros melletti részénél. (Forrás: MOL)

Az esztergomi érseknek is volt vára a szigeten. Az épület az Óbuda felé eső északi parton állt. A „városfejlesztő alkotórészek” közt fontos helyet foglalt el az uralkodói központ, amely a honfoglalástól kezdve a mohácsi vészig folyamatosan kimutatható Óbudán. A pesti partszakaszhoz közel épült a IV. Béla által ide telepített templomosok nagy kiterjedésű vára, a mai *Casino* helyén. A ferencesekről is tudjuk, hogy már 1270-ben megjelentek a szigeten.

A Nyulak-szigeti domonkos apácák rövidesen perben álltak a Nyulak-szigeti domonkosok férfi rendjével. A szigeti apácák a pálosokat kérték, hogy segítsenek a peres ügyekben, ezért is Váci Pálhoz a pálos szerzeteshez fordultak és kérték felőt a regula fordítására.⁴⁶ Nézzük ezt a területet,

⁴⁶ Ferrarius így szól: *Transtulit in Conventu Siget'y, pro Insula leporum*. Lásd: Ferrariusnál: Pars 2. Libr. 2. p. Lásd még: II. Pius pápa 1458. március 18-án kelt levelének átírását (1465) DL 15308 és az eredeti oklevelet pedig a DL 15225 számon. „II. Pius pápa bizonyítja, hogy a minap hozzáérkezett Mátyás királynak és anyjának: Erzsébetnek a kérvénye, amely szerint, jóllehet Magyarország királyai megalapították és javakkal látták el a Duna-, másképp Nyulaksziget-i apácakolostort az egyházmegyében, ahol Szent Ágoston szabályai szerint, örök clauzura alatt a perjelnő és a szerzetesnők általában elég nyugodt életet éltek, azonban újabb időben a domonkosrendi atyák, akiknek a felügyelete alatt élnek, sűrű váltakozása és a gyakori, sokszor szükség nélküli visitatioja révén a mostani főnöknő: Anna és a nővérek sok zavarnak kitéve, úgy a

amikor Anonymus megemlíti, hogy az ő korában az Ó-Budától Százhalomig és Diódig terjedő vonalon Korczánvára (Curzan) nevű hely élénk emlékezetben élt. E helynév szerinte e hétvezérek egyikének, Kundunak fiától, Korczántól (Curzan) származik. XIV. századbeli adatokból biztosan megállapítható, hogy Korczán (Curzan) vára a mai Ó-Buda területén, a Margit-sziget⁴⁷ északi csúcsával szemben feküdt. Az Ó-Buda és Fel-Hévíz közt eső Szentjakabon Korczán (Curzan) ivadékanak még a XIII. század végén is volt némi birtoka. Vajon e Korczán (Curzan) egy személy-e Árpád 904-iki (Koursanh) fegyveres társával? Az azonban bizonyos, hogy már a XIII. században felmerül a Kartal név, az 1263-ban Korczán (Curzan) nembelinek írt Uzafia Pétert 1247-ben és 1276-ban a Kartal nem tagjának írnak. Kartal nevezetét a pestmegyei Aszódtól észak-keletre eső kis Kartal falu őrzi. Fülöp Zoltán (1971) szellemesen mutatja ki: az 1260-as évek küzdelmeit, amelyek az apa és a fia, IV. Béla és István ifjabb közt dúltak, mert a Kartal nemzetség egyes tagjai IV. Béla, más tagok pedig fia István oldalán vet-

kolostor nem tudja régi feladatát hűen teljesíteni...” II. Pius pápának a Nyulak-szigeti apácák érdekében kiadott *In eminenti* bulláját.

⁴⁷ Istvánffy Miklós szerint: e sziget Margit szigetének szokott nevezetűni Béla király leányáról, Margitról. Megjegyzés: Istvánffy Miklós (1538-1615).

tek részt a küzdelemben. A szigeti Dominikák ezt kihasználták és a jenei révét megszerezték.⁴⁸

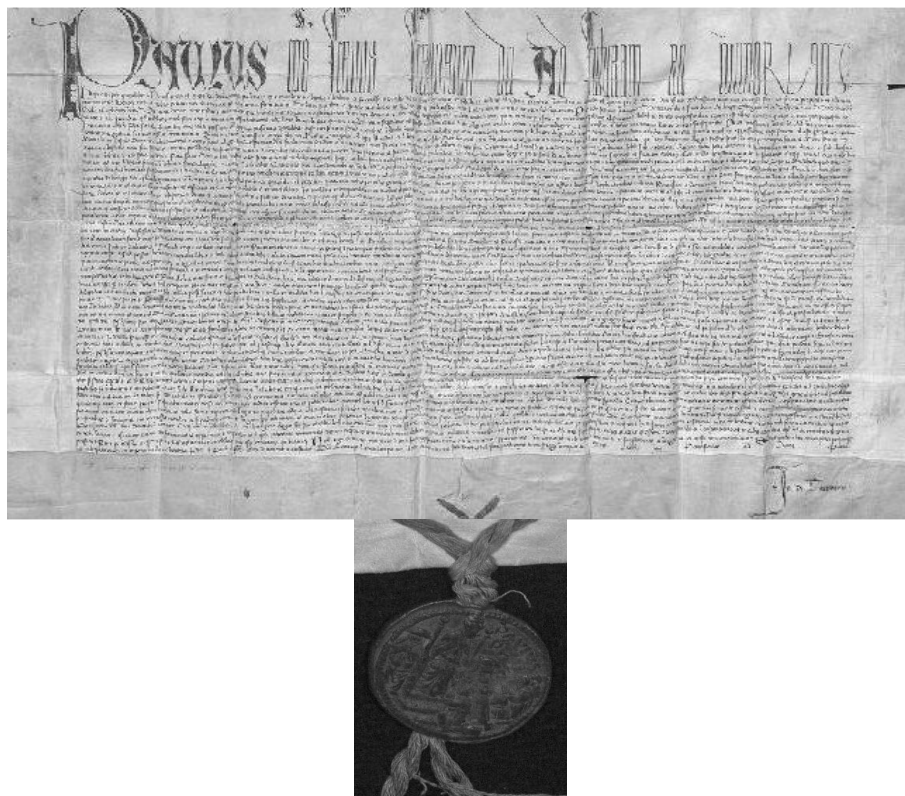

13. kép. Hell Miksa: Magyarország Anno 896 – 1802 Anonymus krónikája alapján. *Portus Moger*. (Forrás: Térkép részlet. OSZK.)⁴⁸

14. kép. Sicambriai város falai. Jenő helység. (Forrás: OSZK)

⁴⁸ A Margitsziget déli részén, a mai Császárfürdő helyén fekvő Felhévíz átkelőhelye, a jenei rév, vagy a gyorsabb sodrú, de jóval rövidebb (a mai Tabán helyén levő) pesti rév. Lényegében mindegyikük a felsorolt természetes útvonalakat kapcsolta, össze egymással. Ezek az átkelőhelyek, az átkelőhelyeken összekapcsolódó természetes utak rendszere jelentette a legfontosabb városalakító földrajzi tényezőt mind Óbuda, mind Pest és Buda szempontjából. Más-más korszakban más és más átkelőhely került előtérbe. A fejlődés hullámváltozása a XIV. sz.-ban végérvényesen a Budai várat és Pestet helyezte előtérbe, ezen a ponton alakult ki a legforgalmasabb dunai átkelőhely, amelyhez hasonló jelentőségű csak Belgrádnál és Bécsnél jött létre. In: Fügedi Erik: Topográfia és városi fejlődés a középkori Óbudán. <http://epa.oszk.hu/02100/02120/00013/pdf/ORSZ_BPTM_TBM_13_007.pdf> 2016. január 11. Ennek ellentmond a 14. kép. Sicambriai városfalai. Jenő helység térképe.

15. kép. II. Pál kiváltásglevele és a pápai ólobbulla⁴⁹ képe. (Forrás: DL I5308)

Fővárosunk 1301-ig terjedő diplomatáriuma nagyban a Dominikák birtokjogaira vonatkozó adatokat tartalmaz. Érdeemes lenne kutatásokat végezni, hogy a főváros többi egyházi intézményeire vonatkozó archívum jó része hova tűnt?

II. András halálával (†1235) a trónt IV. Béla foglalta el, az eladományozott királyi vár javak visszakövetelése az egész országban teljes erővel kezdetét vette. (pl. Így került sor a Szigligeti vár eladományozására is. Bejárták Béla emberei az országot, és aki nem tudta az ősi birtokára az eredeti igazolást bemutatni attól elevezték.) Ez az eljárás azonban sok érdeket sértett, úgy hogy rövid idő alatt a pápai udvar tele volt a püspöki kar, a szerzetes-rendek és a János-lovagok (Johanniták) panaszaiival.

Még Béla király Esztergomban⁵⁰ tartotta

székhelyét, itt született 1239. október 16-án a trónörökös, akit Róbert érsek Szent István emlékére Istvánnak keresztelt.⁵¹ Már van adatunk a XIV. századból is, mert találunk pálosokat a Szigeten: 1363. március 22-én kelt oklevél alapján: „A pécsi káptalan jelenti I. Lajos királynak, hogy Bebek István országbíró parancsára kiküldte hiteles emberét, Demeter Werusmorth-i papot, akinek jelenlétében Orew-i Hipolit fia László királyi ember 24 márka bírság terhel mellett Monustur birtok területén megidézte a királyi jelenlét ítélszé-

nek, aula-nak, sőt egy alkalommal castrum-nak nevezik. Lásd erről: Mog nádor és Imre király viszonyának megromlását. Az esztergomi érseknek adja a nádori várat. In: Bakk István – Bakk Erzsébet: A székely vezetőréteg az Árpád-korban

1. http://www.dobogommt.hu/_upload/newspapers/pdf/.../2009_04.pdf. Bakk István – Bakk Erzsébet: A székely vezetőréteg az Árpád-korban 2.

http://www.dobogommt.hu/_upload/newspapers/pdf/.../2009_05.pdf

⁵¹ Lásd még: A Szent-Margit- féle 1276. évi vonatkozásokat In: Horváth Cyril: A Margit-legenda forrásai, Székesfőváros Házinyomdája,

1908. 85. p.; Pethő Gergely: Rövid magyar Kronika sok rendbeli fő historiás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettett... Kassa, 1729. 45. p.

⁴⁹ A bulla függőpecsétet jelent.

⁵⁰ A XIII. sz. elején, a század első harmadában új királyi székhely felépítésére került sor. Építésének terminus post quem-jét a város területének újra 1212-i eladományozása jelzi, terminus ante quem-je pedig a század dereka. Az új szálláshely építésének oka - amint arra már Csemegi József: Hol állott egykor az óbudai királyi vár? p. 10.) is helyesen rámutatott. - Esztergom és az esztergomi királyi palota eladományozása volt. Ezt az épületet domus-nak, palatium-

ke elé László fia Jánost, János fia Pétert, Bay-i Péter fiait, Domonkost és Tamást, Zaka-i Bertalant, annak fiát, Miklóst, valamint egy másik Zaka-i Bertalan fiait: Miklóst és Sebeuk-öt a *Nyulak szigeti pálosok* ellenében, bizonyos haláloszó hely jogtalan elfoglalása miatt.⁵²

1465. július 2-án átírja és megerősíti II. Piusnak a Nyulak szigeti apácák javára a korábbi 1458-ban és az 1454-ben kiadott kiváltságaikat.⁵³

1465. július 2. (Róma) Apud Sanctum Petrum sexto Nonas Julii: „II. Pál pápa bizonyítja, szí-

vesen adja hozzájárulását mindahhoz, amit elődei a szerzetesek vagy szerzetesnők békés életének a biztosítására kaptak, mint kiváltságot. Így amikor bemutatták előtte II. Pius pápának a Nyulak szigeti apácák érdekében kiadott *In eminenti* bulláját és annak végrehajtását és annak a végrehajtásáról intézkedő oklevelét, azokat Mátyás király anyja: Erzsébet, továbbá a perjelnö és a konvent kérésére szóról-szóra átírja, az azokban foglaltakat apostoli tekintélyénél fogva megerősíti és örökérvényűnek jelenti ki. Nulli ergo...”

16. a. kép. Adrianus Poessenier: Magyarország 1683. Felirata: Strigonium. Vulgo gran. (Forrás: OSZK)

Ennek még természetesen az előzménye a következő pápai oklevél is: II. Pius pápa az *esztergomi érsek*hez, a *veszprémi* és a *váci püspök*khöz: „A minap kiadtam az *In eminenti* című bullát, amelyben a margitszigeti apácakolostort kivésem bárkinek a joghatósága alól és azt közvetlenül a szentszék joghatósága alá helyeztem és egyúttal elrendelem, hogy a predicatorok generálisa nevezzen ki egy vicariust⁵⁴ a kolostor lelki ügyeinek az irányítására. Minthogy azonban a predicatorok a kolostor exemptiojára hivatkozva nem akarnak a pápai rendelkezésnek megfelelően vicariust adni, és mivel egyesek a predicatorok⁵⁵ rendjéből a kolostor vagyonát eltékoztolták, mások pedig, főleg világiak elfoglalták falvaikat, birtokaikat, ingó és ingatlan vagyonaikat és a szerzetesnőknek állandóan kellemetlenséget okoznak, azért a pápától kértek oltalmat.”

A pápa úgy rendelkezik tehát, hogy az apácák személyének és javainak a védelmét a címzettekre bízva, úgyszintén a már elfoglalt javak visszavételét is, ha szükséges, még világi karhatalmat is igénybe véve. A veszprémi püspököt pedig külön is megbízza, hogy a szigorú kiközösítés terhe mellett hagyja meg a predicatorok (férfi szerzetesei) magyarországi provinciálisának, nevezzen ki életfogytiglanra a kolostor fölé egy vicariatust oly meghatalmazással, amint azt az előbbi oklevele tartalmazza. A veszprémi egyházközség az időben hat főesperesi kerületre volt felosztva. Az esztergomi érseknek a nyitrai püspökség volt az egyházi kerülete. A veszprémi hat főesperesi kerület: a budai, fejevári (azaz Szűz Mária (Nagyboldogasszony) prépostsága, vagyis nem püspökség még ebben az időben, hanem a XVIII. században lesz püspökségé ez a terület), veszprémi, zalai, somogyi, segösi kerületekre van felosztva.⁵⁶ Ezekről a pápai tizedlajstromokban olvashatunk.

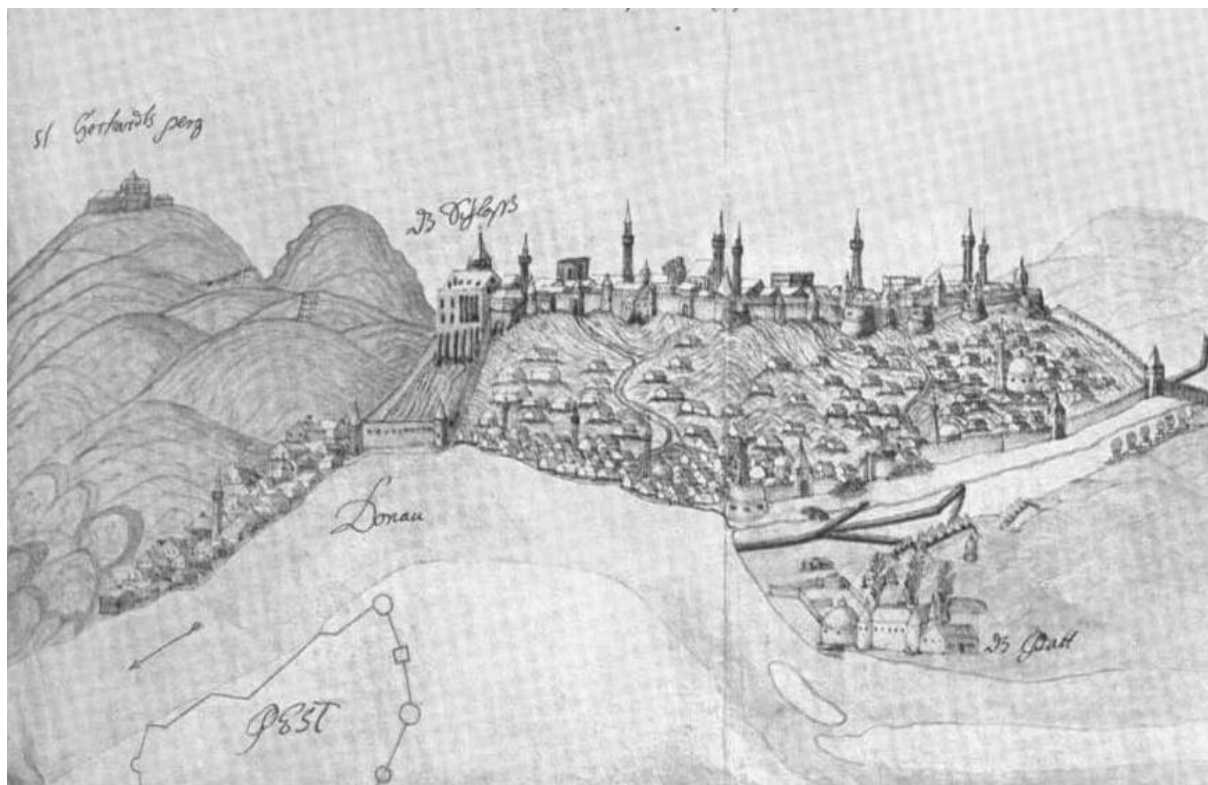
⁵² DL 5202. 1363. március 22. Eredeti, papír, 2 db záró pecsét töredéke. - Hegedüs László: A régi Margit-sziget, egy pápai levél ihletése nyomán, Katolikus szó, 1987.

⁵³ Lásd még: DL 15225 és a DL 19226

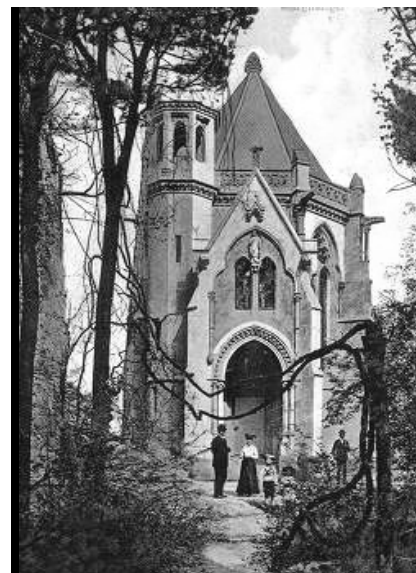
⁵⁴ helyettes

⁵⁵ Ebben az esetben a domonkosok férfi rendjéről van szó.

⁵⁶ Ortvy Tivadar (1875-1916) szerk. Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején: a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve. I. köt. Budapest: [s. n.], 1891.VIII, 494 p.

16. b. kép. Buda látképe 1684-ben. (Forrás: Tanulmányok Budapest múltjából V., szerk. Némethy Károly - Budó Jusztin, Budapest Székesfőváros Kiadása, 1936. In: A képek magyarító jegyzéke. Külön melléklet a kötet elején: Buda látképe 1684-ben, Brabant hadimérnöktől. (Bécs, Albertina metszetgyűjtemény, Vues 83., 42. sz. alatt.) Borbély Andor Kézírtos ábrázolások Buda visszafoglalásáról c. tanulmányához.)

17. kép. A margitszigeti Szt. Mihály kápolna timpanonján Szent Mihály domborműve látható. Jobb kezében kard, baljában mérleg. A Szent Mihály arkangyalról elnevezett volt pálos kolostornak a bejárata. Ma: Budapest, Kápolna, Margitsziget. Szent Mihály (volt premontrei) a pálos kápolna.)

Az 1458. március 18-án⁵⁷ kelt pápai oklevél szerint: „II. Pius pápa bizonyítja, hogy a minap hozzáérkezett Mátyás királynak és anyjának: Er-

zsébetnek a kérvénye, amely szerint, jóllehet Magyarország királyai megalapították és javakkal látták el a Duna-, másképp Nyulaksziget-i apácakolostort a veszprémi egyházmegyében, ahol Szent Ágoston szabályai szerint, örök klauzúra alatt a

⁵⁷ Megjegyzés: az eredetije a DL 15225 sz. alatt.

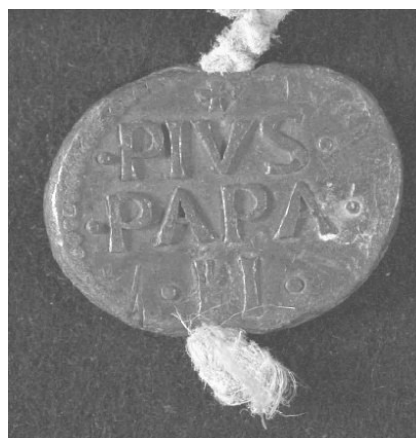
perjelnő és a szerzetesnők általában elég nyugodt életet éltek, azonban újabb időben a domonkos-rendi atyák, akik felügyelete alatt élnek, sűrű váltakozása és a gyakori, sokszor szükség nélküli vizitációja révén a mostani főnöknő: Anna és a nővérek sok zavarnak vannak kitéve, úgy hogy a kolostor nem tudja régi faladatait hűen teljesíteni.”⁵⁸

A király és az anyja kérésére János, a Szent Angyalról nevezett diaconus-bibornok, legatus⁵⁹ előtt, továbbá Dénes esztergomi bíbornok-érsek, a pápai legatus Annát tették meg a kolostor perjelnőjévé; kérték tehát a pápát, hogy ezt a kinevezést erősítse meg és a kolostort helyezze közvetlenül a Szentszék joghatósága alá. A pápa a kérést jóindulatilag meghallgatta, a kolostort annak szerzetesnőivel, embereivel, ingó és ingatlan javaival kiviszi ab amni iurisdictione,⁶⁰ domini⁶¹, potestate⁶², visitatione et correctione generalis et provincialium ac priorum fratrum predicatoru⁶³, de mindent az ordinarius joghatósága alól is, **egyedül a királyi felügyeleti jogát hagyva meg és a kolostort mindenestül a Szentszék joghatósága alá helyezi.** Annát, pedig egész életére kinevezi a kolostor főnöknőjévé, teljes hatalmat adva neki a kolostor ügyeinek az irányítására. Ugyanakkor elrendeli, hogy a kolostor lelki ügyeinek az irányítására a predicatorok⁶⁴ magyarországi generálisa nevezzen ki egy az Erzsébet, később pedig a magyar királynék által szívesen fogadott vicariust⁶⁵ és egyúttal gyóntatót, aki azonban az anyagiakban semmiképp sem avatkozhat bele, de a lelkiekben a pápától teljhatalmat kap, kivéve az egyházi cenzúra alkalmazását.

A kinevezés két vagy három évre szól és az illető egy-két rendtársat is maga mellé vehet segítőül; szükség esetén ő képviseli az apácákat, aki pert is folytathat a kolostor vagyonának az elpredálóival szemben is, ő ad engedélyt – szükséghez képest – a kolostorba való belépéshez a procuratoroknak, tisztviselőknek, írnokoknak,

kárpitósoknak és a kolostor házbelieknek. Ő is az exemptio⁶⁶ alá tartozik. Nulli ergo...” (1459. február 21., II. Pius pápa. 1465. július 2. II. Pál pápa)⁶⁷

Továbbá az 1469. február 12-én kelt levél: „Mátyás király, minthogy az apácák kolostorukat nem hagyhatják el, megengedi, hogy a nyulak-szigeti apácák vagy perjelnőjük bármely bíró által megítélt esküt officialisaik⁶⁸ és ügyvédjeik révén is letehessék. Elrendeli, hogy fő- és titkos kancellárjai: István kalocsai és bácsi és János esztergomi érsek, a nádor, országbíró és az egyházi és világi bíróságok ne kényszerítsék az apácákat és a perjelnőjüket eskütételre, hanem azt officialisaik és ügyvédjeik is letehetik helyettük.”⁶⁹

18. kép. II. Pius pápa ólom pecsétje.
(Forrás: DL 15226)

⁵⁸ Megjegyzés: Eltékozolták a domonkos atyák a domonkos apácák vagyonának nagy részét. Zolnay (1982) p. 222.

⁵⁹ küldött

⁶⁰ törvényes (védelem)

⁶¹ birtok

⁶² hivatal

⁶³ Az első prior, azaz a generális fennhatósága alól kikerül az ellenőrzés és a korrekció (javítás v. rendreutasítás)

⁶⁴ A magyar Pálos-rendet is ide is sorolták.

⁶⁵ helyettes

⁶⁶ A szöveg intése, példája az értelménye alá tartoznak.

⁶⁷ DL 15308 1459. február 21. Senis nono Kalendas Martii.

⁶⁸ hivatalnok(ok) v. kötelesség, szolgálat.

⁶⁹ Az oklevélben szereplő egyének voltak: Anna nyulak-szigeti perjelnő, Mátyás király, Erzsébet király anyja, János bíboros, János pápai legátus, Dénes esztergomi érsek, Dénes pápai legátus.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Acta Hungarica, 2014. 1. szám, 24-34. p.
- Acta Paulinorum (AP) MOL, E osztály (Kamarai Levéltár) 153. jelzet.
- Acta Sanctorum Ungariae ex Joannis Bollandi Societatis Jesu Theologi ... Tyrnaviae [Nagyszombat], Typis Academicis Societatis Jesu, [1747]. [4], 383, [1], 90 p.
- Acta sanctorum Ungariae, ex Joannis Bollandi S. J. theologi, ejusque continuatorum operibus excerpta, & prolegomenis, ac notis illustrata : honoribus ... comitis Caroli Eszterhazy ... dum ... promotore R. P. Joanne Bapt. Prileszky ... philosophiae laurea ornaretur a neo-baccalaureis condiscipulis dicata. Tyrnaviae, Typis Academicis Soc. Jesu., MDCCXLIII-MDCCXLIV [1743-1744].
- Adatok a Margit-sziget művészettörténetéhez, 1971. ld. Kassai Walter Anna
- Ady Endre: Összes versei, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1961. 89-90. p.
- Ajánló Imádság a' Boldogágos Szűzhöz. In: Jordánszky Elek: Magyar országban, 's az ahoz tartozó Részekben lévő bódogságos szűz Mária kegyelem' Képeinek rövid leírása, Poson 1836. p. 133.
- Archeológiai Értesítő 76. évfolyam (1949) 14. 1949 / 1-2. füzet ld. Nemeskéri János
- Csallány Dezső: "A magyar és az avar rovásírás" In: Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve, 1968, 280-304. p.
- Bakk István: A pálos regula. 700 éves a magyar Pálos rend ld. Magyar Pálosok II.
- Bakk István – Bakk Erzsébet. A magyar Pálos Rend oktatási és irodalmi életének története, szerk. Gyárfás Ágnes, Miskolc: Miskolci Bölcsész Egyesület, 2014. 78-79, 110, 115-116 p.
- Bakk István – Bakk Erzsébet – Gyárfás Ágnes – Juhász Miklós – Kovács Bea – Kovács Balázs: Pálos Rend a történelemben, Budaörs: Bakk Endre Kanonok Alapítvány, 2012. 13-21. p.
- Bartal Béla: A Margit-legenda genealógiai és földrajzi adataihoz. Turul, XXI. évfolyam, 1903. II. szám, 90-91. p.
- Bártfai Szabó László: Óbuda egyházi intézményei a középkorban, Bp., [s.n.] 1935. 128. p.
- Bártfai Szabó László: Pest megye okleveles emlékei, 1002-1599. Budapest, 1938. 51, 70, 112-113, 135. 151, 175-176, 267, 347-348, 509-510. p.
- Bél Mátyás: Buda város leírása I. A kezdetektől Mohácsig, szerk. Faragó Tamás - Csomor Tibor, ford. Déri Balázs, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (Budapest), 1987. 177 p. (Fejezetek Budapest múltjából). Megjegyz.: Az első, Dunán inneni rész 3. kötete.
- Bél Mátyás Pest megyéről, szerk. Ikvay Nándor, Szentendre. Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, (Pest Megyei Levéltári Füzetek 26.) 1977.
- Bercsek Péter: Műalkotások a Margitszigeten, [Budapest] 2013.
- Bertalan Vilmosné: A középkori ásatások – kutatások története Óbudán (1850-1975) Budapest Régiségei 24. (1976.) 1. sz.. 31-42. p.
- Birk-kódex, 1474. október 1. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest (Magyarország), MNy 71, Váczi Pál kurzív írása). f. Iv.
- Birk kódex 1474. Hasonmás, betűhű átirat és latin megfelelő. kiad.: Pusztai István, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960. (Codices Hungarici 5.)
- Brethren trilógia (1-3.) ld. Young, Robyn
- Buda város leírása a kezdetektől Mohácsig. Fejezetek Budapest múltjából, I. 1987. ld. Bél Mátyás
- A budai szandzsák 1559. évi összeírása. Budapest, 1977. 196. p.

Budapest régi látképei (1493-1800) (Monumenta Historica Budapestinensia), 2. kötet Budapest, 1963.

CD – ld. Fejér György szerk.: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis.

Carbo, Ludovico: A Mátyás király dicső tetteiről írott Corvina. (MTA. Könyvtár. Kézirat.)

Charpentier, Louis: A templomos lovagok titkai, Budapest, Holnap, 1992.

Csemegi József: Hol állott egykor az óbudai királyi vár? KLny. A Magyar Mérnök és Építész-Egylet Közlönye. 77. évf., 16. sz. 1943. 1-11. p.

Döbrentei Gábor (szerk.): Magyar nyelvemlékek, Foglalat. II. Buda, 1840. 10-12. p.

Edelényi Adél: Templomos lovagok az európai néphagyományban, Bp., Gondolat, 2004.

Az első magyarországi népszámlálás (1784–1787). Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya. 1960.

Eschenbach, Wolfram, von: Parsifal, Arkánium Szellemi Iskola, 2003.

Fehérné, Walter Anna: Az ékírástól a rovásírásig, 2. kötet, 1975. ld. Kassai Walter Anna

Fejér György szerk.: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis, I-XI. Buda, 1829-1844.

Fejér György: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis, Index ..., 11-12. kötet, 38, 88, 91, 111, 138, 206-207, 211, 249, 252, 297-298, 307, 338, 346, 389, 412-413, 429, 431, 437, 442, 448, 456, 464-465, 502.

Ferrarius, Sigismundus: De rebus Hungariae ordinis praedicatorum, Viennae. 1637. 449, 529. p.

Feuerné Tóth Rózsa: Középkori hypokaustum a Margitszigeten, In: Budapest régiségei 20. (1962.) 427-448. p.

Feuerné Tóth Rózsa: A margitszigeti domonkos kolostor, In: Budapesti régiségei 1971. 22. sz. 245-269. p.

Feuerné Tóth Rózsa: V. István király sírja a margitszigeti domonkos apácakolostor templomában, In: Budapest régiségei 21. (1964.) 115-131. p.

Fuxhoffer, Damiani: Monasteriologia regni Hungariae in qva Libris V Synoptice, orginario-diplomatice... et Monasteria Ordinis Sancti Benedicti E probatis Patriae, et... Liber I. 1804. 16-17, 43-44, 242. p.

Fuxhoffer, Damiani: Monasteriologia regni Hungariae ... Liber I. Weszprimii Typis et Sumptibus Michaelis Sammer, 1803. 146, 233-242. p.

Fügedi Erik: Topográfia és városi fejlődés a középkori Óbudán.

<http://epa.oszk.hu/02100/02120/00013/pdf/ORSZ_BPTM_TBM_13_007.pdf> 2016. január 11.

Gárdonyi Albert: Budapest történetének okleveles emlékei, 1148-1301. Bp., 1936.

Gárdonyi Géza: Isten rabjai, Budapest, Singer-Wolfner, 1908. 461. p.

Gömöry-kódex 135 recto. Magyar Nyelvemlékek. Imádságoskönyv kódex – OSZK. Kézirattár. Jelzet: MNy 5. „Boldogságos szűz Szent Margit ...

Gyöngyösi Gergely: I. Remete Szent Pál Testvéreinek Élete, szerk. és ford. Árva Vince OSP, ford. Csanád Béla-Csonka Ferenc, Fráter György Alapítvány, 1998. (Varia Paulina III.)

Győrffy György: Budapest története az Árpád-korban, Budapest, 1973. I. 219-233. p.

Györök György ld. Óri G. György

Hajdú Mihály: A Csepel-sziget helynevei, Akadémia Kiadó, Bp., 1982. 332. p.

Hallart, L. N: L' Accampamento degli Eserciti piantato a dì 6 di Settembre dell'a: 1686.p. 14. Hadtörténeti Levéltár. TkTár H III c 182/13; Csapatállások névvel, táborhely. A pálos kolostor romjai, Margit-sziget; a parton és a szigeten fák rajza. Budapest térképeinek katalógusa 26.

Hankó Ildikó: Királyaink tömegsírban, 2. átdolg., és bővített kiad., Magyar Ház, 2004. Az első kiadás az Origo-Press gondozásában jelent meg 1987-ben.

- Hegedüs László: A régi Margit-sziget, egy pápai levél ihletése nyomán, Katolikus szó, 1987.
- Historisches Museum der Stadt Budapest: Corvina, 1995. p. 52.
- Horváth Cyril: A Margit-legenda forrásai, Székesfőváros Házinyomdája, 1908. 85. p.
- Horváth Cyrill. A Margitsziget és kódex-irodalma. In: Magy. Szemle. 1894. évf. 254-255., 265-267. p.
- Hugo, Charles-Louis: Insulae B. Mariae In: Sacri et canonici Ordinis Praemonstratensis annales, in duas partes divisi ... 1734. p. 897.
- Hunfalvy János: Magyarország és Erdély jeles művészek által készített számos arcmetszettel, 1. füzet, Budapest, kiad. Kókai Lajos, 1875.
- Ipolyi Arnold: Középkori szobrászat Magyarországon, (A Magyar Tudom. Akadémia évkönyvei) [Pest], 1863. 80. p.
- Irásné Melis Katalin: A budapesti Margitszigeti domonkos apácakolostor pusztulása a 16-17. században. In: Budapest Régiségei 38. (2004.) 107-120. p.
- Ihrig Dénes (szerk.): A magyar vízszabályozás történetét, Budapest, 1973.
- Istvánfi Miklós: Historiarum De Rebus Ungaricis Libri XXXIV. Nunc primum in lucem editi. Coloniae Agrippinae [Köln] Sumptibus Antonii Hierati: Anno M. DC. XXII. [1622.] Cum Gratia et Privilegio S. Caes. M. Speciali. [4] 852 [18] fol.
- Istvánfi Miklós: Magyarország története: 1490-1606, ford. Vidovich György, Debreczen, Csáthy, 1871. 2. köt. (VII, 940, VII p.).
- Jókai Mór: A Margitszigetről. = Pesti Hírlap 273. (1894.) p. 2-3. In: Jókai Mór: „Margitsziget. Budapest tündérvilága! Egy darab a paradicsomból – az édenkert tiltott fája nélkül.”
- Jókai Mór: Török világ Magyarországon, 3. kiad. Heckenast Gusztáv, 1858. XI. Margitsziget.
- Jordánszky Elek: Magyar országban, 's az ahoz tartozó Részekben lévő bődöságos szűz Mária kegyelem' Képeinek rövid leírása, Poson, 1836. p. 133.
- Káldi-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1546–1590. évi összeírásai. Budapest: Pest Megyei Levéltár, 1985.
- Kaprinai, Stephanus: Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad regis Hungariae: Pars 1. Vindobonae, 1767.
- Kaprinai, Stephanus: Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad regis Hungariae: Pars 2. Vindobonae, 1771.
- Kaprinay Stephanus: Hungaria Diplomatica temporibus Matthiae de Hunyad Regis Hungariae Tomi dou. Viendobonae I-II. 1767-1771.
- Karácsonyi János: Szent Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig. I–II. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1922–1924.
- Karcag Ákos: A templomos lovagok rendházai Nyugat-Európában In: Várak-kastélyok-templomok, 2012. évfolyam, 6. szám, 36-39. p.
- Károlyi Árpád: Buda és Pest visszavívása 1686-ban. 2. kiad. átdolg. Wellmann Imre. Budapest, 1936; Tanulmányok Budapest múltjából. szerk. Némethy Károly és Budó Jusztin. V. köt. Budapest, 1936. Buda és Pest 1686. évi visszafoglalásának egykorú irodalma (Budapest, 1936. Klny. a Fővárosi Könyvtár évkönyvének, Századok. - 71. (1937) 7-8., 342-348. p.
- Kassai Walter Anna: Adatok a Margit-sziget művészettörténetéhez, 1971. Magyar Történelmi Szemle, Buenos Aires, Casilla Correo, 5484, Argentina, II. évf. 1. szám. Képek a Margitszigetről In: Vasárnapi Újság, 1880. 35. sz. 575-578. p.
- Király Ilona: Árpádházi Szent Margit és a sziget, Szent István Társulat, Budapest, 1979. 263-268. p.

MAGYAR PÁLOS REND

Kiss Kolos Jenő: A margitszigeti Szent Mihályról nevezett premontrei prépostság története, Budapest, Hellas Ny., 1931. 50 p.

Kiss Kolos Jenő: A margitszigeti Szent Mihályról nevezett premontrei prépostság története, Budapest, 1932. 63, [1] p.

Kiss Kolos Jenő: A margitszigeti Szent Mihályról nevezett premontrei prépostság története, Budapest, Hellas Ny., 1931. 50. p.

Krúdy Gyula: Szegény gyerekek a Szigeten (1919) In: Magyar tükör: publicisztikai írások, 1894-1919. szerk. Barta András, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984.

Krúdy Gyula: Szigeti séták, Budapest, Holnap, 2004. 222. p.

Lissák György: Az aranykígyó. Fráter György élete, sorszerk. Árva Vince OSP, Fráter György Alapítvány, 1998. Varia Paulina IV.409. p.

Loos, Volker: A templomos lovagrend története, Pécs, Art Nouveau, 2000. 176. p.

Lovas Elemér: Árpádházi Boldog Margit élete. Szent István Társulat, Budapest, 1939. p. 195.

Lux Géza: Újabb ásatások a Margitszigeten. In: Különlenyomat a Technika. 19, 1938. 6. sz. 204-213. p.

Lux Kálmán: Árpádkori építészeti maradványok Óbudán, Budapest, Pátria Ny., 1916. 12 p.

Lux Kálmán: Budapest műemlékei, tekintettel a városrendezésre, Budapest, Németh József Technikai Kvkker., 1919. Budapest, "Élet" Ny. 14 p.

Magyar Hirmondó, Wien, szerk. Görög Demeter [et al.] 1792.

Magyar Nemzeti Levéltár – Országos Levéltára, Budapest (MNL OL) Diplomatikai Levéltár (DL) Diplomatikai Fotótár (DF)

Magyar történeti bibliográfia, 1825-1867. 1. köt. Általános rész, Magyar Tudományos Akadémia. Történettudományi Intézet, Akadémiai Kiadó, 1950.

A magyar középkor irodalma, szerk: V. Kovács Sándor. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1984. 783-817. p.

Magyar Pálosok II. Pálos emléknep a 750 éves Pálos rend tiszteletére és Árva Vince atya emlékére 2009. február 14. Apokrif írások, Budapest, MVSZ, 2009. In: Bakk István: A pálos regula. 700 éves a magyar Pálos rend 1308-2008. 51-96. p

Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején: a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve = Geographia ecclesiastica Hungariae ineunte saeculo XIV: E tabulis rationes collectorum pontificiorum a. 1281-1375 referentibus eruta digesta illustrata ld. Ortway Tivadar szerk.

A Margit-sziget részletes kataszteri térképe 1867. A Pilis-Csabai Főhercegi uradalomhoz tartozó s Pest-Buda közt fekvő Szent Margit sziget térképe Halácsy Sándor, nyomtatott utólagos kézírással. Épületek alaprajza, utak, fák. BFL XV.16.d.241/10 (tekeres) Forrás: Budapest Főváros Levéltára. Budapest térképeinek katalógusa 2161. OSZK TK 1838 (kéziratos)

D. Matuz Edit: Adatok Rómer Flóris kéziratos hagyatékából Pest-Buda középkori történetéhez. In: Budapest Régiségei 29. (1992) 11–32. p.

Militia Templi - Christi pauperum Militum Ordo Templomos Lovagrend-Krisztus szegény Lovagjainak Rendjének web oldala.

Molnár Gyula: Mária a történelemben, Küküllői esperesi kerület, Transsylvánia [2002.] 232. p.

MOL Id. MNL OL

MOL S 12. Div XVI. No 0042 (Pichler, Ferdinand - Navig. Ing: A Duna Buda /Pest m./ melletti szakaszának vízrajzi térképe a hajómalmokkal)

Molnár József - Simon Györgyi: Magyar Nyelvemlékek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1976. 91. p.

- Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia I. sorozat: 1281-1491. I-VI. Budapestini. 1887-1891.
- A népi vallásosság tükröződése Árpád-házi Margit kanonizációs jegyzőkönyvében. In: Egyházak a változó világban, szerk., Bárdos István - Beke Margit. Esztergom, 1991. 283-292. p.
- Nemeskéri János: Csepel község határában feltárt kora Árpád-kori leletek embertani vizsgálata 91. p. In: Archeológiai Értesítő 76. évfolyam (1949) 14. 1-2. füzet.
- Némethy Lajos Budapesten volt egyházi testületek pecsétei (első közlemény). A nyulakszigetbeli premontreiek prépostságának pecsétje. In: Turul 1887. évf. 1. szám.
- Ney Béla: Margit-szigeti építkezése, MMEE Közlöny, 1868. 3. sz. 244-246. p.
- MNL OL vagy NOL (MOL=Magyar Országos Levéltár. Ma: Magyar Nemzeti Levéltár - Országos Levéltár, Budapest DL, DF oklevelei.
- Óbuda, Fehéregyháza (klarissza apácák) DL 10124 (Fehéregyháza Bártfai (1938.)) p. 135.
- Az Országos Széchényi Könyvtár Térképtára (jelzete TM 709, szerzője, Halacsai Sándor, címe: Pest Buda közt fekvő Szt. Margit sziget térképe, Buda, M. K. Államny.) 1872.
- Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben Kr. u. 884-1301-ig. II. köt., Ötödik szakasz a kúnok Magyarországon, az Árpád-házi királyok alatt. 1239-1301. Bp., M. Kir. Államny. 1891. 287. p.
- Ortvay Tivadar szerk., Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején: a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve I. köt. Budapest: [s. n.], 1891. VIII, 494 p.
- Ortvay Tivadar szerk., Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve II. köt. Budapest, 1892. XLIV, [495] 1025 p.
- Ortvay Tivadar szerk., III. köt., Delineationes Geographicae, 7 térkép
- Őri G. György: Margitsziget történelme az 1-ső századtól a jelenkorig és a Margitszigeten lakott hét tekintélyes szerzetes rendek eredete, rendeltetése, főbb szabályai, színezett öltözete s rövid történelme, Kassa: Hungária Ny., 1875. IV. 184. p. [17]
- Őri G. György: Margitsziget történelme az 1-ső századtól a jelenkorig és a Margitszigeten lakott hét tekintélyes szerzetes rendek eredete, rendeltetése, főbb szabályai, színezett öltözete s rövid történelme, Kassa: Pannonia Ny., 1876. 48. p. 16 t. 2 térkép.
- Őri G. György: Margitsziget történelme az 1-ső századtól a jelenkorig és a Margitszigeten lakott hét tekintélyes szerzetes rendek eredete, rendeltetése, főbb szabályai, színezett öltözete s rövid történelme, 2. kiad. Kecskemét: Szilády Ny., 1877. 91, 143-145, 160-163. p.
- Ősi gyökér 2014. XLII. évf. 4. sz. 9-12. p. ld. Tóth Sándor
- Pázmány Péter: Tabula Monasteriorum Ordinis S. Pauli primi Eremitae sub corona regni in Hungariae, quorum Cathalogum rexit Eminentissimus ac Reverendissimus S. R. E. Cardinalis et Archiantistes Strigoniensis Petrus Pázmány in Appen. 2. Syn. Dioeceseanae habitae Anno 1629.
- Pesty Frigyes: A macsói bánok. In: Századok, 1875. p. 368.
- Péterffy, Carolus: Sacra concilia ecclesiae Romanae catholicae in Regno Hungariae celebrata I-II. Posonii 1741-1742; A 2. köt. 487. p. Megjegyzés: Viennae - Posonii, 1742. Kaliwoda - Royer. 13 sztl. lev. 337 l.; 9 sztl. lev. 487 (valójában 481) l. 9 t. (rézmetsz., I. G. Rugendas). A 2. kötetben több helyütt téves lapszámozással (161=181, 327=337 /helyreállól/, 425-428=424, 429=425 etc.) Megjegyzés: Péterffy Károly (1700-1746) szerkesztette a zsinati határozatok közreadásával (Sacra concilia ecclesiae Romano-Catholicae I-II. (A római katolikus egyház szent zsinatai), Pozsony 1741-1742)
- Pethő Gergely: Rövid magyar Kronika sok renbéli fő historiás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettet ... Kassa, 1729. 45. p.
- „A Pilis-Csabai Főhercegi uradalomhoz tartozó s Pest-Buda közt fekvő Szent Margit sziget térképe”. (1867) In: Budapest térképeinek katalógusa 2161. Budapest Főváros Levéltára.

MAGYAR PÁLOS REND

Plan der Ueberschwemmung von Ofen und Pesth bei dem Eisgang (Budapest térképeinek katalógusa 131) Schmid, Johann (szerző). 1838. Pest-Buda-Óbuda áttekintő árvízterképe az 1838. évi árvíz okozta épületkárok ábrázolásával, a mai Nagykörút vonalán tervezett csatorna térképével (másolat). Kiadó: K. K. 5-ten Feld Artillerie Regiment, Metszetben lépcsős támfalú csatorna. Az 1995-ben készült másolat, az eredeti a bécsi Hadilevéltárban van, leírással.

Radványi Imre: Margit-sziget története. Pest: Szent-István-Társ., 1858. 142. p. 3 t. (lith., kihajtható).

Ransanus, Petrus: A magyarok történetének rövid foglalata. Európa Kiadó, Budapest, 1985. 140-150. p.

Régi Magyar Nyelvmélekek Foglalat. II. Kinizsy Pálné Magyar Benigna Imadságoskönyve 1513. szerk. Döbrentei Gábor, A Magyar Tudós Társaság, Buda, 1840. 10-21. p.

Rexa Dezső: Margitsziget, Budapest, Officina, 1940. 110. p. In: Arany János térképvázlata a Margitszigetről. p. 32.

Rózsa György: Budapest legszebb lát képei. Bp., 1995.14. 3. kép.

Rózsa György: Budapest régi lát képei, (1493-1800) Akadémia Kvk. Budapest, 1963. 157. p. 289.

Rupp Jakab: Buda-Pest és környékének helyrajzi története, Pest, 1868.

Rupp Jakab: Magyarország helyrajzi története fő tekintettel az egyházi intézetekre, I. köt. Pest, 1870. 33, 42, 254. p., II. köt.1872. 62-64.

Schier, Xistus: Buda sacra sub priscis regibus, Viennae, 1774. p. 76.

Sebestyén Gyula: A magyar rovásírás hiteles emlékei, Budapest, MTA, 1915. p. 49.

Sinkó Ferenc: Kötöny megfejtett síremléke, Rovásírás Szent Margit romtemplomában: In: Új Ember, 1967. június 11.

Supka Géza: A budafelhévízi Szentháromság templom In: Archaeologiai Értesítő 1907. 97-119. p.

Szakonyi István: A halálraítélt legrégebb magyar rovásírásos emlék a „margitszigeti rovásfeliratos kő In: Amerikai Magyar Élet, 1965. dec. 18.

Szent Margit-szakramentáriumról (Hahóti-kódex) a MKSzemle 1938. II.

Szent Margit élete, 1510. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átírata bevezetéssel és jegyzetekkel bev. P. Balázs János, Budapest: [Magyar Nyelvtudományi Társaság], 1990. (Régi magyar kódexek,10.)

A Szent Margit élete vagy Margit-legenda eredeti kódex az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában található, jelzete Magyar Nyelvemlék 3.

Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára "Margitsziget" füzetéből [471. sz.], szerk. Priszter Szaniszló, Bp. 1993.

Tanulmányok Mátyás király éve alkalmából a Miskolci Bölcsész Egyesület által a Budai várban rendezett konferencia anyagából, összeáll. Gyárfás Ágnes, Miskolc: MBE, 2009. 101. p.

Tanulmányok Budapest múltjából V., szerk. Némethy Károly - Budó Jusztin, Budapest Székesfőváros Kiadása, 1936. In: A képek magyarózó jegyzéke. Külön melléklet a kötet elején: Buda lát képe 1684-ben, Brabant hadimérnöktől. (Bécs, Albertina metszetgyűjtemény, Vues 83., 42. sz. alatt.) Borbély Andor kézirat ábrázolások Buda visszafoglalásáról c. tanulmányához. ld. Károlyi Árpád

A Templomos Lovagrend regulája, szerk. Pánczél Hegedűs János, Kairosz-Agón, 2002. 336. p.

Tóth Sándor: Templomos lovagok Egerben In: Ősi gyökér 2014. XLII. évf. 4. sz. 9-12. p.

Török József: A magyar föld szentjei, Budapest: Tulipán Könyvkiadó Kft, 1991. 175. p.

Törs Kálmán: Margit-sziget, Pest: Athenaeum Nyomda, 1872.

Tudományos Gyűjtemény, Buda, szerk. Horvát István, 1835. Petrózai Trattner J. M.–Károlyi István, XIX. évfolyam. X. köt. 1-12. kötet (3 kötetbe kötve) 104-105. p.

Turul ld. Wertner Mór

- Young, Robyn: A testvériség, ford. Körmendi Ágnes, Debrecen: Gold Book, 2008. 448. p.
- Young, Robyn: A hadjárat, ford. Körmendi Ágnes, Debrecen: Gold Book, 2008. 462. p.
- Young, Robyn: Rekvium, ford. Körmendi Ágnes, Debrecen: Gold Book, 2009. 432. p.
- Vályi András: Magyar országnak leírása II. köt, Buda: Univ. Ny., 1796-1799. (Margit Sziget).
- Varia Paulina III. (1998) 251-256. p. Id. Gyöngyösi Gergely
- Varia Paulina IV. (1998) Id. Lissák György
- Vasárnapi Ujság: (Margit Sziget)
- Vasárnapi Ujság 1874. 21. évf. 23. sz. június 7.
- Vasárnapi Ujság 1900. 47. évf. 1. szám, január 7.
- Vasárnapi Ujság 1900. 47. évf. 34. sz. augusztus 26.
- Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 23. sz. június 9
- Veszprém In: Ortvy Tivadar szerk. Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején: a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve. I. köt. Budapest: [s. n.], 1891. 284- 297. p.
- Vetro Budensi, Veteris Budensis Bártfai (1938.) p. 267., Veteri Buda DL 8647, Bártfai (1938.) 112-113. p.
- Vita S. Elisabethae viduae, nec non B. Margitae Virginis. Tyrnaviae, MDCCLXX, In:
„*Vita Sanctae Elisabethae et divae Margaritae*”
- Wenczel Gusztáv: Árpád-kori új okmánytár Codex Diplomaticus Arpadianus Continuatus, Bp., Akad, VIII. köt. 1882. p. 266.
- Wenczel Gusztáv: Árpád-kori új okmánytár Codex Diplomaticus Arpadianus Continuatus, Győr-Budapest: Akad, IX. köt. 1865. p. 198.
- Wertner Mór: A Margit-legenda genealógiai és földrajzi adatai, In: Turul, XXI. évfolyam, 1903. I. szám, 33-38. p.
- Zolnay László: Az elátkozott Buda. Buda aranykora, Budapest: Magvető Kvk. 1982. 218-219, 222-224, 323. p.

Somos Zsuzsanna

FEKETE-AFRIKÁBA SZAKADT HONFITÁRSAINK

A magyarabok/magyarabok

Egyetemi oktatóként dolgoztam a Pécsi Orvostudományi Egyetemen 1990-ben, amikor megkeresett egy szudáni orvostanhallgató és közölte velem, hogy ő *magyarab*.

Megható érzés volt ezt hallani, de elképesztő is egyben, mert sosem hallottam róluk. Utána néztem és a következőket találtam.

Gróf Almásy László, a híres Szahara-kutató (az „Angol beteg” film főhőse) 1935-ben a szudáni határ közelében lévő *Vádi Halfában* egy üzemanyag töltő állomáson tankolt, nagy mennyiségű benzint vásárolt. A kutastól tudakolta, hogy hogyan juttathatná át kannáit a Nílus túlsó partján lévő autói számára. Ő nyugodtan válaszolt: csak bízd az átvitelt *Ibrahim el Magyarra*. Pontosan úgy ejtette ki a magyart, ahogyan mi. A gróf tudakolta továbbá, hogy a kutas miért nevezi a csónakost Magyarának? Azért, mert magyar — volt a válasz. Ott élnek a szigeten. Almásy tovább tudakozódott, de most már az illetékes csónakostól, aki elmondta, hogy messziről, Rubából (Európából) hozta őket ide Szulejmán szultán majd 400 éve határvédelemre. Almásy meglátogatta a szigetet, ahol kb. 300-an éltek. Feltűnően világos arcú, sasorrú emberek, akik öntudatosan és büszkén mondták, hogy ők nem arabok. A szultán a núbiaiak elleni védelemre telepítette őket határőrnek. Nem egyedül vannak, vannak más törzsek is. Tudják, hogy van magyar nép Európában és mindig várták eljövételüket.

1517-ben a Szentföldet megjárt *Pécsváradí Gábor atya* tudósított róluk először Bánffy János királyi főpohárnok mesterhez írott levelében. Beszámolt arról, hogy az összecsapásokban magyarok is részt vettek 1516-ban.

A Wikipedia szerint a magyarabok/magyarabok a mai Egyiptom és Szudán határán élnek. 50-60 ezren vannak, Fodor István orientalista szerint 10-12 ezerre tehető a számuk. 1964-ben

az Asszuáni-gát megépítésekor falvaik víz alá kerültek, az egyiptomi kormány Kom Ombó közélébe telepítette át őket azonos néven újjáépítve falvaikat. Diaszpórában élnek még magyarabok Núbián kívül Kairóban, Alexandriában, Manszúrában, Szudánban a Nílus-parti Vádi Halfa városában és a parttal szemközti *Magyarárti-szigeten*.

Eredetmondáik:

Egyesek *Ibrahim el Magyar*t, mások *Haszan el Magyar*t tartják a honfoglaló magyarabok vezetőjének, aki I. Szelim szultán idején érkezett Egyiptom földjére. A mamelukokat legyőző szultán visszatért Isztambulba. Az Alexandriában visszamaradt katonák fellázadtak, vezetőjük *Ibrahim el Magyar* volt, majd leverésük után Vádi Halfáig menekült, ahol az ősi Kaszr Ibrinben megházasodott (3 núbiai nőt vett feleségül). Ibrahim el Magyar volt a honfoglaló. Később Szulejmán szultán, majd Mária Terézia is hozzájárult a magyarab kolónia növeléséhez.

A magyarabok jellemzői:

- bőrük színe világosabb,
- hajuk vöröses, nem filfil,
- szemük kisebb a núbiaiaknál,
- orruk sasorrú,
- esküvőkön sátozt állítanak,
- dombra temetik halottaikat és sírfát állítanak,
- étkezésükben dominál a kenyér és a hal,
- egyes magyarab személyek beszámoltak arról, hogy anyjuk a kenyér megszelése előtt keresztet ír arra, és székelykapu-szerű építményeik is vannak.

Sajnos, az újabb kori politikai zavargások és az anyagi fedezet hiánya késleltetik a genetikai vizsgálatokat. A Magyarok Világszövetségében képviseltetik magukat.

Nemrégén hivatalos egyiptomi delegáció járt hazánkban, közöttük a világhírű főegyiptológus és műemlékvédelmi miniszter *Dr. Zahi Hawass*. Kíváncsi lennék rá, hogy megkérdezte-e bárki is Dr. Hawasstól, hogy milyen gyökerekkel rendelkezik?!

Szudáni házaspár (babák)
Dr. Farida Hamza Mohamed ajándéka

Farida évfolyamtársaival: fehér ingben a magyarab orvostanhallgatók.

EPILOGUS

Nemcsak nekünk magyaroknak, de a zsidó népnek is vannak Fekete-Afrikába szakadt honfitársai, ők a *lembák*. A *lembák* több törzsben Zimbabwében és a Dél-afrikai köztársaságban élnek a Limpopó partján.

Eredetmondáik szerint kb. 2 500 éve menekültek ide a Kr.e. VI. században bekövetkezett babiloni fogság elől. Délre mentek, Petrán keresztül Jemenbe, ahol Sanában a zsidó közösségben időztek egy ideig, majd tovább mentek még délebbre Senába, ahonnét csónakon kb. 20 napos vízi út után érkeztek meg a Limpopó vidékére. Több törzsben élnek itt. Őseiket fehér emberként emlegetik.

Hagyományaik:

- egy Isten, Jahve imádata,
- az állatok leöléséhez egy külön kést használnak,
- nem esznek sertéshúst,
- a fiúkat kis korban körülmetélik,
- jó fazekasok és ötvösök,
- zeneviláguk a zsidó hagyományoknak felel meg.

Egy kutatót éppen ez a különös *zenevilág sarkallta a genetikai vizsgálatok elvégzésére*, amely eredménye szerint az egyik törzsben, a *bubáknál* a férfiak *Y kromoszómája Cohen modális haplotípusú*. Ez a gén a zsidó papi törzsre jellemző. E törzsben a Cohen gén 50% feletti gyakorisággal fordul elő. Tehát a *bubák a papi törzs leszármazottai*. A férfiági genetikai állományból levonható számítások szerint számuk eredetileg 7-9 fő volt, ami megfelel a *bubák* eredetmondájának szerinti 8 főnek. Ők voltak azok, akik a *pusztulás elől magukkal hozták a frigyládát*.

Ezt a tényt *Tudor Partiff* angol orientalista professzor bizonyította, és meglepő módon nem sok ellenlábasa van ez ügyben.

A *lembák* szerint a frigyláda a *ngoma lungundu egy fadóba*, amelyet *Mózes* készített a 10 parancsolat számára a *Nebó* hegyen. A *ngoma* jelentése *dörgő dob*, amely Isten hangja. Nem érintette föld, vagy idegen kéz, a papok az oldalán lévő fülekbe illesztett faoszlopokon vállon vitték. A csatákban a *ngoma* hangja megrettentette, megfutamtította az ellenséget.

A dél-afrikai zavargások miatt jelenleg a *ngoma* múzeumi tárgyként, egy múzeum (korábban Viktória Múzeum) Etnográfiai részlegében pihen Hararében, a Dél-Afrikai Köztársaságban.

Lám-lám a lembák zenevilága irányította a genetikusok érdeklődését feléjük és igazolták szájhagyományukat! Érdeklődéssel várom, hogy a magyar nép szájhagyományát mikor óhajtják alá-

támasztani genetikai vizsgálatokkal? Kodály Zoltán írta: „letörölhette az idő a magyarság arcáról a keleti vonásokat, de lelke mélyén, ahol a zene forrása fakad, ott él még egy darab őskelet”.

IRODALOM

1. Aranka nénivel találkoztam Szudánban – Internet.
2. Magyarabok. Wikipédia.
3. A magyar népek őstörténete. Eltitkolt múlt. – Internet.
4. Hihetetlen Magazin. 2005. jan.
5. Misztikusvilag.blog.hu
6. T. Partiff – Wikipédia.
7. Stefka I.: Egy kisgazda Szudánból. Archívum – Magyar Nemzet 2015. – Internet.
8. PhS Hankó Ildikó előadása a MBE Magyarságtudományi Napokon, 2016. VI. 6.

----- *** -----

Gróf Almásy László magyarabok társaságában (Internet)

Czegledi Katalin

A földrajzi nevek és a magyar őstörténet az Iszter folyó kapcsán

„Az etimológia sikamlós tudományterület, könnyű elcsúszni rajta. Így van ez a közszavak magyarázatában is, s még inkább áll a tulajdonnevek megfejtésére, ...A névi jelleg sajátosságaiból következően tulajdonnevet etimologizálni rendszerint jóval nehezebb, mint közszót, a magyarázati tényezők szélesebb körű és komplexebb számbavételét követeli meg. Itt tehát az etimon csak akkor tekinthető bizonyítottnak vagy akár valószínűnek, ha a vizsgálat ezt a komplex tényezőhalmazt valóban körüljárta, a benne rejlő ellentmondásokat tételesen kiküszöbölte.” (BENKŐ 1998:148)

2.1. Benkő Loránd fenti gondolatai teljes mértékben megállják a helyüket. A kutatásaink során világossá vált, hogy egyetlen név magyarázata is csak úgy lehetséges, ha már egy terület neveinek az összehasonlító vizsgálatát elvégeztük, a történeti háttér ismeretében az érintett nyelveket bevonjuk a kutatásba s a keletkezett komplex tényezőhalmazt körüljárjuk újra és újra s a nevet mindig más oldalról közelítjük meg. Magyarázatot kell találnunk egyrészt a névben rejlő ellentmondásokra, másrészt az eddigi etimológiák közti ellentmondásoknak az okait is meg kell keresnünk. Tény, hogy a tulajdonnevek megfejtésének az előfeltétele a közszók helyes magyarázata. Számos esetben azonban a közszók etimológiája téves, bizonytalan vagy ismeretlen. Ennek ellenére nem mondhatunk le a további kutatásokról, ilyenkor segít a földrajzi nevek rendszerszerű, sok szempontú feldolgozása. Jelen dolgozat elsődleges célja nemcsak az, hogy felhívjuk a figyelmet a földrajzi nevek fontosságára, minthogy azok az érdemi nyelvészeti és őstörténeti kutatások számára nélkülözhetetlenek, hanem a tulajdonnevek és a közszók kapcsolatának a jelentőségét is hangsúlyozni kívánjuk. Egy tulajdonnév – akár személynév, akár földrajzi név – etimológiája azon áll vagy bukik, helyesen választottuk-e meg az alapul szolgáló köznevet, továbbá hogyan magyarázzuk magát a közszót.

E dolgozat megírására készített egyrészt az a felismerés, hogy a földrajzi nevek nélkülözhetetlenek a nyelvészeti és az őstörténeti kutatásokban, másrészt az a tény, hogy hiányzik a földrajzi nevek rendszerszerű, sok szempontú feldolgozása mind a Kárpát-medence¹, mind a számításba jöhető keleti

korábbi szálláshelyek földrajzi neveit, sőt azon népek lakóhelyeinek a földrajzi neveit illetően, ahol a magyarral kapcsolatba hozható nyelveket beszélték vagy beszéltek ma is. Tudomásul kell vennünk, hogy a Kárpát-medence földrajzi nevei nem fejthetők meg hiánytalanul a magyarok korábbi lakóhelyein található földrajzi nevek feldolgozása nélkül. Munkánk segíteni kíván a vita eldöntésében, hiszen elődeink régi lakóhelyeinek a földrajzi meghatározása körül a mai napig nincs egységes, vagy legalábbis viszonylag elfogadott álláspont.

Tény, hogy a földrajzi nevek a névadó nép(ek) nyelvéből őriznek információkat. Ezeket az információkat kell felismerni és nyelvekhez kötni, hogy a névadó népeket illetve nyelvi hovatartozásukat meghatározhatjuk. A földrajzi névi adatoknak egy része viszonylag könnyen felismerhető. A másik rész, elsősorban a vízneveké, azaz a legrégebb elnevezéseké nehezen szólaltatható meg. Vagyis éppen az első névadó nép(ek) nyelvének megállapítása igen nehéz, pedig őstörténetünk kutatása szempontjából nemcsak értékes adatok, hanem elegendő írásos források híján nélkülözhetetlenek. Eleink korábbi lakóhelyeinek a bizonyítékai vagy tagadói lehetnek a víznevek.

Mi első lépésben Csuvasföld földrajzi neveit vizsgáltuk. Ma már mintegy 20 ezernyi Volga-Urál vidéki adatot forgatunk a számítógépen a feldolgozásra. A Kárpát-medence és a Volga-Urál vidéke földrajzi nevei között meglévő összefüggés egyrészt jelentheti azt, hogy elődeink olyan csoportja élt azokon a területeken, akik sohasem jöttek be a Kárpát-medencébe. Ezek a csoportok ugyanakkor megfordulhattak több más területen is s ott hagyták a nyomukat a földrajzi nevekben. Másrészt az összefüggés azért is jelentkezik, mert a Kárpát-medencében hont foglalt eleink jártak ott azokon a helyeken, amelyek egyúttal az előző lakóhelyeik voltak s ezért hagyták a nyomukat a földrajzi nevekben. Ezeket a nyomokat felismerni, összefüggéseiket feltárni fontos és segítségül szolgál nemcsak a magyar nyelv, hanem a magyar őstörténet kutatásában is, továbbá hozzájárul a magyarral kapcsolatba hozható népek és nyelvek történetének a megismeréséhez.

módszertani problémát vetnek fel. Vajon nem az lenne a helyes, ha a földrajzi neveket olyan tényezőhalmaznak tekintem, amelyet fel kell dolgoznom s a végeredményt összehasonlítom a magyar nyelv illetve a magyar nyelvet kapcsolatba hozható nyelvekkel, azok jellemzőivel? Ezután következne az azonosságok és az ellentmondások értelmezése.

¹ Kiss Lajos írásai a földrajzi nevek nyelvi fejlődéséről alapvető

2.2. A földrajzi nevekről, kutatásukról általában tudni kell, hogy egy adott terület neveinek – esetünkben a Volga-Urál vidéke vízneveinek és a velük összefüggőnek látszó egyéb földrajzi nevek – összehasonlító nyelvészeti (hangtani, alaktani, jelentés-tani) vizsgálata alkalmas arra, hogy a földrajzi nevekből kiolvasható nyelvi jelenségeket összevessük olyan nyelvek jellemzőivel, amelyeknek ma is közük van a vizsgált területhez, vagy ma már nincs, de

valamikor lehetett. Továbbá lehetőségünk van arra, hogy összevessük olyan területek földrajzi neveinek a nyelvi jellemzőivel is, ahol feltehetően eleink ill. eleinkkel kapcsolatba hozható népek megfordultak. A nevek megszólaltatásához több tényező járulhat hozzá, közülük az alábbi négyet emeljük ki. Az egyik az adott természeti környezet a maga tulajdonságaival, vagyis az, amit a név megnevez. Pl.:

csuv. *Tăxăr șâl* Cu. patak, szakadék neve. Ašm. XV.7.
 < csuv. *Tăxăr* ← csuv. *tăxăr* 'kilenc'.
 + *șâl* ← csuv. *șâl* 'forrás'.

A másik a nyelv, nyelvek, amelyeknek közük van vagy lehetett a területhez közvetlenül vagy közvetve. Pl.: az uráli, az altáji és az indoeurópai nyelvcsaládba sorolt nyelvek a Volga-Urál vidékén. Vannak olyan nevek, amelyek ugyanarra az objektumra vonatkoznak, több nyelven nevezik meg pl. ugyanazt a folyót. Ennek az ellenkezője is igaz, vagyis ugyanazzal a névvel több, más folyót, sőt akár hegyet vagy települést is megneveznek. A különböző és az azonos elnevezések eredetét, a köztük levő összefüggések meglétét vagy hiányát, a nyelvi háttérét stb. kutatva közelebb kerülünk a név etimológiájának a megírásához, stb. Pl.:

*Volga*² f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Tolk.: udm. *Volga / Volga šur* or. *Volga*, folyó neve.
 < udm. *Volga*
 + *šur* ← udm. *šur* 'folyam, folyó, patak, csermely'.

Volga f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Fa.I.336.: or. *Volga*, 1. a Szovjetunió európai részének legnagyobb folyója, 2. az or. Dneper mellékfolyója.

Atäl f. Ašm.II.141.: csuv. *Atäl* or. *Volga Čist.u.*, így nevezik a Volgát, a Kámát és a Belaja-t, NAP:-, Ar.:-

Jul f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Mar.: mar. *Jul* or. *Volga*, folyó név
 < mar. *Jul* ← *jul* vö. ÓT. *jul* 'forrás'.

Jul f. GMA: mar. *Jul / Jyl* or. *Volga RSFSR*, folyó, amely a Kaspi tengerbe ömlik.
 < mar. *Jyl* ← udm. *jyl* 'a folyó felső folyása, folyóforrás'.

Ravo f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Coll.: mdE. *Ravo, Rav* or. *Volga*, folyó neve.
 < mdE. *Ravo, Rav* ← mdE. *ravo* 'tenger'
 mdM. *ravo* 'folyó'

Idel f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, T-r.: tat. *Idel* or. *Volga*, folyó neve.
 < tat. *Idel* ← tat. *idel* 'folyó'.

A *Volga* névvel több folyót is illetnek, ugyanakkor a *Volgán*ak többféle elnevezése van, ezek a csuv. *Atäl*, tat. *Idel*, mdE. *Ravo, Rav*, mar. *Jul / Jyl*.³

A harmadik pedig olyan területek földrajzi nevei, amelyeket közös elődök adhattak, vagy legalábbis a földrajzi területek névadói feltehetően egymással valamilyen nyelvi kapcsolatban voltak. Esetünkben a Volga-Urál vidéke vizeinek és víznévi eredetű egyéb földrajzi területeinek s a Kárpát-medence bizonyos helyeinek névadói között a nyelvi kapcsolat kétségtelen. Azonosnak tűnő földrajzi nevek a két területen már első látásra is bőven akadnak, ezért tudományos vizsgálatuk, feldolgozásuk elkerülhetetlen. Pl.:

² A Volga folyó névadóinak a nyelve azért is fontos, mert a folyó forrásvidéke arra a területre esik, ahol kiterjedt szkíta birodalom valamikori meglétéről van tudomásunk.

³ E nevek magyarázata másik dolgozat feladata.

Volga f. Ašm.-, NAP:-, Ar.-, Fa.I.336.: or. *Volga*, 1. a Szovjetunió európai részének legnagyobb folyója, 2. az or. Dneper mellékfolyója.

Valkó 'helység Pest megyében Gödöllőtől délkeletre', magy. *Valkóvár* 'jugoszláviai város Eszéktől délkeletre' (KISS 1980).

A nyelvi kapcsolat egyértelmű az or. ko. *Don*, csuv. *Tun* és a magyar *Duna* között. A *Duna* 'Európa második legnagyobb folyója'. Az ókorban a folyam felső szakaszának a neve, amely egyes írók szerint Bécsig, mások szerint a Vaskapu szorosig terjedt, ...az alsó szakaszt ...*Hister* jelölte. ld. ie. **danu*- 'folyó'. (KISS 1980) A *Duna* nevének alakváltozatai a Volga-Urál vidékén szerepelnek folyó, tó, mocsár és település nevében⁴ pl.:

Tun f. Ašm.XIV.132: csuv. *Tun* or. *Don*, folyó neve, Fa.I.528.: or. *Don*, folyó neve.

Don ju f. SW.141b.: ko. *Don-ju*, folyó a ko. Kerč'omja közelében.

< ko. *Don* ←— vö.: összet *don* 'víz, folyó'

+ *ju* ←— ko. *ju* 'folyó'

Donty t. TSK.30.: or. *Donty* ← *Donskoje ozero / Donskoje U.Kul.*, tó, amely az or. Kulom folyó baloldalán található 7 km-re dél-keletre az or. Don falutól, amely az or. *Donn'ur* nevű mocsárral van körülvéve. Szélessége 1-3 km., mélysége 1,5-2 m.

< or. *Don* ←— vö.: összet *don* 'víz, folyó'

+ *ty* ←— ko. *ty* 'tó'

or. *Donskoje* ←— *Don*

+ or. *-sk-* vonatkozó melléknév képző

+ *-oj-* 'birtokos melléknév képző'

+ *-e*

ozero ←— or. *ozero* 'tó'

Donn'ur m. TSK.30.: or. *Donn'ur* U.Kul., mocsár, hossza 35 verszta, szélessége 20 verszta.

< or. *Don* ←— vö.: összet *don* 'víz, folyó'

+ *n'ur* ←— ko. *n'ur* 'mocsár'

Donn'ur m. TSK.30.: or. *Donn'ur*, mocsár az or. Mezen' jobb partján, az or. Butkan és Koslan falvak között.

< or. *Don* ←— vö.: összet *don* 'víz, folyó'

+ *n'ur* ←— ko. *n'ur* 'mocsár'.

Donn'ur m. TSK.30.: or. *Donn'ur*, mocsár az or. Vyčegda jobboldalán az or. Tydor és Šežam falvak között.

E mocsáron lévő tó neve *Donty*.

< or. *Don* ←— vö.: összet *don* 'víz, folyó'

n'ur ←— ko. *n'ur* 'mocsár'

Donn'urty t. TSK.30.: or. *Donn'urty*, tó az or. *Donn'ur* mocsáron.

< or. *Don* ←— vö.: összet *don* 'víz, folyó'

+ *n'ur* ←— ko. *n'ur* 'mocsár'

+ *ty* ←— ko. *ty* 'tó'.

Dnepr f. Ašm.-, NAP:-, Ar.-, Fa.I.518.: or. *Dnepr*, folyó neve, KISS 1980: *Dnyeper* 'Ukrajna fő folyója'... előtagja a *Don* folyónévvel van kapcsolatban.

< or. *Dnepr* < 1. *Dne* < ld. *Don*

+ *pr*

2. *Dn* < ld. *Don*

+ *epr*⁴

⁴ A név részletes bemutatására másik dolgozatban kerítünk sort.

Dnestr f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Fa.I.518.: or. *Dnestr*, folyó neve, KISS 1980: *Dnyeszter* ‘folyó a Szovjet-unióban’... le. *Dniestr*; ukr. *Dniester*, or. *Dnestr*; előtagja azonos lehet a *Don*-nal... A *Dnyeszter* ... iráni ... ‘innenső folyó’.

< or. *Dnestr* ← *Dnester*: nem or. eredetű < *Dn* < ld. *Don*
+ *ester*

2.2.1. A folyónév utótagjáról *estr*, *eszter*, *iestr* nem kapunk érdembeli információt. Az írásos forrásokból annyit tudunk, hogy a magy. *Duna* folyó alsó szakaszát a honfoglaló magyarok, de már a szkíták is *Iszter* névvel illették. A névnek változatai felismerhetők a Volga-Urál vidék földrajzi neveiben pl.:

Isterekkassi h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Isterek*kassi or. *Isterek*kasy M-P., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Isterek*

+ *kassi* ← csuv. *kasā* ‘falú’ < *kasy*
+ csuv. *-si*: birtokos személyjel

A csuv. *kasā* ‘falú’ ← csuv. *kas-* ‘vágni’ + *-ā*: deverbális nomen képző. Eredeti jelentése ‘vágat’. Az *Isterek* a folyó nevére utal, tehát *Isterek* vágta helyre kell gondolnunk, amely az embereknek lakóhelyül szolgált. A folyó vágta völgyet el kell különíteni az ember vágta területtől, azaz az ember irtotta helytől, ahol az ember a fák kivágása után telepedhetett le. Ez utóbbi esetben a név első tagja általában személynév, amelynek alapjául sok esetben víznév szolgált. A helyes magyarázat az egyes nevek körültekintő vizsgálata nyomán születhet meg.

Isterek h. TB.65: *Isterek* or. *Istrikovo* Nuriman., település neve.

< bask. *Isterek* ← *Isterek*: 1. folyónév < *Is*
+ *terek*
2. személynév

or. *Istrikovo* ← bask. *Isterek*
+ or. *-ovo*

Āštār f. d. Ašm.IV.95.: csuv. *Āštār* hely és folyó neve, NAP:-, Ar.:-. Elsődleges a folyónév. A redukált hang (*ā*) előzménye mély hangú *u* vagy *y* lehetett. Tehát **uštur* vagy **yštyr*.

< csuv. *Āš*
+ *tār*

Āštār kassi h. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Āštār kassi* (**Isterek**) Čgs.

< csuv. *Āštār* < *Ās*
+ *tār*

+ *kassi* ← csuv. *kasā* ‘falú’ < *kasy*
+ *-si*: birtokos személyjel

Iseterkka h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Iseterkka* (*Iseterkke*?) or. *Izederkino* M., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Iseterkka* ← csuv. *Iseterkka*.

A csuv. *Iseterkka* ejtésekor a mássalhangzók közül az *-s-* és a *-t-* félzöngés (*-Z-* és *-D-*), a *-kk-* helyesírás pedig zöngétlen *-k-* ejtését jelzi. A redukált magánhangzó *-a-* előzménye pedig palatális *-i-*, vagy veláris *-y* teljes képzésű magánhangzó lehetett. Az or. *Izederkino* forma őrzi a csuvas redukált előzményét (*-i-*), a csuvas félzöngés ejtésű *-s-* és *-t-* mássalhangzókat pedig az or. zöngésnek fogta fel. A *-k-* zöngétlen ejtését az orosz írásban is tükrözi. A szóvégi *-o* az or. *selo* ‘település’-re utal. Az *-n-* eredetét és funkcióját csak egy sok szempontú kutatás ismeretében állapíthatjuk meg. Eszerint jelölhetné a birtokot (CZEGLEDI 1994/2:111-129) de lehetne a szótó genetikus része is.

Ištírek kassi h. Ašm.III.163.: csuv. *Ištírek-kassi* / *Kěšěň Šāxal'* or. *Išter'akovo* Tet.u., falu, NAP: csuv. *Kěšěň Šāxal'* or. *Novoje Iščer'akovo* ← *Drugoje Iščer'akovo*, *Drugoje Išter'akovo* Jal.u., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Ištírek* < *Iš*

+ *tírek*

+ *kassi* ← csuv. *kasā* 'falú'

+ *-si*: birtokos személyjel

< csuv. *Kěšěň* ← csuv. *kěšěň* 'kis, kicsi'

+ *Šāxal'*, or. *Išter'akovo* ← csuv. *Ištírek* < *Ištírek*

+ or. *-ov*: birtokos melléknév képző

+ *-o*

or. *Novoje* ← or. *novoje* 'új'

+ *Iščer'akovo* < *Drugoje* ← or. *drugoje* 'másik'

+ *Išter'akovo*.

A *-t* > *-č*- változás jellemző magas magánhangzó előtt.

Isenterek f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Isenterek* C, patak, szakadék.

< csuv. *Isenterek* < *Isen*

+ *terek*

Isenterek ojě f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Isenterek ojě* A., patak, szakadék.

< csuv. *Isenterek*⁵

+ *ojě* ← csuv. *oj*, *uj* 'mező'

+ *-ě*: birtokos személyjel

Ištrek kassi h. Ašm.III.164.: csuv. *Ištrek-kassi*, falu neve, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Ištrek* < *Iš*

+ *trek*

+ *kassi* ← csuv. *kasā* 'falú'

+ *-si* < *sy*: birtokos személyjel.

Išenterek ? Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Išenterek* V.

< csuv. *Išen*

+ *terek*

⁵ A név összetett szóból áll: *Isen* + *terek*. Az előtag keskeny folyó vagy forrás neve, vö.

Isenek Šālě f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Isenek šālě* A.

< csuv. *Isenek*

+ *šālě* ← csuv. *šāl* 'forrás'

+ *-ě*: birtokos személyjel.

Az *Isenterek* utótagja a *terek* (< *tereki* < *tekerek*, **tekereki* < **tenkerek*, **tenkerenki* stb.) teljesebb alak fejleménye, más összetételben is megvan, vö.

Molterek f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Molterek* Kra., patak, szakadék.

< csuv. *Mol*

+ *terek*.

Sőt, önállóan is jelöl folyót pl.:

Tur kasnā var d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Tur kasnā var* Ja.

< csuv. *Tur*: folyó neve

+ *kasnā* 'járta, átjárta' ← csuv. *kas-* 'jární, átjárni'

+ csuv. *-nā*: múlt idejű melléknévi igenévképző

+ *var* 'árok, patak'

Tyr f. GMA: mar. *Tyr* or. *Tyr* Gm., az or. Rutka baloldali mellékfolyója,

Tor f. TB.144.: bask. *Tor* or. *Tor* Mel., az or. Nuguš jobboldali mellékfolyója,

Iseti varě d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Iseti varě* Ja.

< csuv. *Iseti*

+ *varě* ← csuv. *var* 'árok, patak'

+ csuv. *-ě*: birtokos személyjel

Isentej h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Isentej* or. *Izendejkasy* C., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Isen*

+ *tej* (< *tek* < *tenke*).

Išterek h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Išterek* ← *Išterekkassi* or. **Ištereki** ← *Bajraševo* ← *Išterekkasy* M., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Išterek* < *Iš*

+ *terek*

+ *kassi* ← csuv. *kasă* 'falu'

+ *-si* < sy: birtokos személyjel.

Išterek Čantăr h. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Išterek Čantăr*⁶ (**Āstăr kassi**) or. *Išterek* M.

< csuv. *Išterek* < *Iš*

+ *terek*

+ *Čantăr* < *Čan*

+ *tăr*

Āstăr

+ *kassi* ← csuv. *kasă* 'falu'

+ *-si* < sy: birtokos személyjel.

Išterekkassi h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Išterekkassi* or. *Išterekkasy* ← *Čandrovo* Čgs., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Išterek* < *Iš*

+ *terek*

+ *kassi* ← csuv. *kasă* 'falu'

+ *-si* < sy: birtokos személyjel

or. *Išterekkasy* ← csuv. *Išterekkassi*

or. *Čandrovo* ← csuv. *Čantăr*

+ or. *-ov*: birtokos melléknév képző

+ *-o*

Isenter varě d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Isenter varě* Kra.

< csuv. *Isenter* : folyó neve < csuv. *Isen*

+ *ter*

+ *varě* ← csuv. *var* 'árok, patak'

+ *-ě*: birtokos személyjel

Astraxan' 'város a Szovjetunióban a Volga alsó folyásánál'... Török nyelvi összetételnek látszik.... Utótagja azonos lehet a m. *Tarján*, *Tárkány* helynévnek török eredetijével: *tarxan*, *tarqan* 'főember, adómentességet élvező kiváltságos rend'. (KISS1980) < or. *As*

+ *traxan*

Esterle f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, T-r.: tat. *Esterle* or. *Starli*, folyó neve.

< tat. *Esterle* ← tat. *Ester* < *Es*

+ *ter*

+ *le*

or. *Starli*⁷ ← or. *Star*

+ *li*

Sterle f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, B-r.: bask. *Sterle* or. *Sterla*, folyó neve.

< bask. *Sterle* ← *Ster* < *S*

+ *ter*

+ *le*

or. *Sterla* ← *Ster*

+ *la*

⁶ Köze lehet a vizsgált nevünkhöz. Vö. csuv. *center* 'faragás, metszet'.

⁷ A szókezdő helyzetbe került magánhangzó is lekopott.

Stärle f. TB.131.: bask. *Stärle* or. *Sterl'a*, az or. Aškar dar baloldali mellékfolyója.

< bask. *Stärle* ← *Stär* < *S*
+ *tär*
+ *le*

or. *Sterl'a* ← bask. *Stärle*

Stärle f. TB.131.: bask. *Stärle* TASSR., az or. Ik baloldali mellékfolyója.

< bask. *Stärle* ← *Stär* < *S*
+ *tär*
+ *le*

Starak h. Ašm.XI.337.: csuv. *Starak* or. *Staraki* / *Bajgejevo* C., falu neve, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Starak* < *S*
+ *tarak*

Starik varě f. Ašm.XI.337.: csuv. *Starik varě* Xval.u., patak, szakadék neve or. Kalmandaj falu mellett, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Starik* ← or. *starik* 'öreg'
+ *varě* ← csuv. *var* 'árok, patak'
+ -ě: birtokos személyjel

A csuv. *Starak*, *Starik*, valamint a bask. *Stärle* (*Stär* + *le*) or. *Sterl'a* (*Ster* + *l'a*) előtagja összefüggenek és folyóra vonatkoznak. Az orosz *starik* 'öreg' jelentésű szó etimológiailag csak úgy kapcsolódhat ide, ha eredetileg a folyó régi medrét jelölte.

Xalě Aništroj ? Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Xalě Aništroj* K?

< csuv. *Xalě* ← *xalě* 'most, jelenleg, adott időben'
+ *Aništroj* < *Aniš*: folyó neve
+ *stroj* ← or. *stroj* 'felépítés, forma, rendszer, sor'.

Strappul' h. Ašm. XI. 339: *Strappul'* or. *Stavropol'*, város neve (a Volgán), NAP:-, Ar.:-, KISS 1980: *Sztavropol* 'város a Szovjetunióban a Kaukázus előterében'.

< csuv. *Strap*⁸
+ *pul'*
or. *Stavropol'* ← *Stavro*
+ *pol'*

Strepce d. Ašm.XI.340.: csuv. *Strepce*, erdő neve or. Oraba-kasy falu mellett, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Strepce* ← *Strep*
+ *ce*.

A szó vagy 'elágazás' vagy 'hajlat, mélyedés' jelentéssel lehet kapcsolatos.

Yxrašyrmi h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Yxra šyrmi* or. **Dolgi ostrov** B., tatár falu, Ar.:-

< csuv. *Yxra*
+ *šyrmi* ← csuv. *šyrma* 'patak, szakadék'
+ -i: birtokos személyjel
or. *Dolgi* ← or. *dolgi* 'hosszú'
+ *ostrov* 'sziget'

Maslov ostrov d. Ašm.:-, NAP: csuv. *Maslov ostrov* M.

< csuv. *Maslov*
+ *ostrov* ← or. *ostrov* 'sziget'

⁸ A -p- és a -v- etimologikus kapcsolatáról a külön nyelvi változatok tanúskodnak.

Tere Tanyp f. TB.142.: bask. *Tere Tanyp* or. ***Bystryj Tanyp*** Kalt., az or. Belaja jobboldali mellékfolyója.

< bask. *Tere* ← bask. *tere* ‘élénk, gyorsan folyó’

+ *Tanyp*

or. *Bystryj* ← or. *bystryj* ‘gyors’

+ *Tanyp*

Stranka ? Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Stranka* M.

< csuv. *S*

+ *tranka*

Štranka f. Ašm.XVII. 388.: csuv. *Štranka*⁹ Sor., kis folyó neve or. Torajevo falu mellett, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Š*

+ *tranka*

Štranka puš f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Štranka puš* M., patak, szakadék.

< csuv. *Štranka*: folyó neve < *Š*

+ *tranka*

+ *puš* ← csuv. *puš* ‘fő, fej’

Zaostr'onnaja f. TSK.36.: or. *Zaostr'onnaja* ← *Zaostrovnaja* / *Zaostrennyju*, az or. Usa baloldali mellékfolyója, hossza 53 km.

< or. *Zaostr'onnaja* ← or. *za-*: ‘mögött’

+ *ostr'on* < or. *ostrov* ‘sziget’

+ or. *-n-*: melléknév képző

+ *-aj*: birtokos melléknév képző

+ *-a*

Xortan šyrmi f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Xortan šyrmi* (***Štrankă pušě***) M.

< csuv. *Xortan*

+ *šyrmi* ← csuv. *šyrma* ‘patak, szakadék’

+ *-i*: birtokos személyjel,

Štrankă: folyó neve < *Š*

+ *trankă*

+ *pušě* ← csuv. *puš* ‘fő, fej’

+ *-ě*: birtokos személyjel

Zaštrankă h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Zaštrankă* Ja., orosz falu, Ar.:-

< or. *Za* ← or. *za-* ‘mögött’

+ *štrankă*: folyó neve < *Š*

+ *trankă*

Az *Iszter* névnek van szókezdő mássalhangzós változata, vö. *Hiszter*.¹⁰ A *h-* etimologikus vagy inetimologikus voltát a tulajdonnévi és köznévi adatok döntik el. Idetartozónak véljük az alábbi mássalhangzós kezdetű neveket:

⁹ A csuv. *Štranka* folyónév a *Š* + *tranka* összetételből áll, az előtagja összetartozik az *Iszter* név *Isz* előtagjával, az utótag *tranka* pedig a *ter* utótagjával. A *ter* is összetett szó, utótagja az *-r* rokon a *tranka* utótagjával a *ranka* elemmel, amelynek változatai ‘folyó’ jelentésűek a földrajzi nevekben. Vö.:

Ronggo enger f. GMA: mar. *Ronggo enger* or. *Ronga* Sor., az or. M(alyj) Kundyš jobboldali mellékfolyója.

< mar. *Ronggo*: folyó neve

+ *enger* ‘patak’.

Hangtanilag és jelentés tanilag is idekapcsolódik a magy. *satrafa* (*satra* + *fa*) ‘vén banya, szipirtó, izgó-mozgó, mindenütt ott levő, ide-oda járkál, szüntelenül jön-megy, nem egyenes úton jár’ jelentésű szó előtagja. Az ilyen nőnek olyan tulajdonságai vannak, mint pl. az *Iszter* folyónak a Vaskapunál lévő szakaszán.

¹⁰ A szókezdő mássalhangzó tisztázásához újabb párhuzamos adatok összehasonlító vizsgálata szükséges.

Vastruk *ášni* d. Ašm.V.182.: csuv. *Vastruk ášni*, határrész neve, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Vastruk* ← csuv. *Vas*

+ *truk*,

+ *ášni* ← **ášna*

+ *-i*: birtokos személyjel

Postrik kassi h. Ašm.X.14.: csuv. *Postrik-kassi* C., falu neve, NAP:-, Ar.:-

< csuv. *Postrik*¹¹ < *Pos*

+ *trik*

+ *kassi* ← csuv. *kasă* 'falú'

+ *-si* < *-sy*: birtokos személyjel

Pustrikassi h. Ašm.:-, NAP: csuv. *Pustrikassi* or. *Postrikasy* Cu., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. *Pustrikassi* ← csuv. *Pustri* < *Pus*

+ *tri*

+ *kassi* ← csuv. *kasă* 'falú'

+ *-si* < *-sy*: birtokos személyjel

Pes'ter f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Vax.: udm. *Pes'ter / Pes'ter šur* or. *Pester'* Selt., a Kil'mez' folyó jobboldali mellékfolyója.

< udm. *Pes'ter'*: folyó neve < *Pes'*

+ *ter'*

+ *šur* ← udm. *šur* 'folyó'

Iljinka h. Ašm.:-, NAP: or. *Iljinka* ← *Iljinskaja Pustyr'* M., csuvas falu, Ar.:-

< or. *Iljinskaja* < *Iljin*

+ or. *-sk-*: vonatkozó melléknév képző

+ *-aja*

+ *Pustyr'* ← 1. or. *pustyr'* 'beépítetlen telek, házhely'

2. *pus*

+ *tyr'*

A fenti nevekben szereplő *Iszter* névnek és változatainak feltehetően alapul szolgált közszók: or. *starik* 'öreg', or. *stroj* 'felépítés, forma, rendszer szer, sor'¹², or. *stavro* vö. görög ... 'kereszt', or. *bystryj* 'gyors', or. *ostrov* 'sziget', or. *pustyr'* 'beépítetlen telek, házhely'.

2.2.2. A Duna *Iszter* nevének a Kárpát medencében található tulajdonnévi párhuzamai

2.2.2.1. Földrajzi nevekben

Isztria, 'félsziget az Adriai-tengerben'. A lat. *Istria*¹³~*Histria* átvétele. (KISS 1980)

< *Istria* < *Is*

+ *tr*

+ *-ia*: képző

Histria < *His*

+ *tr*

+ *-ia*

Esztár 'helység Hajdu-Bihar megyében' ... Valószínűleg a személynévként is használt szláv **star?* 'öreg, régi, ó' melléknévből keletkezett, kevésbé meggyőző feltevés szerint a szláv eredetű ... *ösztörű* 'ágasfa. töltés, gát' főnévvel tartozik össze. (KISS 1980) < *Esz* + *tár*

Eszteregnye 'helység Zala megyében'... A szláv *struga* 'vízfolyás, patak, meder' származékának lehet az átvétele ... Vö. szb.-hv. *Struganica* hn ... le. *Strugienice* hn. ... or. *Strugan'* hn. (KISS 1980) *Esztereg* (< *Esz* + *tereg*) + *nye*

Eszterháza 'helység Győr-Sopron megyében'. ... az *Eszterházy* családnévből kikövetkeztetett változata *Eszterháza* lett. A családnév legrégebbi kikövetkeztetett változata *Szerhás* (tkp. 'tetőkészítő mesterember') volt, ebből alakult a családnév korábbi családlóközi *Szerhás*háza ... neve. (KISS 1980) < *Eszter* + *háza*

¹¹ Összetett szó: *Postrik*: *Pos* + *trik*.

¹² A folyó nem más, mint egy felépítmény, rendszer, sor, a görög forrásokból is tudjuk, hogy a folyó a víz hengeredésével épül, tehát a folyó nem más, mint vízhengerek sora.

¹³ A szóbelseji mássalhangzók eltűnésének eredménye a mássalhangzó torlódás, amely a szláv nyelvi használatban fejlődött ki.

Esztergom, szlovák *Ostrihom* ... Vitatott eredetű. Vö. szb.-hv. *strgun* 'tímár, cserző-varga'. Más feltevés szerint a név előzménye egy szláv forma, tulajdonképpen jelentése 'akit őriznek, akire vigyáznak'. A magy. Párkány 'vár' jelentésű szlovákiai község' szlovákul *Šturovo*, személynévi eredetű (KISS 1980) közsői jelentése lehet ugyancsak 'vár'. < *Eszter* + *gom*

Isztimér 'helység Fejér megyében' (KISS 1980) < *Isz* + *timér*

Ostoros 'község Heves megyében Egertől délkeletre'... A helység az *Ostoros*-patak... mellett fekszik, s róla kapta a nevét. Az *Ostoros* pataknév talán nem a ma is használatos m. *ostor*¹⁴ 'Peitsche' főnévből, hanem a rokon nyelvek alapján feltehető ómagyar homonimájából, egy **ostor*-féle hangalakú és 'juharfa' jelentésű főnévből keletkezett. (KISS 1980) < *Ostoro* (< *Os* + *toro*) + *-s*: képző.

Ostrava 'város Morvaországban'... Az *Ostrava* név eredetileg folyót jelölt, vö. cseh *Ostravice*... 'az Odera jobb oldali mellékfolyója, amely az *Ostravánál* torkollik az Oderába'. A folyónév az öszl. **ostr?* 'éles' származéka, s a víz gyors folyásával kapcsolatos. (KISS 1980) < *Os* + *trava*

Ostroleka 'város Lengyelországban'... A le. *Ostroleka* átvétele. Ennek tkp. jelentése 'lejtős rét'. Utótagja etimológiailag azonos a m. *lanka* szláv eredetijével. (KISS 1980) < *Ostro* (< *Os* + *tro*) + *leka*.

Csányoszró 'helység Baranya megyében... Az *Oszró*¹⁵hn. szláv eredetű, tkp. értelme 'sziget' (KISS 1980). A szóbelseji *-t-* eltűnése az ejtésből kimutatható a csuvasban és a magyarban egyaránt. < *Csány* + *oszró*.

Strém 'Kemestaródfánál jobb oldal felől a Pinkába torkolló patak'... *Strem* helység e patak mellett Németújvártól keletre'... A patak korábbi magyar neve *Eszturmen* volt, amely Felsőőr magyar nyelvjárásában ma is él *Ösztörmen* alakban. Ez szláv eredetű < *strem*¹⁶ 'meredek', szln. ... 'meredekség, gyors folyású hely a patakban, zúgó, sellő'. (KISS 1980) < *S* + *trém*

Stureci-hágó '1010 m magas hágó az Alacsony-Tátrában, ... *Szturucz* 'Egy hegy', ... Vö. szlk. *Šturec* '1075 m magas hegy Besztercebánya és Rózsáhegy

között', *Šturec* 'e hegy északi részén eredő patak', *sedlo Vel'ky Šturec* 'Stureci hágó'. Ehhez ld. szlk. *štúr* (kárpáti) skorpió' és ... *št'úrec* 'fülbemászó'... valamint *štúrec* 'szigony'. (KISS 1980) < *Stureci* (< *Sturec* + *-i*: melléknév képző) + *hágó*.

Sztropkó 'szlovákiai helység Eperjestől... északkeletre, ... vö. szlk. *Stropkov* ... 'egy *Stropek* nevű személy udvarháza, földbirtoka' ... < *strop* 'mennyezet'... (KISS 1980) < *Sz* + *trópko*

Felsősztrégova 'szlovákiai helység Losonctól ... nyugat-délnyugatra'... *Sztrogoua* 'a Felső és Alsósztrégova mellett elfolyó folyó, ...' (KISS 1980) < *Felső* + *sztrégova* (< *sz* + *trégova*)

Drávasztára 'helység Baranya megyében' ... A *Sztára* hn. (déli) szláv eredetű: egy szláv ...**Stara*... 'rég, ó' átvétele. (KISS 1980) < *Dráva* + *asztára* (< *sz* + *tára*)

Beszterce 'romániai város Déstől keletre... A helység a *Beszterce* folyó mellett épült, és róla kapta a nevét. ... a víznév szláv eredetű... az öszláv **bystrica* 'gyors folyású (és ezért többnyire tiszta, átlátszó vizű) patak, folyó'. (KISS 1980) < *Besz* + *terce*

Beszterce 'helység Szabolcs-Szatmár megyében' ... Tövében a szláv *bystr?* 'gyors, tiszta, átlátszó' melléknév rejlik. Folyónévből vált helységnévvé. (KISS 1980) < *Besz* + *terce*

Besztercebánya 'szlovákiai város... A település ott épült, ahol a *Beszterce* patak a ... Garamba ömlik, és a *Beszterce*-patakról kapta a nevét. E pataknév szlovák eredetű ... (tkp. gyors folyású víz'). (KISS 1980) < *Beszterce* (< *Besz* + *terce*) + *bánya*

A fenti földrajzi nevek alapjául az adatok alapján az alábbi közszők jöhetnek számításba: szláv **star?* 'öreg, régi, ó', magy. *ösztrű* 'ágasfa. töltés, gát', szláv ...**Stara* ... 'rég, ó', szláv *struga* 'vízfolyás, patak, meder', or. *starik* 'öreg', magy.* *szerha* '(nád- vagy szalma)tető' vö.: 'Szerhás (tkp. 'tetőkészítő mesterember', or. *pustyr* 'beépítetlen telek, házhely', szb.-hv. *strgun* 'tímár, cserző-varga', szláv *strgun* 'akit őriznek, akire vigyáznak', azaz 'vár', szlk. *štúr* (kárpáti) skorpió', szlk. *št'úrec* 'fülbemászó', szlk. *štúrec* 'szigony', szlk. *strop* 'mennyezet', öszláv **bystrica* 'gyors folyású (és ezért többnyire tiszta, átlátszó vizű) patak, folyó', szláv *bystr?* 'gyors, tiszta, átlátszó', szláv eredetű < *strem* 'meredek', szln. ... 'meredekség, gyors folyású hely a patakban, zúgó, sellő', magy. *ostor* 'szíjból vagy zsinórból való, nyeles állatterkentő, állatterelő eszköz' ..., 'csapás' ..., 'véglények fonalszerű nyúlványa'.

¹⁴ A szó eredete körül nagy a bizonytalanság. Lótartásunk ugor kori eredetű szavai közé sorolják. (LIGETI 1986). Elnevezése onnan lehet, hogy a folyóforráshoz hasonlóan sarj, hajtás a vessző (olykor a fa vö. juharfa) is, s ez a hajló vessző alkalmas volt pl. az állat terelésére. Idővel ehhez hasonló eszközt készítettek kötélből és szíjból., az elnevezés pedig az ősi.

¹⁵ A szóbelseji *-t-* olykor eltűnik mind a magyar, mind a csuvas ejtésből.

¹⁶ A *Strem* szóvégi és az *Isztimér* névben a szóbelseji *-m-* előzménye *-nk-* mássalhangzó kapcsolat lehetett.

2.2.2.2. Családnevekben (KÁZMÉR 1993)

Ösztövér ← magy. *ösztvér* 'vékony, sovány'. < *Ösz* + *tövé*r

Eszkotár ← magy. *eszkotár*¹⁷ 'számadó juhász, juhászgazda' foglalkozásnév. < *Eszko* + *tár*

Esztári, Isztári ← magy. *Esztár, Isztár* hn. Bihar megye. < *Esztár* (< *Esz* + *tár*) + *-i*, *Isztár* (< *Isz* + *tár*) + *-i*

Eszter, Ester ← magy. *Ester* egyházi női személynév. < *Esz* + *ter*, *Es* + *ter*

Eszterág ← magy. *eszterág, esztrág* 'gólya'. < *Eszter* (< *Esz* + *ter*) + *ág*

Esztergálos, Esztergályos, Esztergáros ← magy. *esztergályos, esztergálos, esztergáros* 'forgácsoló szerszámmal famegmunkálást végző iparos'. < *Esztergáló* (< *Esztergá* + *-lo*) + *-s*, *Esztergályo* (< *Esztergá*- + *-lyo*) + *-s*, *Esztergáro* (*Esztergá* + *-ro*) + *-s*

Esztergály, Esztergár, Isztergár ← magy. *Esztergály, esztergár* '(fa)esztergályos' foglalkozás ← magy. *Esztergály* hn. (Nógrád, Zala megye.). < *Esztergá* (< *Esz* + *tergá*) + *-ly*, *Esztergá* + *-r*, *Isztergá* + *-r*

Esztergályi ← magy. *Esztergály* hn. (Nógrád, Zala m.). < *Esztergály* (< *Esz* + *tergá*) + *-ly* + *-i*: melléknév képző

Esztergás ← magy. *esztergás* 'esztergályos' < *eszterga* (< *esz* + *terga*) 'esztergapad' + *-s*: képző

Esztergető ← magy. ← magy. *Esztergető* hn. (Győr m.), *Isztergató*. < *Esz* + *tergető*

Esztergomi Esztergami, Isztragamy ← magy. *Esztergom* hn. (Esztergom megye.). < *Esztergom* (< *Eszter* + *gom*) + *-i*: melléknév képző

Eszterhás családnév ← magy. *eszterhás* 'nád v. szalma-) tetőkészítő mesterember' < *Eszterhá* (< *Eszter* + *há*) + *-s*

Eszterhási, Eszterházi ← magy. *eszterházi* ~ *eszterhási* < *eszterhásházi* ← *Eszterhásháza* hn. < *Eszterhás* ← magy. *eszterhás* '(nád v. szalma-) tetőkészítő mesterember' + *-i*

Eszteri ← magy. *Eszter* hn. (Baranya megye.) < *Eszter* (< *Esz* + *ter*) + *-i*: melléknév képző

Eszterói ← magy. *Esztró* hn. (Szatmár megye.) < *Eszteró* (< *Esz* + *teró*) + *-i*: melléknév képző

Esztrangás ← magy. *esztrangás* kb. 'számadó juhász', *sztrongás* vö. 'bizonyos fajta pásztoradó' < *Esztrangá* (< *Esz* + *trangá*) + *-s*: melléknév képző

Ostoros ← magy. *ostoros* 'sebhelyes, verekedős' < *Ostoro* (< *Os* + *toro*) + *-s*: melléknév képző

Osztrói, Osztrovi ← *Ostrov* hn. (Krassó megye.) < *Osztró* (< *Osz* + *tró*) + *-i*: melléknév képző, *Osztrov* (< *Osz* + *trov*) + *-i*: melléknév képző

Osztrovai ← *Ostrova* hn. (Bács, Temes megye.) <

Osztrova (< *Osz* + *trova*) + *-i*: melléknév képző

Osztropataki ← *Osztropataka* hn. (Sáros megye.) < *Osztropatak* (< *Osztro* + *patak*) + *-i*: melléknév képző

Strázsai ← magy. *Strázsa* hn. (Gömör, Nyitra, Szepes, Vas megye.) < ← magy. *strázsa* 'örség, őrizet'

Sztrégovai ← magy. *Sztrégova* hn. (Nógrád megye.) < *Sztrégova* (< *Sz* + *trégova*) + *-i*: melléknév képző

Sztárai ← magy. *Sztára* hn. (Zemplén megye.) < *Sztára* (< *Sz* + *tára*) + *-i*: melléknév képző

Sztropkai, Sztropkói ← magy. *Sztropkó* hn. (Zemplén megye.) < *Sztropka* (< *Sz* + *tropka*) + *-i*: melléknév képző, *Sztropkó* (< *Sz* + *tropkó*) + *-i*: melléknév képző

Sztrányai ← magy. *Sztránya* hn. (Bars megye.) < *Sztránya* (< *Sz* + *tránya*) + *-i*: melléknév képző

Sztrigyi, Isztrigyi, Esztrigyi ← magy. *Sztrigy, Isztrigy* hn. (Hunyad megye.) < *Sztrigy* (< *Sz* + *trigy*) + *-i*: melléknév képző, *Isztrigy* (< *Isz* + *trigy*) + *-i*: melléknév képző, *Esztrigy* (< *Esz* + *trigy*) + *-i*: melléknév képző

Pásztor családnév ← magy. *pásztor* 'állatokat őrző, legeltető személy' v. csósz' ill. 'vezető, előljáró' v. lelkész' foglalkozásnév. < *Pász* + *tor*

Pásztorfi ← magy. *pásztorfi* 'pásztorfiú, bojtár' < *Pásztor* (< *Pász* + *tor*) + *fi* 'fiú'

Pásztori ← magy. *Pásztori* hn. (Sopron megye.) < *Pásztor* (< *Pász* + *tor*) + *-i*: melléknév képző

A családnevek vagy helynévi vagy köznévi eredetűek. A családneveknek illetve a nekik alapul szolgáló helynevek az adatok alapján az alábbi köznevekkel kapcsolatosak: magy. *ösztvér* 'vékony, sovány', *eszkotár* 'számadó juhász, juhászgazda', magy. *eszterág, esztrág*¹⁸ 'gólya', magy. *eszterga* 'esztergapad', magy. *eszterhás* 'nád v. szalma-) tetőkészítő mesterember, magy. *esztrangás* kb. 'számadó juhász', *sztrongás* vö. 'bizonyos fajta pásztoradó', magy. *strázsa* 'örség, őrizet', magy. *ostoros* 'sebhelyes, verekedős', magy. *pásztor* 'állatokat őrző, legeltető személy' v. csósz' ill. 'vezető, előljáró' v. lelkész'.

2.2.2.3. A fenti tulajdonneveknek alapul szolgáló **köznevek jelentésének fejlődése**¹⁹ az alábbiak szerint rajzolható meg. Elsőként a víz adta a mintát az elnevezésekhez, vö.:

Keskeny vízfolyás, patak, meder:
or. *strug* 'öreg folyómeder', elsődleges jelentése 'folyam, vízfolyás'. (SIS)

¹⁷ A szó *eszko* + *tár* összetételű, az előtag az *esz* teljesebb formája.

¹⁸ A magy. *eszterág* (*eszter* + *ág*) a gólya vagy a daru neve onnan van, hogy a madár két vékony hosszú lába megfordított V alakú elágazáshoz hasonló.

¹⁹ Az egyes állomásokhoz köznyelvi példákat hozunk.

→Öreg, régi, ó:

or. *starik* 'öregember', *staryj* 'öreg, régi'.

→Sor, rendszer, felépítmény:

or. *stroká* 'sor'.

or. *stroit* 'építeni'.

→Vékony, sovány:

magy. *ösztövér* '1. magas, vékony, sovány, 2. terméketlen, sovány 3. szegényes, szűkös tartalmú' (MÉK)

magy. *ösztövér*, *visztér* 'száraz, aszott, ijedős, könnyen megriadó, meggyötört, elcsigázott, gyenge, bágyadt, keskeny'. Ismeretlen eredetű. (TESz).

magy. *ösvér* 'ló és szamár keresztezéséből származó állat', *ösvérút* 'keskeny, kiépítetlen hegyi út' (MÉK)

magy. *ösvér*, a székelységben *ösztövér* 'sovány, száraz'. Ismeretlen eredetű. (TESz).

→Nád, szalma:

magy. *eszterhéj* 'szalmából vagy nádból készült háztető, ereszalja'. Szláv, közelebbről déli szláv eredetű. (TESz) Az összetétel < *eszter* 'szalma, nád' + haj 'tető, földél, padlás' lehetett.

magy. *szérhás* (tkp. 'tetőkészítő mesterember' ld. magy. *ács*, *álcs*. vö. magy. *szálfa*. Az *eszterhás* és a *szérhás* jelentésükben igen, genetikailag nem ugyanaz a szó. Az *eszter* a 'vékony szalma, nád' jelentésű, a *szér* pedig etimológiailag ugyanaz, mint a magy. *szár*, *sövény*, *tövis*, *szössz*, *süin*, *sül*, stb. a tulajdonnevek közül pl. a magy. *Ópusztaszer szer* eleme tartozik ide.

szlk. *strop* 'mennyezet', egyrészt onnan kaphatta az elnevezést, hogy nád vagy vesszőfonatból készült, másrészt utalhat csúcsos vagy ívelt mennyezetre.

→Vessző:

magy. *ostorfa* 'hosszú kocsányon lógó, gömbölyű, fekete vagy piros termésű diszfa', magy. *ostor* szónak a finnugor nyelvekben 'hajtás, sarjhajtás, vessző'²⁰, ...' jelentése is van. Ld. még magy. *kútoszor*; magy. *ostorménfa* 'Fehér virágú, fekete termésű cserje'. < *ostor* + *mén* 'hajlás + fa' (MÉK)

→Szíj, zsinór, fonal:

magy. *ostor* 'szíjból vagy zsinórból való, nyeles állatserkentő, állatterelő eszköz', véglények fonalszerű sejtnyúlványa'... Ősi örökség az ugor, esetleg a finnugor korból, vog.T. *ašte-r* 'ostor' cser. *βa-štār* 'hajtás, sarjhajtás, vessző, lombos ág, fürdősöprű, söprű'. (TESz).

magy. *istráng* 'a hámot, illetőleg a szügyelőt a hámfával (kisa)fával összekötő kötél (vagy szíj). ... Német eredetű. (TESz)

→Verekedő, sebhely:

magy. *ostoros* 'sebhelyes, verekedős' (KÁZMÉR 1993)

→ Cserző varga:

szb-hv. *strgun* 'timár, cserző-varga'.

→Töltés, gát:

Vékony, hosszú vesszőből, ágasfából készített tárgy, erőd, vár neve. Az erőd, vár elnevezése az anyag alakjára utaló szóból van, amely anyagból készült a vár, 'gát, erőd, vár'. Vö.: magy. *Tüskevár* helynév.

magy. *ösztörű*, *oszró*, *osztró*, *ösztöllű* 'karókból épített gát, halfogó rekeszték, ágasfa, horog, karó'. Szláv eredetű. (TESz)

→ Bekerített, védett, őrzött hely, őrhely, vár, erődítmény, börtön:

magy. *esztrenga*, *usztrunga* 'juhakol, bekerített hely a juhok számára'. Román eredetű, szlovák közvetítéssel is. (TESz).

or. *ostrog* 'börtön, sánckarókból húzott várfal, megerősített város'. Eredete nem világos. (SIS)

→ Őrség, őrző tevékenységet folytató ember:

magy. *strázsa*, *istrázsa* 'őrség, őrizet'. valószínűleg déli szláv eredetű. (TESz).

magy. *pásztor* 'állatokat őrző, legeltető személy, vezető, előjáró, lelkész, csósz' Szláv eredetű. (TESz).

or. *storožs* 'őr' (HADROVICS-GÁLDI 1951). < or. *storog*.

or. *strazs* 'rég. ir. őr' (HADROVICS-GÁLDI 1951). magy. *pesztonka*, *pesztronka* 'szárazdajka, fiatal lány, cseléd'. Szlovák vagy ukrán eredetű. (TESz).

magy. *pesztra* 'szárazdajka, fiatal lány, cseléd'. Valószínűleg déli szláv eredetű. (TESz)

→ Számadó juhász:

magy. *eszkotár*²¹ 'számadó juhász, juhászgazda'

magy. *esztrángás* kb. 'számadó juhász',

magy. *pásztor*.

→ Pásztoradó:

magy. *esztrenga* 'elszámolás a juhokkal, juhadó neme, bárányhuszad', *sztróngás* 'bizonyos fajta pásztoradó'. Román eredetű, szlovák közvetítéssel is. (TESz)

magy. *esztrenga*, *osztronga*, *usztrunga* 'juhkarám, juhadó neme, bárányhuszad stb.' vö. a szláv nyelvekben 'a juhszállás bekerített része, a juhkarám sövénye'

→ Lelkész:

magy. *pásztor*

²¹ A szóbelseji -k- valamikori meglétét tanúsítja. A szó szerkezete (*eszko* + *tár*) szerint az előtaghoz tartozik a -k- zárhang, amelynek az egyik tulajdonsága, hogy réshangúsodás és vokalizáció, majd redukció útján eltűnik az ejtésből, azonban a megmaradására is számos bizonyíték van. Ennek egyik esete az *eszkotár* változat. Az *eszko* előtag párhuzamai a magyarban a *piszke*, *tövisk*, *tüske* szavak.

²⁰ Így kell felfogni 'Attila az Isten ostora' jelentését is, azaz 'Attila az Isten sarja, hajtása'.

→ Gólya:

magy. *eszterág, esztrág* 'gólya'. Valószínűleg déli szláv eredetű. (TESz). Az elnevezést a gólya a két nádszál vékony nyúlványáról, lábáról kapta.²²

→ Elkeskenyedő folyószakasz, ilyen alakú hegy stb..

or. *striktura* 'orv. szűkület' (HADROVICS-GÁLDI 1951)

→ Gyors folyású víz:

A keskeny mederben folyó patakok gyakran gyors folyásúak. Az elnevezést megkapta a víz folyásának a módja, tempója.

or. *bystryj* 'gyors' (SIS)

magy. *peszterkedik* 'forgolódik, sündörög valahol, valaki körül, szóródik, leesik, repül' stb. Valószínűleg hangfestő eredetű, (TESz).

magy. *peszterkél* 'piszkál, vágkál, háborgat, ingerel' stb. Valószínűleg hangfestő eredetű. (TESz).

→ Tiszta, átlátszó:

szláv *bystř*? 'gyors, tiszta, átlátszó'.

→ Kemény, szigorú:

A szorosban áthaladó víz kisebb helyre tömörödik, ilyen helyen az anyag sűrű, kemény lesz, mint a kő, érc, vas. Ami keskeny, szűk, az *szigorú, szoros* is.

or. *strogij* 'szigorú' (HADROVICS-GÁLDI 1951)

→ Kemény:

or. *strogij* 'szigorú, kemény'.

→ Folyóelágazás, osztódás helye:²³

→ Ágasfa:

magy. *ösztörű* 'ágasfa'

szlk. *ostrava* 'ágas-bogas karó, petrencerúd, madárfogó karó' óe. szl. *ostrog*? 'sánckaró, erődtmény, karókerítés'.

→ Kereszt:

magy. *szerfa*²⁴ 'Két ágason keresztbe fektetett rúd,

²²A *gólya* közszoji jelentése összefüggésben lehet a magy. *góliát* 'nagy' szóval, s a madár a nevét a hosszú lábairól kaphatta. Ily módon az *eszterág* és a *gólya* elnevezések jelentéstartalmukban megerősítik egymást. A TESz véleménye a gólyáról, vö.: magy. *gólya* 'hosszú, páros lábú és csőrű költöző madár, újonc valamely közösségben, elsőéves egyetemi hallgató, hosszú lábú sovány ember, kétágú fa, amelyen útközben az ekét csúsztatják, ágasfa, egyfajta népi tánc'. Bizonytalan eredetű. (TESz) A szócikk írója elutasítja a *góliát* szóval való összefüggést, pedig a *gólyaláb* 'hosszú láb' jelentése és a *gólya* madár hosszú, vékony lábai is erre utalnak. Amint látható a fenti példákban, a vékony jelentéshez kötődik a csúcsos, hegyes forma, ezért az ágasfa is idetartozik. A két lábon álló élőlények pedig kétágúak. Az ágasfa csúcsa a kezdet, így az első is idetartozik. Következésképp természetes, hogy az elsőéves egyetemi hallgatót is gólyának hívják.

²³Az elágazó egyben szaporodó, azaz termékeny, tehát tiszta és egészséges: Innen lehet az *Eszter* női név. A 'csillag' jelentés úgy rokonítható vele, hogy a csillagot sokágú fényes keresztnek fogjuk fel, amely ugyanúgy elágazó, tiszta, fényes, csillogó, mint a víz, a folyó.

amelyre... tárgyakat ... akasztanak' (MÉK)

or. *stavro* vö. görög ... 'kereszt'.

→ Hegyes, csúcsos alakú:

magy. *peszterke* 'kis törszerű kardfajta, sebészkesz' (TESz) ← alakja 'vékony, hegyes'.

→ Meredek:

szb.-hv. *strmen* 'meredek' ld. magy. *Strém* (KISS 1980)

→ Gyors folyású víz:

szln. *strmen* 'meredekség, gyors folyású hely a patakban, sűgő, sellő' ld. magy. *Strém* (KISS 1980).

or. *bystřina* 'sebes ár, folyó sodra, erős, gyors szakasza'. (HADROVICS-GÁLDI 1951).

Tulajdonképpen *bystřij* 'gyors' < *bys* vö. csuv. *puš* 'fő, fej' + *tr* 'magy. törekedni, törtetni, terjedni stb.' + or. -yj, tehát 'a saját feje irányába előretörekvő'. Ld. még a *tüske* jelentést.

or. *stremit's'a* 'törekedni', ld. még 'szakadékos, ferde, dial. 'gyors folyás'. Szó szerint 'lezuhan, mélységbe hull'. (SIS)

→ Tiszta, átlátszó.

szlk. *bystřica* 'gyors folyású (és ezért többnyire tiszta, átlátszó vizű) ld. *Beszterce* (KISS 1980)

→ Félsziget, sziget:

magy. *ösztörű* 'sziget, mocsár, árok' (TESz)

or. *ostrov* 'sziget' (SIS)

→ Hegyes pöcök, ék:

magy. *eszterga*, szlk. *struh* 'kézi esztergakés', ld. *esztergatiüske*. Szláv eredetű. (TESz).

magy. *üsztüőrő* 'eketisztító vas' ld. *ösztörű* (TESz)

→ Vágás, leválasztás, forgácsolás:

ld. magy. *eszterga*.

or. *střic'*- (*střigu*) 'vágni', *strogat'*- 'esztergálni' (HADROVICS-GÁLDI 1951)

→ Szigony:

szlk. *štúrec* 'szigony' ld. *Stureci-hágó*. (KISS 1980)

→ Skorpió:

szlk. *štúr* 'skorpió' ld. *Stureci-hágó*. (KISS 1980)

→ Fülbemászó:

szlk. *št'urec* 'fülbemászó' ld. *Stureci-hágó*. (KISS 1980)

magy. *peszterke* 'kis törszerű kardfajta' (TESz) ← alakja 'vékony, hegyes'.

or. *ostroga* (halászati eszköz) 'hegyes, vékony' alakjáról.

→ 'csillag' jelentése a fényelágazásokon alapul. A csillag úgy néz ki, mintha sok keresztet tennénk egymásra. A csillag fényes, világos, tiszta mint a gyors folyású víz ld. *Eszter* női név.

²⁴Jelentése 'szálfa' ld. *szár, szál* 'ua.'.

→ Állatnevek:

Magy. *pisztráng* ‘Szláv eredetű, megfelelő szó részben ‘pisztráng’, részben ‘sőregtok’ jelentésben van a szláv nyelvekben. (TESz). Ez azt jelenti, hogy a ‘tarka’ és a ‘tüskés’ jelentést tartalmazzák a szláv alakok. A *tarka* pedig a ‘színes, világos’ jelentést tartalmazza.

Magy. *piszra*²⁵ ‘fehér orrú, illetőleg az orrán fehér foltos (ló, ritkábban más állat), vö. *pisz* azonos a magyar *pisze* rövid, kissé felhajló hegyű orr, pisze orrhoz hasonló alakú tárgy’ + *ra* < *tra* ugyanaz, mint a magy. *tarka* szó.

A köznevek jelentésfejlődése.

keskeny

vízfolyás,

patak, meder → öreg, régi, ó

→ sor, rendszer, felépítmény

→ vékony, sovány → nád, szalma

→ vessző, satj, juharfa

→ ostor, fonal, szíj

→ verekedő, sebhelely

→ cserző varga

→ töltés, gát → védett, őrzött

→ őrhely, vár → őrség → számadó juhász > pásztoradó

→ lelkész

→ gólya(láb)

→ elkeskenyedő folyószakasz → hágó, átjáró

→ gyorsfolyású víz

→ folyóelágazás, osztódás helye → ágasfa

→ kereszt

→ csillag

→ hegyes, csúcsos → meredek → gyors folyású → tiszta

→ félsziget, sziget

→ háztető, eresz

→ hegyes pöcök, ék → leválasztás,

forrácsolás

→ szigony

→ skorpió

→ fülbemászó

2.2.2.4. Körültekintően kell eljárunk ahhoz, hogy megállapítsuk, a tulajdonneveknek a közszoji jelentésorozatban melyik lépcsőfok szolgált alapul. Ehhez pedig látnunk kell, hogy az összefüggés a vizek, folyók, az egyéb földrajzi helyek, a növények és a különböző tárgyak között a közös alaki tulajdonságon alapul, s a további jelentéselágazások erre épülnek. A Duna folyó pl. az *Iszter* nevet az elkeskenyedő szakaszáról, a Vaskapuról kaphatta, ez esetben a Duna elnevezés a folyónak a Vaskapuig tartó szakaszára vonatkozhatott. Az or. *Asztrahány* ‘város a

... Volga alsó folyásánál’, éppen ott, ahol a Volga sok ágra szakad mielőtt a Kaspi tengerbe ömlik.

A magyar *Esztergom* is a Duna elágazásánál épült város, az egyik lehetséges magyarázat szerint a név közszoji jelentése az elágazással kapcsolatos.

²⁵ A szóbelseji *-t-* valamikor meglétét támogatják a párhuzamos adatok.

²⁶ A tarka foltos gomba, a fehér foltos lóorr jelentés onnan van, hogy a gomba alakja csúcsos, mint egy süveg, s rajta tarka foltok. A *peszterce* (*pesz* + *erce*) előtagja utal a gomba formájára (vö. *pisze* ‘felfelé hajló kis hegyes orr, *piszka*(fa) ‘vékony, hegyes végű bot’, *piszke* ‘tüske’) s az utótag pedig a tarka, világos, fehér vagy sárga folt’ jelentését végső soron a tiszta, világos, fehér stb. folyóvíz színéről kapta, míg a tiszta víz a gyors folyású folyószakaszon fordul elő. Logikus tehát mind a fehér mind a folt jelentés.

Genetikailag azonban ugyanaz a szó jöhet számításba akkor is, ha a 'vesszőből, faágakból, karókból épített vár, erőd' jelentésű szó szolgált alapul a városnévnek. A különbség annyi, hogy a szó jelentésfejlődésének más-más állomását kell figyelembe venni a tulajdonnév közszoji jelentésének a megállapításakor.

Az *Iszria*, *Hisztria* félsziget az Adriai tengerben a föld nyúlványa, ostroma. Nem a Duna *Iszter* nevére kapta az elnevezést, bár genetikailag közös szó szolgált alapul mindkettőnek, hanem a földterület alakjáról, hiszen a félsziget nem más, mint egy földnyúlvány a vízben, jelen esetben a tengerben.

A köznevek közül a magy. *eszterhéj* 'nádból v. szalmából készült háztető, eresz.' (MÉK) Az összetett szó előtagja az *eszter* utal a vékony nádra vagy szalmára, mindkettő vékony, növényi hajtás, nyúlvány, amelyből ilyen csúcsos tetőt készítenek. Kettős utalás a csúcsos alakra, sőt az ugyanilyen alakú eresz alja is megkapta ezt az elnevezést. A vékony fonal jelentés őrződött meg a gyermekmondókában: Lánc, lánc *eszter*lánc, *eszter*lánci cérna...stb.

A magy. *ösztrű* 'ágasfa, karókból épített gát, sziget, mocsár, árok'²⁷, jelentések egymást erősítik, hiszen alaki hasonlóság alapján keletkeztek.

A magyar, *öszvér*, *ösztvér* érdekessége, hogy viseli egyrészt a 'sovány, száraz' jelentést, másrészt a 'keresztelés' eredményeképpen létrejött nem igazi, nem (faj)tiszta jelentést.

A magy. *pásztor* változata a *pesztra* 'Kisgyermek gondozására alkalmazott fiatal lány' (MÉK).

A fentiek értelmében látható, hogy ezek a szavak a jelentésbeli háttérüket figyelembe véve egy olyan összefüggő rendszert alkotnak, hogy sem az ugor, finnugor, uráli nyelvi egységből való származtatás, sem a szlávból, németből stb. való kölcsönszóként történő magyarozat nem igazolt.

2.2.2.5. Az *Iszter* alaktani vizsgálata

Az *Iszter* összetett szó: *Isz* + *ter*, valójában azonban többszörösen összetett, mert mindkét tagja tovább bontható, jelenleg azonban a második tag a *ter* felépítése érdekes. Az előtag *isz* azonosítható számos szóval pl. a magy. *piszke* 'egres', amely a bokor vékony, hegyes tuskéiről kapta az elnevezést, *piszka*(fa) 'keskeny, vékony, hegyes végű fa stb.', *tüske*, *tövis*, *tövisk*, *töviske* stb. 'növény tövise, állat tövise, hal szálkája, szűrőeszköz, rövid, kemény szőrszál, sörté' stb. A második tag a *ter* (< *te* + *r*) összetartozik a *teker*, *tenger* stb. szavakkal, amelyeknek ismeretes 'folyó és tenger' jelentése. Hozzáteszük, rokonuk a magy. *dömör* 'vas' ld. *Dömörkapu*, azaz *Vaskapu* 'keskeny hegyi átjáró stb.'. A *ter* elő-

tagja a *te* genetikailag összetartozik az or. *tok* 'folyam, folyás', az utótag *r*- pedig a mordvin *ravo* 'folyó, tenger' szóval rokon. De felfoghatjuk 'valamivel ellátott' jelentésű képzőnek is. Az előtag *Isz* és az utótag a *ter* első tagja a *te* együtt *iszte*²⁸ rokon a magyarban meglévő *ösztoke* 'vasvégű bot a jószág ösztönzésére stb.', magy. *öszton* 'ua.' szavakkal, amelyeket a TESz szláv eredetűeknek tart. Az *Iszter* jelentése 'keskeny folyó', esetünkben az elkeskenyedő folyószakaszra vonatkozik, onnan kapta a Duna alsó szakasza a nevét. A források szerint itt volt Kis Szkitia, nem véletlen, hogy először a szkíták, majd a magyarok nevezték a Dunát *Iszter* néven.

Az *Iszter* szerkezeti felépítése VC-CVC, amely visszavezethető CVC-CVC alakra, tovább bontva mindkét tag összetett vagy képzett szó, genetikailag ugyanaz. Esetünkben az utótag felbontása szükséges, amelynek részei CV-C korábbi CVC-CVC < CVC-CV + CVC-CV < CVC-CVC + CVC-CVC szerkezetű elemekből fejlődtek s ezek az elemek eredetileg 'folyó' + 'folyó'²⁹ jelentésű szavak, idővel az utótag grammatikai morfémvá alakulhatott a gyakori használat során.

2.2.2.6. Az *Iszter* hangtani fejlődésének útja

A szó eredetileg mássalhangzós kezdetű volt, erre utalnak az *Iszter*, *Hiszter* tulajdonnévi és a magy. *ösztvér*, *visztér* 'száraz, aszott, ijedős, könnyen megriadó, meggyötört, elcsigázott, gyenge, bágyadt, keskeny', a magy. *piszke*, *tüske*, *vas* stb. változatok a Volga-Ural vidéke földrajzi nevei összehasonlító hangtani feldolgozása eredményeinek tükrében. A kiinduló mássalhangzó a *t*- lehetett, amelyet őriz a magy. *vas* szóval azonos jelentésű magy. *Tömör* közszevünk, a *t*- zöngésedett fejleménye van meg a *Dömörkapu*³⁰ 'Vaskapu' névben. A szó végén az *-r* megrövidült, megkopott alak, vö. magy. *Eszteregnye* (*Eszte* + *regnye*), csuv. *Štranka* (*Š* + *tranka*) stb. Az *Iszter* második szótagjának (*ter*) a magánhangzója az *-e*- közvetlenül triftongus eredetű, vö. magy. *teker*, *tenger*.³¹

²⁸ Bár e dolgozat keretein belül nem tárgyalhatjuk, de vele összefüggésben kell vizsgálni az *eszt* és az *osztják* (vö.: CZEG-LÉDI 1994/II:677-682) népneveket, valamint a magy. *isten* elnevezést.

²⁹ Magjában hordozza a '(keskeny) hajló, ívelő' jelentést.

³⁰ A *vas* és a *dömör* jelentéstani, alaktani és hangtani összefüggéseit, a földrajzi nevekben és a nyelvekben való előfordulásait további dolgozatokban kívánjuk bemutatni.

³¹ Külön dolgozatok témája az *Iszter* előtagjának (*Isz*), az utótagjának (*ter*) bemutatása, valamint az utótag 'folyó' jelentésű alkotó elemeinek a tárgyalása.

²⁷ A TESz nem idevalónak tartja, pedig a mocsár a jelentést az ott lévő vékony szálú növényekről kaphatta.

2.3. Összegzés

A válaszra váró kérdések több gyökerűek. Honnan ismerik a neveket, a közszavakat a magyar és a szláv nyelveket beszélők? Egy biztos, a Volga-Urál vidéken az ilyen nevű vizeket a szlávok nem nevezhették el még a szkíták előtt, az ősszláv, ószláv nyelv viszonylag kései megjelenése miatt.³²

Tény, hogy a szláv nyelvek szkíta szubsztrátum területén születtek, onnan terjedtek szét. Sőt, szkíták már ott is megfordultak a szlávok előtt, ahova az ősszláv nyelvek a szétrajzás következtében eljutottak. A nevek, szavak megmaradtak a szlávok nyelvében, használhatták, gyakorolhatták, hisz a földrajzi környezet hasonló az új lakóhelyükön is. Az is törvényszerű, hogy a nyelvükön módosult szavak átkerülhettek a környező népek nyelvébe. Ezt a kölcsönzést azonban nem szabad összekevernünk a szavak, nevek genetikai származásával.

Az *Iszter* alkotó elemei fennmaradtak az uráli, altáji és az indoeurópai nyelvcsaládba sorolt nyelvekben, köztük az iráni nyelvekben, gyakoriak a görögben és a latinban, ahonnan tovább terjedtek Nyugat-Európa indoeurópai nyelveibe. Ez utóbbi ismét nem téveszthető össze a genetikai eredettel. Döntő fontosságú tehát a válasz arra a kérdésre, mely nép volt a névadója az *Iszter* nevű víznek. Ha legelőször a szkíták adták a Dunának az *Iszter* nevet, akkor a Volga-Urál vidék vele kapcsolatba hozható vízneveihez is közük volt a szkítáknak.³³ Ismert a szkíták és a görögök kapcsolata, ezért lehetséges szkíta szavaknak a görög nyelvi használata. Milyen nyelven beszéltek tehát a szkíták az *Iszter* név és köre tanúsága szerint? Olyat, mint a magyar, vagy mást? A válasz összetett. Egyrészt olyat, mint a magyar, másrészt adódik a kérdés, mi közük az iráni nyelveknek a szkítákhoz? Mi a magyarázata annak, hogy a szkítákat többségében iráni nyelvűnek tartják? A válasz a nyelvi kapcsolatok azon mélységében rejlik, amelyhez elegendő bizonyító erejű adatokat a továbbiakban folyamatosan mutatunk be.

Minden alkalommal meg kell vizsgálnunk, hogy az egyes jelentések hogyan illeszkednek bele a

³² Vö.: „A szlávok mint népcsoport a Kr. u. első évezred közepén szerepelnek először a bizánci, majd 9-10. századi muszlim forrásokban... A szlávok szétvándorlása az Elba-Dnyeper, illetve a Kárpátok-Balti-tenger közti területről a Kr. u. 6-8. század táján következett be. Nyugaton eljutottak a Cseh-medence és a Keleti-Alpok térségébe, déli irányban a Kárpátok mentén a Balkánra, kelet felé pedig egészen a lovas nomádok uralta területéig. A Kárpát-medencén való átvonulás az avar birodalom központjának elhelyezkedése miatt nem volt lehetséges.” (FONT 1998:7-9).

³³ Nem mondunk ellent mások megállapításainak, a Volga-Urál vidéke az egykori Szkíta birodalom területének egy részével egybeesik. Ugyanakkor állást foglalunk a későbbiekben a szkíta nép nevének és nyelvének eredetét illető vitában, vö. RÓNATAS 1996:163, BAKAY 1999:59-119, KISZELY 2000/1:414-420.

jelentésfejlődés sorába, a tulajdonnévi és a köznévi alakváltozatok hogyan viszonyulnak egymáshoz, a tulajdonnévi és köznévi formák vándorútjának megrajzolása milyen nyelvi eredetet és milyen nyelvi kölcsönzéseket tesz lehetővé s az egyes nyelvek használatában milyen nyelvi sajátosságok érvényesülnek. A továbbiakban tehát a példák sorát folytatjuk.

Jelen dolgozat fő tanúságaként megállapíthatjuk, hogy a fenti tulajdonnevek a Volga-Ural vidéke és a Kárpát medence vízneveinek névadói közötti nyelvi kapcsolatra utalnak. Törvényszerű, hogy a két terület nyelveinek közneveiben is összefüggéseknek kell lenniük. Célunk tehát, hogy a fent jelzett kapcsolatok a nyelvészeti és őstörténeti kutatásokon alapuló tudományos magyarázatát megadjuk.³⁴ Ennek a magyarázatnak egy láncszeme e dolgozat, mely első lépésben csatlakozik László Gyula gondolatához: ‘...a magunk részéről — a romantikát mellőzve — mégsem vetnők el a szkíta és hun ősök kérdését.’ (LÁSZLÓ 1999/I:72)

2.4. Rövidítések

A.	Alikovszkij rajon
B.	Batyrevszkij rajon
bask.	baskír
C.	Civilszkij rajon
Cu.	Civilszkij ujezd
C.	Csebokszarszkij rajon
Cist.u.	Csisztonszkij ujezd
csuv.	csuvas
d.	domborzat
e.	helység
f.	folyó
Xval.u.	Xvalinszkij ujezd
Ja.	Jadrinszkij rajon
Jal.u.	Jalcsikszkij ujezd
Kalt.	Kaltaszinszkij rajon
ko.	komi
Kra.	Krasznoarmejszkij rajon
m.	mocsár
n.	Morgausszkij rajon
magy.	magyar
mar.	mári
mdE.	erza-mordvin
mdM.	moksa-mordvin
or.	orosz
ÓT.	ótörök
t.	tó
tat.	tatár
Tet. u.	Tetyusszkij ujezd
udm.	udmurt
U.Kul.	Uszty-Kulomszkij rajon

³⁴ Ez azonban másik dolgozat feladata.

2.5. Források

- Andrejev 1961 ANDREJEV, N. A. *Csuvaszsko-russzkij szlovar*, Moszkva, 1961.
 Ar. = NIKITIN
 Ašm. AMARIN N. I. *Thesaurus linguae Tschuvaschorum I-XVII*. Kazan – Csebokszari, 1928-50.
- B-r. *Baskírszko-Russzkij szlovar*. Red. koll. K. Z. Achmarov i td. Moszkva, 1958.
 Coll. COLLINDER, B. *Fenno-ugric Vocabulary of the Etimologocal Dictionary of the Uralic languages*. Stockholm-Uppsala 1955.
- HADROVICS -GÁLDI 1951 HADROVICS László - GÁLDI László, *Orosz-Magyar szótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951.
- Fa. ASZMER, M. *Etimologicseszkij szlovar russzkovo jazüka*. Perevod sz nyemeckovo i dopolnyenyija O.N. Trubacsova, t. I-IV. Moszkva, 1964-73.
- GMA *Gidronimy Marijskoj ASSR*
- JEGOROV 1964 JEGOROV, V.G. *Etimologicseszkij szlovar csuvaszskovo jazyka*, Csebokszari, 1964.
- KISS 1980 KISS Lajos, *Földrajzi nevek etimológiai szótára*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980.
- KÁZMÉR 1993 KÁZMÉR Miklós, *Régi magyar családnevek szótára*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1993.
- MÉK *Magyar Értelmező Kéziszótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.
- NAP *Naszeljonnye Punkty Csuvaszskoj ASzSzR*. Csebokszari, 1974.
- NIKITIN NIKITIN I. D. *Toponimika (nazvanija urocsis, ovragov, leszov i drugih punktov szelenij) Csuvaszskoj ASzSzR*. Naucsnyj arhiv CsNII, knizsnoje posztuplenije N. 72. Kézirat. Dr. FOKOS Fuchs, *Syrjánisches wörterbuch I-II*. Budapest, 1959.
- SW Sanszkij, N.M. - Ivanov, V.V. - Sanszkaja, T.V. *Kratkij etimologicseszkij szlovar russzkogo jazüka*. Moszkva, 1975.
- TSK TURKIN A. I. *Toponimicseszkij szlovar komi ASzSzR*, Szyktyvkar, 1986.
- TB *Szlovar Toponimov Baskírszkoj ASzSzR*, Ufa, 1980.
- TESz. *A magyar nyelv történeti etimológiai szótára I-III*. Budapest, 1970-76.
- T-r. *Tatarszko-russzkij szlovar*. Moszkva, 1960.
- Tolk. BORISZOV, T. K. *Udmurtszko-Russzkij Tolkovyj szlovar*. Izsevszk 1932.
- Vasmer = Fa
- Vax. VAHRUSEVA, M.P. *Udmurtszko-russzkij szlovar*, Moszkva, 1956.

2.6. Irodalom

- BAKAY 1999 BAKAY Kornél, *Őstörténetünk régészeti forrásai I*. Miskolci Bölcsész Egyesület 1999.
- BENKŐ 1998 BENKŐ Loránd, *Név és történelem*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.
- CZEGLÉDI 1994/2 CZEGLÉDI Katalin, *Birtokos jelölés a Volga vidéki földrajzi neveken in: Studia Nova, A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának tudományos közleményei*, Mundus Kiadó 1994/2:111-129.
- CZEGLÉDI 1994/II CZEGLÉDI Katalin, *A -jak végű szavak vizsgálata a Volga vidéki földrajzi nevekben (részletek) in: IV. Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia, Folia Practico-Linguistica XXIV. évf. 1994/II*.
- FONT 1998 FONT Márta, *Oroszország, Ukrajna, Rusz*, Balassi Kiadó, Budapest, 1998.
- KISZELY 2000/1 KISZELY István, *A magyarok eredete és ősi kultúrája*, Püski Kiadó, Budapest, 2000.
- LÁSZLÓ 1999/I LÁSZLÓ Gyula, *Múltunkról utódainknak*, Püski Kiadó, Budapest, 1999.
- LIGETI 1986 LIGETI Lajos, *A magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Árpád -korban*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986.
- RÓNA-TAS 1996 RÓNA-TAS András, *A honfoglaló magyar nép*, Balassi Kiadó, Budapest 1996.

Nagy Ferenc

PRÜGY falu neve

Tanártásunk Nagy Ferenc matematikát oktat és történeti rovasírás kutató. Egy alkalommal elmesélte, hogy fiatal korában a földmérőkkel dolgozott, talán figuráns volt. Prügy faluhoz érve elkérték a jegyzőtől a falu régi térképét összehasonlítás céljából. Itt látta meg a hivatalos Kogutowicz Manó féle térképen a bogár alakú rovasjelet, s megőrizte emlékezetében ezt az írás-történeti unikumot.

Amikor az Ősi Gyökérben az általa idézett helyen leközlöttünk egy jó pár rovas abc-t, felébredt emlékeiben a régi élmény a prügyi térkép bogárbetűje.

Korrekt, tiszteletreméltó tömörséggel írt parányi tanulmánya nagy horderejű tényre mutat rá, arra, hogy eddig csak az abc-k végén szereplő bogár jel benne él a nyelvünkben egy Borsod megyei falu nevében.

PRÜGY helységnevünk 'bogárjellel' róva

1. Kézbe véve a település régi kataszteri térképének kartonlapjait, fedlapján olvashatjuk: PTHRÜGY.
– Vajon miért így írták? – Mi lehet a története?
2. ŐSI GYÖKÉR folyóiratunk 2013. október-decemberi számának 53. oldalán olvasható a '10-lábú pincebogár' rovasjel neve: PTHRU.
– Miért ez a betűsor azonosítja e régi-régi rovasjelünket?
3. A fenti 1. és 2. pont alatti betűsor első öt jelét azonosnak találom: PTHRU.
– A bogárjel mellé írtam az eGY rovasbetűnket   . Így lett: PTHRUeGY.
4. E rovas szóban kétféle hangugratás (betűkihagyás) lehet.
a.) A th ugratásával PRUeGY marad.
b.) Az r ugratásával PTHUeGY marad.
5. A településen mindkét kiejtés él:
– Az idősek a hehezetes th-t 'kipattanó' t-vel (Ptügy), ez a b változat.
– A fiatalok az a változat szerint ejtik r-rel (Prügy).

L. Kecskés András

Csángó dobok, szóljatok!

A *csángó-magyar* népcsoport ma is a Kárpátokon kívüli területeken él. Nyelvi szigetet képezve, a magyar népi hagyományok bő kútfejévé vált.

A *csángó szó egyik lehetséges keletkezése*. A Kárpátok előterében élő magyar népcsoport egy másik magyar népcsoportnak, a határőr székeleknek előre jelezte, ha ellen közeledett; félreverték a harangot, a nagy csengők egyikét. A csángók tehát a vigyázó előőr szerepét töltötték be évszázadokon át. A jelzés — az állattenyésztési életmódból adódóan — a csengő, a kolomp volt, de a kisebb harangokat is csengőnek hívták arrafelé. A csángók a székely határőröknek csengettek, jó előre jelezve a veszélyt. Ebből alakult ki a csángatók név, és nem a kissé neheztelő / pejoratív jelentésű elcsavargott-elcsángált szóból. Magasz-

tos értelemben ma is kapjuk a jelzéseiket már századok óta — ÉLÜNK. A népi hagyományuk bővítésével a mai napig jelzik a magyar törzshöz tartozás szoros tudatát. Nyelvük minden bizonnyal az etelközi vonulások emlékét őrzi, amelyen a 20. században Lakatos Demeter költő testvérük még énekelt.¹

A magyar legendákbeli öreg eKeSe kései lezármazottjának, Lakatos Demeternek, a csángók 20. századi költőjének hazafias énekével illik e tanulmányrészben előállnunk, hiszen a történelmi Etelközben (a Don és a Szeret közé eső földterület magyar neve) élő csángók beszéde számos oly régies / archaikus szót és gondolatfordulatot őríz, melynek gyökereit az Álmos – Kurszán – Árpád-i időkben kell keresnünk.

Mefogvala apóm szokcor kezemtül, mi - ci - sza - va - la hul a nap le - szentul.

Mefog vala apóm szokcor
Kezemtül
Miciszavala¹ hul a nap
Leszentul²
Mangyavala dzsermek latud
Ot nini
Mesze ot hul nap lebújik
Moszt nini
Ot vagyand egy nod szip urszág
Tud meg tisz
Megjárd ot az világodand
Ha leik risz³
En elmenek maszt, viny vagyak
Nem ura
Ne feleisdél en tanitlak
Sak ioro⁴
Det⁵ meghult, okorisz monto
Halálnál
Mit montom iltembe ne
Feleisdél
Riut⁶ det⁷ monto basu⁸ nekem
Ereki⁹
Myha maszt i látam mind folnak
Kunuji¹⁰
Monto nekem en nem tutom
Mosztonig

Elig hogyaz ü tize maszt
Belim ig¹⁰
Nem felcitem el soho szem
Apómat
Kishike det voltam nekem
Mit mondot
Ot vagyand a mük országunk
Tud meg iul¹¹
Ot hul a nop minden eszte
Leszentul

(*Csángó strófák*. Budapest, 1986. ELTE-kiadás)

* Lakatos Demeter 1916-tól 1977-ig élt Szabófalván. Ő volt a csángó magyarság egyetlen – autodidakta – költője. Verseit északi csángó nyelvjárásban írta.

¹ mutatja vala
² lenyugszik (a nap)
³ ha részed lesz benne
⁴ csak jóra
⁵ amikor, mikor
⁶ sírt
⁷ bácsi
⁸ örökké
⁹ könnyei
¹⁰ belém ég
¹¹ jól

¹ Őseredetű magyar személynevek tára. Gyula, 1936.

Őseredetű magyar személynevek tára. Gyula, 1936.

Népzene és zenetörténet. II. Vikár László: Archaikus finnugor dallamtípusok, Bp., 1974. 47. No.138.

Ha élt még az Árpád-féle honvisszafoglalás-kor Ekese, a legendás történeti énekes, a nemzet nagy eseményéről, a 896-900. évi honbevonulás előkészületeiről, történéseiről minden bizonnal énekelt. Fájdalom, tőle nem maradt nyelvi mutatóvány, de hozzá hasonló régiséget hordozót módunkban áll bemutatni.

Egy mordvin történelmi / históriás ének dalmájával Lakatos Demeter: Dal a hazáról c. hazafias költeményének előadását segítettük.

A 2x11 szótagos, AA_v szerkezetű, négy hangot / tetrachord befutó, az ősi ötfokúsággal / pentatóniával atyafiságos dallamunk a költeményt a megillető magasztos magasságra emeli.

A szövegben föltűnik a **nap** és **nop** alakja. A jelenség régiséget mutat, amely a fölkelő Nap országának, Japánnak nevével kapcsolatos:

NaP - NoP ↔ PoN = NiP-PoN

Ellenség elűzését kifejező csángó szó még a **TaRiGaTó**, a harci sípunk Ri/vallását juttatja eszünkbe. A hangszer nevében rejtőzik még a tájnyelvi **RiGGaT** — az **RGT** hangzókkal — és a **SíR, Rí** szavunk. Szövege észrevételünket igazolja: „fel sír a táRoGaTó”. Ez a hadihangszer a kuruc időkben élte fénykorát. Badiny Jós Ferenc professzor úr a sumér **Ta-Ri-Gat-Tou** összetett szóból igazolta egy riadóhangszer több ezer éves létét, nevének megőrzését.

A hadviselés másik fontos jelző hangszere volt a dob, melyet a csángók jeles napi alkalmakkor szinte a mai napig használtak.

A moldvaiak családonként őriznek a ház padlásán egy-egy kézi dobot, mellyel újevkor a termékenységi varázslat / urálás jókívánságokba burkolt szavait kísérik. A tubás énekbeszédet az urálás ugyan nem éri el, de a mondatvégek levitele egy valamikori egyszerűbb dallamot feltételez vagy maga a beszéddallam hangsúlyozottsága hat másképp, mint a köznapi, a kevésbé dallamos beszéd. Benne a varázslás izgalma lüktet szinte lekottázhatatlan remegésekkel, csúszkálásokkal / glissandókkal.

Az urálás ősi jövevényszó. Magyar jelentése: valakit urálni, uralni azt jelenti, hogy valakit lelkeleg annyira megbéklyózni, elvarázsolni, hogy higgyen a varázsszavak megvalósulásában. A regös mondókák hangszeres kísérete /VOLLY István után/ kiegészül láncos bottal, regös síppal és cse-

répből készült köcsögdudával vagy a székelyföldi bókával, és más csörömpölő, zajkeltő hangszerekkel. Mindez a rossz, az ártó szellemek elriasztására szolgál, jelesül arra, hogy az átalakítás varázslatát ne zavarhassák meg.²

Cserniné a lujzikalagori, csángató urálók gyűrűjében.³

Zala megyei regösök láncos „muzsikáló bot”-tal, kettősfurulyával, csengővel és köcsögdudával a Zala megyei Garaboncról.⁴

² Kecskés András nyelvész kandidátusi értekezése. Szomjas Schiffert György: A finnugor zene vitája. Bp.1976. 144-146.

Pataki János: Csángók. h.n. 2008. 193.

³ A Lujzikalagorban lakó Csernyi-házaspár urálása 2002 decemberében a szentendrei Pro Musica Antiqua Hungarica Egyesület stúdiójában felvett hanghordozó borítóján hagyományörzők gyűrűjében.

A CD hanghordozót L. Kecskés András szerkesztette.

⁴ Magyarország Néprajza. III. Bp., 1936, 332.

Volly István: Népi Játékok. I. Bp., 1938. 19.

Különleges „kérdéss-felelek”
PETRÁS MÁRIA, csángó-magyar
kerámiaművésszel és népi énekessel

A kérdező: L. Kecskés András

A válaszadó: Petrás Mária

K: Csak ez az egy hangszer volt a faluban?

P: Nem. Szinte minden háznál volt egy dob.

K: Nem volt a dobnak más neve?

P: Nem.

K: Milyen alkalmakkor használták?

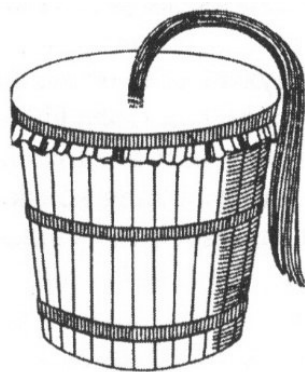
P: Újesztendő estéjén. Szinte zúgott a falu. Éreztem, hogy felemelkedik velem együtt. Ez alatt hejgettek, harangoztak /kolompokat ráztak,/ Jókívánóságokat mondtak egymásnak / uráltak.

Sültültek /népi furulya/ a gazdáknak.

K: Csak az ifjak?

P: Leginkább ők. Gyermekes és az ifjak este külön csoportokban, néha keveredve.

A sültüs / ejtsd: szültüs / mellett voltak kolompok, kisebbek is. Vót ostoros aki /pattogatott, durrogatott/ pokokatott. Többen buhajt / bókát / húzogattak. Lófárból volt a buháj szőre; de lófárokból csupán a csődörét használhatták a levielés okán.

Bika

/ Sárosi Bálint után /

K: Milyen szert használtak a szőr ápolására?

P: Savanyú borccsal /erjesztett búzakorpaléval/ kenték, hogy rezgős legyen a hangja. Egy tartotta a dobot, a másik ütötte és hejgetett.

K: Mekkora volt ez a dob?

P: 65-70 cm átmérőjű. A kicsi gyermekeknek kisebb akadt. 200 család lakott Diószénben. A dobkultusz ott erősebb volt, mint Klézsében. Ott

inkább az ekével jártak. Az ekét felöltöztették gyöngyben és más ékességekkel, és így jártak hejgetni.

Ez esetben nem szántottak vele — s ez a népnévvel szorosan összefügg —, hanem a felcicómázott ekevasat ütötték, mely csengett-bongott. Csángattak. Jelezték a vészt; újabb időkben az idő múlását és az újév kezdetét.

* * *

Az Ekét, mint varázseszközt, már az ókorban használták; amit körbeszántottak vele, az a varázs-körön belül védetté vált a hiedelem szerint. Rómát pl. körülszántották, hogy bajtól, hadaktól óvják. Ebben hittek. A rovásírás „a” betűjéhez hasonló bárd vagy zászlóformával is összehasonlíthatjuk. Közük van egymáshoz. Lelki tusák mélyen szántó, átalakító, szétfeszítő „éke”. Zenei hangzása az idő megosztásának jelzésére szolgál.

Az alábbi, mind Moldvában, mind Baranyában ismert éneket Károly S. László jegyezte le. A hozzátartozó ismertetőt a gyűjtő, Erdélyi Zsuzsanna gondozta.⁵

Az eke, mint ék és a bárd hasonlatossága. Mindhárom eszközt vágásra, hasításra használták. Minthogy a szóban forgó szerszámok ókori és középkori alakja szinte megegyezett, egy azonos eszközről kell beszélnünk, melynek többes fölhasználása nem kizárt: békeidőben a jövőbe vetett hittel szántott, a háborúban az életet védte. Ugyan így jelképezte később a béke napjait a gabonát betakarító kasza; majd ugyanaz kiegyenesítve, a háborúskodás idején az ellenség elűzését szolgált. Így mind az eke, mind a kasza kéthasznúságában egymáshoz hasonlatos.

Az Isztambuli Régészeti Múzeum No.9684-es sumer töredékes agyagtábla ékírást szövegében ez olvasható: „Arany ekék a fenséges mezőt föl-

⁵ Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtől lépék – Archaikus népi imádságok. Bp., 1976. 696-698.

szántották, gabona maggal a férfinép telivetette, ...az ültetési munkában szélteben hozzáadták a szívüket... az Égi, életerős erős gabona-szemeket beboronálva, a földről az égre emelték tekintetüket.”

Még Herodotos és Diodorus írásaiból tudjuk a szkíták eredettörténet részét, miszerint „A szkíták az égből aranykincseket kaptak: ekét, jármot, fokost és csuprot.” Az eke a járommal együtt a létfeltételeket és azoknak védelmét, állandóságát jelenthette a fokossal együtt, a csupor a bőségszarut hivatott jelképezni. Figyelmet érdemel, hogy az

„aranyos eke” motívuma a királyi szkítáknál és rajtuk kívül csak a magyar népdalokban fordul elő. Az arany-fokos azért fontos még számunkra, mert számos ábrázolás mutatja, hogy a fokos nyeléből fuvolat alakíthattak ki. A vasrész, a csákány a nyélről később eltűnt, s maradt csupán egy védekezésre, szúrásra alkalmas bot, melynek testében fuvola vagy furulya „rejtett”. Ezt csákánynak nevezték a XIX. sz. elejétől, mely ősi szerszám az erőszakosabb átalakításoknak, rombolásnak és építésnek közös szerszámaként ismert.

Hej! Búra termett idő köd nevelő szellő,
Hej! Megemésztett engem //: ez az egy esztendő. ://
Ha én azt tudhatnám, //: melyik úton megyek://,
Hej, fel is szántanám azt //: aranyos ekével. ://
(Hogy védettséget adjon további életének.)

Fuvolás betyár díszruhában, pörge kalappal⁶

Különösen fontos lélekalakító szerszámok a furulyák és más fúvós hangszerek. Majd minden nép hagyományában találunk bűvöléssel kapcsolatos hangszereket. Magyarhoni meséinkben se szeri se száma az aranyos varázsfuvolás, kitalált történeteknek. Gondoljunk csak bele: a fúvós hangszerek megszólaltatásához levegő kell; a levegő, a légzés és a lehelés a teremtés és az élet családjához tartozik.

* * *

Petrás: Az újabbak a XX. században már URÁLTAK. Az idősebbek még nem használták ezt az elnevezést.

K: Más alkalmakkor használták-e a dobót?

P: Pár ház összegyűlt és csináltak mulatságot, sültüs, kobzás és dobos. Csak fiatal zenészek voltak. A nagyapám is kobzos volt, de az esküvő után azt nem illet már kézbe vennie.

⁶ Huszka József: A magyar nép díszítőművészete. Bp., 1929.

Nagyobb ünnepekkor fogadtak csak zenés „cigányokat”. Például húsvétkor, vagy Szent János búcsúkor.

Gyermekkoromban volt dobos, már aki kétoldalt ütötte. Nem falusi ember vót.

* * *

Valószínű, hogy a két oldalán megszólaltatható ütős szerszám, egykor Kis-Ázsiából a Balkánon keresztül jött, és a román vidékeken is igen elterjedt hangszer, a „davul” lehetett.

* * *

K: Emlékszel-e valamilyen ritmusra a sok közül?

P: Ez olyan, mint a lovak vágója. (tá- ti-ti, tá-ti-ti, tá-ti-ti, tá-tá stb.)

Ez követte a szöveget, melyet dobon mondtak el /dobbal kísért szöveg/.

Petrás Mária a padlásukon tárolt dobot megszólaltatja. Hátterben a szerző, aki barátaival „hej-get”.

K: Milyen szövegek voltak ezek?

P: A búza életét mondták el recitálva egy énekhangon, mely a vége felé emelkedett. Minden szakasz végén, a legmagasabb ponton „hejgettek” és durrogatott az ostoros, a buhájossal, és a dobossal együtt.⁷

⁷ Diószegi Vilmos: A sámánhit emlékei a magyar nép műveltségében, Bp., 1958. 177.

Czuczor-Fogarasi: A magyar nyelv szótára. Pest, 1862. Megemlítendő, hogy a szanszkrit BHuJ = meghajt, görbít jelentésű. A keletiek dobverőjének vége az ókorban mindig hajlított volt.

K: Melyik volt a legkedvesebb, a leggyakrabban mondott szöveg?

P: Ez egy hagyományos szöveg volt, de változtatható, mert mindig a ház gazdájának nevéhez és a családtagok elnevezéséhez igazodott.

Részlet a lujzikalagori hejgetésből:

*"Jó-estét, jó-estét kívánunk
A házigazdának
És a házigazda asszonyának!
Meguráljuk magikat
Egészséggel,
Csendességgel,
Békességgel!
Az Isten tiszteletire,
S a Krisztus szent nevére!
Hajtsátok, jó legények!
Haj!*

*Kimenénk a nagy mezőre szántani
Tizenkét pár ökörrel,
Tizenkét ekével.
Húzunk egy fekete borozdát.
Elveténk a szép tiszta kis búzát
És elindulánk haza.
Hajtsátok, jó legények!
Haj!*

* * *

A HaJT/sátok felszólítás szava különös figyelmet érdemel! Közeli rokona a GaJD mely fülsértő ordítást jelent a korai szójegyzékekben, már a XV. sz. elején megtaláljuk. Czuczor-Fogarasi: A magyar nyelv szótárában: nagy örömjaj, széles kedvűek lármája, üvöltő hangja, ittasok, részegek éneke stb. Rokon vele a görög aGiDo = énekek, dalolok jelentéssel. A balkáni népek kedvenc övbe szűrhető, vagy „térdhegedűjét” GaDuLkának nevezik. A tótok dudája GaJD-i névre hallgat. GaJD/os elnevezéssel Bereg, Ung és Csanád megyében falvakat illetve pusztákat találunk. Kissé merész a föltételezés: a gregorián énekeket kottába öntő Arezzói GuiDó nevének eredete vajon itt kereshető-e?

A GaJ szó, mely rögöt és akadályt is jelent, a HaR/ákolással, HoR/kantással is összefügghet. Még távolabb a HuR/ut és a KRÁK/ogás a

GéGénkben előforduló hangyi akadályokkal is kapcsolatba hozható.⁸

* * *

P: Több ritmus is volt. Az emelkedésnél az ütések megszorodtak, a jobb kéz ütése megerősödött.

K: A nők dobolhattak-e uráláskor vagy más alkalommal?

P: Igen. Még ifjabb koromban egy oroszországbeli ugor fesztiválon magam is doboltam énekemhez nagy sikerrel. Ott láttam és hallottam a vadásztáncok kíséretében. Akkor mondtam: olyan mint ha nálunk újesztendőben lennénk. Akkor hoztam el én is dobomat Magyarországra, mely a nagybátyámnál, Károlynál volt. Testvéreim már megnősültek, és az unokaöcsém, kik még nem voltak megnősülve, verhették csak a dobot. Ugyanis a

nős embernek nem illett muzsikálni, ők dolgoztak, ezért a muzsikálás a fiatalokra és a nőtlenekekre maradt.⁹

Nyisztor Ilona és Petrás Mária csángó népviseletben.

Moldvai csángó népviselet (Internet)

⁸ Zenetudományi Dolgozatok. Kodály Zoltán 75. születésnapjára. Pajzs Dezső: Haj-Huj-Kaját. Bp., 1957. 133.

⁹ Németh Miklós Attila: Petrás Mária a hitbeégető. Bp., 2007.

Gyárfás Ágnes

A sumir szóról

Ma a Magyarságtudománnyal foglalkozó kutatók az ősi, folyamközi kultúrát sumirnak nevezik. Így terjedt el Badiny Jós Ferenc révén, aki a '90-es évek közepén hazaköltözött Buenos Airesből és felkeltette hazánkban a mezopotámiai kultúra iránti érdeklődést és az ősi nyelv megfejtésének kedvét. Magával hozta a Labat szótárt, melyet Szigeti Gábor¹ nagylelkű vállalkozó 500 példányban sokszorosított, és ezáltal egy eddig nem ismert forrásművet adott az érdeklődők kezébe.²

Labat René a szótárában a korábbi kutatók műveit egységesítette és számtalan ismétlést egyesített egy-egy szócikk, gyökcikk keretében. 598 gyöccikket közölt könyvében. Ma élő kutatók kísérletet tettek újabb összevonásokra. Labat René szótárában az első látásra ismétlésnek tűnő gyöccikkek nem tévedésből kerültek be. Labat észrevette, hogy a mai nyelvek gyökkészlete az ősihez képest változáson ment át, s ezért nyitott több gyöccikket egy azonosnak tűnő fogalomhoz. Például az 578. sz. alatt = a képjelek értékét a, mu gyökkel írta le. Mindkettő víz értelmű. Azonban olvasataink alapján észrevettük, hogy az a gyök az atyai minőséget jelenti ez esetben a mu pedig a női ma mu minőség nyelvi kifejezőmódja. A Halotti Beszéd hamu szava e két gyök összevonása, vagyis azt jelenti, hogy az égi atya és ma-mu gyermekei vagyunk. Külön képjele is van (L 513) kiejtése *h a m u*, jelentése mocsár, láp, vizes hely, melyet „felvert a gyenge sásocska” ahogy a regösének tudja.

Labat 578. sz. szócikke tehát égi atyai és anyai származásunkra utal.

Van a víznek külön képjele (L 142) mely maga az I hang, továbbá a víz és a nád jelentését hordozza.

Talán érzékeltettük, hogy az az 598 gyöccikk, melyet Labat feldolgozott nagyon gazdag és bölcselmi szempontból elmélyült ismeret hordozója.

Labat tudta, hogy a nyelv és az értékek csorbulnának, ha ezek kimaradnak! Ezért vannak szótárában első látásra ismétlődésnek vélhető szó- és gyöccikkek. Ez így jól van.

Ebben az 598 gyöccikkben benne van a magyar nyelv teljes gazdagsága. Mindent le lehet vele írni, minden szót, amit ma használunk. Ezt az állományt már szűkíteni nem szabad, mert ez a nyelvvel kifejezhető fogalomtár tartalmát csorbítaná.

Labat szótárában összesítette az 598 szócikket, leírta a korai *ékíratos* formát, és a későbbi ékírásos alakokat is Deimel Sumerisches Lexikonja alapján³. Badiny professzor a második világháború után Rómába menekült. Itt megismerkedett Anton Deimellel, aki a Római Biblia Akadémia Assziológiai Intézetének professzora volt és az *ékírás* kutatója. Az 1940-es évek második felében dolgozott Labat René a szótárán Párizsban és állandó kapcsolatban állt Deimellel és szótárában is kamatoztatta Deimel *ékírási* ismereteit.

Badiny Jós Ferenc ezen a vonalon indította el később a Buenos Aires-i⁴ Jezsuita Egyetemen Sumerológiai szemináriumát.⁵ Magyarok népes csoportja hallgatta előadásait, akik részint hazatelepettek és itthon is nagy tisztelettel emlegették Badiny Jós Ferenc professzort.

Ennek az lett a gyakorlati eredménye, hogy a hazai kutatás Labat René és Deimel Anton könyveire támaszkodva indult el.

Óriási hatást gyakorolt szinte az egész művelt magyarságra Badiny Jós Ferenc Káldeától Ister-Gamig című három kötetes műve, melyben a mezopotámiai kultúrát és írást ismertette.⁶ A Miskolci Bölcsész Egyesületben tanszéket nyitott „Ókori mezopotámiai írás és kultúra” címmel, de ő maga itt már a kultúrával és mitológiával foglalkozott.

³ Deimel, Anton: Sumerisches Lexikon I, III. köt. Roma, é.n.

⁴ Buenos Aires 1981.

⁵ Érdy Miklós: A sumir, ural-altaji, magyar rokonság kutatásának története. New York, 1974.

⁶ Buenos Airesben

¹ A Zsarátnok... folyóirat szerkesztője.

² Labat, René, Manuel d'épigraphie Akkadienne (Signes, Sillabaire, Idéogrammes) Paris Imprimeire Nationale, 1948.

Az *ékirást* dr. Végvári József angol tanár oktatta Hincks tankönyve alapján. Magam is elvégeztem az egy éves kurzust (1997-98).

Közben megjelent Érdy Miklós tudománytörténeti értékű kötete a közel-keleti régészetről és a feltárt anyag feldolgozásáról. Az 1999-ben Magyarországon kiadott reprint kötet, amelyből a hazai tudományosság 100-150 éves lemaradását észrevehette.

A sumir szó körül világszerte kis zavar alakult ki, mivel a folyamköz történetét pontosan nem ismerték és nem tudták pontosan melyik ott élő népről beszélnek. A sumir szót ma már csak a magyarok és csehek használják. Nyugaton asszírokat emlegetnek. Az angol nyelvterületen pedig káld népet káldeusokat.

Maga Oppert a sumir szó szentesítője életében kifejtette, hogy a nép magát ki engi-nek nevezte, de nem jelölte meg a forráshelyet. Az amerikai kutatók a közel-keleti események miatt visszavonultak a tudomány műveléséből. A teheráni múzeum szétdúlása után sok lopott pecséthenger, stb. került Észak-Amerikába. Ezeket kiállították egyetemi múzeumokban, ami egy kicsit fellendítette a közönség érdeklődését, de a tudományos világ elzárkózott az ún. sumerológia elől. Kizárólag Asszirológiai tanszékeket működtetnek.

A 19-ik, mind a 20. század tudósai egyértelműen állították, hogy a mezopotámiai őslakosok *turánok* voltak.⁷

Az volt az álláspontunk, hogy egy népet úgy kell megnevezni, ahogyan magukat hívják. Miskolcon a Magyarságtudományt tanuló hallgatókkal tanulmányoztuk azokat a táblákat, pecséthengereket amelyeken a királyok magukat megnevezték.⁸

Tudjuk, hogy az ősi írások megfejtése mindig királyokkal kapcsolatos írott emlékek révén sikerült. Sarkali Sarri akkád kori király volt (i.e. 2360-2180), de feliratát az ősi *képjel* írással a kultikus, ősi írásmóddal íratta meg (Paris, Collection de Clerck. 46. sz. ábra. Paris 1888.).⁹

⁷ Rawinson, Oppert, Norris, Lenormant, De Sarzec, Hincks, stb.

⁸ Dareiosz sírfelirata, Perszopoliszi fal reliefjei és feliratai vagy Egyiptomban Rosettei Kő.

⁹ Megtekinthető a Tur-Annépének nyelvén c. műben. MBE 2004. 25. old.

Sarkali Sarri magát Nimrud jelzőjével „NINGIR” illetve, mert mind az asszír, mind a babiloni királyok kölcsönvették a kiűzött ősi királyok isteni származását és az erősebb jogán használták azt. A felirat két patásállat háta felett foglal helyet, az állatokat a térdeplő Galgamás kínálja vízzel. Ne feledjük, hogy AGADEKI akkor még vízben gazdag ország volt.

A felirat: Isteni Ningir! Lugal Úr! Lugal Agadeki, Hungák Lugálja eme Ningir, *Ustu* (őstudas).

Tehát az Úr-beliek, az akkádok és a hungák lugálja királya Ningir.

Egy másik feliraton *Hunga* helyett *Tur* Lugal szerepel. (Internet)¹⁰

Wolley ezekkel a félre nem magyarázható adatok tömegével jött Budapestre, hogy meggyőzze a Magyar Tudományos Akadémiát arról, hogy a feliratokat csak magyar anyanyelvű tudós képes megfejteni, mert a *képjel*, *nem mások, mint a gyökök jelei*, s ezek a gyökök mind, mind máig élnek a magyar nyelvben. Mind a magyar őskutatásnak, mind a világ egyetemes történetének szüksége lenne a folyamközi turáni őskultúra megismerésére. Azonban az Akadémia néma maradt és Wooley dolgavégezetlenül távozott (1935).

A mai kutató munkát megnehezíti a központi szervezés hiánya, a nélkülözhetetlen érdemi vita és közös állásfoglalás. Nem kötelező módon az MTA feladata lenne ez, mert egyetemi tanszék vagy bármilyen szakmai intézmény elláthatná ezt a feladatot. Ehelyett a szakrális tartalmú turáni ősműveltség a szervezetlenség és félműveltség prédájává válik.

Gondot okoz a bezárkózás is. A mai magyar kutatói réteg nem talál egyetemi tanszéket, ahol külföldön vagy belföldön képezhetné magát. Csak az *ékjelírást* ismerik és csak Asszirológiában gondolkoznak.

A bezárkózás az oka annak is, hogy a magyar kutatók többsége csak az ékjeles ismeretekben járatos és az ékjeles irodalomban keresi a magyar vonatkozásokat. Pedig ott van a teljesen jól érthető képjel-írással pecséthengerek tömege, melyek értelmezése ránk vár. Labat megmondta, hogy ezeket a szövegeket csak agglutináló nyelvet beszélő tudja elolvasni, aki istenét ISTENNEK neveszi!

¹⁰ Olvasható a Tur-An i.m. 27. old.

Ehelyett az ékjeles asszír szótárakat böngészik és boldogok, ha egy ismert gyököt felfedeznek. De az ékírásos asszír szövegeket nem mi tudjuk értelmezni, hanem a héber anyanyelvű kutatók. Az ékjeles szövegekbe éppen úgy kerültek a turáni gyökök, mint minden nép nyelvének jelkészletébe. Az ősi turáni gyökkészletből táplálkoztak az európai nyelvek, de a turáni eredetmondák minden más nép irodalmából hiányoznak, csak a magyarban élnek ma is.¹¹ Ezért a pecséthengerek irodalma akkor válik értelmes összefüggő szöveggé, ha annak mondai hátterét ismerjük.

A British Múzeumban őrzött kék emlékkő (Kudurru) világosan olvasható képjelei némák maradtak az angol kutatók előtt. Ennek oka nemcsak a ragozó nyelv nehézségében rejlik. A megértéshez kell ugyan a Jób könyvének, a görög Pandora szelencéjének és a ciprusi Keret Király törté-

netének ismerete, de a magyar élet vizéről szóló mesék Tündér Szép Ilonájának felidézése nélkül értelmetlenségbe süllyed a himnikus részletekben gazdag ballada (Kr.e. 5000, vagy 3500).¹²

Kutatásaim során eddig egyetlen archív leleten sem olvastam a sumir szót, de az Oppert által említett kiengi-t sem. Olvastam olyat, hogy *kál, káld, szubir, turán, hunga*. A kál, káldeus, kaldea szó régóta használt nép- és országnév és a sokak által ismert Kissi táblán is olvasható (81. old.).¹³ Javasolnám, hogy az ősi *képjel* írással vélhetően le sem írt sumir szó helyett a felsorolt és írásban megörökített névvel tegyenek említést turáni őseinkről és a magyarság őstörténetét gazdagító kultúrájukról.

A szómágia erejével idézzük meg a jót, az igazit és bekövetkezik. USTU.

Pecséthengerek az Asszír korból ősi képjel-írással (Internet)

¹¹ Vízi Péter Vízi Pál c. népmese, Magyar kártya, Regös énekek, mondókák, énekes táncos gyermekjátékok. Irodalom Farkasinszky Tibor: Miska kancsó I-III. MBE 2014.

¹² Gyárfás Ágnes: Tellói jóslat. MBE. 2. kiad. 2015.

¹³ Tellói jóslat c. i.m.

Tomory Zsuzsa

Ősi magyar imádságaink

Imádságos szívvel remélem, hogy megérint bennünket népünk körében megőrzött őseink imádságos lelke. Egyaránt fontosnak tartották az imát a pici bogártól kezdve a világbékéért — bár korukban még koránt sem volt oly veszélyben a világ, mint napjainkban.

A TÜKÖR

Amint a csengettyű a lelkiismeret szavának, úgy a tükör magának a lelkiismeretnek volt jelképe. E tételt Magyar Adorján a Lelkiismeret Aranytükre című munkája részletesen tárgyalja.¹

Ősi imáinkban egyszer említetik, a következőképpen:

*Dobassék ki a halál ekéje a mi életünk földtestéből,
Téessék ki a halál fejszéje a mi életünk fájának gyökeréből,
Irgy ember haragját,
Emberévők hatalmát,
Ördög diadalmát,
Szegénységet, betegséget, csapást, kárvallást, törvénykezést...
.... rontsa meg a mindenható nagy Uristen,
Az ő mindenható nagy erejével és Istenségével,
Az Urjézus fényes ragyogó tüköre,
Meváltó Jézusom eszköze... (V.1:672)*

Ősi hitünk szerint az igazság égi fény. Ha ez világosítja meg tükörünket, lelkünket, megszünteti a sötétség fenti birodalmát. Fenti imádságnál ismét figyelembe szeretném ajánlani, hogy a „rontás” fogalma csak az emberiség negatív előjelű tevékenysége ellen irányul, de soha sem az ember ellen, akiről tudja, hogy a Teremtő Isten élő része.

ARANY

Meleg fényénél fogva az arany természetes fényjelkép. **Magyar arany szavunk az erő és**

¹ Tomory Zsuzsa írásában a záró jelbe tett számok ERDÉLYI Zsuzsanna: Hegyet hágek, lőtót lépék archaikus népi imádságok c. könyvének adataira vonatkozik. Magvető, 1976.

anyag szavakat egyesíti, s őseredetileg fényt jelentett.

Imáink aranyló, fénylő világában a következőket találjuk:

*Tenger fényébe' van egy aranytemplom,
Abba van egy aranyasztal
Kire Krisztus Urunk fejét lehajtotta... (V.1:359)*

*

*Kimegyek házam elejibe,
Föltekintek magos mennybe,
Ott látok egy aranyos kápolnát,
Kívül irgalmas, belül kegyelmes... (V.1:592)*

*

*Tenger közepén van egy kis aranyasztal
Azon térgyepel az Atyaisten... (V.301)*

Fentiek szerint a tenger és a magos mennyég, az ég tengere egymással behelyettesíthetők. Mindkettő az Uristen lakóhelye.

*(Isten) Kapud előtt láték egy arany karszéket,
Karszék felett egy arany szőnyeget,
Kibe üle asszonyunk Mária,
Istennek szent anyja
Bevannak kerítve gyémántba, ezüstbe... (V.1:701)*

*

*Porodicsom mezijébe
Arany szénye leterétve
S abba' vagyon egy koporsú
S abba' fekszik egy Urjézus.
Jobb keziben arany alma,
Bal kezibe jaran' vessző
S azt az elmát fel-felhajtja,
Bal kezivel le-lekapja
Felmentyibe úgy zúgadaz,
Lejöttyibe s úgy zengedez,
Zúg az erdő (e) szép zódagval,
Zeng e mezű szép áldásvol... (V.1:705)*

E szöveg erősen emlékeztet a gyermek Magor erejét leíró népmesékre. Ha a V.1:692 imájával vetjük össze, e hasonlat már nem is véletlenszerű; a fentivel majdnem azonos szöveg után a V.1:230 így folytatódik, a Magor-Hunor testvérpárra, mint a nap megszemélyesítőire utalva.

*Nyitva látom nyitva
Mennysország ajtóját.
Azon belül vala egy ringó bölcső.
Abban fekszik vala világ Ur Jézus.
Mér sír maga mér sír,
Asszonyunk Szűz Mária?
Hogy ne sírnék, rínék,
Mikor két édesem el akar veszni... (V.1:692-3)*

Alanti imáink aranyágyat, aranymelencét is látnak a mennysország kapuján belül. Arany fényben sugárzik minden:

*Hegyet hágék,
Lőtőt lépék
Kő káplonicskát láték,
Bellől arannyas
Küel irgalmas
Szent Világ Ujjézus Krisztus benne lakik vala
Arany könyveivel kicsordulval,
És arany szekállával kitépvel.
Eljöve Szent Világ Uristen és megkérdeztén...
(V.1:353)*

*

*Én kilépek én ajtómból,
ott találok egy kápolnát,
Kivül fényes, belül irgalmas.
Abban van a boldogságos Szűz Mária.
Arany haját leereszti,
Arany övét megoldozza... (V.1:433)*

Itt a kápolna azonosul magával az éggel.

*Kimegyek a kapum elejibe,
Ott látok egy aranyágast,
Az alatt Szűz anya Mária
Kék köténbe, piros vérbe... (V.1:427)*

Az aranyágas itt, mint Csodaszarvasunk ágaboga naprendszeret jelképez. Mária kék köténye — Tündér Ilona mondakör értelmében — a kék ég maga.

*Hol van Urunk Jézus Krisztus
Tengernek partján
Aran' fának ágán
Üdvözletnek virágán... (V.1:315)*

Majdnem szószerinti a V. 317, 319, 320 imája is, s ismét Táltos hagyományainkkal kapcsolatos:

*Én kilépek én ajtómon aranyos pénteken,
Belépek Krisztus nyomába
Krisztus nyoma mellett egy szál aranyvessző,
Egy szál aranyvessző mellett szent szék.
Abba ül a Boldogságot Szűz Mária... (V.1:415)*

Az „aranyos péntek” pannon őstörzsünk napünnepe, s fény szavunk azonosa. A fény fordított alakja nap szavunkat adja. (V.8) Ezért is voltak a pénteki imák igen „hasznos imák”, hiszen a péntek a Nap, a Fény, s így az Élet ünnepe is. Péntekhez kapcsolódó hitvilág maradványa az a gondolat is, hogy Szűz Mária mindig pénteken mosta a Kisjézus ruháját, mert akkor mindig kisüt a nap: fentiek szerint értjük már, hogy miért! Ha más bizonyítékunk nem volna, már ez is elegendő ahhoz, hogy felismerjük: Pannónia őslakói, a pannonok, a Nap fiai is ősnépünk.

Hetünk minden napja egy-egy őstörzsünk szent napjának nevét, s ezzel természetesen saját nevét is viseli. Ez viszont azt is jelenti, hogy a magyar minden napja ünnep.

*Én kilépek én ajtómon
Krisztus Urunk nyomába,
Ott látok egy arany ágot,
Abba van egy zsölleszék,
Abba ül a Boldogságos Szűz Mária... (V.1:417)*

Itt az aranyágon nyugvó zsölleszék a csillagvilág ága-bogai között nyugvó holdsarló, azon ül Fehér Rózsa Mária, a fehér fényű Hold.

„Aran' fűszál ágajtómon,
Krisztus Urunk ablakimon...” mondja a fenti ima.

*

*Mikor reggel felkelek,
Napkeletre tekintek
Ott látok egy aranyágat,
Aranyágon zöldességet,
Ott van Krisztus... (V.1:522)*

*

*Hiszünk egy Istenbe,
Bízunk egy Istenbe
Hol lakik az Isten?
Az én lelkembe,*

.....

*Mennysországba csendítének,
Az angyalok felvivének
Aranyos misét hallgatának... (V.1:478)*

Arany tányérba, arany melencébe gyűjtögetik az angyalok Jézus kihullott vérét, szűz Mária tejét. Ez aranyos világ néha gyémánttal, ezüsttel van körülvéve. Mielőtt belép ide magyarja, arany folyóvízben mosdik, arany kendővel törölközik. Az aranyfolyó nem más, mint a kora reggel arany csillogású folyvíze. Az aranyszög a napsugár, a rajta függő aranykendő az aranyfényben úszó levegőég.

A mennyország is belül aranyos, kívül irgalmas:

*Nyitva látom mennyország ajtaját
Abba látok apró madarakat
De nem apró madarak hanem szárnyas angyalok
Szárnyuk alatt korona
Koronába igaz kert
Paradicsomkert
Közepiben aranyágas
Aranyágason aranyszög
Aranyszögön aranykendő
Krisztus Jézusnak három csöpp vére
Boldogasszonynak három csöpp teje
Aki ebbe megmosdik s az arany kendőhöz
törőközik
Ugy mehet a Jézus Krisztus színe eleibe amen.*
(V.1:248)

Teljességre nem törekedve itt azt is meg kell említenem, hogy a fenti kép erősen romlott mása iktatódott be a sumir Dumuzi szenvedéstörténetébe, de már értelem nélkül. Ennek megemléztetését azért tartom fontosnak, hogy lássuk milyen ősi műveltségünk, amikor több ezer évvel ezelőtt már kopott, s értelmét csak részben megőrzött alakját örökölték tőlünk — ez esetben — a sumirok. A Függelékben saját fordításomban hozom a „A Dumuzi Halála” címet is viselhető himnusz vonatkozó részeit. (V.7:156)

A V.1:149. számú oldal imája a mennyországot olyan fényesnek tudja, hogy a nagy fényességtől semmit sem lehet látni. A V.1:91. számú ima hétszegű hét oltárt tud benne.

*Ma péntek, ma péntek, szent aranyos péntek
Kimegyek ajtóm elébe,
Föltekintek a magas égre,
Nyitva látom mennyország kapuját,
Azon belül mennyország ajtaját,
Ott látok egy arany széket... (V.1:466)*

Itt, a mennyország kapuján belül van a mennyország ajtaja — a magyar kiskapu — mely ismét ősi vallásunk szertartásának körébe tartozik, a székelykapuval és oltárok szárnyas ajtajaival együtt. Mennyország kapuja a V.1:566. oldalon kívül kárpitos, belül aranyos, mint a korábban már tárgyalt aranyos kápolna, ami pedig maga a fényes ég.

*Négy szíp őrző angyal őrizzetek
Szíp kerek forogjatok
Szíp csillagok csillámlatok...
.....
Kitekintek napkeletre
Ott látok egy szíp csillagot
Kívül aranyos, belül kegyelmes,
Abba fekszik Krisztus Urunk... (V.1:451)*

Az imádkozó itt nyilvánvalóan tudja, hogy napunk is egy csillag, s benne nyugszik a Világ Világa, az Életet hordozó Fény.

(a három vetett ág közül:)
*A legszebbikbe fektetem az Urjézust.
Fejénél kel a Nap
A lábánál a Holdvilág
Az úgy tündöklök, mint a világ. (V.1:279)*

A fenti leírás Istenről beszél. Lényé tündöklök. Tündöklő angyalok között él arany mennyországban. Előtte arany asztal, arany melence. Arany bölcsőben arany hajú gyermek arany almával játszadozik. Arany ága-bogú szarvas mond hírt létéről embereinek. Néha ő maga is álruhában közöttük jár. Mellette arany széken a fehér fényű, szűzi őszanyag, Nagyboldogasszonyunk. Istenünk lépte nyomán arany vessző, új világ, új élet sarjad. Törvénye szerint rendben gyújtatlan gyúlnak a fényes csillagok. Igéje teremt és igazsága égi fény. Ilyen magyar hitünk ege, s paradicsomkertje, melyből egy pillanatra sem lettünk kiűzve. Csak ajtónk elé kell kiállni, s máris beláthatunk Egyisten birodalmába.

FEHÉR RÓZSA, LILIAM

Korábbi fejezeteinkben már érintettük e jelkép magyarzatát. A népünkönél oly népszerű „Fehér rózsza” ima egy változata az alant közölt ima:

Fehér rózsza Mária

Gyönggyel gyökerezik

Arannyal bimbózik

Ég szülte Annát

Anna szülte Máriát

Világnak megváltóját... (V.1:528)

A fehér szín az érintetlenség jelképe. A teremtés Nagyasszonya hófehér tisztaságú álma válik valóra Teremtőnk szavára, s ekkor ragyog fel először az életet rejtő, arany fény.

A fehér rózsza mindenkor magyarok Nagyboldogasszonyára emlékezik.

Későbbi, hún befolyás hatására a vándor húnok az égi vándort választották jelképül, s egyúttal színeit is: a hold ezüst-fehér ragyogását és az ég kékjét. Kisasszonyuk s leányaik pártáján holdvilágos éjszakák harmatcsöppei rezegnek, melyek a legkisebb érintésre is lehullanak, megsemmisülnek, ezzel jelképezve szüzességüket.

Az örök szüzesség viszont terméketlenséget is jelent, s közösségi szinten a halállal egyenlő. Jól tudták, hogy a Hold maga is terméketlen, holt égi test, s egyúttal a Halál jelképe is volt. Virágja a szűzi fehér liliom.

A liliom gyakran már nem fény jelkép. Érintése hideg, mint a halál. A V.1:139 ima Jézus halálát a következőképpen fejezi ki: „*Liliummá tették...*” Ugyanezen gondolatkörbe tartozik a hideg érintésű fehér márvány is. **Koppány földjén** a fehér a gyász színe is, mind e mai napig. Természettani magyarázata talán az, hogy a fehér szín a fényt visszaveri, tehát jelképesen már képtelen az élet befogadásra.

B Ű N

A magyar érzékeny lelkiismeretét átülteti gyermekeikbe már kicsiny gyermekkoruk óta s védi, nevelgeti, az alanti ima szerinti értékmérővel:

.....

Jaj, anyám, édesanyám, Boldogságos Szűz Mária!

Mikor apjára, anyjára haragos szemet vet,

Annyi, mintha megverné,

Ha apját annyát ujjával fenyíti,

Annyi, mintha megölné... (V.1:606)

Bűnbocsánatot örökölt imáinak lelkiismeretes „*végzése*” biztosít.

Erényeink birtokában vagyunk, ha a világ hívságait nem látjuk, szorgalmasak vagyunk, józanok. Ezek birtokában életünk végéig egészségesek maradunk, s „*Egy Isten tőlünk áldozik...*”. Erény szavunk az erőny szó édestestvére, s e szerint: hatalom és élet az erényes ember élete.

Reggeli imádság

.....

Már megvirradván éj után

Kérjük Isten leborulván

Hogy münköt ez nap fáradván,

Bűnbe(n) ne ejcsen a sátán,

úgy foljon nyelvünknek szóllása

Ne halaccék duffolása

Szemeinknek nyergelása

Világ hívságait ne lássa,

Min' távol tiszták lehessünk,

Távozzék minden restségünk,

Józan legyen eledelünk,

Jóra forduljon testünk,

Hogy ez a nap jól elnyugoggyék,

Bódog reánk következék,

Világtól szívünk búcsúzzék,

Egy Isten tőlünk áldozzék,

Dicsőség az Istennek... (V.617)

Testi-lelki szépségünk, tisztaságunk megtartásánál segít bennünket a lelkiismeret aranytükre (V.8), *igazmondó aranytükre*, melynek szerepéről korábbi fejezetben már megemlékeztem. Tükör szavunk tű, illetve tűz-kör összetételű, s magát a fényes Napot is jelentette. Kései unokája a katolikus templomok oltáriszentsége, mely sugárzó nap-alakú, s benne őrzik az oltáriszentségnek nevezett ostyát, melyről csak népünk tudja, hogy fényből van, s a *nap is eleveny ostya...*

ALTATÓ

Hitre, jóra nevelés már az anyaméhen belül kezdődött, hiszen a család minden tagja szinte kötelességszerű pontossággal „végezte” napi imáját. Születés után is időrendbeli törés nélkül folytatódik az imádságos élet. Ősi imáink altató-dal alakban is megtalálhatók, s a hírközlő szerint a nép

ezeket „igen szerettté”. (V.1:697) Az édesanya közelsége, a bölcső rengésének megnyugtató érzése és az ima lágy dallama egy életen át kíséri a gyermeket:

*Fölszántottám cintorom elejít
Fölszántottám cintorom elejít,*

*Bévettetém Ádámnak magjával.
Bévettetém Ádámnak magjával.*

*Elboronáltatám anyai jajszőkval.
Elboronáltatám anyai jajszőkval.
Kimenék én ajtóm eleibe,
Föltekinték nagy magos mennyégbe,*

*Nyitva látom mennyország kapuját,
Nyitva látom mennyország kapuját.*

*Azon bellől mennyország ajtaját,
Azon bellől mennyország ajtaját.*

*Azon bellől egy terített asztalt,
Azon bellől egy terített asztalt.*

*Azon vala e' rengű böcsücske,
Azon vala e' rengű böcsücske.*

*Űl vala mellette anyánk Szűz Mária,
Űl vala mellette anyánk Szűz Mária.*

*A lábával rengetgeti vala,
A szájával fűjdogálja vala,*

*Aluggyal el Istennek bárányo
Aluggyal el Istennek bárányo*

*Szeretebűl jöttél erre (j)a világro,
Szeretebűl jöttél erre (j)a világro.*

Népünk gondolkodása, s nyelvünk tanúsága szerint is az alvás és halál, (**hal -hál**), ágy és koporsó fogalma egymással rokon. „*Lefekszem én ágyomba, testem, lelkem koporsóba*”, s ehhez hasonló imarészletek állandóan ismétlődnek. A V.1:238 számú ima bölcsője fekete fábul van. Színe egyezik a fekete föld színével, mely be van vetve születendő életkével, magocskákkal, s Ádám, Árpád magvaival. Egyaránt dajkál jelent, múltat és jövendőt. A fekete anyaföld dajkáló méhe a sötét világúrben szunnyadó életmagok vetülete.

Népünk hitt az álmok igazában:

*Jézus Krisztus édesanyja Szűz Mária
Elaludt a Kálvária hegyén közel Betlehemhez
Hozzá jött Jézus és így szólt:*

*Anyám, anyám szép álmodtál?
Nem fiam, felelé, nagyon rosszat álmodtam
Elaludtam is álmodban láttalak elfogva egy
kertbe'*

.....

*Anyám, anyám, szerető jó édesanyám a te álmod
igaz... (V.1:647-8)*

Magyar édesanyák álmainak igazát hirdetik ősi eleink nagy álmodóitól kezdve mindennapunk szerető édesanyái. Ugyanezt a hitet visszhangozták távolra szakadt véreink a sumir műveltség idejéből.

Ugyan ezen fejezetbe tartozónak tartom megemlíteni azt, hogy **moldvai** hírközlő kiejtése szerint minden ember ártatlan, amíg nem ártottak neki. „Ártottlan.” Fehér lap, amire még nem írtak. S magyar szülők álmaiból életre kelt gyermeket ártottlanul megtartani kötelességük volt.

MAGOR – HUNOR

Felületes szemlélő számára túlzásnak látszik azon állítás, hogy népi imádságaink emlékei több ezer év emlékeit őrzik. Imáink vissza-visszatérő emlékei utalnak az ötezer telt, ötezer múlt időkre. Imáink turulos-angyalos képeit örökítették meg szittyá aranyművesek szinte hiánytalan pontossággal. Ezek, s ezekhez hasonló felismerések lassan fellazítják elménk szigorú tagadását.

Fenti testvérpárral kapcsolatban csak annyit tanított a hivatalos iskolarendszer, hogy honkereső ősrünk hont találó fiai voltak. Véletlen számba menő olvasások során botlik a ma magyarja olyan ismeretekbe, melyeknek részük kellett volna lenni általános oktatásunknak. Ilyen ismerettel bővült jelen sorok írója a Magyar Hírek egy cikkén keresztül, mely szerint Mátyás Király annak idején Magor Napistennek szobrot állíttatott. Földi királyfi egy pillanat alatt fényjelképpé vált. Nem Istenné, mint azt római emlékön is nevelkedő Mátyás hitte, de Egyisten, az Ég Urának egyetlen fiává, az életet hordozó fénné.

A korábban is idézett imát most ismételtelen idézem.

*Mér sír maga, mér sír,
Asszonyunk Szűz Mária?
Hogyne símék, rínék,
Mikor két édesem el akar veszni... (V.1:230)*

Ha a Nap elveszik, elveszik a sugara is. Turulunk szárnya e két testvért védi — Nagyasszonyunk is két édesét siratja.

Ősvallásunk Magúrja a Teremtő Isten jelképe. Csak későbbi keltű a napsugár ékét, égető, szikkasztó hatását jelképező, s már rombolni is tudó Hunor. Magor és Hunor szorosan egymáshoz tartoznak, mint nap és sugára.

Talán sehol sem válik oly ékessé népünk szó-lása, mint éppen Kálváriás, sirató imáinál, énekeinél, Ómagyar Mária Siralmunktól napjainkig. Az előbbi szóalkotásával kapcsolatos tanulmányok már eddig is felhozták középkeleti kapcsolatok lehetőségét. Feltűnő egyezést mutatnak Dumuzi szenvedése és halálával kapcsolatos siralmak. Halálát álom előzi meg, melynek igazában mindenki hisz. Szenvédése kezdetén őt is vas-szeggel verik, a melencét tartó állvány eltörik, s tejet többé nem önthetnek bele. A sumir paradicsom leírása majdnem szó szerint egyezik a magyar paradicsomkert leírásával, ahol még a vén cigányasszony is szépnek látszik. Említettem korábban népünk ötvenes őrző angyalát, akik a sumir ötven anunnaki szerepkörét világosítják meg.

Gyógyításuk — többek között — ugyancsak öntéssel történt, s az Ige teremtő erejében ők is hittek. Keresztény papságra várna a feladat, hogy az Ótestamentom könyveinek eredetét átértékeljék. Szinte lehetetlen észre nem venni Jézus tanításaiban és életében életre kelő magyar hitvilágot.

Illyés Gyula egyik írása említi, hogy a magyar táncos ég felé emelt kezei szinte vallási szertartás-jellegűek. Sumirjaink is ég felé emelt kézzel imádkoztak. Áldás kívánságaik majdnem szószerinti egyezést mutatnak népünk újévi köszöntőivel. Jelen munkának nem célja e hasonlóságokat tárgyalni, de a magyar hit igazságszeretete valamikor, arra alkalmas időben e kapcsolatok igazát fel fogja deríteni. Ez viszont nem lehetséges saját múltunk, hitünk ismerete és élése nélkül, hiszen távolszakadt véreink hitvilága ősműveltségünk egy-egy visszavetülő sugara csupán.

ŐSI TUDÁSUNK HIVATOTT GONDOZÓI

Ősi hitvilágunk szolgája a szent barát, mint Isten hírnöke. A Barát szerepe a Táltoséval rokon,

felelőssége a tudás megőrzése, tanítása. Az emberiség szellemi gondozása.

*Elindultam egy útra,
Hétszer szentelt szent útra,*

*Ott vagyon egy szent egyház,
Hétszer szentelt szent egyház,*

*Az előtt mondanak egy misét
Hétszer szentelt szent misét*

*Az előtt áll egy asszony,
Hétszer szentelt szent asszony,*

*Abba vagyon egy oltár,
Hétszer szentelt szent oltár,*

*Az előtt áll egy barát,
Hétszer szentelt szent barát,*

*A karján van egy gyermek,
Hétszer szentelt szent gyermek,*

*Az az asszony Mária,
A kis gyermek szent fia,
A mi urunk Jézus Krisztus. (V.1:260)*

A hétszer szentelt szent kifejezés a végtelen-nel hoz bennünket kapcsolatba, s a hétszer szentelt szent Barát fenti imában maga az Isten, a hétszer szentelt szent asszony Nagyasszonyunk, a hétszer szentelt szent oltár maga az ég.

*Látok két rózsapásztort,
Szennél szent oltárt. (V.1:289)*

*

Amott látok amott, rózsabástyát... (V.1:294)

*

*Én kimenek én ajtómon
Föltekintek magas égbe
Láttam Máriát
Máriának bimbóját
A leveles színű Szent Annát... (V.1:289)*

A fenti két rózsapásztor ugyancsak a hétszer szentelt szent oltárnál található, mint a barát. A leveles-rózsás kép Avar díszítőművészetünkre emlékeztet, s elképzelhető, hogy őseink egy rétegének temploma a rózsabástya, papi testülete rózsapásztor néven volt ismeretes, s „leveles színű” szent Anna népmeséink Viráganyója, illetve Nagyaszonja. A rózsalányok is jelen vannak a fenti jellegű kápolnában, istentiszteleten

(V.1:357), s hivatásuk a gyülekezet tagjaiban a reményt életben tartani. (V.1:549) Gyermekkorom pünkösdi körmenetének még szerves része volt a rózsalányok jelenléte, kik virágszirmokat hintettek az Ur jelképeit hordó papság lábai elé. Pünkösöd szavunk ugyancsak pannon őstörzsünk szótárának terméke, s ősi nap ünnep. A felkelő, megújuló nap örömeire és tiszteletére piros pünkösdi rózsát helyezett népünk még a közelmúltban is az ajtó bejárata fölé. A fényszületés ősi emlékűnnepét örökítik meg az első keresztény pünkösöd leírásakor megjelenő „lángnyelvek” is. Az Újszövetség kitér azon „csodára” is, mely szerint Péter beszédét a jelenlévők mind megértették. Magyar hagyományaink ismeretében e csoda igen érthető: a megjelenetek más-más törzsi név alatt mind magyar származású népek voltak, akik a Fény ünnepére gyűltek össze.

Virág és világ szavaink rokonsága jogán itt ismét fényjelképpel van dolgunk, s a *rózsapásztor* kifejezés a „fény őreit” is jelenthette, a *rózsabásty*a a fény honát. Maga a rózsa szavunk is fordítottja a sár, fény értelmű szavunknak (sárarany = fényes arany). Tekintettel, hogy előbb idézett imánkban két rózsapásztor említetik, ismét feltehető, hogy a nap és sugára, Magor-Hunor-i jelképpel van dolgunk.

ÉRTELEM-VÁLTOZÁSON ÁTMENT SZAVAINK JELENTÉSE ŐSI IMÁINK TANÚSÁGA SZERINT

Az állat

A V.1:658. oldalon található idézet szerint állat szavunk valamikor a testet jelentette: „*Az wr isten zemeelben három(,) allatban egy.*” *S ugyan-ezen oldalon: „Hány az Isten állatjában? Három személyben.”* Korai irodalmunk „asszonyi állata” tehát nem az asszony állati szintre való süllyedésének tanúsága, hanem népünk azon hitéről ad hírt, hogy a lélek kétféle „állat” szerint jelenhet meg anyagi világunkban; asszonyi, vagy férfiúi alakban. Állat szavunk rokonságot mutat áll szavunkkal. Arról ad hírt, hogy valami áll, megáll, tehát anyagi tulajdonsággal rendelkezik.

Népünk imája a léleknek anyaghoz való kötődését így szemlélteti:

*Kerűjjetek keresztetek,
Őrizzetek angyalok,
Hogy nyugoggyam Máriának ölébe’
Krisztus Urunk szen’ markába’,
Fődös orrom, vas a testem,
Aczél az én orcám,
Mennyország a sövegem,
Isten az én fegyverem... (V.1:235)*

A vas

A vas fontos helyet foglalt el népi imáinkban. A fenti ima képei elmondják, hogy őseink ismerték a fémek, főként a vas villamosságot vezető tulajdonságát. Jelképes szóval élve az égi fényt, a villámot magához vonja, s ezáltal önmaga értékét megsokszorozza. Anyagi értelemben vasból acél lesz, — emberi szemszögből Isten teremtő erejének eszköze. Az Ószövetség „vasvesszővel legeltető pásztora” tehát ilyen Isten emberéről beszél. Isten kardja a fentiek értelmében ugyancsak egyezik e vasból való „megyer”-rel, s így az étellel, a nép, a nemzet, az emberiség egyetemes életével.

Korábban kitértem már arra, hogy az Ómagyar Mária Siralomban Jézus „vos szegekkel veretik” éppen úgy, mint a mai napig fennmaradt népi imáinkban. A sumir Dumuzi is vasszegekkel veretik.

Az Ószövetségben Hámor fiáról tudjuk, hogy ismerik, s használják a vasat: Básán vas ágyát viszik magukkal. Hámor szavunk viszont a vasmegmunkálás szava. Básán neve víz szavunkkal, s a magyar nemzéssel kapcsolatos szókörrel is rokon. E szerint a víz a teremtés közege, s víz partján épült Buda és Pest városa is, melyek neve ugyancsak e szókörbe tartozik.

Amint a víz teremtő, éltető közeg, addig a vas, bár folyékony állapota is van, pusztítás eszköze is lehet. Erre utal a *vasnyál* (V.1:367) és *vaskesztyű* (V.1:395, 470, 481, 482), mint életet kínózó, pusztító eszközök. Népünk *vasorrú bábájának* szerepköre az ember teremtő és pusztító hatalmát ismerteti, de az Isten örök jóságának tükörképeként a jó eszközének tudja magát. „*Jótett helyébe jót várj*” mondja vasorrú bábánk, s egy szeriben segítő öregasszonnyá változik. Magyar mennyországunkban, tündérországunkban az öreg cigányasszony is szép éppen úgy, mint Folyamközi nyelvrokonaink hitvilágában is.

Egyik imánk arra buzdít, hogy igehirdetőink fogjanak jobb kezükbe kardot, bal kezükbe pálcát, s úgy tanítsák a világot (V.1:360). E két jelkép ismét magyar és hun Isten-jelkép, illetve anyagi világunkban való megjelenésének eszköze. Fény és életjelképek.

**Értünk haló halhatatlanok.
Boldogasszony, Damion, Damu és Dumuzi**

Sumir hit szerint a halál, s az alvilág hatalmát csak az törheti meg, akin nem fog a halál. Dumuzi halálával kapcsolatos műben aprólékos leírásban részesül egy medencét tartó állvány, mely eltörik, a benne lévő tej kiömlik, s ő maga vas-szögekkel veretik. E nyomorúságból Istenasszony menti ki. Hasonlítsuk össze fentieket a következő imával, figyelembe véve azt is, hogy **minden műveltségi termék eredete helyén marad fenn legtovább.** (V.8)

*Én lefekszem én ágyomba
Testi lelki koporsómba
Házamnak négy szögletibe négy szárnyas angyal
Én kilépek én ajtómon Krisztus Urunk nyomába
Föltekinték mennyekbe
Nyitva láccik mennyország ajtaja
Ottan láccik aranlápfa
Aranlápfa mellett aranmelence
Abban vagyon Krisztus Urunknak három csöpp vére
Asszonyunk Máriának három csöpp teje
.....
Oh Mária anyám légy értem haló halhatatlan
Mer meghattam a földnek kujcsait, hogy az én
nevemet el ne felejtsék,
hirdessék...*

Erdélyi Zsuzsanna öntőimádságokkal kapcsolatos tanulmánya ugyancsak folyamközi hasonlóságokat tárgyal, s végső összegezésül a következőket mondja: „Az öntőimádság utolsó sorai egy 4000 év előtti (i.e. II. évezredből) mezopotámiai költemény visszhangja is lehetne: „Gyógyulj meg, te, ki oly sok bajt, fájdalmat kiálltál!... oldó-kötő igéi gyökerestől kitépték mind a rontást...” s ennek magyar azonososa:

.....
*Szent Fiad! Távoztasson el a nyavaládot
Hogy mög ne akadhasson se húsába*

*Se csontyába,
Semmiféle tetemibe mög ne akadhasson.
Damion!
Mégis mondom Damion!
Kötve legyen boszorkány száz számár szőrévé'
Hatvan leán hajáva'
Boldogasszon igéive'
Ugy ne árthasson, mint Krisztus Urunk, ámen.*
(V.1:95)

Mind a Damion név, mind a számár szemere őstörzsünk jelképei közé tartozik. (V.8)

UTÓSZÓ

Az előzőkben láttuk, hogy népünk lelkétől elválaszthatatlan a Teremtő, Jóistennel való kapcsolatának tudata. E tudat fenntartója, kifejezője az ima.

Népünk imáit kincsnek tudja, s azokat minden áron igyekszik átörökíteni családjukon, közösségükön belül. Ha a közvetlen környezet érzetlenné bizonyul ezen imákkal szemben, s lelkét megmértelyezte a nagyvilág talmi kincseinek hamis értéke, a távolbalátó képernyőjének segítségével, akkor keresnek arra érdemes személyt, aki e megőrzést elvégezi.

Imáink beláthatatlan régiségű szellemi műveltségünk gyöngyszemei, híven megőrizve őseink hitét, s e hit kifejező eszközeit.

Az ima népünk életének szerves része, mely minden tettüket megáldotta, s Isten-közelbe emelte. Szinte lehetetlen elsorolni valamennyi változatát. Van reggeli ima, ima mosdáshoz, fésülködéshez, munka közbeni, munka utáni imák, altató imák, imák gyógyításért, őrizetért, világbékéért. Vannak pénteki imák és hasznos imák. Mindezek Isten közelébe emelik az imádkozót, s megvédik testi-lelki romlástól. E megóvó tevékenység éppen olyan kötelesség az utódokkal szemben, mint az élet anyagi feltételeinek előteremtése. Tudatukban az anyagot elevenítő lélek, s a lelket dajkáló anyag egymástól elválaszthatatlan egészt alkotnak: mindkettő a Teremtő Istennek részei.

Istene az Ég ura, a teremtés mögött álló, láthatatlan, felfoghatatlan, mindenható, örök Isten. Igéje a teremtés maga. Örök láthatatlanságban, örök nyugalomban él. Mellette Nagyboldogasszonyunk; benne pihen a jövő minden álma. Őserő és Ősanyag szűz érintése nyomán születik meg első

és egyszülöttjük, a fény szárnyán útra indított, egyetemes Élet. Ő népünk Szép Istene, Szerelmes Istene, Fényes Istene, Magorja, Fényes Jézusa. Fényes mennyországból érkezik az ég tengerében úszó kerek szigetekskére, dombocskára, s indítja el e földi életünket, szerelmes párjával, Tündér Ilonával, Magyar Ilonával, népünk Kisasszonyával. Ő népünk napba-öltözött asszonya, a lélek által megelevenült anyag jelképe. Tündér előneve tudatja velünk, hogy lényéből fény árad, mint a magyar mennyország valamennyi tündérlakójából is. A teremtés csupa fény és csupa jószág. Népünk ősi gondolkodásától idegen a sötétség és gonoszság fogalma. Tudja, hogy minden a fény szülöttje: világ szavunk egyaránt jelöl fényt és teremtett világot. A világ és virág is egy, csak megjelenési alakjuk különbözik. A nap is „eleven ostya”, a fényből életre hívott magocskából készült liszt és ostya is éltető fény.

Ősi hitünk tanítói Táltosaink tanító eszköze a teremtő dal. Amint az Ég Urának igéje nyomán zengeni kezdett a teremtett világ, úgy Táltosaink bekapcsolódva e teremtő dalba, a teremtés részeseivé válnak. Táltosaink még ismeretesek „szent kódus”, „szent barát” és „rózsapásztor” néven is.

Istentiszteleti helyként említetnek szent fák, melynek ágai közül maga az Isten szól az emberekhez; imádkozik népünk határban, hegyen, útszéli keresztnél, tollfosztás közben, mindenhol, ahol túlradó lelke imában akarja kifejezni önmagát. Imádkozott szentegyházban is, de népi imáit csak akkor mondotta el ott, ha az új hit papja nem volt jelen.

Legszentebb vallási jelképük a Csodaszarvas, az Ég megszemélyesítője, kinek agancsai az ég csillagait, fényes Napunkat, homloka hajnalcsillagunkat, szügye fényes holdunkat hordozza. Csoda-

szarvasunk dalára emlékeznek karácsonyesti népi szertartásaink, imáink, melyekről tudják, hogy Isten teremtő dalának anyagi világunkban felfogott csodája. Csodaszarvasunk világokat hordozó ágaboga egyúttal az Élet fája; minden ami van, e fán terem, s ennek mása az ég tengerében lévő, kerek dombocskán virágzó fa, melyben — mint minden másban — Teremtő életünk sokszorozódik.

Égen menő szép madarunk, Turulunk a megújuló élet, a fény, a nap jelképe. Ősanyáink álmaiban való megjelenése nem Léda-erotikájú mese, hanem azon tudat kifejezője, hogy e világi élet kezdete Isten. Az úgynevezett klasszikus műveltségek lélek nélküli, együgyű meséi mind hatalmas lelki műveltségünk meg nem értett töredékei. Iskoláinkban századok óta e töredékeket kellett gyermekeinknek kötelező tantárgyként szajkózniuk, értelmi és érzelmi világukat mételyezve. Ugyanakkor őseink hitét felemlíteni sem volt szabad; ha ezt valaki meg merte cselekedni, közoktatásunk írástudó lélek-kufárjai haladéktalanul nevetségessé igyekeztek azt tenni.

Ezért tartom Erdélyi Zsuzsanna hatalmas munkáját korszakalkotónak. Igaz magyar tudós tárja népünk kincseit ámuló szemeink elé. Adja Isten, hogy fáradozásainak gyümölcse is lesz: nemcsak ismerői, de élői is leszünk őseink hitének.

Leghőbb reményem, hogy ezen imák minden magyar család örökségtárának részeivé válnak, s templomainkban is elfoglalják méltó helyüket, magyar istentiszteleteink keretén belül.

Tekintettel arra, hogy népünk imáinak minden szava, gondolata kincs, a szövegben ezeket mindig kiemelten hozom.

VONATKOZÓ IRODALOM

1. Hegyet Hágék, Lőtőt Lépék, Archaikus Népi Imádságok, Magvető Könyvkiadó. Budapest, Második Kiadás, 1976. Erdélyi Zsuzsanna
2. Magyar Mythologia, Ipolyi Arnold, III. kiadás, Zajti Ferenc kiadása Budapest, 1929.
3. Kalevala, Vikár Béla, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1962.
4. Kalevala, John Martin Crawford, Robert Clarke and Co. Cincinnati, 1898.
5. Az ev. ref. egyház Pest megyei kánonjai, 1629. ápr.4. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadványai.
6. A Szegedvidéki Magyar Világteremtési Regetöredékek Változatai, Munkácsi Bernát, Ethn. V. 1984, 264-272)

7. The Sumerians, Samuel Noah Kramer, The University of Chicago Press, 1963.
8. Az Ősműveltség, Magyar Adorján, Magyar Adorján Baráti Kör kiadása, Budapest, 1995.
9. A Csodaszarvas, Magyar Adorján, Magyar Adorján Baráti Kör kiadása, Budapest, 1991.

Antal Csaba

Lánc, lánc, eszterlánc

*Lánc, lánc, eszterlánc,
eszterlánci cérna,
cérna volna, selyem volna,
mégis kifordulna.
Pénnz volna karika,
forduljon ki Marika,
Marikának lánc.*

Ezt a magyar dalocskát éneklik gyereklányaink, miközben egymás kezét fogva körbe-körbe járnak, és a kiénekelte lányok nevük hallatán ki- vagy befordulnak.

A népdalok, mondókák, kiszámolók és a népi díszítések többsége olyan régi tudást, titkot őriz, amit napjainkban már igen nehéz értelmezni, megfejteni. Ebben a szövegben szintén olyan dolgok rejtőznek, melyek megismerése után gyökeresen megváltozik az eleink tudásáról, fejlettségéről bennünk kialakult, jobban mondva szándékosan kialakított hamis kép, és *nyomban romba dőlnek a magyarság származásáról szóló hazug elméletek.*

A tudomány mára ismét elérte azt a magas fejlettségi szintet, hogy értelmezni lehet ezt a régi mondókát.

Miről szól ez a dal? A szövegben lévő szavak jelentésének meghatározása után újra felszínre kerül az ősi titok. Legelőször az eszterlánc összetett, sőt mint később kiderül, többszörösen összetett szó eredetét, valódi jelentését próbálom meghatározni a magyar nyelv segítségével.

Az eszterlánc szóösszetételben lévő eszter, a finnugrista szótárak szerint feltehetően szláv eredetű és a hasonló szóösszetételű, nádból, szalmából készült tetőt jelentő eszterha, eszterhaj szavakból kiindulva, szalmából készült láncot jelent. Szerintük ez a szó véletlenül esik egybe a helytelenül héber vagy perzsa eredetűnek tartott, csillag

jelentésű Eszter tulajdonnévvel. Ez a női név valószínűleg a babiloni mitológia növény- és állatvilág, a szerelem, a viszály, a termékenység és az anyaság istennőjének tartott Istar-nak (a sumero-roknál Inanna), az idők folyamán módosult névvaltozata, akit később a Vénusz bolygó, az ezüstfénnyel ragyogó Esthajnalcsillag alakjaként is tiszteltek.

Hazánk legnagyobb folyama a Duna az ősi időkben ennek az Istennek a nevét viselte.

Az Ister folyó mellett épült város Esztergom régi neve pedig Istergam volt, ami a „gam” szótag görbe jelentéséből adódva, Ister kanyarját jelenti. Az Istar vagy Ister névnek első szótagja az „is” jelentésben azonos a tüzet jelentő sumer „izi” szóval. Sumerul a tűzhely neve kiizi, azaz kiizzó. Nyelvünkben ez a kifejezés még ma is megtalálható az izzad, izzik, ízik (gyújtósznak való takarmánymaradék), izzó szavakban.

„Ha fénylik gyertya szentelő, az íziket vedd elő.”

A második szótag, a „ter” „elvont gyöke, 1) terem (ige), terem, termék, termel, termés, termény, termékeny, termeszt, természet, termet származékoknak. Szélesb ért. azon r gyökhangu szók nemzetségébe tartozik, melyek kisebb nagyobb szélesedésre vonatkoznak, s ekkor azonos, vagy legalább rokonítható „tér” főnévvel.” /Czuczor Gergely, Fogarasi János: A magyar nyelv szótára. 1862/

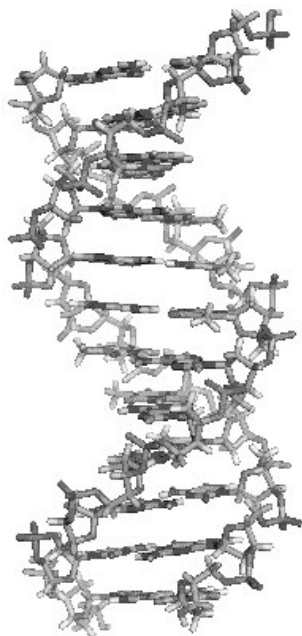
Az Ister név tehát nem jelent mást, mint izzó teret, a hevesen fortyogó, életet teremtő központi égitestünket, a Napot, annak életterét valamint más bolygórendszerek sziporkázó csillagait.

Az Eszter név valóban az Ister név módosult változata, azt egy i.e. 19-18. századból eredeztetett babiloni lelet bizonyítja.

Ister, a teremtő

A domborművön az oroszlánok és a baglyok társaságában Ister, az Ég úrnője látható, aki mar-kaiban egy-egy láncszemet tart. Ez a lánc Ister lánca, ami későbbiekben, mint „szalagos” gyűrű, képirásos jelévé vált.

Ister láncaának földi mása

Az iz-ter-lonc, mai magyar nyelven az izzó tér lánca, a mindenségben 70 ezer km/h sebességgel száguldó, hevesen izzó Napunk mozgási tengelye,

a Nap útja körül keringő bolygók pályája által ki-rajzolt, a folyamatos haladás következtében lét-rejövő hullámzó láncmozgás. Így már világos, hogy miért jelent csillagot az Eszter tulajdonnév.

Ennek a több milliárd éves mozgásnak ki-csinyított mása a Föld élőlényeknek testében haj-ladozó örökítőanyag, a DNS lánc, aminek alakja „miképp a mennyben azonképp a földön is” az életet teremtő izzó tér láncaának, a bolygók Nap körüli csavargó mozgásának az alakját vette fel.

Az alábbi, az i.e. második évezred elejéről származó Istert ábrázoló leleten a láncszem egy spirál alakban felcsavarodott hosszú szár, a DNS lánca végén helyezkedik el.

Ister a „selyemcérnából” sodort DNS lánccal /Louvre, Párizs/

A DNS szál tulajdonságára, hajszálvékonysá-gára utal a cérna szó melyet, mint isteni szál, a nemesen csillogó, drága selyemszálhoz hason-lítanak. Ennek az isteni láncnak a kifordulása (forduljon ki Marikának lánca) nemcsak ezt a fo-lyamatos mozgást, hanem a gyermek megszületé-sét is jelenti, hiszen a magzat, az új lánca hordozó-ja, a világrajövele előtt a szülés megkönnyítése végett az addigi farhelyzetéből fejjel a medence alja felé fordul, mintegy kifordul a biztonságot nyújtó anyaméhéből.

A Föld jele

A táltos hit szerint az eszterlánc az édig érő fának a megjelenítése, ami véleményem szerint nem csak a világok közötti átjáróként szolgál, hanem a DNS és a Nap körül keringő bolygók mozgása következtében létrejövő lánc alakja közötti azonosságra is utal. Népművészetünk a Mindenség és a Föld között fennálló kapcsolatot, kacsaringó vagy hosszú fonat formájában jeleníti meg. Legértékesebb nemzeti kincsünk, a magyar államiság jelképe, a *Szent Korona* alsó részéről lelógó aranyláncok (összesen kilenc), melyeknek a végén lévő csepp alakú foglalatok hátsó részén a rovásunk „F” betűje, a Föld jele látható, ezt az összeköttetést sugallják. A Korona jelenti az Eget, a Mindenséget, a megkoronázott személy pedig a

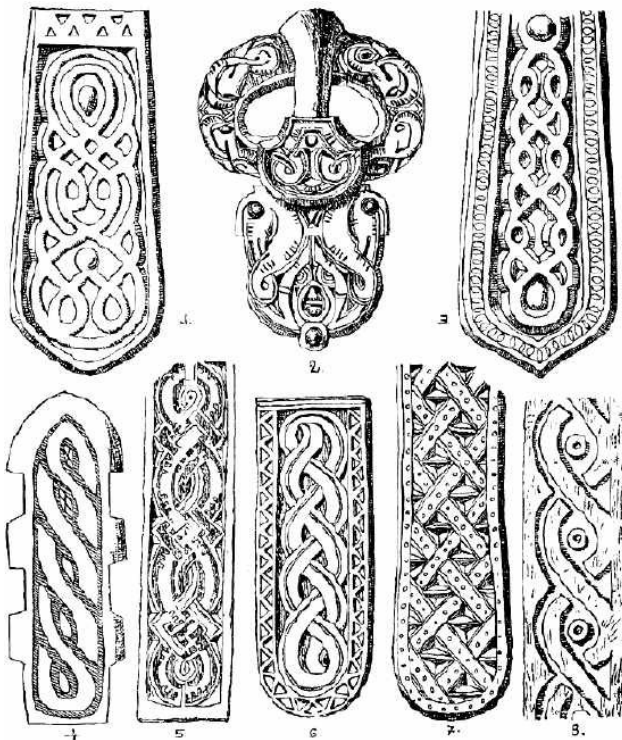

A Föld és az Ég ura

Ugyancsak a Föld és az Ég között fennálló kapcsolatot jelzik a Korona zománcképeinek ábrázolásai, többek között jelképesen a keresztpántok legfelső részére helyezett, azaz a világ tetején trónoló *Atya Istent* ábrázoló zománckép is. Ezen a képen az Őstevő mellett *világfák*, *életfák* láthatók, melyek koronája lángnyelv formát ölt, mely a fortyogó Napra utal. A fák törzsén, azaz a Naptengeylen, az örökítő szálatkat illetve a bolygók mozgását, a tűzláncot jelképező növényi indák kúsznak fel csigavonalban.

Rituális ivó-kanecso i.e. 2350-ből, felületén a DNS szálatkat jelképező kígyókkal, középen a Nap útjának a tengelye

Kígyófonatos avar szíjvégek

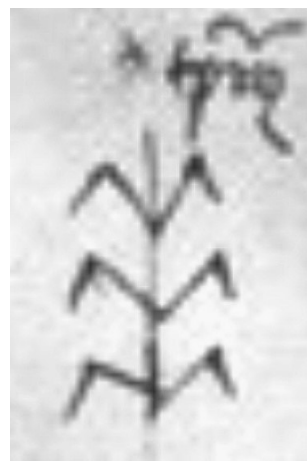
A teremtést ábrázoló kőlap, közepén az életfával
(Mezopotámia, i.e. 800)

A következő képen látható szövetre hímzett magyar népi díszítés és a több mint ezer éves kőlap életfájának a formája között kísérteties a hasonlóság. A hímzésben is ott vannak a két oldalra hajló pálmalevelek, a közepén lévő törzs, mely itt pontok láncolatából áll és a két függőleges vékony vonal, ami mintegy lezárja, védi a belső részt.

Párnavég gyolcson, hullámdíszes minta között rozetták sorával (Mezőkeszű, Kolozs megye, 20. század) Bp. Néprajzi Múzeum

Az életfa leegyszerűsített ábrázolása a Nikolsburgi abc néven elhíresült, az ősi írásjeleinket bemutató papírlapon is megtalálható „TPRUS” olvasattal.

A nikolsburgi élgigérő fa, vagy életfa, felette a „TPRUS” felirat (14-15. század)

Wohlfart Zoltán

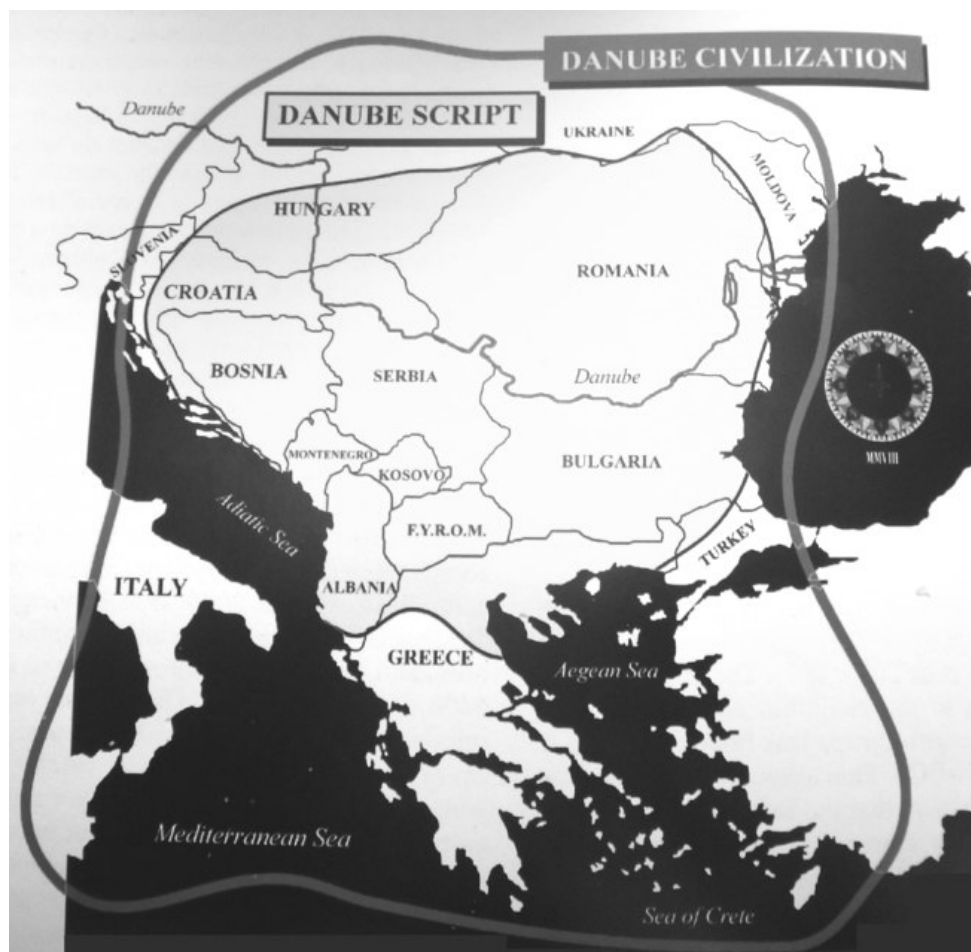
X, Y, Z és a székelykeresztúri kályhacsempék

Iskolai tanulmányaink során valamennyien találkozhattunk az X, Y és Z betűcsoporttal miközben a különböző algebrai egyenletek ismeretlenjeit próbáltuk felfedni. Általában az ABC-nek ezt a három betűjét együtt szoktuk emlegetni.

Vajon milyen egykori valós jeles képet jelképezhetnek ezek a betűk, mely mind a mai napig összeköti őket?

Azt aránylag könnyen megállapíthatjuk, hogy a három jelkép születési dátuma az emberi civilizáció történetében egy korai időpontra eshetett.

Például Európának azon a részén, melyen egykoron a Dunai Civilizáció virágzott (1. sz. kép) az újkőkori vonaldíszes kerámiáin gyakran jelenik meg ez a három jelkép. De a későbbi korok népi díszítőművészetében sem ritka díszítő elemek. Így például az erdélyi kályhacsempék mintakincséből sem hiányoznak. Mivel a tűz mind a mai napig a meleget, a fényt sugárzó Napra emlékeztet, talán a rejtélyes jelkép-trió eredete is az éltető égitesttel hozható összefüggésbe.

Az a terület, ahol a Dunai Civilizáció és a Dunai Írásmód virágzott (1. sz. kép)

A székelykeresztúri Városi Múzeum a szerencsés véletlen és a tudatos gyűjtés eredményeként gazdag középkori kályhacsempe gyűjteménnyel büszkélkedhet. A gyűjtemény egyik figyelemre méltó darabja az a székelyszentmihályi kályha-

csempe, amely egy "darázsderékú" lovat ábrázol (2. sz. kép). Pillangós mentéje az Orion csillagképre emlékeztet (3. sz. kép). A csillagkép közismert övét is felfedezhetjük paszománys mentéjén.

Folyamközi férfi fejdísz

porzósál és bibe

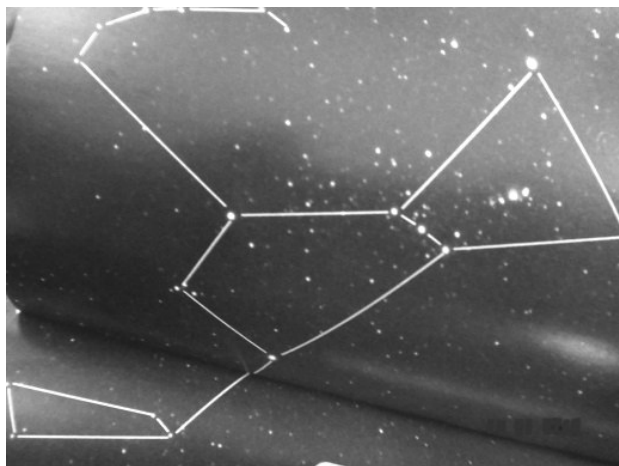

férfi minőség

KUR-KUR = Magosság

ENLIL szám szimbóluma

TÁ-TÁ, DU-DU
megy, alkot, szerelmi életet él

Téglalap alakú mázatlan kályhacsempe. Székelyszentmihály, XVII. század. Holdsarló sisakos lovas kezében zászlós kopját tart (2. sz. kép)

Az Orion (Nimród, Nemere) csillagkép (3. sz. kép)

Az Orion jelképes ábrázolása nem lehet új keletű, mert már az újkőkor embere is szívesen karcolta a vonaldíszes kerámiákra. A 4. sz. képen látható edény falán szembetűnő, hogy a jelképes alakot egy valóságos Y erdő veszi körül, mely megerősítheti feltevésünket az Y jelkép korai születési dátumát illetően. Az 5. sz. képen látható

ugyancsak újkőkori leleten az egykori ősi "művész" még az Orion felemelt karjáról és híres övéről sem feledkezett meg. Hely és idő hiányában viszont leegyszerűsíthette a jelképes ábrázolást egy szimpla X jelre (6. sz. kép).

Négyszögletes edény. Szelevény-Vadas (Magyarország), i.e. 3200-4000. Az Orion csillagkép Y jelekkel körülvéve (4. sz. kép)

Következésképpen az X jel eredetileg az Orion csillagkép jelképe lehetett. De mit szimbolizálhatott az Y, mely a 4. sz. kép tanúsága szerint már a neolitikumban szorosan "kötődött" az X-hez?

Tároló edény, Sonderhausen (Tübingia, Németország), újkőkori, a vonalas kerámia kultúrája. Orion csillagkép körbefutó spirális vonalakkal. (5. sz. kép)

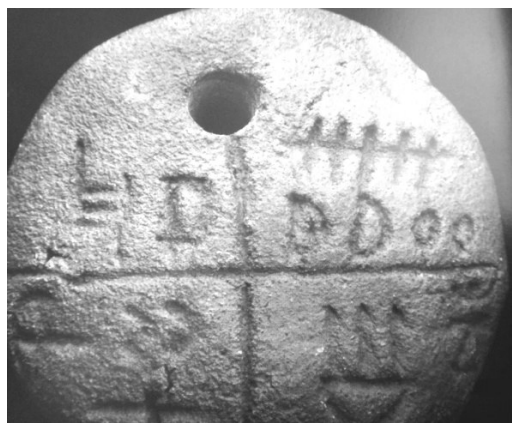

Kerámia korong. Tordos (Erdély), i.e. 5. évezred. X, az Orion csillagkép vázlatos ábrázolása (6. sz. kép)

Hagyományos Y betűt a székelykeresztúri kályhacsempéken nem sikerült találni. Viszont a Z betű tekintetében a nagykadácsi kályhacsempe (7. sz. kép) telitalálat. Az előlap felső mezejében egy Z betűt láthatunk, míg az alsó mező az X és a Z rejtélyes szoros kapcsolatára utal.

Téglalap alakú mázatlan kályhacsempe. Nagykadács (Székelyföld), XV- XVI. sz., a négyszögű mezőkben váltakozva S, Z és X betűkre emlékeztető jelek (7. sz. kép)

Cserép korong. Tatárlaka (Erdély), i. e. 5.-6. évezred
(8. sz. kép)

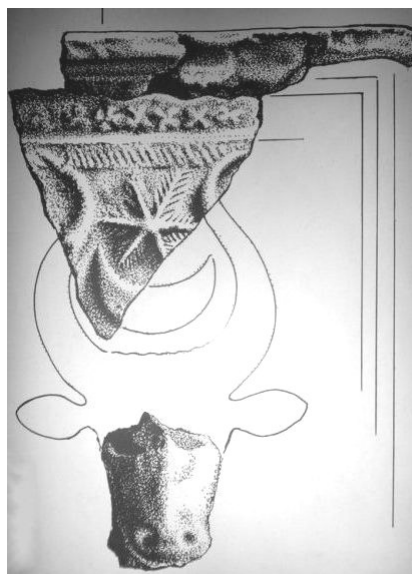
Figyelemre méltó, hogy a 6000 évvel korábban élt kőkorszaki keramikus is fontosnak tartotta a Z ábrázolását. A (8. sz. képen) látható tatárlaki korong bal felső negyedében ismét találkozhatunk a félhold társaságában a Z betűvel, igaz, hogy most a székelyek rovásbetűs írásmódjában. A székely rovásbetűk eredetének a vizsgálatával ugyanakkor bizonyítható (Wohlfart Zoltán: "A só szövetsége" 72. old.), hogy a Z betű a Naphoz közeli elvékonyodott holdsarló betűjelképe. Maga a Z hang is a vékony holdsarló leutánzásával keletkezhetett. A beszédhangok halmaza nem úgy keletkezett, hogy a teremtő egy tölcseren keresztül Ádám és Éva fejébe töltötte a hangokat. Miért lett ez a zöngés mássalhangzós réshang az elvékonyodott holdsarló egyik hangjelképe? Azért mert a holdsarló vékonyságát leutánozva ősrünk hangképző szerveivel egy vékony rést próbált formálni a tüdejéből kiáramló levegő útjába. És miért lett zöngés a holdsarló mássalhangzója? Azért, mert ősrünk tapasztalata szerint, ha egy a Naphoz hasonló, puha, selymes melengető anyagra ütést mért, akkor az puhán is szólt, ha viszont egy a holdra hasonlító, kemény, hideg tárgyat koppintott meg, az már keményen is szólt. A vékony új- és fogyó holdsarlót úgy különböztették meg egymástól, hogy a zöngés résmássalhangzók halmazához az újhold esetében az I magánhangzót, míg a fogyó holdsarló esetében az Á magánhangzót társítottak.

Például:

VIZ - VÁZ — így keletkezett a magyar nyelvben a VIZZA - VISSZA,
a francia nyelvben a VIZAVI (szemközt, szemben lévő).

Közismert, hogy két holdfázis között hét nap telik el (például a félhold és a Nappal egyesülő vékony holdsarló fázisa között). Ezt a hét tagból álló időszakot próbálta ábrázolni kőkorszaki ősrünk a tatárlaki korong jobb felső negyedében: a sor kezdődik a félhoddal és beveződik a Naphoz "ragadó" vékony holdsarlóval. A késői székely mester sem feledkezett meg a hétfordulós holdpályáról. Ő, egy az S betűre hasonlító kígyózó vonalat próbált szakaszokra osztani (7. sz. kép).

A székelykeresztúri kályhacsempéken habár nem sikerült Y betűt találni, analóg mintát azért felfedezhetünk az egyik csekefalvi kályhacsempén (9. sz. kép). Mind az ökör/bövény fej, mind a fekvő holdsarló az Y betű felső részére emlékeztet. A (10. sz. képen) látható kőkorszaki talpas kupán már az Y szárát is azonosíthatjuk.

Mázatlan kályhacsempe töredékei. Csekefalva
(Székelyföld), XV. sz., ökör/bövényfej szarvai között
fekvő holdsarló és csillag (9. sz. kép)

De mit keres a csillag a csekefalvi kályhacsempe fekvő holdja, az Y, felett. A néphagyomány szerint ez a csillag a sarkcsillag. Az Y társa az X, viszont az Orion jelképe. Következésképpen az X, Y és Z jelképek megszületésekor a sarkcsillag az Orion közelében lehetett. Így az Y az égbolt tetején, az égigérő fa csúcsán fekvő félhold jelképe lehetett.

Az egykori tavaszi napéjgyenlőség idején a félhold az égbolt csúcsán, az Orion csillagképben forgott. Ezt szimbolizálja a Szelevény - Vadason talált kőkorszaki edény díszítése is, amint az X-et (az Orion csillagképet) az Y (félhold) sokasága

vesz körül. De ezt a forgó félholdat utánozzuk le napjainkban is, amikor több talpas pohár, Y, egyidejű összeérintésével, a felkelő Nap nevében életjük egymást. Hiszen az Orion körül forgó égbolt idején a Nap csak egyszer kelt fel, a tavaszi napéjegyenlőség idején, és csak az őszi napéjegyenlőség idején szentült le az égboltról. Ez lehetett a bibliai paradicsomi állapot. A kiűzetés a Paradicsomból tulajdonképpen nem a terület elvesztésével járt, hanem a féléves paradicsomi állapotok megszűnését jelentette, hiszen a Föld forgástengelyének az elhajlásával látszólagosan megváltozott az égitestek mozgása is az égbolton.

Talpas kupa. Tatárlaka (Erdély), i. e. 5.-6. évezred
(10. sz. kép)

Az egykori paradicsomi napfelkelte hőse az a mitikus alak lehetett, amely az Orion csillagképből kiindulva, jelképezvén egyben a fogyó félhold és a felkelő Nappal találkozó holdsarló közötti 7 lépcsős holdpályát (a világ 7 napos bibliai teremtését), látszólagosan kiszabadította féléves rabságából a Napot. Ezt a 7 lépcsős holdpályát jelenítette meg az egykori fazekas a székelyszentmihályi kályhacsempe lovagjának a sisakján (2. sz. kép). Maga a sisak tulajdonképpen az égboltot jelképezi, tetején ott trónol a fekvő holdsarló (az Y) majd következik az égboltot 7-szer körbe keringő holdsarló képe (a Z). A felkelő Nap és a fogyó holdsarló találkozásáról sem feledkezett meg a keramikus, amikor hosszú szárú forgó sarkantyúval látta el a lovag csizmáját. Mivel a bimbózó égitest a holdsarló társaságában körbe járta a látóhatárt, ezért forgatja körbe sarkantyús csizmájának fejét a székelly legényes táncosa. Az az 5.000 éves "sarlós isten", akinek kerámia szobrát a magyarországi Szegvár-Tűzkövesen találták, (11. kép) az egyik ilyen ősi mitikus hős, hiszen arca a félhol-

dat szimbolizálja, míg sarlója az elvékonyodott holdsarlót.

Kerámia szobor. Szegvár-Tűzköves (Magyarország), i. e. 3. évezred, trónuson ülő félhold arcú, holdsarlós isten. Derekán övszerű (Orion öve?) díszítés.
(11. sz. kép)

Mivel az őszi napfelkelte idején a fogyó hold látszólagosan elpusztult a Nap tüzeiben, ezért egy eljövendő győzelem reményében a kőkorszak embere egy gödörben (áldozati gödörben) tüzet rakott, majd valószínűleg összetörték majd a tűzbe dobták a holdat szimbolizáló kupát és a sarlós istent is. Az elhíresült tatárlaki korongot (amely feltehetőleg a felkelő Nap szimbóluma) egy ilyen áldozati gödörben találták. Ezt az ősi áldozati szertartást ismételjük meg napjainkban is, amikor farsangtemetéskor elégetjük a feláldozott fogyó holdsarló jelképeként a farsangi bábút. Ez alkalommal feltehetőleg a kihangsúlyozott hímvessző lehet a holdsarló szimbóluma. A bábu is, a phallos is tűzben ég el: a szerelem tüzeiben, mert jön a tavasz!

Összegzésképpen talán megállapíthatjuk, hogy az X, Y és Z betűket, mint jelképeket, az egykori 7 lépcsős napfelkelte valós eseménye köti össze. Tehát a rejtélyes három ismeretlenes "egyenletek" lehetséges megoldása:

X = az Orion (Nemere, Nimród) csillagkép;

Y = az egykori sarkcsillag alatti fekvő fogyó holdsarló;

Z = a hétlépcsős holdpályát befejező, és a Nap tüzeiben elégő, elvékonyodott fogyó holdsarló szimbólumai.

Gyárfás Ágnes

A HUSZÁRBÓL LETT KIRÁLY

(Jó, ördögös ősi mese)

Meseelemzés

Ez a mese abból a batyuból ugrott elő, amely a Faust, a Mefisztó operák, a Don Juan epizódjait is őrizte. Ahol a Gesta Romanorum igazság magvai érlelődtek és a legendák várták, hogy a széphistóriák, a novellák, a parabolák, az anekdoták vagy a mesék köntösében jelenjenek-e meg.

A debreceni diákok fantáziája Hatvani professzort ruházta fel ördögös tulajdonságokkal, de a Habsburgok által viselt háborúban a magyar katonák körében kivirágzott az ördöggel is farkaszemet néző hősies, vidám és szerelmes huszár tetteiről szóló meseciklus, melynek főszereplője az obsitos katona. Ebből a zsákból lovagolt elő vitéz Hári János és maga János vitéz is. Obsitos ugyan, de a legtöbb esetben fiatal, egészséges, kalandra és szerelemre termett.

A diák kollégiumok és kaszárnyák végeláthatatlanul hosszú hálótermeiben suttoztak egymásnak ágyról-ágyra adva a történet fonalát. Suttoztak alvajárákról, kis fekete emberekről, kiknek neve is volt: *Ignác!* igi, égi náció! a láthatatlan segítőtárs. A gonosz tündérek szerepe már ismerős, ők jelentek meg a kis tóban, s lopták el a Kápolna harangját. (89. old.)¹ Tehát olyan lények, akik a szakralitás fényes szövetét fosztják szét körülötünk.

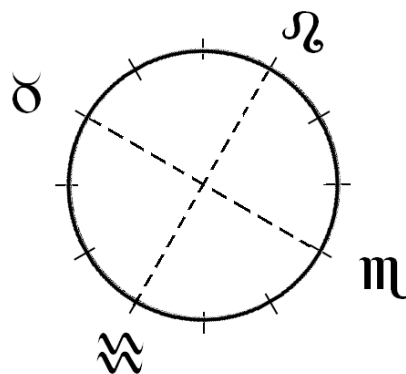
A gonosz tündérek incselkednek, ígérgetnek minden földi jót, ha felveszi velük a huszár a kapcsolatot. Rengeteg népmesében szerepelnek, de még sem nevezik néven őket. A Zöld király c. mesében a hegy gyomrából kifelé rohanó boltos fiút és a kis királylányt akarták mézes szóval visszafordítani... a biztos halálba.

A sötét szobában éjszakázó huszárt különleges bűvös tárgyak is támogatták. Elsősorban a gyertya, a fény, amely legyőzi a sötétséget. Aztán a könyv, amelyet szünet nélkül olvas. Ezzel a szellemi szférájában táplálja a műveltség fényét. Vé-

gül az arannyal átszótt fekete kendő, amelyet meg kell őrizni. A dimenziókon átívelő kalandok végén a gyűrű és a kendő azonosítja a hűséges szeretőket.

A mesék és a népdalok szimbolikája néha összeér. A nagy hegy, a Világhegy megjelenik a Látod-e babám kezdetű új keletű népdalban is. A népdalban ez a hegy elválasztja a szerelmezt a szerelmétől, ezért „el kell hordani”. A megoldás a zsebkendő négy sarkában rejlik, amellyel az igaz szerető képes elhordani a hegyet, a szerelmük akadályát.

A négy sarok! A Mindenség négy bűvös pontja, amely túllendíti az embert a földi akadályokon.

A Vízöntő-Oroszlán és a Skorpió-Bika tengely, a négy világfenntartó hatalom ereje

És miért fekete a kendő és miért van átszóve aranyszálakkal? Mert nem használati tárgy, hanem emlékjel, azonosító tárgyi bizonyíték, hívó szó. Ez az a jegy, amelyről a változó dimenziókban újra és újra megismerik egymást az igaz szeretők, Üveghegyen innen, üveghegyen túl, de még magán az Üveghegyen épült palotában is érvényes a kendő ereje, ott, ahol az öreg király a gazda, öszszegyűjti, befogadja az arra vetődő bujdosó királyfiakat és királykisasszonyokat. A gazdának nincsenek gyermekei, ezért minden bujdosót befogad. Ő mindnyájunk édesatyja a Teremtő, az üvegvár maga a Magosság.

¹ Táltos kecske 12 népmese és két népballada elemzésekkel, MBE. Miskolc, 2016.

Hogyan lehet oda eljutni? Vagy úgy, ahogy a királykisasszony eljutott, hogy az öreg király magához vette, mint bujdosót, mint a földi világot önként elhagyót, mint szentet, vagy úgy, hogy meg kell küzdeni az odajutásért.

A huszár derekasan kiállta a feljutás próbatételeit, mégis, valamiről elfeledkezett. Nem kért bebocsájtást, csak a feladatra koncentrált. Sebaj, a királykisasszony megtette helyette, s a jóságos öreg király egyszeriben fiává fogadta a huszárból lett királyt is.

Bizony, jó, ha imádkozunk, az is jó, ha imádkoznak értünk. A mese egy nyelven beszélt a Halotti Beszéd szövegével. Vimádjuk szent asszony Máriát, az angyalkákat, Miháel arkangyalt, hogy vimádjanak értünk. A királykisasszony is „vimádot” a huszárból lett király befogadásáért.

Amikor a próbatételekhez hozzálátott a huszárból lett király, csupa feketébe öltözött, s a lova szőre is fekete volt, de az utolsó alkalomra fehér lovon, arany patkóval, gyémántszőggel felferve tette meg az ármádiákon átrepülő lóugratást. Ruhája is színarany, tündöklő szép. A mesemondó tudta, hogy a próbatételek világa, a halál völgye fekete, az idvezülés Magossága ragyogó fényzőn és a fehér szín jellemzi. Igen, de a fekete és a fehér közötti fokozatot a mese a sárga színnel fejezte ki.

A második ugratás előtt a királynak sárga lovat és sárga ruhát kellett vásárolnia a városban. Ezek a színek jelentek meg János apostolnak is jelenéseiben, sőt magát az üvegvárat is „látta” és leírta, hogy „tisza arany, tiszta üveghez hasonló”,² átlátszó, üvegszerű, de az arany fénye, puha melege átvilágít rajta.

Ez a vár és az egész eseménysor a másik „félvilágban” van. Két félvilág van a mese szerint, mindegyikre egy-egy csász vigyáz. A császók a huszárból lett király segítői.

Olvastam másik mesében, hallottam is mesét mondani „világügyelő emberéről”. Itt a huszáros mesében egyszerűen császók szerepeltek. Az egyik csász a világ egyik felét őrizte, a másik csász a világ másik felén, a tengeren túl járta be naponta a maga határát. Ide élő ember el nem jut, csak csodával határos módon. Az evilági csász elárulta a csodálatos csónak titkát, amely rozoga, ütött-kopott, de átrepítette a királyt a másik világ-

ba, ahol a fiatalabb csász vette pártfogása alá és tanácsaival sikerhez juttatta a feleségét kitartóan kereső királyt.

Az égi vizeken repülő csónak mezopotámiai eredetű őskép. Ká l n a k nevezték az egy személyes szánkószerű csónakot, amelyen az Istenő utazott. Ez a jármű népvüket — Kál nép — és ország nevüket — *Ká l d e a* — is meghatározta. A repülő csónak legendás jármű. A két világot összekötő óceán felett közlekedik. A másik típusú csónak a „sárkánybárka”, ebben érkezett a három pateszi, a későbbi három királyok.

A magyar mesehős a való világból ment át a másik világba, a gyermektelen öreg király országába, aki minden bujdosó királyfit és királylányt gyermekéül fogadott. A mezopotámiai őstet pedig visszafelé hozta a csónak. Az öreg király elküldte gyermekeit a mesék kódéből a földi világba.

A mezopotámiai *Kál* nép csónakja sárkánybárka formájú, ilyen kis, félhold alakú járműben ábrázolták az ősi fáraó kor előtti egyiptomiak az ifjú Hóruszt evezőbottal a kezében. A két világot összekötő csónak legendás emlékét őrzik a szatmárcsekei csónakos fejfák, amelyek nemcsak „hungarikák”, hanem az egyetemes turáni ősrévilág életben maradt emlékjelei.

Az ütött, kopott csónak „félleg tele volt vízzel. Egy szempillantás nem telt belé, s átrepült a tengeren”. A két világot elválasztó, de össze is kötő tenger az *E n z u*, az ősóceán, a regösének Halastó állása. A csónakban lévő víz ugyanúgy átutazott a Világtengeren, mint a huszárból lett király. Ez a lényegtelennek tűnő kép a magyar lélek képe szempontjából figyelemre méltó. A csónakunkban visszük magunkkal az evilág vízmolekuláiba ágyazott emlékeinket és ugyanúgy hozzuk magunkkal vissza a csónakban a másvilági ősképeket. Ezért nehéz a magyaroknak beilleszkedni a földi világ környezetébe, mert életteli képek világítanak lelkében a másik világ szépségéről, s mert ez a kép olyan eleven, hogy Pannónia virágoskertjében meg is tudta valósítani.

A mese ördögös, gonosz tündéres bevezetőjét a királyi kalandok sorozata váltja fel, majd a végén újra visszatér a hideglelős, humoros hangvételhez.

A mi fiatal, huszárból lett királyunk megkapta az üvegvárban mindazt, amiért megküzdött,

² János Jel. 21,18.

szeretett feleségét és a mesebeli királyságot. Egyszer mégis fogta a tarisznyáját, s újra nekivágott az útnak világot próbálni. Ez a mozzanat minden mesebeli fiatal király jellemére is rávilágít. Akkor indul útnak, mikor legjobb dolga van. E kalandok során nem csak a csodálatos Ignácra tett szert, hanem szerzett egy tarisznyát, amelyből annyi katonára tudott előjönni, hogy a világot ellepte. Hazavitte és megmutatta az öreg királynak a tarisznya varázslatát, de aztán újra visszaparancsolta a katonákat oda, ahonnan jöttek, mert az öreg király látta, hogy az ő országa nem elég nagy ennyi katonának. Hát akkor mondta a fiatal király „Mars vissza! és a bakák nagy bandaszóval visszamasíroztak a tarisznyába”.

A fiatal király a hatalom birtokába jutott a tarisznya révén, de nem élt vele. Csak megmutatta az erejét, aztán a józanész jogán visszaparancsolta a béke tarisznyájába. Teljesítette a bölcs, öreg király kérését és ezzel a tetteivel maga is elindult a

bölcsesség útján. Ezért volt szüksége a házasság utáni kalandos útra, hogy ne csak a kézzel fogható, szemmel látható sikerek birtokosa legyen, hanem, hogy a lelke és fejlődhesse. Mert a világ már csak ilyen, hogy a hőstettek csak emlékek maradnak, a kincs, gazdagság semmivé válik, a hatalom porba hull. Csak a lélek képes a fejlődésre. A lélek képes bölcsé, szentté válni.

A magyar mesékben a bölcsesség útjára lépnek a hősök, s ettől kapták különleges értéküket e mesék. De hogyan jutott oda a huszár, hogy neki kellett vágnia a két fél világnak? Úgy, hogy ördögös úton megszúrta egy gombostűt és ettől elaludt a templomban. Vagyis, nem volt elég éber, nem volt elég érdeklődés benne a lelki dolgok iránt. Kalandjai és a csodák, melyek vele történtek a lelki, szellemi hiány pótlására sarkallták a hőst, aki végül is elérte a lelki sikereket, az igazak útját, amerre a bölcsesség útjelzője mutatja az irányt.

A huszárból lett király

(Mese)

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy szépséges szép királykisasszony. Ennek a királykisasszonynak nem volt sem apja, sem anyja, olyan árván állott ezen a világon, mint az útszéli fa. De nem volt elég szegénynek a szomorú árvasága, a gonosz tündérek megirigyelték a nagy szépségét, s megvarázsolták.

Jöttek a palotába a világ minden tájékáról dali királyúrfik, s mind elvette volna szívesen feleségül, de aki szerencsét próbált, azt a gonosz tündérek már első éjjel úgy megkínózták, hogy reggel elment a kedve a házasságtól.

Sírt a királykisasszony éjjel-nappal, de a gonosz tündérek meg nem kegyelmeztek szegény fejének, de sőt inkább meglátogatták minden éjjel, s mindig csak azt mondták neki:

— Csak sírj, mert addig férjhez nem megy, míg olyan ember nem akad, aki a mi sanyargatásunkat három éjjel egymás után ki nem állja.

Búsultak erősen a népek is, mert szerették volna, ha a királykisasszony férjhez megy egy derék emberhez, s nem árváskodik az ország király

nélkül. Akkora nagy volt a bánat s a szomorúság, hogy gyászfeketébe vonták az egész várost, a királykisasszony városát.

Egyszer a városba vetődik egy obsitos huszár. Betér egy vendégfogadóba, s kérdi, hogy kit s mit gyászol ez a város. A korcsmáros elmondja, hogy a királykisasszony miatt gyászol a város; hogy nem akad már vitéz ember, aki a gonosz tündérek sanyargatását kiállja. Pedig a királykisasszony már a legszegényebb emberhez is feleségül menne, hogyha az három éjjel egymás után kiállná a próbát.

Egy szót sem szólt a huszár, azt is lassan mondta. Ment egyenesen a királykisasszonyhoz, aki éppen sétált fel s alá a palotában, fekete medvebőrben.

Hej, megörült a királykisasszony, mikor hallja, hogy mit akar a huszár. Mindjárt asztalt terítettett, melléültette a huszárt, adatott elébe ételtitált bőven, este pedig a huszár elé tett egy égő gyertyát, egy könyvet, egy fekete keszkenőt, s azt mondta:

— Én most itthagylak téged, te csak olvass a könyvből, s akárki jön hozzád, s akármit kérdez tőled, ne szólj semmit. Akármit csinálnak veled, ne csinálj semmit, s nem marad el a jutalmad.

Kimegy a királykisasszony, egyedül marad a huszár, s olvassa a könyvet. Hát amint tizenkettőt üt az óra, jönnek a gonosz tündérek, körülfogják a huszárt. Nagyokat kacagnak, csipkedik, lökdösik, kérdezik, faggatják, hogy mi a manót csinál itt, mit olvas, talán bizony csak nem akar pap lenni, de a huszár egy kukkot sem szólt.

Megharagszanak erre a gonosz tündérek, s mondja egy közülök:

— Kapd fel s dobd ide!

Föl is kapja egy gonosz tündér a huszárt, odadobja a másiknak, az meg tovább dobja a harmadiknak, a harmadik a negyediknek, így dobálták tovább a szegény huszárt karikába-körbe, akár csak a labdát. Aztán ledobták a földre, s nagy vihogással eltűntek a palotából.

A szegény huszárnak még a csontja is ropogott, nagyokat nyögött keserves kínjában, s reggel, mikor bejött a királykisasszony, mint egy nagy darab fa, úgy feküdt a földön. De a királykisasszony megkenegette mindenféle csudaírral, s a huszár egyszeriben jobban lett. Felugrott a földről, összeütötte a bokáját, s azt mondta:

— Sose halunk meg, felséges királykisasszony! — s fütyölt, nótázott egész nap.

Este, mikor jól megvacsorázott, a királykisasszony ismét elébe tett egy égő gyertyát, egy könyvet s egy fekete keszkenőt, s erősen a lelkére beszélt, hogy ma éjjel se szóljon semmit, akármit csinálnak vele a gonosz tündérek.

Jöttek is azok még többen, s ahogy beléptek az ajtón, mindjárt mondja az egyik:

— Nézzétek, ez a bolond huszár ismét itt van.

Körülfogták, s eleinte csak úgy cirókálták-marókálták, nyájaskodtak vele. Mondták, hogy ne olvasson, hisz úgysem lesz pap belőle, de a huszár föl sem vette a szemét a könyvről.

De már most még jobban megbosszankodtak a tündérek. Kirántották a széket alóla, lenyomták a földre, s szíjat hasítottak a hátából. A huszár még egy jajt sem mondott, s a gonosz tündérek nagy bosszúság közt eltűntek a palotából.

Reggel bejött a királykisasszony, ismét megkenegette a huszárt, s kutya baja sem volt, fütyült, nótázott egész nap.

— Na — mondá a királykisasszony —, még csak egy éjjel van hátra, ha a harmadik próbát is kiállod, kettőnké a világ.

Vacsora után elejébe tette a gyertyát, a könyvet, a fekete keszkenőt, s a huszár egyedül maradt. De még jóformán az olvasáshoz sem foghatott, jöttek a gonosz tündérek nagy sereggel, s most már nem is cirókálták-marókálták, nem is nyájaskodtak vele, hanem rárivalltak a huszárra, hogy takarodjék ki a szobából, mert ők magukban akarnak vigadozni.

A huszár föl sem nézett a könyvből.

Egyéb sem kellett a gonosz tündéreknek, hirtelen tüzet gyújtottak a kemencébe, bedobták a huszárt, s azzal elszeleltek a palotából.

De most már a királykisasszony sem várta meg a reggelt. Ahogy a gonosz tündérek eltűntek, felszabadult a varázs alól egészen. Szaladott a szobába, kikapta a huszárt a tűzből, megkente a testét, s a huszár egyszeriben csak azt mondta:

— Sohase halunk meg, felséges királykisasszony.

Reggel a királykisasszony kihirdette az országban, hogy felesége lesz a huszárnak, s máától fogva a huszár lesz a király, úgy tudja meg minden ember.

Örültek a népek. Jöttek a városba seregestül, s csaptak olyan lakodalmat, hogy hetedhét országon is túlment a híre.

Mikor a lakodalomnak vége volt, mondja a királyné:

— Lelkem, uram, menjünk el a templomba, olyan régen nem imádkoztam már az Isten házában.

— Én nem bánom, lelkem, feleségem — mondá a huszár —, mert én magam is már régen nem imádkoztam.

Volt a szomszéd városban egy nagyon szép templom, odament a fiatal pár. Ott a városban beszállottak egy vendégfogadóba. De a korcsmárosné egy vén ördöngös asszony volt, aki erősen irigyelte a huszár nagy szerencsését, s szeretne volna megrontani. Adott az inasnak egy aranyat, s csak arra kérte, hogy szúrjon egy gombostűt a király ruhájába.

Gondolta az inas, ezzel ugyan nem árt semmit a gazdájának, az arany pedig jó lesz egy kis itókára. Beszúrta a gombostűt a ruhába.

Másnap reggel felöltözött a király s a királyné szép aranyos ruhába, s elindulnak a templomba, de mielőtt elindultak volna, mondja a királyné:

— Lelkem, uram, jól vigyázz, el ne aludjál a templomban, mert ha elalszol, el kell szakadnunk egymástól.

Még jóformán prédikálni sem kezdett a pap, a király mindjárt elszunnyadott, s hiába rángatta a felesége, úgy aludott, mint a fekete föld. Csak akkor ébredt fel, mikor a prédikációnak vége volt.

— Látod — mondá a királyné —, megmondám, hogy el ne aludjál, mert akkor el kell szakadnunk egymástól!

Ahogy ezt mondta, úgy eltűnt, mintha csak a föld nyelte volna el.

Visszament a király nagy búval, bánattal a vendégfogadóba, aztán haza a palotájába. Elpanaszolta a minisztereknek, hogy milyen szomorúság érte őt. Összehívtak mindenféle bölcs embereket, hátha azok meg tudnák magyarázni ezt a csudálatos történetet, de bár hét nap s hét éjjel folyton tanakodtak, nem tudták megvigasztalni a szegény király szívét.

Egyszer, hogy egy kicsit a bánatát elverje, elment az erdőbe vadászni. Vele volt az inasa is, éppen az, amelyik az ördögös korcsmárosné gombostűjét a ruhájába szúrta volt. De ennek az inasnak igazán eszibe sem jutott, hogy azzal a gombostűvel okozta azt a nagy szerencsétlenséget.

Volt az erdőben az út mellett egy vendégfogadó, s vadászat után betért ide a király, ott nagy búsan leült egy asztalhoz. Ott ült még három diák, akik jól ismerték a királyt, s az egyik diák megszólította:

— Felsőleges királyom, ha szavammal meg nem sérteném, nagy erős bánatjának mi lehet az oka?

Mondja a király:

— Minek mondjam el nektek, fiaim, úgysem tudtok rajtam segíteni.

— Hátha mégis tudnánk — mondá a diák.

A király elbeszélte elejétől végig mindent, úgy, ahogy történt.

— Felsőleges királyom — mondá a diák —, a felsőged ruhájában egy gombostű van, attól aludt el.

Nagyot nézett a király, de még csak akkor ámult-bámult igazán, amikor a diák ki is húzta a gombostűt a ruhából.

— Hallgasson rám, felsőleges királyom, ha meg akarja találni a feleségét, kerítsen magának egy olyan fekete lovat, melynek a szőre közt egy fehér szál sincsen. Öltözzék fel gyászfekete ruhába. Öntessen aranygolyóbist. Ezzel az aranygolyóbissal lölje meg azt az ördögös korcsmárosnét, mert azt másképp elpusztítani nem lehet. De mikor a vendégfogadóba megy, meg se kösse a lovát, csak hagyja ott az udvaron, maga pedig menjen be a vendégfogadóba, ott az ördögös korcsmárosné mézes-mázás szavakkal fogadja, marasztalja, de felsőged éppen csak tekintsen be a szobába, azzal forduljon meg, a korcsmárosnét, amint kikíséri, lölje meg, aztán pattanjon fel a lovára, bízza rá, hogy merre vágat, s vissza se nézzen addig, míg a lova meg nem áll.

Megköszönte szépen a király a diák tanácsát, megajándékozta temérdek sok pénzzel, hogy abból kitanulhatott mindenféle akadémiát, aztán mindent úgy tett, ahogy a diák tanácsolta. Szerzett fekete lovat, felöltözött gyászfeketébe, csináltatott aranygolyóbist, s mikor azzal meglötte az ördögös korcsmárosnét, felpattant a fekete paripára, eresztette, hogy vágasson kedve szerint, s a ló meg sem állott, míg az Óperenciás-tengerig nem ért.

Volt a tenger partján egy kicsi ház, abban lakott egy öregember, de az aztán híres ember volt. Ez volt a fél világ csősze.

Bemegy a király, s köszön illendőképpen:

— Adjon Isten jó estét, öregapám!

Fogadja az öregember, s kérdi, hogy mi jóban jár.

Elmondja a király, hogy mi minden történt vele, s kérdi az öregot, hogy nem látta-e erre a királynét. Azt mondja az öregember:

— Nem biz' én, édes fiam, mert én csak a fél világ csősze vagyok, s ámbátor mindennap bejárom az én határomat, olyan fehérnépet, mint a te feleséged, nem láttam. Hanem a tengeren túl, a világ másik felében az én öcsém a csősz, az talán látta. Ottan van egy öreg király, akinek nincsenek gyermekei, s ahány bujdosó királyfi meg királykisasszony arravetődik, azt az öreg király mind befogadja, s magánál tartja. Azt tanácsolom neked, édes fiam, hogy indulj el a tenger partján, s ott majd látsz szebbnél szebb csónakokat, de te egyikbe se ülj bele, mert akkor elpusztulsz, hanem találsz egy csónakot, amelyiken nincs semmi cifraság, s amely félig tele vagyon vízzel. Ülj belé

abba, s bizony mondom neked, szerencsésen átaljutsz a világ másik felébe.

Megköszönte a király az öregember tanácsát, elbúcsúzott tőle, s ment, mendegélt a tenger partján. Hát ott csakugyan voltak is szebbnél szebb csónakok, hívták is a csónakosok, hogy üljön ebbe, üljön abba, de ő nem ült egyikbe sem, beleült abba a csónakba, amelyiken nem volt semmi cifraság, amely félig tele volt vízzel.

Egy szempillantás sem telt belé, a csónak átrepent a tengeren. Éppen ott szállott ki, ahol a fél világ csőszének az öccse lakott. Bemegy hozzá, köszönti, s elmondja, hogy mi járatban van.

— Tudom én — mondá a csősz —, ha nem is mondod, hogy mi járatban vagy. A te feleséged ide nem messze, az üveghegy tetején lakik, az üvegvárban, annál az öreg királynál, akiről az én bátyám beszélt neked. Az öreg király már férjhez is akarta adni a te feleségedet, de a feleséged azt mondta, hogy őt három nagy próbával szabadították fel a gonosz tündérek varázsa alól, s most is csak ahhoz megy feleségül, aki három próbát kiáll.

Az első próba az, hogy föl kell ugratni az üvegvárba. Sokan megpróbálták ezt már, grófok, hercegek, királyfiak, de egy sem tudott fölugratni a várba.

— No, most, édes fiam, azt kérdem én tőled, van-e pénzed?

Mondá a király:

— Bizony nincs nekem, öregapám.

— Ha nincs, van nekem. Van itt arany elegendő. Végy egy tarisznyával, s menj a vásárra. Ottan vegyél egy fekete lovat, amelynek szőrében egy fehér szál sincsen, azután egy rend fekete ruhát magadnak, fekete szerszámot a lovadnak, s üttess reá aranypatkót, gyémántszegekkel. A vásárról aztán gyere vissza hozzám, hadd lám, hogy jól vásároltál-e?

Elmegy a király, vásárol mindent úgy, ahogy az öregember mondta, s visszajövet beszél az ablakon:

— No, édes öregapám, visszajöttem, nézze meg, hogy jól vásároltam-e?

Kijön az öreg, nézi a lovat, a szerszámot, a patkót s mondja:

— Ember vagy, fiam. Most csak menj az üveghegy alá. Lesznek ottan bizonyosan többen, kik próbát tesznek. Te csak várd végig, hadd pró-

báljanak, úgysem tudnak felugratni, mert egynek a lován sincs gyémántszőges aranypatkó. Hogyha aztán mind visszaestek, ugrass neki az üveghegynek.

Elvágtat a király az üveghegy alá, s hát csak ott tudja meg, hogy háromszor kell felugratni az üvegvárba, ez a három próba. Végét várja, amíg mind szerencsét próbálnak, s mikor valamennyi visszaesett, nekiugratott ő is, s ugrott a lova akkorát, hogy nemcsak az üveghegy, hanem az üvegvár is alatta volt, s úgy kellett visszaereszkedni.

Hej, Istenem, volt nagy öröm, mert a királyné mindjárt megismerte az ő urát. Adott neki egy arannyal kivarrott, drága szép keszkenőt, s mondta:

— Még csak kétszer ugrass fel, lelkem uram, aztán csakugyan egyek leszünk mindhalálig.

Egyszeriben visszaugratott a király, le egyenesen a tenger partjára, az öregember házához.

— Na, fiam — kérdezte az öreg —, megvolt-e szerencsésen az első próba?

— Meg, öregapám, meg, az Isten áldja meg kigyelmedet!

— Jól van, fiam, jól van, hanem most csak menj be ismét a városba, hogy majd holnap rád ne ismerjenek a többi hercegek s királyfik. Végy magadnak tiszta sárga ruhát, sárga lovat s a lovadnak sárga szerszámot. Üttess erre is aranypatkót, gyémántszegekkel.

Elment a király a vásárba. Megvett mindent, ahogy az öregember mondta. De másnap reggel, mikor az üveghegy alá indult, azt tanácsolta az öreg, hogy most ne is várjon a sorára, amíg a többiek szerencsét próbálnak, hanem ugrasson fel legelsőnek.

Elment a király az üveghegy alá, de hogy szavamát össze ne keverjem, az üvegvár királya nagyon haragudott rája, hogy nem is jelentette magát nála, mikor először a várba felugratott, s egy ármádia katonaságot rendelt ki, hogy ha másodszor is felugrat, fogják el és vezessék elébe.

A király úgy tett, ahogy a csősz tanácsolta. Nem várt a többi hercegekre, királyfikra, sárga lován felugratott az üvegvárba. Ott volt a királyné a vár tornácán. Adott a királynak egy aranyalmát, azzal hopp! a király keresztülugratott az egész ármádián, le az üveghegy aljába, s vágtatott a csőszhöz.

— Na, fiam — mondá a csósz —, most szinte megjárád, hanem eredj csak a városba, s végy egy tiszta fehér szőrű paripát, a paripádnak fehér szer számot, magadnak egy rend fehér ruhát, s a ló lábára megint csak üttess gyémántsze ges arany patkót.

Elment a király a városba. Ottan megvett mindent, ami kellett. Aztán visszajött a csószhoz, s megkérdezte:

— Jól vásároltam-e, öregapám?

— Jól, fiam, jól — mondá az öregember —, csak aztán erősen vigyázz magadra, mert az öreg király most két ármádia katonát állít ki, hogy kézre keríttessen téged.

A király elvágatott az üveghegy alá, s most sem várt másokra. Felugratott az üvegvárba, egyenest az üvegvár tornáca elé. Ott a királynétól kapott egy aranygyűrűt, hirtelen felhúzta az ujjára, s hopp! keresztülrutatott a két ármádián.

No de most mégsem volt olyan szerencsés, mert egy katona beleszúrt a lábába a gyíklesőjével, hogy a vére mindjárt kicsordult, s ahogy elvágatott a két ármádia feje fölött, a vére végigcsepegett rajtuk.

Mondja az öreg csósz, mikor visszaérkezék hozzá:

— No, fiam, megsebesítettek, úgy-e?

— Meg, öregapám, meg.

— Hát egyet se búsulj! — mondá az öregember. — Kösd be a sebedet azzal a fekete keszkenővel, mit a királynétól kaptál, majd beforrad szépen. Hanem most hallgass ide! Az öreg király erősen haragszik reád, amiért nem jelentetted magadat előtte, s el is vitte a te feleségedet az üvegvárból messze innét, egy másik városba, s csak álruhában mehetsz oda. Öltözz fel szegény legénynek, állj be az öreg királyhoz szolgának, s a többit a jó Isten majd megmutatja.

Felöltözött a király szegény legénynek. Megköszönte az öreg csósznak iránta való nagy jószágát. Elbúcsúzott tőle illendőképpen, s indult az öreg király városa felé. Ahogy odaért, ment a palotába, s ottan fel is fogadták kuktának.

Eltelik egy hét, eltelik kettő, s a király még mindig nem láthatá a feleségét. Hanem egyszer a főkukta elment hazulról, s rábízta, hogy kávéfőzőn a királynénak.

Neki sem kellett egyéb. Azt a gyűrűt, melyet feleségétől kapott, beledobta a kávéspohárba.

Beviszik a királynénak a kávéfőzőt. Keveri, kavarja, s hát egyszer csak kimeríti a gyűrűt.

Hej, megörült a királyné! Hiszen hogyha itt a gyűrű, itt van az ő ura is. Parancsolja az inasnak mindjárt, hogy küldje be azt a kuktát, aki ma a kávéfőzőt. Kimegy az inas a konyhára, mondja a kuktának, hogy hívatja a királyné. De a kukta azt üzente vissza, hogy „neki annyi ide, mint neki oda”.

Visszamegy az inas, mondja a királynénak, hogy a kukta mit üzent. A királyné nem szólt semmit, szépen kiment a konyhára, s hát ott ül az ura kuktaruhában, s a fájós lábát kötögeti azzal a fekete kendővel, amelyet tőle kapott.

A királyné csak megnézte, nem szólt semmit. Bement az öreg királyhoz. Annak elmondta, hogy itt van az ura, aki háromszor szabadította fel őt a varázs alól, aki háromszor ugratott fel az üvegvárba, s aki most ide is eljött szegény legény képében, ne haragudjék rá azért, hogy nem jelentette magát előtte, engedje meg, hogy ismét egymáséi lehessenek, mert hát a jó Isten is úgy akarja azt.

Megengesztelődött az öreg király erre a beszédre. Egyszeriben papot hívatott, összeeskettette ismét a fiatalokat, s el sem eresztette az országából, hadd lakjanak vele.

Telt-múlt az idő, s azt mondja egyszer az öreg király a fiatalnak:

— No, édes fiam, én egészen előregedtem már. Testem-lelkem kívánja a nyugodalmat. Neked adom a királyságomat, uralkodjál békével országomban.

Megköszönte szépen a fiatal király az öreg király nagy jóakarátját, de azt mondá, ámbátor ő már sokat próbált ebben az életben, elmegy még egy esztendőre országot-világot látni.

Hiába kérte az öreg király, hiába a felesége, föltett szándékáról nem tudták lebeszélni.

Ment, mendegélt hegyeken-völgyeken által, hetedhét ország ellen, s útközben betért egy vendégfogadóba. Ott ebédet rendelt magának, s a korcsmáros mindjárt parancsolja is:

— Ignác, hozz ennek az úrnak ebédet!

— Mindjárt, uram, mindjárt — mondta Ignác.

A király csak ámult-bámult, csak nézte, hol van az az Ignác, akinek a korcsmáros parancsol, s akinek hangját hallja is, de őt magát nem lehet látni. De még csak akkor bámult igazán, mikor az

asztalra került mindenféle drága étel-ital, s nem látott senkit, aki az ételt s italt felhordotta volna.

— Hát ki s mi ez az Ignác? — kérde a király.

— Ez az én inasom — felelt a korcsmáros.

A királynak nagy kedve kerekedett, hogy megvegye Ignácot, s meg is alkudott a korcsmárossal háromszáz pengő forintban. Mikor aztán az ebédnek vége volt, a király továbbindult, s mondta:

— Ignác, gyere velem!

Ignác csakugyan ment a királlyal, mert akármit kérdezett az úton a király, Ignác arra mindig válaszolt, de látni nem lehetett őt.

Eközben beesteledett, de sem falut, sem várost nem értek. Meg kellett, hogy háljanak az országút mentén. Ott az országút mellett éppen egy sereg fuvarosember tanyázott.

A király sem ment hát tovább, közójük ment, jó estét köszönt nekik, s megkérdezte, hogy az éj-jelre itt maradhat-e köztük.

— Istené a szállás — mondták a fuvarosok —, telepedj le közöttünk!

Ahogy leült a király, parancsolta Ignácnak:

— Ignác, hordj fát, csinálj tüzet, főzz vacsorát!

Ignác egyszeriben fát hordott, tüzet csinált, s egy szempillantásra olyan vacsorát főzött, hogy a fuvarosoknak szemük-szájuk tátva maradt.

— Hm — mondá egy fuvaros —, derék egy szolgálja van kendnek, földi, hanem van nekem is egy tarisznyám, amelynek csak azt kell mondani: „mars kifelé!”, s addig jön ki belőle a katona, míg azt nem mondom: elég! Ha meg azt akarom, hogy visszamenjenek, csak azt mondom: „mars vissza!”, s mind egy szálíg visszamasíroznak.

A fuvaros mindjárt meg is mutatta, hogy mit tud az ő tarisznyája. Megtetszett a királynak ez a csudatarisznya. Gondolta magában, ez éppen jó volna neki. Mondja a fuvarosnak:

— Egyet mondok, földi, kettő lesz belőle, adja nekem a tarisznyát, én meg kendnek adom az én szolgálmat.

Gondolta a fuvaros, ő bizony cserél, mert azt a rengeteg katonát úgysem tudja eltartani. Egyszeriben kezet csaptak, s reggel aztán a király továbbment a tarisznyával. Hanem amint ment, hallja, hogy megszólal valaki mellette.

Az ám, Ignác volt az. Kérde a király:

— Hát te miért nem maradtál a fuvarosnál, Ignác, hisz én neki adtalak.

Mondja Ignác:

— Nekem egy szóval sem mondta, hogy maradjak, én hát eljöttem.

Nem is mentek tovább. Visszafordultak az öreg király városába. Ahogy megérkeztek az udvarba, eléveszi tarisznyáját a fiatal király, s kiált:

— Mars ki!

Hát uramteremtőm, omlik kifelé a rengeteg sok huszár s baka nagy bandaszóval, nem volt annak sem eleje, sem vége. Eközben beszalad Ignác az öreg királyhoz:

— Felséges királyom, jöjjön ki a tornácra, nézze, mennyi katona van az udvarban, a városban s a városon kívül, annyi van, hogy még talán az országban sem fér el!

Az öreg király csak ámult-bámult, nézett erre is, nézett arra is, hogy ki beszél hozzá, de nem látott senkit, hát nem is ment, azt hitte, hogy talán a füle zúg.

— Hát nem jó? — kérde Ignác.

— Nem én — felelt az öreg király.

— No, ha nem jön, akkor viszem.

S felkapta az öreg királyt, s vitte ki a tornácra.

Összecsapta a kezét az öreg király, mikor meglátta azt a tenger sok katonát, amennyit ő még nem látott. Jön a fiatal király is, s jelenti:

— Na, édesapám, úgy-e nem voltam hiába országot-világot látni?

— Jól van, fiam, jól van — mondá az öreg király —, hanem az én országom nem elég nagy ennyi katonának.

— Már bizony, ha nem elég, segíték én azon, felséges apámuram.

Azzal nagyot kiáltott:

— Mars vissza!

S a huszárok s a bakák nagy bandaszóval visszamasíroztak a tarisznyába.

Bezzeg volt nagy öröm. Szaladott ki a királyné is. Nyakába borult az urának.

— Jaj, csakhogy visszajövé, lelkem, uram, édes uram, tudom, többet el sem is eresztlek!

Nem is szakadtak el többet egymástól, s még ma is együtt élnek, ha meg nem haltak.

7. Báthory-Brassai Nemzetközi Multidiszciplináris Konferencia az Óbudai Egyetemen

2016. május 19-20.

Tegnap okán ma a holnapért*

Báthory - Brassai Konferencia

ÓBUDAI EGYETEM
NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET
VI. MAGYAR VILÁGTALÁLKOZÓ és a MIKES-JÓSIKA ALAPÍTVÁNY

7. B Á T H O R Y - B R A S S A I
NEMZETKÖZI MULTIDISZCIPLINÁRIS TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

„KÁRPÁT-MEDENCEI VERSENYKÉPESSÉG”
Budapest, 2016. május 19-20. Óbudai Egyetem
Helyszín: 1084 Budapest VIII. ker., Tavaszmező utca 14-18.; GPS: Sz: 47.490959°; H: 19.078014°; <http://bbk.alfanet.eu/>

KONFERENCIA VÉDNÖKEI
Prof. Dr. Kovács Árpád, a Költségvetési Tanács elnöke és a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke
Szász Jenő, Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke
Pánczél Károly, Országgyűlés Nemzeti összetartozás bizottság elnöke
Ducsa-Oláh Zsanett, Magyar Nemzeti Kereskedőház Zrt. Vezérigazgatója
Prof. Dr. Réger Mihály, az Óbudai Egyetem tudományos rektorhelyettese

SZEKCIÓ BEOSZTÁS

Az Óbudai Egyetem Budapesten a VIII. kerületben egy patinás épületegyüttesben működik. Egy kis ódon hangulatú tér körül két csodásan felújított szecessziós épület és egy egészen odaillő modern ház tanúsítja a magyar építőművészeti jó ízlést.

A konferencia plenáris ülésén iskolatörténeti előadást is hallgattunk, s megtudtuk, hogy az Óbudai Egyetem a 19. sz. derekán az órás mesterek, iparosok szakipari képzéséből bontakozott ki. Az órásokhoz később mozigépészek képzése társult, aztán, ahogy változott a technika, úgy épültek bele az oktatás menetébe az új, ipari, technikai stúdiumok, míg végre egyetemi szintre emelkedett a képzés a 21. század első évtizedében (Krasznainé Kovács Enikő előadása).

A konferencia a tudományok színes özőnét ölelte át. A plenáris ülésen Dr. Kovács Árpád vonzó jövő képet vázolt a magyarságnak, Dr. Kőrösi Mária pedig a politikai földrajz oldaláról erősítette meg nemzetünk fennmaradási esélyét.

A 25 féle szekcióülés között nehéz volt választani. Mi végül is Mező Ferencék Pedagógiai, Tehetségkutató szekciójára mentük el, ahol a „különleges bánásmóddal” foglalkoztak és a gondosság, a szeretet hangján beszéltek.

Elmentünk Váralljai Csocsán Jenő történelmi szekciójára, ahol irodalomtörténeti témák is megszólítást kaptak.

Ezzel párhuzamosan zajlott munkatársunk Dr. Záhonyi András Magyar írások, nyelv, történelem, c. szekció ülése, melynek színvonalas voltáról barátaink tájékoztattak.

A művészettörténeti szekcióülés főelőadója Dr. Prokopp Mária volt. Remélem, hogy az őszi Magyarságtudományi Napokon vagy a Korszakok című továbbképző programon elmondja nálunk is itt elhangzott előadásait, melyek címe: „Szent Márton püspök Magyarország nemzeti szentje” és az „1100 éves haza tiszteletének képzőművészeti emlékei” volt.

A konferencia ingyenes volt, magas színvonalú, érdekes és jól szervezett. Gratulálunk az Óbudai Egyetemnek és köszönjük a meghívást, hiszen a plenáris ülésen mi is bemutathattuk a Miskolci Bölcsész Egyesületet, s kiadványainkkal megajándékoztuk szépen karbantartott könyvtárukat, az Ősi Gyökér számaival pedig a közönséget.

Köszönjük régi tanártársunk Dr. Kőrösi Mária gondoskodó figyelmét és örülnénk, ha tanárként, előadóként nálunk is tovább folytatná munkáját.

(Szerk.)

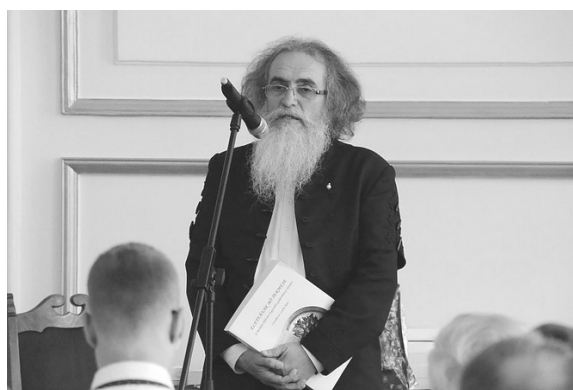
ÉLETFÁNAK BŐ TERMÉSE

A Miskolci Bölcsész Egyesület gyűjteményes kötete (2016) könyvbemutatója

2016. április 6-án Budapesten a Benyovszky Villában mutattuk be a kötetünket, mivel az írók között számos pesti lakos található és szerettük volna ezzel a gesztussal köszönetünket, elismerésünket is kifejezni. Hálára kötelezett a minket befogadó házaspár Dr. Benyovszky Éva és Paicz János, akik vendégváró szalonjuk szép termeiben egy régi, lassan feledésbe ment magyar szokás a s z í v e s l á t á s emlékéit elevenítették fel.

Június 8-án Miskolc Városháza Dísztermében zajlott le a miskolci bemutató, mint a 2016-os miskolci könyvhét nyitó műsora. A nagyszámú közönség szeretettel fogadta a könyvet és a benne olvasható 50 író, tanár, tudós, költő, zenész munkáját.

Köszönjük Miskolc Város vezetésének a befogadást, s azt, hogy méltó körülmények között fogadhattuk vendégeinket és hallgathattuk a nap előadóit.

PhS Rostás László Miskolc város főépítésének megnyitó beszéde

PhS Hankó Ildikó előadása

PhS Rostás László az egyesület közösségteremtő erejét és tudományos eredményeit méltatta, PhS Hankó Ildikó pedig a Magyarságtudomány felsőfokú tanintézetekben történő oktatásának elengedhetetlen voltát elemezte. Ez a magyar szellemiség megmaradásának egyik fontos tényezője.

E sorok írója a könyv történetét ismertette, mely még 2012-ben elkészült, de a ránc szakadt anyagi gondok miatt nem lehetett kiadni.

Beszámolómban megemléktem, hogy a Miskolci Bölcsész Egyesület tudományteremtő hatásáról már egyre több szó esik, de szinte említést sem kap az a láthatatlan munka, amely a lélek gyógyulását eredményezi. Mint a kötetben olvasható egy fiatal költő pár verse, s a pszichiáttere, lélekorvosa, zeneterapeuta Kósa Csaba elemzése. Mikor elolvastam meghatott az emberi és nem csak szakemberi látásmódja és arra gondoltam, hogy ha József Attilát is így, a szeretet módszerével kezelték volna, talán, tehetségét megtartva, de az életet is elfogadó zseniként, feloldott lélekkel élhetett volna boldogabb napokat is.

Kosárcó Gréta népdalt énekel

A megnyitón népdalokat énekelt Kosárcó Gréta, Aranyosi György trombitaművész és Hampó József (szerző) zongorán az Égen lépkedő Cso-daszarvas c. duót adták elő. Ezzel sikerült a muzsika eszköztárával ízelítőt adni a mű mondanivalójáról.

(Szerk.)

Emlékhelyek Napja Muhi

2016. május 14.

EMLÉKHELYEK NAPJA
MUHII
2016. Május 14.
Program: séta az emlékhelyen
10:00 rövid ismertető
11:00 történelmi előadás
a Muhi Községi Művelődési Házban
MAGYARORSZÁG VIRÁGZÁSA
ÉS ROMLÁSA AZ ÁRPÁD-KORBAN
1. Magyarország, mint nagyhatalom a mongol invázió előtt.
2. Mongol invázió, Muhi csata 1241. április 11.
3. A kunok betelepítése, a Hód-tavi csata
4. Az Arany Horda támadása, a II. mongol invázió
5. Győztes csaták és háború a mongolok ellen
Phs. Tóth Sándor
történész előadásában
Az előadás ingyenes,
minden érdeklődőt szeretettel várunk!

2016. május 14-én az Emlékhelyek Napján a Muhi Csata színhelyén is megemlékeztek a tatárdúlásról és a Köröm-Muhi falvak közötti réten lezajlott összecsapásról.

Muhi Művelődési Házában országos ünnepséget rendeztek, ahol felidéztek az eseményeket. Munkatársunk, tanártársunk PhS Tóth Sándor tartott előadást, amelyben eddigi kutatásai alapján sok új tényt tárt az érdeklődő közönség elé.

Elmondta, hogy Magyarország nagyhatalom volt a mongol invázió előtt, s valójában, történeti léptékkal mérve újra rövidesen megerősödött. Kihangsúlyozta a Muhi csata (1241. IV. 11.) eseményeinek keleti és távol keleti visszhangját, amely ellentétes a magyar tragikus felfogással. Elmondta, hogy a kunok betelepítésének rejtett célja az

volt, hogy a turáni ősnép egy bolyban legyen, és ne harcoljon egymás ellen.

Végül kihangsúlyozta, hogy a Muhi csata után két napra Magyarországot sietve elhagyó mongol tatárok nem azért siettek el, mert meghalt Batu kán és új kánt kellett választani, — ahogy nekünk tanították az iskolában — hanem azért siettek el, mert a magyar seregek Muhinál döntő vereséget mértek rájuk.

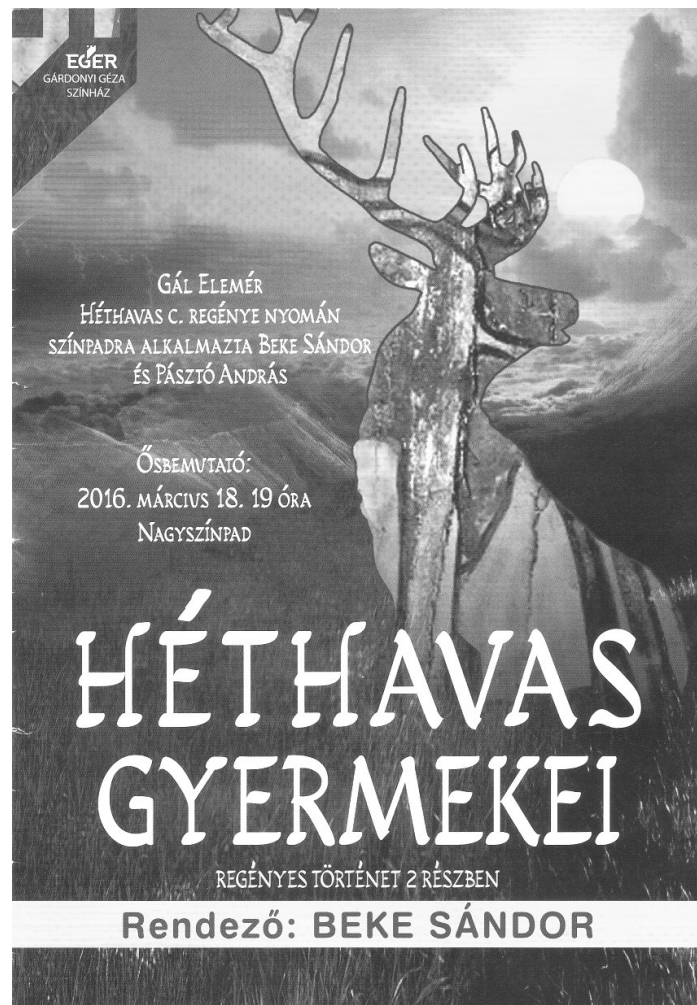
Az állami rendezvényen a főelőadó a Honvédelmi Miniszter volt, de fontos állami elfoglaltsága miatt nem tudott eljönni, s helyette volt a nap előadója **PhS Tóth Sándor**.

Gratulálunk és sok hasonló sikeres előadásról szeretnénk hírt hallani szerte a hazánkban.

(Szerk.)

Héthavas Gyermekai

Gál Elemér regénye, mint hősi játék az Egri Gárdonyi Géza Színházban

A magyar ősmúlt csodái, rejtélyes ködbe burkolt szépsége ritkán villan fel kíváncsi szemek elé. De lelkünk emléktengerén visszatükröződik, ha egyszerű, tiszta, őszinte arccal nézünk a víztükörre. Olyan orcával, amilyennel Isten megteremtett minket saját ábrázatára.

A magyar nemzet számára ünnepi pillanat volt 2016. március 18-a, amikor Egerben a Gárdonyi Géza Színházban bemutatták Gál Elemér Héthavas című hősi játékát, Héthavas gyermekei címmel.

Az erdélyi származású író, az esztergomi Pásztó Árpád dramaturg és a budapesti-egri rendező Beke Sándor közös szemléletének köszönhető, hogy nemcsak két kötetes regényben jelent meg Gál Elemér ősi hitregénye, hanem az eredetivel töretlen egységben színpadon is láthatóvá vált a nemzeti hőstörténet.

Elkerülhetetlen felidézünk a hősének műfajának hazai sorsát, s ehhez Arany László tanulmányához fordulunk (22. old.).¹

Arany László a „magyar jelvi” [jelképes] mesék harmadik csoportjába a „hősmondai részleteket, sőt egész meséket” sorolta. A tanulmányban ezekre nem tért ki, mert nem saját kategóriáit mutatta be, hanem a Henszelmann Imre teóriáját bírálta. Megőrizte azonban a székelyek múltját a Csiki Székely Krónika, amely a jeles székely nemzetségek családtörténete,² s Gál Elemér erre építette regényét (akárcsak Jókai Mór a Bálványosvárat), Anonymus adataival kiegészítve.

¹ Arany László: Magyar népmeséinkről. Bp. Szemle 1867. VIII. 40-66. old. 200-228 old. Újabbán Debrecen, 2000. Phonix könyvek

² Mindig támogattam PhS Bakk István álláspontját, hogy a családtörténet szerves része a nemzeti történelemnek.

Mire a regény írott szavaiból színpadi élő beszéd lett eltűnt minden epikai elem és megjelent a színen a *magyar hősi játék* történeti személyekkel, akik úgy viselkednek, mint mesehősök a hősének mesékben (115-118. old.).³ Ez a felfogásmód teljesen ellentmond az eddigi nyugat-majmoló hősének felfogásnak. Nem akarja beskatulyázni a magyar hősi múltat az értelmetlenül hősködő lovagi minták dobozába.

Nyelvben, gesztusokban, stílusban megtalálták a magyar hősének tartalmi és formai jegyeit. Átvették Gál Elemér veretes, kemény, de egyszerű és jól érthető nyelvezetét, amely ihletetten ódon nyelv és nagyon szép. Égen lépkedő csodaszarvasról énekelnek, csillagok útján vezérelve igazodnak el és a szerelem szókincse is teljesen új, kimondva-kimondatlanul szól, mint a balladákban.

A gesztusok a viselkedési mód, a mozgás a daliás vitézeké, a szent öregeké, a nagyasszonyoké és a virágszirom finomságú leányoké. A viselkedést a mű tartalma szabályozta. Olyan felfogással találkoztunk, amely nem követeli ki a drámai feszültséget, a kardot kirángató összecsapásokat, hanem a megbánás és megbocsájtás egyszerű eszközeivel teret enged a legfontosabb drámai elvnek, hogy a hazát kell megvédeni mindenekfelett, s ennek érdekében egységben az erő.

Az egység színpadi megjelenítését Beke Sándor rendező eddig soha nem látott módon oldotta meg. A kazár betörés ellen induló székely és magyar vezérkar főrabonbán, nagyrabonbán, táltosok, gyulák, stb. egymás kezét fogva és felemelve kórusban kérték Babbát, hogy óvja őket és áldja meg honvédő harcukat.

E jelenet alatt a közönség szinte megkövült, — Imádkoztak a színészek! — és a színpadon eddig el nem hangzott Babba ősanjához intézett imádság teljesen lenyűgözte őket.

Ezt az érzést nem lehet tapssal levezetni, mert minden ember szeme könnybe lábadt, de ezt senki sem érzékelte, mert az áhítat elragadta a lelkeket. Nem volt ember, akinek lelkében ne visszhangoztak volna az imádság szavai (59.old).⁴

³ Vén szolga. Székely népmese. Sánta Harkály MBE Miskolc 5. kiad. 2014.

⁴ Héthavas gyermekei. Gál Elemér Héthavas című regénye nyomán színpadra alkalmazta Beke Sándor és Pásztor András. Eger, 2016. Szövegkönyv

Istenasszonyunk! Te drága!
Ó, te Babba napba öltözött Királynőnk!
Te, életet adó Földanya!
Minden szépség Aranyasszonya!
Éjszakánk ezüst napja!
Jóság Istenasszonya!
Segítő Babba Anyánk!
Babba, a Szeretet őrzője!
Vándoroknak égi Tarisznyája!
Szerelmesek Pártfogója!
Boldogító Nagyasszonyunk!
Békességünk megmentője!
Egek Csillaga!
Földieket segítő Babba Asszonyunk,
Oltalmazz meg minket!
Oltalmazz meg minket!

Vagy az esküvői jelenet a virágok és szarvasjelképek bűvöletében, lélekmozdító zenével! A nemzeti szakralitás apoteózisa volt, s emellett minden egyszerű és emberi, mert magyar.

Gál Elemér regényében részletesen írt arról a hat kőről, amelyre Árpád vezér rávésette a vérszerződés szövegét, Töhötömmel elküldte a székekely papfejedelméhez Zándírhámhoz és a székely nemzetségek Árpád üzenetét Budvárban bemutatták, elfogadták és nagy áldomást csaptak. Ez a hat kő a Sándor család nemesi udvarházában még az 1600-as években megvolt. A dramaturg értékbecsülő jó ízlését jellemzi, hogy benne hagyta a vésett kövek emlékét a darabban, szinte megszólaltatta őket, ösztönösen tisztelve az ősi hagyományokat.

Pásztor Árpád dramaturg munkáját külön tanulmányban kellene elemeznünk, mert egy hosszú, veretes epikai műből izgalmas hősi játékot formált, a regény tartalmi értékeit megőrizve. Irodalmi bravúrt produkált.

És maradjunk tovább a köveknél. A mélytudat sok ezer éves emlékei elevenedtek meg a színpadon, mikor a „*bűnök kövét*” egy szereplő odatette a többihez, s láttuk, lelki szemünkkel, érzékeltek, hogy a „*nagy kő leesett a szívről.*” Ez a színház a szólásmondások gyöktárát is megnyitotta, de úgy, hogy soha nem oktat, csak játszik. Katarzisz helyett az áhítat és az értelem dominál, és szinte kivirágzik a szépség, a történelem és ezek keltik a drámai hatást. Ez a rendezés megírta az új dramaturgiát. A magyar művek dramaturgiáját,

amin keresztül mindenki megérti majd azt is, hogy miért írta meg Katona József a Bánk bán negyedik felvonását, a megbánás és megbocsájtás művét. Mert a magyarok Bánk bánnak is engedik, hogy letegye a kövét a bűnkövek közé és elvárják, hogy ezért a király megbocsásson. Mert ilyen a nemzeti karakter.

A nemzeti karaktert emelte ki Beke Sándor és a színészek ezt természetes módon élték át, hiszen sajátjuk volt.

Az előadás vezéregyénisége a papfejedelemlőrabonbán Zándírhámot alakító *Kelemen Csaba* volt. A Tellői pecsét alatt őrzött pateszi-palil-pabil táltosok lelki nagysága kelt életre játékában. *Kelemen Csaba* monológba foglalva mondta el a papfejedelemlő hivatását a XXI. Magyar Őskutatási Fórumon 2016. aug. 4-én este a diósgyőri evangélikus templomban. Szavai elemi erővel ragadták meg lelkünket. Megértettük, hogy a p a t e s z i a vicaire de Dieu Istent idéző főpap. Előadásmódja fenséges volt, mégis közvetlen. Amit nyújtott nem alakítás volt, hanem a Teremtővel való hagyományaink újbóli megidézése.

Nagyszerűen egészítette ki a szakrális vezető nagyságát a nagyrabonbán Béllor *Kincses Károly*, aki jóságból hibázott, de a botlást helyrehozta.

Minden fiatal színész szépen beszélt és szép volt a szó legnemesebb értelmében. Előbűvölték az esküvői szentség és a szerelem szentségének varázslatát: Zsögöd és Csenge, *Endrédi Gábor* és *Bánovits Vivianne*. De a jelenet minden szereplőjének lelki fénye tette igazán felemelővé az egyszerűségében is magasztos ceremóniát.

Minden ceremónia egy-egy színpadi remekmű, például Béllor balladisztikus halála, Töhötöm magyar vezér megérkezése *Nagy Lóránt* vagy Ajnád és Zsögöd *Nagy András* vérszerződése stb.

Mostanában számos oklevelet olvastam a 13. század táltosairól, bábáiról, s kialakult előttem egy kép, egy lelki benyomás, ahogy tanítottak, gyógyítottak, neveltek, énekelve őrizték a hagyományokat. Mikor megjelent a színen *Fehér István*, mint Beke főtáltos és ahogy megszólalt, az emlékeimben kirajzolódott jelenség kelt életre. Lehet, hogy a szerep megjelenítésében genetikai elvek is érvényesülnek. A táltos szerepének megfogalmazása többszörösen nehéz feladat, mert a magyarságot károsító szellemi irányzatok a táltosi fogalmat eltorzították. Szinte hihetetlen, hogy 2016-ban ezt

a híre vesztett, avar alá temetett régi, magyar lelki vezért a maga tiszta fényében tudja előidézni *Fehér István*.

Beke Sándor áttört minden dramaturgiai szabályt és egy két kötetes epikai műből, egy regényből olyan színpadi művet alkotott, amely megőrizte az alapmű érdemeit, sőt, epikai, költői szépségeit is, de nem a műtől idegen „át dramatizálással”, hanem a drámába beemelt hősnének vitalitásával. A hősnének elemei — kiemelkedően — jellegzetesen magyarok, ahol a kiváló emberi erények jóságban, megbocsájtásban, szeretetben, játékoságban nyilvánulnak meg, s nem a nyugati öldöklés és erőszak stílusában. Megtalálta a magyar dráma lelki rúgóit, melyek teljesen különböznek a külföldi drámairodalom lelki indíttatásaitól. Az egri színpadon megvalósult a magyar dráma csodája. A jóság, szépség, szeretet és áhítat szava és cselekménye képes drámai feszültséget kelteni és a néző igazi drámai élményekkel, léleken jobbra válva gondol vissza az előadásra.

A szép, sőt fenséges jelmezek *Rátkai Erzsébet* Jászai díjas munkái jól jellemezték a székek székítiai örökségét a pompakedvelést, arannyal a népfény megidézését.

Az ék alakú díszletsor szellemesen és egyszerű eszközökkel érzékeltette a Héthavast, s szemmel láthatóan tudta kiegészíteni a színpadi cselekményt, sőt sokszor a hangulatot is motiválta. *Paulovics László* m.v. elvont díszletei kedveztek a játéknak, a mozgásnak és a ruhák szépségének kiemelésében.

Hűvösvölgyi Péter igazi, odaillő zenét írt, melyet muzsikusként társaival zenei élményt nyújtva adtak elő. Nagyon tetszett a kompozíció, mert nem a megszokott jurta dobolások szólaltak meg, hanem régi magyar dallamok mértéktartó finomsággal. Négyen muzsikáltak, a szerző kobzon, *Okos Péter* furulyán, *Okos Gergely* dobokon és gordonon, *Bonyár Judit* csellózott, tilinkózott és nagyon szépen énekelt.

Sok szépen megrendezett táncos jelenetet rendezett *Topolánszky Tamás* koreográfus. A legtisztább forrásból merített, az énekes, táncos népi játékok formavilágából és virágos eszköztárából. Semmi közhely, semmi sematizmus! Milyen jó lenne ilyen esküvőt látni a mai magyar rituáléban, mint amelyet a színpadra varázsolt *Topolánszky Tamás*.

SZEREPOSZTÁS

HANG:	DRÁFI MÁTYÁS Jászai-díjas Érdemes művész
ODOR, öreg toronyőr:	VÁRHELYI DÉNES
ZSÖGÖD, Odor fia:	ENDRÉDY GÁBOR
BÉLBOR, nagyrabonbán, Haromvár ura:	KINCSES KÁROLY
BORBÁLA, Bélbor felesége:	DIMANOPULU AFRODITÉ
CSENGE, Bélbor lánya:	BÁNOVITS VIVIANNE
SZEJKE, öreg dajka:	NAGY ADRIENN
ZÁNDÍRHÁM, papfejedelem, főrabonbán:	KELEMEN CSABA
RÓZSA, Zándírhám felesége:	SAÁROSSY KINGA
BIHAR, vezér, Rózsa testvére:	SATA ÁRPÁD
APOLT, nagy-gyula, Zándírhám fia:	TUNYOGI PÉTER
AJNÁD, kis-gyula:	NAGY ANDRÁS
MARA, kazár hercegnő:	DÉR GABI
LADÓ, vártiszt, Kisvár kapitánya:	BARANYI PÉTER
ARACS, íjász Kisvárbán:	TÓTH LEVENTE
KONCSAG, íjász Kisvárbán:	REITER ZOLTÁN
CSOMA, hírnök, majd szerzetes:	KÁLI GERGELY
KUNA, Csoma testvére:	TÖRÖK TAMÁS
BEKE, főtáltos:	FEHÉR ISTVÁN
TUSNÁD, harkász:	VÓKÓ JÁNOS
BAJKÓ, hírnök:	KARDOS KRISTÓF
TUSNELDA, Tusnád lánya:	BABÓCSAI RÉKA
ZSÖTE, leány Budaváron:	NAGY BARBARA
BONAVENTURA, szerzetes pap:	BLASKÓ BALÁZS Jászai-díjas
TÉTÉNY, vezér:	NAGY LÓRÁNT
CSEDŐ, főharkász:	LISZTÓCZKI PÉTER
KÁSZON vezér:	RADVÁNSZKI SZABOLCS
BODOR, öreg székely:	BALOGH ANDRÁS
LEÁNY:	SATA-BÁNFI ÁGOTA
LEGÉNY:	RADVÁNSZKI SZABOLCS

Két ór, íjászok, leányok, legények

Díszlettervező: PAULOVICS LÁSZLÓ m.v
 Jelmeztervező: RÁTKAI ERZSÉBET Jászai-díjas
 Zene: HÚVÖSVÖLGYI PÉTER

Zenészek:

BONYÁR JUDIT (ének, cselló, tilinkó),
 HÚVÖSVÖLGYI PÉTER (saz, bouzouki, koboz),
 OKOS TIBOR (furulyák, fulyara, brácsa),
 OKOS GERGELY (dobok, gardon)

Koreográfus: TOPOLÁNSZKY TAMÁS

Súgó: TÓTH-PETHŐ ORSOLYA

Ügyelő: HÓDOSI ILDIKÓ

Rendezőasszisztens: IVÁDY ERIKA

Rendező: BEKE SÁNDOR

Mindenkinek ajánlom megtekintésre, tudom, hogy óriási sikert aratna a diósgyőri várban a lovagi tornák terén.

(Szerk.)

„VII. Dunán innen, Tiszán túl” Tehetségkutató verseny döntője
Miskolc, 2016. június 11.

Rápóti Fekete Mónika szervezésében

560 gyerek tette varázslatossá 2016. június 11-ét Miskolcon, a hetedszer megrendezett népművészeti vetélkedő napján. A Művészetek Háza és környéke, mint tarka virágoskert pompázott a város közepén a színes népviseletbe öltözött fiatalok seregétől.

Rápóti Fekete Mónika megálmodta az évente újra éledő seregszmlét és álmait valóra váltotta. A versenyzőket a Kárpát-medence szélteiben meg tudta szólítani, akik boldogan mutatják be saját maguk és falujuk, városuk zenébe, táncba, mesébe foglalt képét megható tisztasággal, szépséggel és tudással. Ez a tudás sokkal kiterjedtebb, mint egy gyermek vagy együttes produkciója.

Amikor a gyermek a színpadra lép mögötte ott áll a tanár gondoskodása, tudása, műízlése, az elfogadó tanári kar igéne, az iskola vezetésének támogató akarata, a szülők ráfigyelő szeretete, odaadása, és nem utolsósorban a település közizlése és a hagyományaink iránti érdeklődése, sőt

megőrző ereje. Egy ekkora seregszmlén egy kicsit Magyarország vizsgázik.

Az idei „vizsga” kiváló eredményeket hozott. Az elődöntőkön első díjasok jöttek el Miskolcra a döntőre. Az 560 iskoláskorú fiatal mögött több ezren állnak, akik nem jutottak be az első kategóriába, de attól még elkötelezettjei a magyar népi, sőt nemzeti gondolatnak.

Rápóti Fekete Mónika nemzeti ügyet szolgál és e szolgálatnak egyre erőteljesebb a hatása. Eleinte iskolai termekben sikerült helyet kapnia a bemutatóhoz, de immár két éve Dr. Kriza Ákos Polgármester Úr engedélyével az egész Művészetek Háza az esemény rendelkezésére áll.

Hét év alatt óriási színvonal emelkedést tapasztaltam. Ez legfőképpen a néptáncban és a mesélésben mutatkozott meg. A népzene és éneklés egyaránt tanult, szakavatott vezetés alatt áll Magyarországon, hiszen ma már minden iskolában tanulnak népdalokat és a tanárokat főiskolákon

képezik. Ez meg is látszott a hangszeres zene játékon és a népdalok előadási módján és felfogásán.

A néptánc rendkívül népszerű, de sokkal kevesebb főiskolán képezik a néptánc tanárt, mint a zenészeket, énekeseket, ezért beférkőzik a táncba az át nem gondolt mozgás, a félreértett gesztus, s amitől Falvay Károly óvott minden néptáncost a túlzottan gyors előadásmód. Réthei Prikkel Marián⁵ ettől óvta leginkább a táncosokat és kiemelte, hogy a magyaroknál a gyors csárdás is mértéktartó. Szerencsére és a zsúri áldott munkájának eredményeként a néptáncosok bemutatói szemmel láthatóan finomodnak és a magyar néptánc szépségét, igényességét, belső erejét domborítják ki. Nemcsak remélem, hanem biztosan tudom, hogy a táncokban rejlő szakrális üzenetre is rátalálnak és így, a szentség hatására megértve a tánc szerepét őseink kultúrájában, híven fogják tolmácsolni a tánc nyelvén a magyarság lelki értékeit.

Mára a táncosok nagy igényességről tettek tanúságot. A régi, leszegényesített karton ruhák egyformaságát felváltották a virágzó szépség pompájával. A magyar népviselet ruhái pompázatosak voltak, ezért örökölték meg a leszármazottak. Egy-egy kalotaszegi ünneplő kis vagyonnal vetekedett. És most, újra megjelent a múlt magyarságának káprázata, ékessége, királyi pompája.

A ruhák milyensége meghatározta a mozgást is. Az ősi magyar viselet méltóságot sugároz. Nem lehet benne ugra-bugrálni, kalimpálni. A sok igényesen összeállított népviselet ízléses gazdagsága a produkciók színvonalán kamatozott.

A produkciók is sok új elemmel gazdagodtak. Felfedeztem egy eddig sehol fel nem idézett, de régen népszerű páros táncot a sok remek produkció között. Ez a tánc régi nevén a „nemzetes” volt. Édesanyám mondta, hogy az erdélyi kisleubán, ahonnan a család származik mindenki nemzeti úr és nemzeti asszony volt. A felserdült fiúk voltak a nemzeti úrfiak, a lányok a leánykák.

Ezek a magyar úrfiak sarkantyúban táncoltak a leánykákkal, jelezve, hogy ők hadra foghatók, harcra, határvédelemre készülnek. Mayer Rudolf tanította meg erdélyi fiataloknak a „Gömöri párost”, hiszen ez a nemzeti tánc nemzeti volt és nem helyi értékű. Új mozdulatok, ugrás, dobban-

tás jelentek meg, s közben pengett a sarkantyú. De, kihangsúlyozom, hogy ez nem verbunkos, hanem társastánc volt. A nemzeti úrfiakat nem toborozták, ők tudták, hogyha kell — kar ki kard — meg kell védeni a hazát.

A népzeneben új szintet hozott a Kokas Együttes Kárpátaljáról. Egy család öt tagja muzsikál, kettő táncol, Kokas Erzsike énekel. Az összeszokottság, az egy húron pendülés biztonságával művelik a zenés népművészet minden ágát. Szakmailag kiműveltek, ezért biztonsággal kapnak szárnyra zenéjükben az évezredek ősi muzikális emlékei.

Jómagam a népmesemondók zsúri elnöke voltam. Ez a műfaj a néptáncnál is kevesebb felsőiskolai képzés alapján formálódik hazánkban a népmesék birodalmában. Itt főként műfaji gondok vannak. A mese fogalmkörébe utasítják az adomákat, a parabolát, a szöveges anyóscsúfolót, stb., s mivel ezek viszonylag rövidek, ezt választják ki előadásra, hiszen 8-10 percnél nem jut több idő egy gyermekre. Azonkívül az adomák csattanói hatáskeltőek és a gyermekek boldog átéléssel adják elő őket. A magyar népmesét azonban az ún. tündérmesék kvalifikálják. Ezért úgy hirdettük meg a versenyt, hogy jöhetnek anekdotával, állatmesével vagy tündérmese epizóddal. Most már ez a felosztás szépen tudatosult és az idén új színnel gazdagodott. A Biczó fiúk András és Ádám a Vén szolga című mesét mondták el addig, amíg a csodakardok előtűnnek az avar alól. A két fiú elmélyült áhítattal mondta a történetet. Nem ágált, nem gesztikulált, semmilyen hatásra nem törekedett. A régi, regőlő énekmondók stílusában részülve megidéztek a régi „hősök és nagy vadászok tetteit” ahogy erről az előadásmódról az 1200-as évek okleveleiben olvastam. Ez 2016-ban egyedülálló jelenség, első és egyetlen azóta, amióta az utolsó jakulátor is elhagyta a földi világot. A Biczó fiúk felfedezték a Vén szolgában a magyar mesébe font hőséneket és ennek ősi énekmondói, regőlő előadásmódját, teljesen ösztönösen.

A hatalmas színvonal emelkedés, a zsúri összeszokott, kitartó munkájának is eredménye. Hét éve együttműködnek és mind döntéseikben, mind magyarázatukban mindig az értékek kidomborítására törekedtek. A zsúri elnök Erdélyből jár a parádéra Miskolcra.

⁵ A magyarság táncai. 1924. Studium

A két zsűritag két kitűnő miskolci tanár: A mesemondók zsűri elnöke e sorok írója volt, Plathy Elemér és Takács Nimrud zsűritagokkal dolgozott együtt. A zsűri további tagjai: Havasi Pál: etnográfus, néptánc-pedagógus; Kurucz Réka: táncpedagógus; Ács Gyula: népzene gyűjtő, népzene pedagógus; Dozsnayákné Holló Emese: néptánc-pedagógus

Ki kell emelnünk Szelei Kis Kinga grafikai munkásságát. Hét éve tervezi a Tehetségkutató

verseny képi arculatát. Eredeti gondolatai mindig magyar fáról fakadnak, látványosak, beszédesek.

Köszönjük Rápóti Fekete Mónika áldozatos munkáját a profizmusra valló szervezést, a kitar-
tást és az olthatatlan hazaszeretetet, amely e mun-
kára sarkallja. Külön elismerés illeti férjét Takács
Gyulát az együtt érző támogatásért, gyermekei
Bianka és Nimrud segítségét a szervezésben és a
lebonyolításban. Munkájuk igaz értékekkel gazda-
gította városunk kultúráját, emelte jó hírét.

(Szerk.)

A DÍJAZOTTAK NÉVSORA

NÉPDAL I. KORCSOPORT

Kiemelt Arany:

Kis Sulyom Énekegyüttes
Cinke lányok

Bronz:

Csalogány Népdalcsoport

Kiemelt Arany:

Paládi Attila

Arany:

Tatár Regina

Bronz:

Gonda Zsanett

NÉPDAL II. KORCSOPORT

Kiemelt Arany:

Takács Nagy Jázmin

Arany:

Gulyás Vivien

Ezüst:

Tatár Fruzsina

Bronz:

Baka Kamilla

Ezüst:

Hóvirág Népdalkör

Bronz:

Napsugár Hagyományörző Ének-
együttes

Gálos Luca – Nagy Viktória

NÉPZENE I. KORCSOPORT

Kiemelt Arany:

Szécsényi Zsófia

Arany:

Nagy Benedek

Ezüst:

Németh Csaba Levente

Déliabáb Citeracsoport

Bronz:

Marozsi Milán

Maier Cseperke

NÉPZENE II. KORCSOPORT

Kiemelt Arany:

Takács-Nagy Jázmin

Arany:

Wéber Dorina

Ezüst:

Kolozsi Emma

Aszuszemek Citerazenekar

Bronz:

Buzitai Iskola Citerazenekar

NÉPTÁNC I. KORCSOPORT

Kiemelt Arany:

Rekettye Táncegyüttes

Ezüst:

Kis Langallik Néptáncsoport

Arany:

Kozma János

Ezüst:

Kadlecik Lél Bojta

NÉPTÁNC II. KORCSOPORT

Kiemelt Arany:

Ortó Alexandra – Balázs Zoltán

Arany:

Szvák Gergő – Gyurenka Nikolett

Kozma János – Fajkusz Vanessza

Fajkusz Vanessza – Balogh Petra

Ezüst:

Saróka Eszter – Farkas Gábor

Szvák Gergő – Németh Anna

Szelezcki Ferenc – Zsédely Ádám

Bronz:

Gálos Luca – Garas Fanni

Baka Rebeka – Nagy Csomor

Márton

NÉPMESE I. KORCSOPORT

Tündérmese Arany:

Tokaji Petra

Rácz Boróka

Deák Janka

Adoma Arany:

Sipos Tamás

Adoma Ezüst:

Molnár Dorina

Ambruzs Csenge

Hősének Arany:

Biczó András- Biczó Dénes

NÉPMESE II. KORCSOPORT

Arany:

Westsik Luca Anna

*Áldott emlékü képtelenségek..
Pataki János kiállítása*

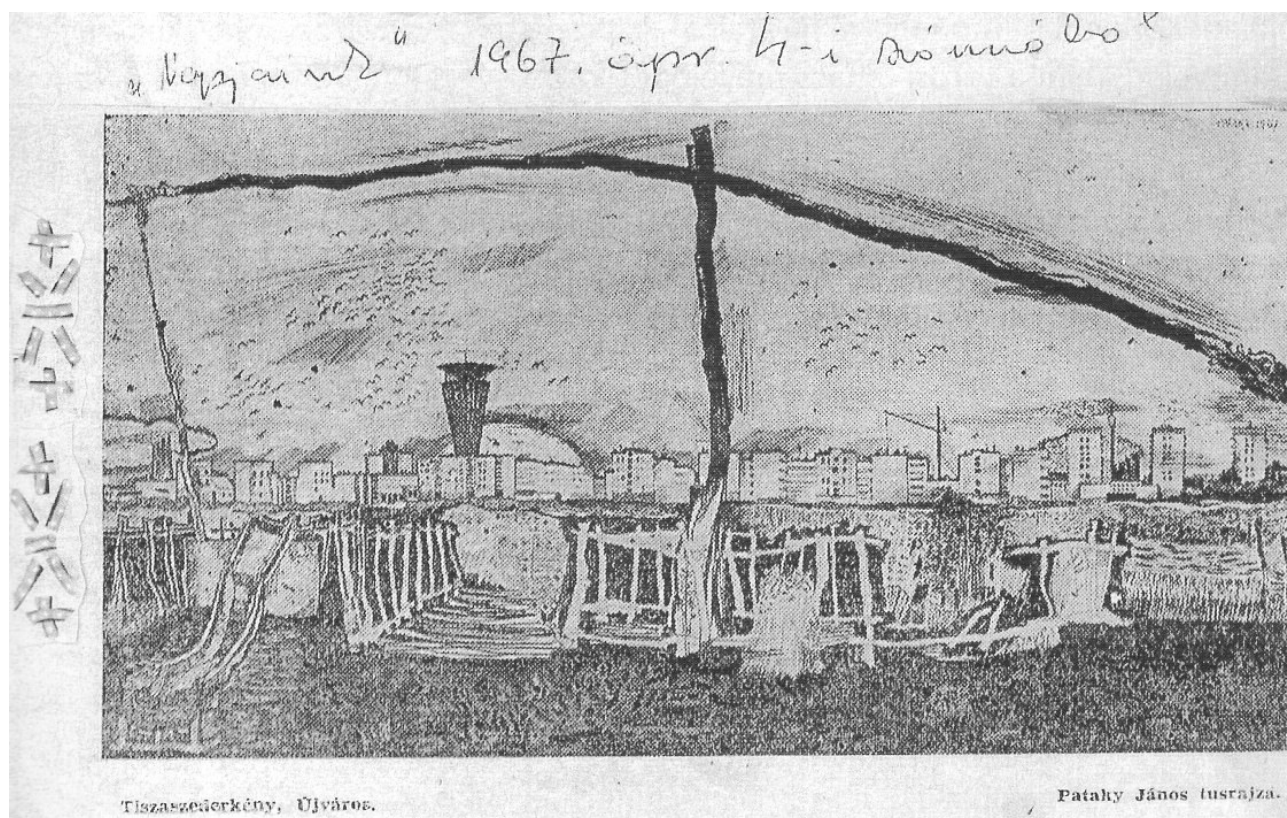
Tiszaújvárosban 2016. májusában

Pataki János Egyesületünk alapító tagja, támogatója és sokszor életben tartója fiatalon éveket töltött Tiszaújvárosban, s ma is közszeretnek örvend. Úgy emlékezik meg a művészről Bráz György polgármester, mint jelenségről, jelképről, a város etalonjáról.

A tiszaújvárosi önkormányzat szép albumot adott ki a művész alkotásaiból, melyben Kishonty Zsolt méltatta a művész festészetét, objektjeit és kollázsait, s biztatja egy új műfaj, az „emlékezés”

megteremtésére, mert „Az a sajátos és önálló világ, amely Pataki János műveiből áll össze már régóta meghatározó eleme régióink művészetének, és ha nehéz lenne életművét valamely kategóriába sorolni, az csak mással összetéveszthetetlen, egyéni hangjának az érdeme,” írta elemzésében Kishonthy Zsolt.

A képek között szerepel egy tusrajz, amely a régi Tiszaszederkény vízióit idézi, és a horizonton felvázolja az acélvárost.

Ez így egy dicséretes szocialista-realista mű lenne, ha nem állna a kép közepén egy gémeskút ernyedt karokkal, amelyek ölelni is tudnának, ha a vederrúd nem kényszerítené a szakadatlan munkára, a helytállásra a munka frontján. A kútgém szívárványként öleli a „Magosságot” és a kolonc-ként megrajzolt sárkányfej garantálja, hogy erre gondoljunk és ne lássuk a kút oszlopot a Passió tragikumának.

A képek színes tartalmában elmerülve eljutottam „Csoma-Kőrös Sándor Úr” portréjához, amely „Úgy tűnt, hogy egyszer megtaláltalak” írta a kép alá Pataki János. Ez a kép nem is portré, hanem jellemrajz egy nagyra hivatott emberről, kinek fejét laposra nyomták.

Jelen van a kötetben a karate csapat, hiszen a művész jeles karate bajnok. Emlékeket szentel régi, francia barátjának, akivel valaha vidáman festetett a városaink utcáin.

Nagyon tetszettek azok a kis finom rajzok, melyek „egy Pest környéki mesebeli leány asszony” reminiszcenciái. Fantasztikus vagy Pataki, de hirtelen azt hittem, hogy nemcsak az én setesuta tűzmadaraimat lopkodod, de a Szabina rajzait is beemelted a kötetedbe. Hát nem, nem tetted, csak üzentél, hogy a „hétköznapiakon túl” ilyen tökéletes vagy.

Így él Pataki János a „csillagok titkos törvényei között.” Csak éljen és alkosson és legyen közöttünk és nevésszen rajtunk jó nagyokat, ha alkotó kedve így diktálja.

Gratulálunk Pataki Jánosnak a tiszaujvárosi kiállításhoz, Tiszaujvárosnak pedig Pataki Jánoshoz.

(Szerk.)

*
 ... VALAHÓZ PEST KÖNYVÉKEN ÉL
 EGY MESEBELI LEÁNY-ASSZONY; KI
 GYŐT RÖDVE MEGSZENVEDI A TITOKRATOS
 VONZÓDÁST A HÉTKÖZNAPOKON TÚL...
 NEHÉZ ELMENNEM CSODÁLATA ELŐTT!
 *
 Közönyös leveleiből küldött
 kollekcióját.
 *
 Zsuzsanna Takács - Csokolov
 Kézit...
 - 2016 Március -

Néptánc a médiában

A szentendrei konferencián (2016. jún. 16.) felvetett gondolatokról

Az emberi viselkedés osztályozása (sikerorientált vagy kudarcgerülő) jó megközelítésben a kutatókra is érvényes.

Minél magasabb vezetői szintre jut valaki, (persze tisztelet a kivételnek) annál inkább megfigyelhető a diktátori hajlam, a saját képességeikbe, a jó döntések meghozatalába vetett rendíthetetlen hit.

A reális kiértékelés természetesen csak utólag végezhető el. (Ez a most bemutatásra kerülő írásunkra is igaz... ☺) Félreértés ne essék: célunk semmiképpen sem a gúnyolódás — motivációnkat pedig nem a sértődés adja elsősorban. Csupán a helyzet bemutatására törekszünk — Németh László útját követve. Jelezve, hogy valami nincs sehol, s érdemes lenne bizonyos dolgokon változtatni.

Amint majd látni fogjuk, a bemutatott jelenségek egyik alapvető oka a széles körben elfogadott-működtetett kontraszelekció. A túlzott tekintély- és dogmatisztelet, a minden valóságérzetet elnyomó megfelelési kényszer.

Ezen nincs is mit csodálkozni, hiszen a középiskolák és a pedagógusképzés oktatói is ebben nőttek fel — honnan tudnák tehát, hogy lehet(ne) másképp?

Meg lehet írni egy konferencia eseményeit szakasztikusan, csak a hibákat kiemelve is. Pl. ilyen bevezetővel:

Recept egy mai néptánckonferencia szervezéséhez

/Humorosan komoly bevezető.../

Végy néhány értelmiségi fiatal és középkorút, aki saját bevallása szerint se tud néptáncolni, zenélni.

Nem árt azért, ha van önbizalmuk — ugyanis szükség van rá, ha pl. néhány néptánctábor meg látogatásából szociológia felmérésnek tűnő előadást kíván valaki keríteni.

A már fiatal korban komoly súlyfelesleggel rendelkezőknek persze nehéz tartani a tempót jó fizikai kondíciót követelő egész napos táncolás során. A dolog érthető: hogy helyüket és megélhetésüket megtalálják ezen a (számukra is vonzó) szakterületen, nem marad más, mint a kérdés tudományos megközelítése...

Persze kérdés, hogy

1., lehet-e így átfogó képet adni a modern média (televízió, reklámtechnikák, világháló) hatására a néptáncmozgalomban is elterjedő sztárkultuszról?

2., beszélhet-e a néptáncról és annak kapcsolatteremtő szerepéről egy táncban gyakorlatlan botlábú?

3., kitalált hagyomány (nem az eredeti) jelenik-e meg a médiában, (melynek bevallott célja a profitnövelés és a szenzációkeltés)?

4., mekkora baj a népi kultúra áruvá válása?

5., van-e esély változtatni azon, hogy rendszeresen a böjti időszakban rendezik meg a budapesti Táncháztalálkozót (ahol nagy számban lépnek fel katolikus vallású gyimesi és moldvai csángók)?

Ahogy írásunkból majd látható, nem ez a fő célunk. Ugyanis a „jót” is észre kell venni, s pozitív példaként terjeszteni. Fontosnak tartjuk azonban, hogy a politikusok és a pénzosztók figyelmét felhívjuk néhány jelenségre.

Pl. arra, hogy nem mehet úgy tovább a szellemi és a tudományos élet irányítása, ahogy eddig.

Szolgalelkűek helyett igazságkeresőkre, dogmaterjesztők helyett önállóan alkotókra, bérhozzászólók helyett segítőkre, együttgondolkodókra lenne szükség.

A fő bajt abban látjuk, hogy mindezeket a negatív jelenségeket inkább a fiataloknál, s nem a néprajztudomány (szocializmusban szocializálódott) „nagy öregjeinél” figyelhettük meg ezen a konferencián.

Az idősebbek bölcsessége, alázata a biztatásban, a segítő kéz nyújtásában is megnyilvánul(t). S ezzel az odanyújtott kézzel érdemes élni — de nem illik visszaélni.

Mi ezt tartjuk a szentendrei konferencia egyik legfőbb tanulságának.

Tudományosság és szubjektivitás

Kontraszelektív korunk jelszava:

„Aki tudja, csinálja. Aki csak beszélni tud róla, tanítja. Aki meg nem ért hozzá, könyvet ír róla, s szervezi...”

Engedtessek meg, hogy beszámolóinkat ne szakmai, hanem inkább a vitakultúrára vonatkozó kérdésekkel kezdjük.

Vajon megalapozott-e, ha a tudományosságra hivatkozva kritikával illetik az egyetlen olyan előadást, amely nevén meri nevezni: a politika befolyása egyre jobban tetten érhető, ha a néptáncra és hagyományőrzésre biztosított műsoridőt vizsgáljuk?

Az a doktori címmel is rendelkező résztvevő „kifogásolta” a balliberális jelző¹ használatát az ún. ’tudományosság’ nevében kollégája előadásában, aki évtizedeken keresztül nem tett semmit azért, hogy a moldvai csángók táncait ne románul és ne pontatlanul nevezzék meg.

Az alaphelyzet Moldvában ugyanis az, hogy a moldvai zenészek jó része magyarul nem beszélő — a magyarokkal szimpatizáló, velük szívesen együttműködő — cigány.

A „dedoi” (didoi) magyarul kettős, a „drumul dracului” /az ördög útja/ megnevezés pedig feltehetően egy félrehallás miatt terjedt el: eredetileg ugyanis „drumul dragului” /a kedvsem útja/ volt. Az ördögbe...

A táncokat a magyar, román, cigány lakosság a közös „közlekedő” nyelv, a román segítségével tudja úgy megnevezni, hogy mindenki azonnal értse. Törekedni kell azonban arra, hogy a táncházakban, a tanulmányokban helyesen és magyarul jelenjenek meg a táncok nevei.

Filozófia szempontból vitatható az az érv is, hogy

¹ A tények önmagukért beszélnek. Kapott volna-e az egykori Muzsikás-tag ifj. Csoóri Sándor Kossuth-díjat, köszöntötték volna-e a 90 éves Kallós Zoltánt ilyen nagy nyilvánosság előtt, ha a néptáncot, magyar hagyományőrzést az internacionalizmus hamis álarca mögött magyarkodásnak, sovinizmusnak bélyegző (ál)liberális és (ál)demokrata és (ál)baloldali erők lennének kormányon?

Az önzés, a hitetlenség, az érvényesülés (minden áron) olyan erkölcsromboló jelenségek, amelyek lehetetlenné teszik a valódi közösségek formálását, megerősítését. Pontosan azt, amit a falusi táncalkalmak biztosítottak.

Ott a gyengébb táncos is eljárhatta pontjait – legfeljebb a zenekar lassított valamennyit a tempón. Hiszen ő is a közösség hasznos tagja – csak más területen (pl. a zöldségtermesztésben, szerszámkészítésben) kiváló.

A székelyek egykori vetésforgó-rendszerű vezetőválasztása biztosította, hogy a döntéshozói helyzetbe kerülők ne éljenek vissza pillanatnyi hatalmukkal. A kierőszakolt (jogtalan) előnyöket ugyanis a sértett család, kisközösség úgymint megtorolja, ha ő kerül vezetői beosztásba... Sajnos az ún. „nyugati típusú demokráciákban” ez nincs így.

Ezt az önfenntatásra képes réteget, a „paraszi társadalmat” kívánta véglegesen felszámolni Ceaușescu falurombolási programja. Szerencsére belebukott...

a saját kutatási eredmények hangsúlyozását ajánlatos háttérbe szorítani s főleg a szakirodalmi hivatkozásokra, idézetekre építkezni. Az új gondolat (paradigma) megjelenése ugyanis azért új, mert **addig még senki más nem említette.**

Az új megközelítés vagy a /vélt vagy valós/ „igazság” kimondása persze általában ellenkezést vált ki: érthető okokból ’összezárnak’ a tekintély- és dogmatizistelők.

Azok pl., akiknek nézeteit, kutatási eredményeit, megélhetését veszélyeztetheti az „új megközelítés”...

Kopernikuszt tanainak visszavonására kényszerítették, ugyanezért a Nap-középpontú megközelítésért, G. Brunot ki is végezték... Galileit is az inkvizíció elé állították (lásd Németh László drámáját).

Ma már nincsenek életveszélyben az igazságkeresők, szókimondók — számíthatnak rá azonban, hogy az átszervezések közben munkahelyük megszűnik, s a kontraszelektív urambátyárendszerben valakinak a valakije kerül a helyükre... ☺)

Amióta a média (és a néptánc) is bekéredzkedett a tudományos életbe, egyre jobban érezhetjük, hogy ezeken a területeken is egyre erősebb a ragaszkodás a „dogmákhoz”, s egyre gyakoribb a világnézeti (s nem valódi szakmai) okok miatti vita. S ez bizony sajnálatos jelenség.

A konferencia résztvevői²

Az erdélyiek közül a „főváros”, Kolozsvár és Koltaszeg is képviseltette magát a szentendrei konferencián — méghozzá felkészült, a néptánc gyakorlatában és a néprajzban is jártas szakemberekkel.

A bemutatott 1981-es szociológia felmérés (a kolozsvári táncházakat látogatókról) érdekes képet adott az akkori erdélyi közéletéről, az alulról szerveződő közösségi életbe bekapcsolódók indítékairól. A ma már egyetemi docens Köncei Csilla /édesapja jótékony irányítását követve/ még középiskolás korában készítette el ezt a ma már kordokumentumnak számító szociográfiai elemzést.

Hiányoltuk azonban Székelyudvarhely, Csíkszere-

² Előadók voltak: dr. Vajda A., dr. Lázár K., Szecsődi B., Varga J. Cs., dr. Felföldi L., Barta T., Eitler Á., Péterbenze A., dr. Köncei Csilla, dr. Köncei Csongor, Székely A., dr. Sándor I., Korzenszky T., dr. Richter P.

da, Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy és Partium képviselőit (ugyanis ezeken a helyeken is működik magyar felsőfokú oktatási intézmény, no meg kiváló tánccsoport).

Akiket még szívesen hallgattunk volna: Sebő Ferenc, Tímár Sándor, Novák Ferenc, Lelkes László, Stoller Antal (Huba), Agócs Gergely (mint megtudtuk, ő ezen a napon az 50. Zselízi Népművészeti Fesztiválon szerepelt), a Folkmagazin munkatársai.

A konferenciát sajnos már a túlvilágról figyelő Halmos Béla szellemisége (az archívum kapcsán) többször is megjelent — vitát váltott ki pl. az ún. „orális” emlékezet (oral history). Ugyanis később már másképp emlékezik vissza a közlő, mint ahogy azt egykor mondta és gondolta.

Furcsa volt, hogy egy fiatal magyarországi egyetemista beszélt a kolozsvári táncházról, s vetített fekete-fehér fotókat³ a '80-as évek több helyszínén (Monostori Kultúrház, Vasas Kultúrház, Báb-színház, Diák MH) is zajló néptáncos eseményekről. Nem csoda, ha a mindezt átélő Kőnczeicsalád tagjai és kollégáik időnként jóindulatúan kijavították pontatlanságait.

Az előadások során a kívülálló számára érthetetlen rengeteg idegen- és szakszó valójában semmivel sem növeli egy rövid előadás, bemutatkozás (majd a kötetben való rögzítés) értékét. A szentendrei konferencián mégis röpködtek a latin, román, angol nyelvből indokolatlanul átvett kifejezések (melyek jó részének létezik magyar nyelvű megfelelője is). Következzék most ezekből egy rövid ízelítő:

fesztív, kontextus, reprezentáció, regionális, identitás, komplex, narratívum, prominens, habitus, interpretáció, diskurzus, recepció (nem „porta” értelemben!), konspiratív, etnocentrikusság, random,

kanonizál, receptál, konstruál, narratív, mediátor, reprezentatív, biográfikus, aktivizálódik, interaktivitás, lokalitás, lokalizált, prezentizmus, remix, comment, privilégizált, update-el, legitimáció, kulissza, aktor (*szereplő* értelemben!), attitűd, kohézió, autenticitás.

(A *kronológia, publikáció, blokk, populizmus, pluralizmus, biodiverzitás, monokultúra, generál-szós, kompozíció, worldmusic, dilemma, koncep-*

ció, interjú, autentikus, funkció, radikális, kont-raszelekció, kacifántos, informális, archaizál, specificikum, blog ellen elterjedtségük miatt most nem kívántunk külön kifogást emelni...)

Rövid értékelés

A konferenciának remek helyszínt biztosított a Szentendrei Skanzen (bocsánat, hivatalosan: Szabadtéri Néprajzi Múzeum).

Külön köszönet illeti Kelemen Lászlót, a Hagymányok Háza igazgatóját, aki kollégáinak szállítási-szállítási is gondoskodott, s hozzászólásaival tette élővé a gyakran „papírszagú” előadásokat.

A kisebb szakkonferenciákhoz képest széles választékot kínált a büfé a résztvevők és a hallgatóság számára.

A konferencia légköre családias volt, sokan már régóta ismerték egymást. Nem a szervezőkön múlt, hogy csak abból az előadás-választékból méríthettek, ami rendelkezésre állt.⁴

Sajnos egyetlen adatközlőt (hagyományörzőt) nem láttunk a nézőtér soraiban, a Vitányi- Zelnik- és id. Csoóri Sándor-időszak táncházainak hiteles megélői közül pedig csak Lázár Katalin tartott előadást.

Sajnálatosnak tartjuk, hogy az előadók többsége felolvasta előadását. Ilyenkor általában felgyorsul a beszédsebesség az élő szóhoz képest, s a hangsúlyok is eltolódhatnak. S ami a legfőbb gond: megszűnik a kapcsolat a hallgatósággal, így pl. az

⁴ Megemlíthetjük azért, hogy a „tudományosság” ürügyén visszautasítottak olyan jelentkezőt, aki a „nomád nemzedék” történetét szerette volna bemutatni Zelnik József könyve, a színpadi tánc szerepéről tartott koreográfusi, együttesvezetői fórumok, a sajtóban megjelent írások segítségével.

Indoklás: ez nem újságírói szintű fórum, hanem megfelelő szakképzettséggel, egyetemi végzettséggel rendelkező „szakemberek” találkozója.

A helyszínen kiderült, hogy néhány előadás elmarad. Azok helyére sem kívántak betenni egy „amatőr(nek tekintett)” beszámolót. A valós képhez persze hozzátartozik, hogy egy civil szervezet vezetője is szót kapott (ő munkája kapcsán folyamatos kapcsolatban van faluja hagyományörzőivel, így pl. sok érdekességet tudott elmondani pl. a juhmérés szokásáról, mai megéléséről).

Megélhették tehát, hogy a „kaszttrendszer” a tudománynak abban az ágában is megjelent, ahol a téma a „nép” – a demokrácia szavunk ihletője (démosz) – és kultúrája.

³Sajnos a besűrűdő erős napfény miatt alig lehetett látni a képeket – jó lett volna bizony egy sötétítő függöny.

érthetőségről, az érdeklődés lankadásáról nem jut el visszajelzés az előadóhoz.⁵

Érthető persze az indoklás: felolvasva könnyebb betartani a szűk időkeretet. A tervezés és az otthoni próbálás segít(het) percnyi pontossággal „belőni” az előadás időtartamát. Elvész viszont a közvetlen kapcsolat a közönséggel, hiszen a beszédet élővé tevő reakciók (gyors válaszokra) nemigen kerülhet sor.

A közemberek (szakmailag amatőrök) véleményének széles körben teret adó világháló (facebook, honlapok) átértékelésre kényszeríti korunk „hivatalos szakembereit” is.

Nem lehet már agyonhallgatni, esetleg torzítva vagy kihagyásokkal közzétenni forrásokat, fordítá-

sokat, állításokat, szerződéseket — pl. úgy, mint a Kádár-rendszerben.

Ugyanakkor fennáll a veszélye, hogy a téves (de népszerű) nézetek, közhelyek (toposzok) széles körben elterjedhetnek — ugyanis keveseknek marad ideje, türelme mindig mindennek utánanézni.⁶

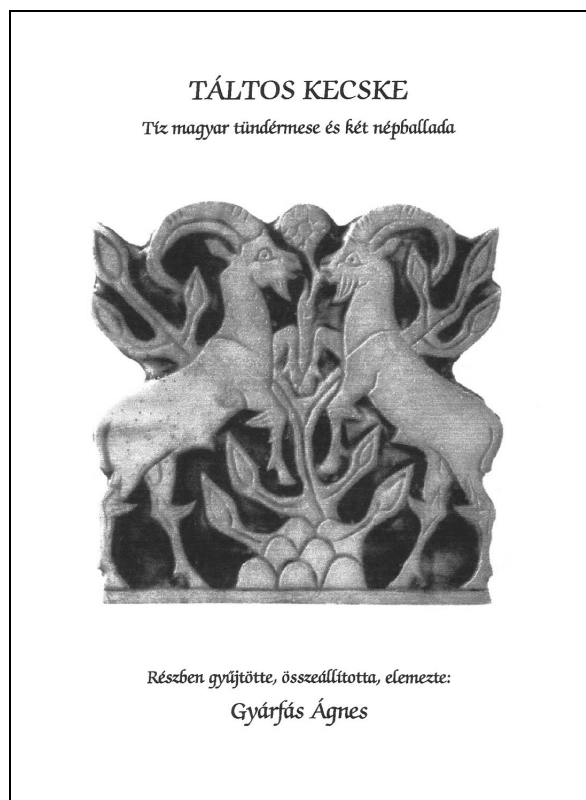
A konferencia részletes programja megtekinthető a világhálón:

http://mokk.skanken.hu/admin/data/file/20160531/nep_tanc_mediaban_program_.pdf

A konferencia előadásairól külön kötet is készül majd, melynek megjelenését érdeklőssel várjuk.

Záhonyi András

Kincses Károly bevezetője: a TÁLTOS KECSKE c. könyvbemutató kapcsán

Hölgyeim és Uraim! Szép napot kívánok!

Én Kincses Károly vagyok a Miskolci Nemzeti Színház színésze.

Ma azért vagyunk itt, hogy megismerkedjünk Gyárfás Ágnes legújabb mesegyűjteményével, melynek címe: Táltos kecske.

Nemrég játszottuk Egerben Gál Elemér Héthavas gyermekei című darabját, melyben én az egyik főszerepet játszottam. Erre az előadásra látogatott el Gyárfás Ági és ekkor ismertem meg személyesen is. Mielőtt ide jöttem elküldte nekem az új könyvét, amelyet mikor elkezdtem olvasgatni, megrohantak gyermekkori emlékeim. Ha rám néznek, talán kitalálhatják mikor is volt az én gyermekkorom ideje. De inkább segíték: 1956-ban, a forradalom idején 8 éves voltam. Még nem volt TV, Hál’ Istennek, de rádió sem volt minden családban. Ez így volt a mi családjunkban is. Akkor még szertartásosan együtt vacsoráztam a nagycsalád, még volt összetartás az emberekben. És vacsora után, lefekvésig, legtöbbször beszélgetés-

ség fejlesztése nélkül a szakterület elefántcsont-tornyába számúzik magukat a túlságosan elvont, a gyakorlattól és a közönségtől elszakadó „szakemberek”.

⁶ A gyors tájékozódást segítő Wikipedia veszélye is ugyanaz: nem tudjuk könnyen ellenőrizni, ki módosította, ki lektorálhatja az állításokat. Ezért előfordulhat, hogy a naponkénti javítások, kiegészítések harcában nem az értékes, az igazságot bemutató, hanem a kitartóbb és a célra több időt áldozni tudó véleménye „győzedelmeskedik”. Ezért sem lehet pl. korrekt tudományos hivatkozásnak tekinteni a Wikipedia-t.

⁵ A felolvasás egyébként egy külön tudomány — a színészek jól tudják ezt. Érdemes lenne tanítani (pl. a retorika keretében) minden bölcsészkaron. Enélkül s az előadói képes-

ESEMÉNYEK

sel, régi családi történetek felidézésével vagy olvasással telt az idő. Abban az időben jelent meg, a háború után először, a háromszéki magyar népköltészet című kötet, melyet Apám megvett, és gyakran felolvasott belőle esténként. Ekkor hallottam először erdélyi népmesékről, balladákról és tréfás sírfeliratokról, melyeken már akkor is jól szóra-koztunk.

Engem megfogott a mesék nyelve, tisztasága és valószínű hatott rám azok erkölcsi útmutatása, melynek akkor még nem is voltam a tudatában.

Hogy miért mondom el ezeket? Mert úgy gondolom — így utólag — hogy én nagyon szerencsés vagyok a gyerekkoromat illetően.

Ma a média formálja gyermekeink személyiségét, és nem mindig jó irányba. Ma önzésre, pénzsóvárságra, egymás eltiprására ösztönöz a sok ostoba mese.

A mi gyermekkori meséink megtanítottak szétválasztani a jót a rossztól, de tanítottak hősiességre, kitartásra, hűségre, igazmondásra, hazaszeretetre és még sok másra.

Amikor ezt a könyvet megkaptam, mindjárt az első mesét felolvastam az 5 éves unokámnak. Tetszett neki.

Csak remélni tudom, hogy emlékezni fog rá. És itt érkeztünk el ahhoz, hogy miért fontosak és aktuálisak ma is Gyárfás Ágnes meséi.

Ma is olvasni kellene minden fiatalnak ezeket a meséket! Hogy tisztaságot teremtsenek a lelkükben és személyiségüket a helyes útra tereljék! Azt mondják, akiket szereti az Isten, azokat

sokáig megtartja gyermeknek. Nos, ajánlom ezt a könyvet azoknak, akik gyermeki lélekkel tudnak még ma is befogadni meséket, de azoknak is, akik e mesék mélyebb jelentésére is kíváncsiak, hiszen a szerző a kötet második felében elemzéseket készített a mesék szakrális, erkölcsi és nyelvi jelentéséről is.

Szórakoztató és egyben tudományos olvasmány. Nem vagyok irodalmár, sem esztéta, így a tudományos méltatást a szakemberekre hagyom. És hogy milyen fontos gyermeki lélekkel szemlél-
ni a dolgokat felnőtt korban is, hogy mindig keresni kell a dolgokban a szépet és az igazat, arra szeretném idézni egyik legnagyobb magyar mesemondónkat, Móra Ferencet: A hegedű című versével.*

Dedikálásra várók a könyvbemutatón

Tiresné Dr. Propper Valéria előadása a könyvbemutatón*

* A verset a folyóirat végén közöljük.

Vukics András: A hagyományos mese szellemi valósága

Megjelent: Magyar Hüperion II/4. /2004/

Folytatása következik: Magyar Hüperion III/3.

Záhonyi András összefoglalója, értékelése és vitaindítója

*A ? a vitatható megállapításokat jelöli***I. Vukics írásának összefoglalója**

A tradicionális szellem megnyilvánulásai sokrétűek — ám ebben a sokrétűségben EGYség tükröződik.

A tradicionális világ egyik különös terméke a mese (mely horizontálisan és vertikálisan is tagolt).

A korábbi kutatók nem adták meg a mesének az őt megillető szellemi-intellektuális rangot.

A R. Guénon-t, J. Evolá-t (és az idegen szavakat) kedvelő szerző a — szerinte pontatlan¹ — „népme-

¹ Vukics a „varázsmese” és a „tündérmese” megnevezést is elfogadhatónak tartja.

Felmerül azonban a kérdés: ki érzi-tudja jobban a felső világot: a természettel szoros kapcsolatban élő nép (pásztor, paraszt, földműves), aki az időjárás előrejelzésekor, a pontos idő megállapításakor is az „égre néz” – vagy a spekuláló értelmiségi (mintapéldánya a „nyugati típusú, absztrakciókedvelő tudós”, a távcsőbe belenézni nem hajlandó, dogmatikusan földközéppontúságot hirdető középkori papság)?

A néphagyomány egyszerűbb. „népi alapú” csoportosítása: NÉPMESE: domináns férfi főszerep – (univerzális világ-egyetem) – SZELLEMISÉG

NÉPDAL: domináns női főszerep – (elementáris – 5 elem, pentatónia) – TESTISÉG

HŐSÉNEK (betyárballada): kizárólagos férfi főszerep – (középső világ. Nap, nappal /fény/) – LELKISÉG

NÉPBALLADA: kizárólagos női főszerep – (Hold, éjszaka /sötétség/) – LELKISÉG.

Mindez teljesebb képet ad, mint a „nyugati elméleti mesekutatók” (Friedel Lenz, a Grimm-testvérek /évszakváltáskonceptió/, Vlagyimir Propp, Erich Fromm, J. F. Grant Duff, Rudolf Steiner /antropozófiai iskola/) modelljei.

A hónapok (időbeli) 12-es rendszerének (térbeli) csillagképek, a hét (időbeli) 7-es rendszerének a (térbeli) naprendszer bolygói feleltethetők meg. Mindezek az analógiák a tájékozódást segítik.

A ciklikus időszemlélet tágabb keretrendszert biztosít, mint a kizárólagosan „lineáris” (egyirányba haladó, „fejlődő”) modell.

Értelmiségi „továbbgondolásai”:

Kustár Zsuzsa szerint a népdalok motívumfűző rendje az álomlogika.

Vámos Ferenc az iráni, Szántai Lajos a buddhista kozmosz (tér-idő) felfogáshoz kapcsolja népmese-elemzéseit.

se” helyett a **tradicionális** mese kifejezést használja.

A mítosz és a legenda alakjai kizárólag történelmi személyek elvont szublimációi (a történelmi módszer modern követői szerint).

Léteznek azonban magasabb, metafizikai valóságok is. (Ezeket a szimbólum és a mítosz „elhomályosítja”, így azok sérülten jelennek meg.)

Megeshet, hogy a történelemben bizonyos struktúrákra a fantázia ösztönösen a mítosz vonásait viszi át (ennek alapja, a valóság szimbolikussá vált, a szimbólum pedig valósággá). ... A 'mítosz' alkotja az elsődleges elemet.²

A király magasabb rendű valóságnak felel meg. A történelem csak megfelelő feltételek teljesülésekor válik mitikussá. (A mítosz és a mese a legmagasabb szellemi valóságokat szimbolizálja.)

A szellem Isten egy arculata. Ez a Szent Szellem a megnyilvánult világgal kapcsolatba lép.

A valódi autonómia nem arrogáns önkényesség, és a valódi uralom nem brutális elnyomás, hatalmaskodás.

A szellem akciója bármely területen a RENDEZÉS, kozmifikálás (kozmosz-szerűsítés) értelmében történik. Csak bizonyos szegmenseiben vezet racionálisan megragadható rendhez, egyebütt a racionalitást meghaladóan nyilvánul meg.

A szellemi út egyre tökéletesebb tettek sorozata.

A szellem tradicionálisan a kozmológia és az antropológia közös gyökérprincípiuma. Benne meghaladásra kerül a különbségtétel az én és a más, a

(A Berze Nagy János útján elinduló) Pap Gábor szerint az Állatöv (Zodiákus), az asztrálmítoszi keretek nem a klasszikus görög-római (indoeurópai) műveltség termékei – a kelta Glastonbury-Zodiákus, a Tasszili-fennsík „nagy istenségei” is ezt támasztják alá. Jankovics Marcell elemzése során a térbeli sajátosságokat megjelenítő csillagképekre fekteti a fő hangsúlyt.

² Vukics A.: *W. Shakespeare szakrális történetírása*. A Tradíció ösvényei, Budapest, 2012.

benső és a külső valóság, ember és kozmosz között.

A **szétválasztottság** nem oka a szenvedésnek és betegségnek, hanem maga az. A szellemi út az ebből történő transzcendens gyógyulásra törekszik.

A megnyilvánulás első fokozata az „univerzális intellektus”.

Az **archetípusok** a lét általános szintjéhez tartozó valóságok. Nem absztrakciók (?), hanem egységbe integráló realitások.

Az ember személyfeletti princípiuma (paramátmá³ – pl. Gawain) és az inkarnálódott személyiség (dzsívátmá³ – pl. Lancelot) egyívású **kettős**ként jelennek meg bizonyos mesékben. Az elsővel esnek meg a **kalandok**, a másik csupán akkor avatkozik be, amikor **kritikusra** fordul a helyzet.

A Grimm-testvérek meséiben néhány kivételtől eltekintve nem találkozunk „rossz” királlyal⁴. Ha

³ E két fogalom a **hindu hagyományban** jelenik meg. Paramátmá: az emberi személy személyfeletti princípiuma. Dzsívátmá: az inkarnálódott személyiség.

⁴ A **hagyományos monarchiában** virtuálisan **mindenki király**. (Lásd a **Szent Korona alattvalóinak** egyenrangúságát, melynek alapja – a hűbéri alárendelés helyett – a **mellérendelés**.) Benedek Elek szerzői meséje (*A csudafa*) motívumok káosza, s a forradalmi szabadkőművesség által okozott megbetegedésről árulkodik.

A terápiás célú meseszerzés a gyógyszer-tabletták beadásának mintájára a mese egyszerű felolvasását javasolja (automatikus tudatalatti hatás). Megfigyelhető azonban, hogy míg a valódi mesék univerzálisan pozitívak, addig e **pszichológista kreálmányok** kifejezetten negatív hatást képesek kifejteni az adott lelki problémában nem érintett **gyermek**ekben. **Alapvetően elhibázott tehát** a tradicionális mesék pszichológista megközelítése.

A modern pszichológiai megközelítés mechanizmusai szünetesnek: a diagnosztikában annyiféle „megbetegedés” van, ahány eset...

(A modern ember – és **modern tudománya** – nem érti már a lelket, de a szellemet se... A lelket tekinti az ember végső vagy meghatározó valóságának. A diszkurzív elmét meg önkényesen kiemeli a lélek tartományából és piederstálra állítja. Úgy tartja, hogy ez a rész alkalmas a lélek megismerésére, s e tartományban is ok-okozatiság érvényesül.)

A **SZELLEMI EMBER**re nem érvényes a modern pszichológia. C. G. **Jungot** (elismerve komoly műveltségét) azért kritizálja Vukics, mert szerinte az archetípusok a **kollektív tudatalattiban** eredeznek (nem pedig a **SZELLEMBEN**).

A **fejlődésemélet** bűvkörében gondolkodó Jung kizárólag a **racionalitást** képes tudatnak tekinteni, s összekeveri a primitívet a primordiálissal. Nála az anya-

szegénylegény a főhős, ő is király akar lenni. A későbbi mesegyűjtésekben a királyfit felváltja a kiskondás, s a **király** egyre gyakrabban **negatív szerepben** tűnik fel. Nem zárható ki, hogy ebben

archetípus a végső valóság rangjára emelkedik, amelyre hagyományosan **középpont-szimbólumok** (Paradicsom, Mennyei Királyság, város) utalnak. Ám ezek valójában **férfias**, uralmi jellegűek!

Jung legjellemzőbb **tévedése**, hogy a /szellemi/ szűz-szerető, a /természeti/ anya és a /szellemellenes/ boszorkány alkotta **hármasságot** egyazon archetípusból eredeztetni: az **anyából**. A szűz-szerető azonban egyáltalán nem anya! A Szent Szűz a Szent Szellem menyasszonya, s egyedül az Istenfiút szüli – meghaladva a természeti anyaságot. Nem primitív és nem promiszkuus.

Megj.: Az uralkodói (*Regina*) és a bölcsességet képviselő (*Sophia*) szerepek még szóba se kerültek...

A **jungianizmus** megközelítése intellektuálisnak tűnik olyanok szemében, akik nincsenek tisztában a valódi intellektus mibenlétével. Megtermékenyítően képes hatni a kizárólag vagy döntően „feminin”, sőt „matrisztikus” spiritualitást tételező területre (így az antropológiára, a modern ezoterika ágazataira). Ezen irányzat Vukics szerint egy **modern tévedésből** következik.

Egy lelki defektus – pl. anyakomplexus – jelenthet-e pozitívumot (pl. gazdag vallásos érzelmvilágot)? Vukics válasza: **nem!**

A **görög istenek** gyakran paradox módon viselkednek és erkölcsileg nem feddhetetlenek? Ez csak egy értelmezés a sok közül. (?)

Megj.: Zeus pl. tipikusan az alárendelő férfiuralom megjelenítője!

A **hagyományos mese és mítosz** egyaránt szellemi-intellektuális tartalmakat hordozó **archetipikus történet**.

A **mítosz** erősen kötődik valamely tradicionális formához (istenvilághoz, alvilághoz). Történeti időhöz, földrajzhoz és genealógiához is kötött. Összefüggő **ciklusokat** (lásd leszármazási láncok) alkot.

A mese ezzel szemben időtől, tértől és genealógiától kevésbé függ. A mesehősök és **-helyszínek** gyakran **névtelenek** (vagy a mitikusnál kevésbé konkrét neveket viselnek).

A tradicionális mesék e függetlensége formafeletti séget jelent.

A mítosz jobban kötődik az individualitáshoz. Abban meghaladja a mesét, hogy egyszerre szimbolikus és konkrét formában jeleníti meg a szellemi utat (küzdelmet, célt). Ez mitikus konkrétságot jelent. Óriási támaszték a tradicionális világban a természet átszellemisítéséhez.

Vukics nem fogadja el azt a bevett elképzelést, miszerint a hagyományos mesék (csupán) mítoszok töredékei lennének.

a **gyűjtők politikai beállítottsága** is szerepet játszik és tükröződik.

Megj.: Jacob és Wilhelm Grimm is 18. századi „romantikus” (mese)szerező — tehát „a szerzői mesék kritikája” rájuk is vonatkozik!

A „fejlett” és „kulturált” nyugati ember saját magasabbrendűségébe vetett megingathatatlan hitéből fakadóan lenézően (és sajnálattal) tekint a valósi gondolatot (*megj.:* és a természettiszteletet) fontosnak tartó civilizációkra.

Megj.: Ez különösen igaz a 21. századra!

A történelem(tudomány) modern felfogása

Az események egymásra következése: gazdasági érdekek által vezérelt áramlat!

Ez roppant ártalmas! Van magasabbrendű összetevő (is)!

Az oroszán és a Nap analógiában állnak egymással (lásd még az arany-Nap- király megfeleltetést).

A szimbológia a racionalitást felülről érinti. Lehet beszélni az archetípusokról és szimbólumaikról, de racionális diskurzussal egyetlen szimbólum sem mérhető ki. (Lásd R. Guénon könyvét a *keresztről*).

A szent szövegek (s azok teremtéstörténeteinek) kommentárjai kimeríthetetlenek. /Ezek a befogadó intellektuális szintje szerinti értelmezések./

A modern irodalmi metaforák egyazon létsíkban maradván /személyre, korszakra stb. szabottan/ mutatnak „valami másra”.

A szimbólum (jelkép) élő, racionális jelentésén túlmutató, organikus valóság.

A király leggyakrabban maga a szellem (a királyfik, királylányok pedig szellemi törekvők).

A mese és **mítosz**, amennyiben archetípust jelenít meg, **igazabb**, mint a közönséges, evilági történetek.

Melyik a régebbi? Nem lényeges — csupán azok számára, akik nem tudják a szimbólumot (jelképet) önmagukra vonatkoztatni.

Vukics tételezi az **elbeszélés primordinális formáját**, amely egyesíti a kiemelt pozitívumokat; fellelte áll térnek és időnek. (A továbbiakban a **narráció** ezen archetipikus formájával foglalkozik. A mese nála a mítoszt is magában foglalja.)

A **népi eredet elleni** legdöntőbb érv a nagy mesék archetipikus⁵ mivolta. Az archetípusok és szim-

bólumaik (jelképek) tudásának letéteményese nem a nép, hanem a magasabb, szellemi kaszt. A hagyományos mesék ugyan a népnek is, ám nem csak a népről szólnak.

Tipikus meseelemek:

szegénylegény főhős: kivételes sors/inkarnáció (a mese végén királlyá válik);

állattá születés (lásd Grimm-testvérek: *Sünöm János*), burokban születés,

eladatás a gonosznak/ördögnek (Grimm-testvérek: *A sellő a tóban*);

óriás általi táplálás, vadász általi neveltetés az erdőben, **haramiák** között töltött gyermekkor,

kincses barlang — 'Alá ad-Dín (egy szegény szabó semmirekellő fia) és a bűvös lámpa.

Félreértés, hogy mindez sem jobb életre való ködös (evilági) vágyakozás — sem irányulás a királyság megdöntésére.

Megj.: Ez **alárendelő gondolkodást** feltételez — az erőszakos (árja, sémi) hódítások előtt azonban **létezett egy mellérendelő** (vészhelyzetben egymást feltétel nélkül segítő) szemléletmód is.

Az így gondolkodók többségének eszébe sem jutott, hogy a szerszámokat **embergyilkolásra** is fel lehet használni. Ez is lett a vesztük...

A **mesék** határozottan igenlik a hagyományos társadalmi berendezkedést. (Emeld fel magad szellemileg, spirituálisan legyél király, illetve királyné!)

FÉLREÉRTÉS, hogy a mesékben mindig a gyenge győz. Azok nem a gyengeség és alacsonyrendűség apoteózisai. **Az okosabb, a rátermettebb, a társait vész esetén is segíteni tudó lesz a mesehős!**

A szellemi út sohasem volt és nem is lehet (pusztán) **kollektív tapasztalat**

Ám tapasztalatait le lehet fordítani a **tömegek** számára. Ezt teszik pl. a **vallások**.

Sahrijár király **ezeregy éjszakán** keresztül **Sahrazád meséjét** hallgatja.

Ha a **magas kasztok** vettek is át a köznéptől kulturális elemeket, azok eredetileg **nem „népiek” voltak** (vagy nem a „népi” elem volt bennük döntő (ahogy a „népmesék” esetében sem). (?))

⁵ *Megj.:* A megjelenített (általános, tipikus) tulajdonságokat

az állatövi jegyekhez rendelt jellemzőkkel is le lehet írni, így az említett „magasabb szellemi kasztba” a nép táltosait, gyógyítóit, mesemondóit is érdemes beleérteni.

Csupán a **modern korban** jutunk el odáig, hogy a „magas”, ám valójában szellemileg jobbra kiüresedett (tradícióit, inspirációs **forrásait már elvesztett**) **kultúra** az akkor szellemileg már magasabb rendű **népi kultúrához fordul inspirációért** (lásd **Bartók** zenéjét). (?)

Az **írásbeliség** — paradox módon — már ezirányba mutatott, s a nyomtatott könyv elterjedése tovább fokozta e tendenciát.

A **polgárság** megerősödése, az „**értelmiség**” mint kultúraformáló elem megjelenése is így hatott. Lerombolta az áthagyományozás és előadás természetes (alapvetően **szóbeli**) **közegét**, a társadalmi **hierarchia felsőbb szintjein az emberek egyre kevésbé** érezték önmagukra vonatkozathatónak a **mitológiát** (a „föld elemet” képviselő **nép szintjére** mindez a „romlás” csak lassan szivárgott le).

Megj.: A **népet** voltaképpen meg kellett (volna) szüntetni, hogy a társadalom alsó rétegeiben lényegi változás legyen (lásd később pl. **Ceaușescu falurombolási programját** 1989-ben, mely szerencsére nem valósult meg!).

Guénon elmélete az ún. **folklore-ról**

A hagyományok népi szintjén korábbi, magasabb tradíciók ezoterikus elemei jelennek meg. Az adott hagyomány hanyatlásának küszöbén tudatosan a **népre** (mint tudatalatti kollektív emlékezetre) bízta az átmentésre szánt doktrínákat.

Vukics modelljei a továbbgondolásra:

1., A folklore egyes szellemi szimbólumai univerzálisabbak, semhogy egyedi hagyományokhoz köthetők lennének. A tradíció a népi hagyományt is képes olyan mértékben áthatni, hogy megjelenhetnek tisztán a **szellemi útra** vonatkozó utalások.

2., A mese nem kizárólag a nép sajátja (lásd lovagi mítoszok, pl. Artúr-ciklusok, Trisztán-regék kelta eredetű maradványai). A **mesék őrzői** az egyszerű népnél jóval inkább **tudatában lehetnek valódi tartalmuknak**.

Ezek az elemek tehát korántsem csak egyfajta lunáris, tudattalan kollektív emlékezetben éltek tovább.

3., Történetileg semmiféle folytonosság nincs az átadásban (sőt képviselőiben sem). Mindez szub-

tilis módon zajlik, a közönséges emberi tapasztalás számára rejtett módon. (Helye a kozmosz szubtilis tartománya, mely az emberi lélek makrokoszmikus megfelelője, a „tündérvilág”.)

A „szellemvilág” nem holmi párhuzamos univerzum (mely a „durva-fizikai világgal” egyezően működik). Viszonyuk olyan, mint a léleké és a testé. A szubtilis tartomány jóval kevésbé van alávetve a tér és az idő feltételeinek.

Bizonyos személyek — bárdok, ének- és mesemondók — „lényként” megtapasztalhatják e tartomány egyes entitásait, így azok ismét felszínre tör/het/nek. Az így áthagyományozott meséket joggal nevezhetjük **tündérmeséknek**.

A modern ember igen mostohán bánik a hagyományos kulturális kincsekkel. Alulértékeli, nem érti a lényegét (pl. a sötét cél érdekében kiagyalt történeteket is „mesének” nevezi).

Következmény: a könyvesboltok polcain roskadoznak ugyan a(z ál)meséskönyvek, a mai embernek mégis alig van esélye megismerni a „valódi meséket”.

Mesét nem lehet „csak úgy” írni!

A mese nem az egyén önkifejezésének területe.

A 19. századra az „írók” és „költők” döntő többségéből kivészett a valódi szellemi tartalmak iránti érzékenység. Az akkortájt meginduló népi gyűjtéseknek hála, szerencsére találkozhattak a népmesével, a népzenevel, a néptáncsal.

A nagymértékben dekadens irodalomba új vért ömlesztetni a mesék (románok, balladák stb.) formájában lehetett.

Az egyénieskedés a „meseírásban” azonban a legtöbb esetben a hagyományos elemek rovására ment (még a híres meseíró, **H. C. Andersen** esetében is).

„*A vadhattyúk*” c. meséjében pl. epizódról epizódra visszaköszön Grimmék „*A hat hattyú*” c. meséje. A bátyjait megváltani igyekvő leány mágiikus(nak tekinthető) munkája azonban a közönséges munka és szorgalom apoteózisává válik Andersen „feldolgozásában”.

A modern pszichológia egyre tudatosabb „alkalmazása” és a **hagyományellenes propaganda** (pl. a királyság intézményének nyílt „gyalázása”) **jellemző tünetei a modern meséknek**.

A mesék modern exegétái hajlamosak saját szájuk íze (saját közönséges logikájuk, erkölcsük) szerint bővíteni azokat. Az események túlzott részlete-

zése (pl. a hősök gondolataié) is evilágba rántja le a meséket.

Gyermekeknél az igazi mesék akkor is varázslatos hatást képesek elérni, ha bennük sok minden ismeretlen számukra (mintha a gyermeknek lenne látens intuíciója olyan archetípusokról is, mint a király, a királylány, az aranykastély — melyekről a mai ember alig rendelkezik tapasztalatokkal).

A „fordítások” örve alatt is gyakran megjelennek torzítások.

A Grimm-mesék egyetlen hiteles és teljes magyar fordítását Adamik L. és Márton L. végezte el (Magvető, Bp., 1989).

Jó példát jelentenek az irodalmi feldolgozásra **Shakespeare** drámái. (Ugyanis itt is a transzcendens az inspiráció forrása.)

Valójában új — de nem modern — **mitológiára** lenne szükség, amelyet a mai szellemileg ébredni képes ember önmagára tudna vonatkoztatni. Ennek megalkotásához kizárólag a nagy tradicionális mesékhez lehetne visszanyúlni.

Nem szerencsés az sem, ha az előadásmód túlzottan népies. (?)

2. Értékelés

A **természettől**, a gyakorlati tevékenységtől **elszakadt értelmiségi** nem néz fel naponta az égre (a rádióból, tévéből értesül arról, hogy milyen lesz az időjárás, a csillagok járásából szabad szemmel levont következtetéseket pedig lenézi).

Giordano Brunót is ilyen dogmákat gyártó és tisztelő „értelmiségiek” ítélték halálra — pedig a dogmával (a geocentrikus világmodellel) volt a baj.

A tradicionális(an nemzetközi) iskola képviselőinek (köztük Vukicsnak) sokoldalú felkészültségét, sziporkázó szellemiségét, műveltségét nagyra értékeljük. Úgy látjuk azonban, hogy a természet „lenézése” és az eltávolodás a magyar hagyománytól (az indoeurópai kultúra túlzott tisztelése) veszélyes irányt kínál a mai magyarságnak. Volna Vukicsnak is mit újratanulni a lenézett paraszttól, juhásztól, kanásztól. Pl. jól hangzó idegen és komplikált (pl. indoárja) elméletek idézése helyett magyarságot, kasztrendszer helyett emberi egyenlőséget (mellérendelést).

A magyar tradicionalisták továbblépését („fejlődését”) segítő szükségességnek tartjuk, hogy

felhívjuk figyelmét néhány, általuk elhanyagolt kérdésre.

A **magyar példát csak néha felhozó Vukicsnak** figyelmébe ajánljuk pl.

a Szent László legenda freskóképeit,
az égi szarvasvadászatot (Jankovics Marcell remekül írta le),
Csontváry Kosztká Tivadar, a „Napút festője” képeit,
Bárány Péter magyar pszichológiáját,
Gyárfás Ágnes meseelemzéseit.

A megoldást a szakrális fejedelemség (pl. a Szent Korona eszmerendszerének) visszaállítása, a mellérendelő gondolkodás térnyerése, az igazságos társadalmi rend jelenthetné — nem pedig az agresszív férfisovinizmus, a magukat önkényesen kiválasztottnak tekintők jogtalan uralmának burkolt dicsőítése.

A virtuális értékmérőt /az aranyfedezet nélküli papírpénzt/ bevezető, majd annak nyomtatási jogát kisajátító erőket sokan ma már „sátáninak” nevezik.

Megalapozatlan dolog az anyaghoz (matéria) fogalmilag kapcsolódó nőiség-anyaság (mater) ürügyén a szellemi szintből kizárni a nőiséget (a feminin minőséget)⁶, s azt kizárólag az erőszak, a (fizikai) erő megtestesítőihez kapcsolni.

A feminin (női) és a masculin (férfi) oldal ugyanis EGYÜTT képviseli a szellemi minőséget!

3. A jövő útja: a szellemi útra való visszatalálás

(Vitaindító gondolatok)

A visszatalálás segédeszközei: a megmaradt mitikus történetek, mesék.

Most újból idézzük Vukics lényeges megállapítását (amellyel messzemenően egyetértünk):

⁶ Valóban a spiritualitás feminin felfogása-e a tévedések gyökérok?

Észrevételünk: Az emberiség történetében az alárendelés, a gyilkoló fegyver megjelenése és alkalmazása jelenti a szellemi-erkölcsi hanyatlás kezdetét!

Megj.: A télre tartalékoló földművestől könnyű fegyverrel elvenni tartalékait — hasonlóan a „rabszolgává tett” indiántól az aranyát, a galád módon lefegyverzett Magyarországtól területeit, könnyű alulértékelné az angol ipari munkástömegek munkaerejét /s így kizsákmányolni őket — ugyanúgy, mint a volt szocialista országok dolgozóit manapság az EU keretein belül stb./.

Mesét nem lehet „csak úgy” írni!

Nem városi emberek modern meséit kellene kisgyermekünknek felolvasnunk, hanem az ősi, természethez kapcsolódó mintatörténeteinket!

Közös gondolkodással talán eljuthatunk-e odáig, hogy megértsük: hogyan születtek régen az ősi tündérmesék, tradicionális mesék?

Kizárólag a szellemi kasztok beavatottjainak fejében születtek-e meg — vagy a **nép fiai** (a maguk közül kikerülő szellemi vezetői) is alkothattak örök tanulságokat, humoros tanpéldákat tartalmazó mesetörténeteket?

A magasabb kasztok kulturális elemeinek nép általi asszimilálását szinte minden kutató teljeseen természetes folyamatnak tekinti.

A „szellemileg” elkorcsosult (pl. szélsőségesen materialistává vált) mai városiakok elfelejtették az őshagyományt — így felébredt képviselői a „néptől” kénytelenek visszatanulni azt.

Ezt írta le tanulmányában Vukics. Mi azonban ki vennénk a „kénytelenek” szót. Helyette inkább

”örömmel tapasztalták, hogy van még kitől (visszatanulni azt)”. A parasztság (földművelők, állattenyésztők) vele született intelligenciája ugyanis még mentes attól a spekulatív gondolkodástól, amely a nem termelőket (értelmiség, papság, uralkodó osztályok, uralkodók stb.) az anyagi javak és a hatalom /szinte minden áron való/ megszerzésére, megtartására sarkallja.

Megi: Az urbánus-népies ellentét, a László András - Pap Gábor konfliktus is tulajdonképpen erről szól (kiemelkedő műveltségű, briliánsan gondolkodó emberek vitája, melynek tétje: ki szabja majd meg a szellemi irányt a jövő generációja számára).

Akkor miért kellene kizárni, hogy a népnek (az értelmiség kialakulása előtt a munkából a részét egyenlően és igazságosan kivevő) tagjai

— pl. az archaikus népi vallásosság, a természettel meglévő szoros kapcsolat révén — is alkothattak örök tanulságokat tartalmazó „mesét”?

Kőrösi Mária

Két nyár Albániában

A 80-as, 90-es években a magyarok jól megismerték a Dalmát tengerpartot, mert Jugoszláviában olcsón és jól lehetett nyaralni, de Albániába szinte senki sem járt. Ez az ország elzárkózva, a kommunista ügynökrendszer prédája lett. Kőrösi Mária férje révén, mint vendég két éven át egy-egy augusztusi hónapot töltött Albánia tengerparti városában Durresban. A férje állami szerződés révén gyárépítésen fáradozott ott, kollégáival együtt.

A könyvnek nincs sok előzménye. Mi magyarok, legtöbbször Albániára utaló friss értesüléseinket az Odüsszeiából merítettük, mert valahol, errefelé képzeltük el Itakhát, Pénelopé és Odüsszeusz otthonát. Kőrösi Mária felkészült az útra és talált is egy könyvet báró Nopcsa Ferenc tudományos munkáit, meg 1918-tól 1940-ig kiadott gróf Teleky Pál és társai balkán kutatásainak közléseit a MTA kiadásában.

Beszámolója során őket szólította meg az író, meg a klasszikus szerzőket, akik nem fukarkodtak

az Adriai és a Jón tenger melléki kies fekvésű vidék leírásával. Sőt a mitológiájára is kitértek.

Strabon Geographikáját számtalanszor idézte az író, de Nopcsa Ferenc és Teleky Pál is hasonlóan járt el, ők is mindig a klasszikusokhoz fordultak, mivel Albánia kiesett az Isten markából és fehér folt maradt az európai kultúrtörténet térképén.

Boldogan olvastam a beszámolót, mert a friss benyomások, melyeket kulturáltan, de könnyedén, finom eleganciával mesélt el a szerző, mindig összetalálkoztak egy-egy klasszikus író vagy filozófus „tudósításával”. Olvasta Strabónnál, hogy Nymphaionnál van egy tüzet lövellő szikla, amely alatt meleg víz és aszfaltbánya bugyog, s úgy tűnik, mintha az aszfaltos talaj lángolna. Az aszfalt soha nem fogy ki, mert a gödrökbe behányt föld újra aszfalttá alakul. És ez ma is így működik.

Sok jó barát szerepel a műben albánok, magyarok, sok érdekes vendéglátást mesélt el az író, ahol a keleti szokások uralkodtak, keleti öltözékben jelentek meg a háziasszonyok és az albán hölgyek.

Különleges, mély emberi kapcsolat fűzte Artánhoz, aki eleinte kísérőjük volt. Artan jellemében megtalálhatóak az albánok jellembeli jó tulajdonságai és formajegyei. Két nyár Albániában Artánnal és Artan nélkül... fogalmaztam meg magamban a mű tárgyát. Egy délután vendégségben, egy kislánytól kerti virágokat kapott „Artan egy mélyen behajló ágról érett fügét szakít és kínálja nekem. Visszanéztemben az egyik csodálatosan épen maradt vázáról Penelopé int felém...” (87. oldal). Artan a gépkocsit vezette, de mindig volt

velük egy-egy albán kolléga, akik kötelező módon jelentéseket írtak róluk.

Szép, színes képek egészítik ki a szöveget és teszik még vonzóbbá a könyvet, amely nem úti beszámoló, hanem jó hosszú novella, irodalmi élmény. Írói mintavétel ügynöki kelepcebe zárt jobb sorsra érdemes kis országról, ahol a jelentések iszapjából is kivirágzik a szépség és az érzelem.

Köszönöm szépen Körösi Máriának a dedikált kötetet és az élményt, amelyet olvasásra nyújtott.
(Szerk.)

Durrës – Tirana – Budapest 1994.

Fister Mária Magdolna

Alagutak balladája

Titkok ösvényén I.

Lapzártakor kaptuk kézhez a szépen megírt, megszerkesztett, információban gazdag könyvet, melynek hátsó borítólapjáról közöljük az ismertetést, mert szeretnénk, ha olvasóink mielőbb hírt kapnának a megjelent műről.

A könyv egy többrészesre tervezett sorozat — a TITKOK ÖSVÉNYÉN — első kötete, amelynek munkacíme *Cigléd a titokzatos pálos hely* volt.

Cigléd a Kárpát-medencében fellelhető sok-sok Mária-kegyhely egyike. Szentkúttal, kápolnával, kálváriával, egykor itt élő fehér barátokhoz és több irányba vezető alagutakhoz kötődő legendákkal. Részlet egy 1851-ben megjelent könyvből:

„A ciglédi kegyhely másik fontos objektuma a fakeszteszt a Góré-domb tövében. Itt voltak valaha a remetebárlangok, és az állítólagos alagút bejárata. Alagút...a szájhagyomány szerint több irányba vezetett, mégpedig négy irányba: 1. Az esztergomi várba a Duna alatt; 2. a lévai várba, tehát a Garam vize alatt; 3. a szőgyéni templomhoz (ma már romokban hever a régi templom); 4. a kúrti templomhoz. A szájhagyomány szerint az alagút föld-alatti vonalát a föld fölött bizonyos távolságokban fakeszteszt jelezték. Az alagút bejárata még a XX. század elején fölismerhető volt, be lehetett menni néhány métert az omladékig.”

Könyvünk e legendák nyomában indul el. Az alagutak nem a mondott irányba, hanem a környék régmúltjába, több ezer éves, máig virágzó, szalagokkal lengedező hagyományokhoz, vezetéknevekkel ”dokumentált” dicső történelmi múlthoz és az ősi Istenképhez, annak ma is élő tiszteletéhez vezetnek.

A szerző Kálmány Lajostól Ipolyi Arnoldig faggatja a régi korok tudósait, de arra a kérdésre, hogy ki is az a Kedd Asszonya, és kit is tisztelünk a Kisasszonynap virasztásával, nem lel megnyugtató választ. Mígnem sok-sok áttétellel a nagymájától tanult archaikus ima Világtenger fogalma és az ókorból ránk maradt Kék kő vagy Blau-tábla segítségével és az előttünk járó nagy tudású régészasszony, Torma Zsófia-, valamint a Miskolci Magyarságtudományi Tanszék kutatóinak munkássága által közelebb került a megfejtéshez.

Az „időalagút” egy-egy állomásán kiderül honnan is ered az esküvői torta mennyasszonyi ruhába öltöztetett babájának hagyománya, rejteki üzenettel szól a Miska-kancsó, és megmutatjuk melyik az a ház, amelyet a „kutyafejű törökök” által az alagútban munkára rabul tartott asszony kiszabadulása után a keresményéből építtetett.

További könyvismertető helyett meghívjuk a kedves olvasót, utazzunk el együtt ebbe a különös világba, keressük meg együtt az igaz történelmünk fényes csillagait!

(Szerk.)

Tomory Zsuzsa

Amerikában szerveződő
Magyarságtudományi Egyetem tantárgyai

Drága Ágnesem!

Korábbi levelemmel kapcsolatban, zsenge magyarázatként még megemlítem, az általam elképzelt Magyarságtudományi Egyetem fő célját: Felhívni népünk figyelmét önmagára. Nagyon régóta uralkodóink (Habsburg, stb.) nemlétezőként kezelték bennünket, s lassan vérünkkelé vált ön-bizalmatlanságunk. Mindig máshonnan vártuk mindenben a választ még akkor is, amikor sokszorosán beigazolódtott, hogy több a tudásunk a kérdéselt tárgyban, mint az idegeneknek. Ez utóbbi természetes, hiszen a híres idegenek tőlünk eredtek, utódműveltségek, kiknek sem idejük, sem erejük nem volt még elég minden megtanulására.

Tehát:

Az egyetem címe: Magyarságtudományi Egyetem (USA)

Tantárgyain belül csak és csakis magyar központú tárgyak kerülnek szóba:

Tantárgyak:

Magyar: *Nyelvünk tisztaságának megőrzése elsődleges cél.*

Nyelvünkbe csempészett germanizmusok megszüntetése (ilyen jövő időnk eltörlése germán példát követve)

Idegen szavak kitörlése, ezzel visszaállítva a tiszta magyar beszédet. Ez főleg „iskolázott” emberekre vonatkozik: népünk még mindig őrzi az ősit.

Rovásírásunk bevezetése és használata éppen olyan erővel, mint annak idején a német írással tették.

Tájszólásainknak teret engedni az u.n. irodalmi nyelvbe.

Néprajz: Vidékenként megismerni.

Angol: *Magyar remekírók, költők, stb. műveit fordítsák a tanulók angolra.*

Idegen írók magyarokkal kapcsolatos véleményét fordítsák magyarra. Vegyék példának Arany János Shakespeare fordítását. (Annak idején Sárospatak angol tanára, Geoffrey Tier szerint ennek az angol költőnek szerencséje, hogy Arany János lefordította, ezzel tökéletesebbé téve műveit.)

Számтан: *Bólyai és egyéb e tárgyú tudósaink munkáit tanulmányozni.*

Természettan: *Magyar tudósaink lépéseit követni*

Egészségügy: Magyar felfedezők (Simmelweisen túl is!) munkáinak tudományos részeit megismerni. Azokét is, akiket a mai korban ellehetetlenítették..

Régészet: Részletesen megismertetni a tanulókkal Rudabánya, Vértesszőlős, Ohábaponor, Tatárlaka, stb. történetét, leleteit Magyar ősműveltségi termékek vándorútjait.

Embortan: Az örökletes egységek vidékenkénti vizsgálatait tanulmányozni, különös figyelemmel a Csallóköz és Bodroköz népét.

Építészet: *Az alföldi piramisépítészet kora.*

Magyar tornácos építőízlés már a jégkorszakban. Őskori km-i építészet fejlődése Vértesszőlőstől kezdve.

Ez csak néhány hirtelen példa, de talán érezni lehet belőle a célt: elvesztett múltunk minden téren való feltárása. (Bocsáss meg, sima lapon fogalmaztam, s itt szétveti a gép a sorokat...)

Nagyon sok szeretettel csókollak

Zsuzsa

Drága Zsuzsám!

Miközben elküldött írásoddal foglalkoztam és elgyönyörködtem szépen faragott mondataid arányosságán, gondolataid veretes voltán, kaptam a hírt Szabinától, hogy súlyos infarktuson estél keresztül.

Kérlek Zsuzsa, gyógyulj meg, hiszen sok minden van Magyarországon, amit együtt szeretnénk megismerni, mint mikor a *b é n y i* körtemplomot és katedrális megláthattuk.

Szinte mindig Rád gondolok. Kelj fel és járj! Nagyon szeretném.

Nézd, itt van az Amerikában meghonosítandó Magyarságtudományi Egyetem, amelynek ragyogó, nagystílusú terveit most elküldted. Ezt életre kell hívnod. Amíg életed gyertyája ég, addig van remény. Nagyon várom, hogy felhívj telefonon.

Gyógyulj meg, légy a régi Tomory Zsuzsa. Öllelek, és nagyon kérem az égiek segítségét. Á.

(szerk.)

Dr. Borbola János levele

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az ősi kultúránk két fontos szeletét bemutató DVD, a Hieratikus Számítás–Ősmagyar Geometria II. és a Kilences Matematika Modell–Ősmagyar Geometria III. tettem fel a You Tubra. Segítségükkel jól követhetők és könnyen elsajátíthatók a képekkel és magyarázatokkal ellátott számme-
netek hieratikus írása. A sokak számára ijesztő nevükkel szemben mindkét DVD alapszámoláso-
kat tartalmaz, egyúttal „önálló életet” él, megte-
kintéséhez nem feltétlenül szükséges az alapjukat
képező könyvek forgatása.

Elérésük a cím keresőbe történő begépelése
mellett, a <https://youtu.be/abCOTMul59A>
és <https://youtu.be/jLUiCYRdHys> másolásával
közvetlenül is elvégezhető.

Kívánhatunk-e jobb társat nyelvünk és szá-
maink ősiségének bizonyítására?

Köszönöm figyelmüket.

Borbola János

Kedves Tanár Úr!

Bizony igaza van. A mi közösségünk osztja a
nézetét.

Szeretettel gondolunk Önre és várjuk írásait
az Ősi Gyökérbe.

(Szerk.)

----- *** -----

MIGRÁNSOK

Többen jelezték, hogy a migránsokat disznóval,
kutyával távol lehet tartani.

Nem kell kerítést építeni, van annál olcsóbb
megoldás!

Nem kell drótkerítés se szükségállapot!

1911-ben Pershing generális a Fülöp-
szigeteken szolgált, ahol egy katonai egységnek
parancsolt. Feladata volt a harc az iszlám fegyve-
resek ellen, akik már elvégezték a terrorista me-
rényleteket. Egy ravasz megoldáshoz folyamodott.
Elfogott 50 dzsihádistát merénylőt. Megásatta
velük saját sírjukat és a kivégző osztag elé állí-

totta őket. A merénylők nevettek rajta és gúnyo-
lódtak, hogy úgyis mártírok lesznek, és a mennybe
jutnak.

De amikor Pershing katonái odavonszoltak
két disznót, megölték őket, és a löszereket a sertés
vér és zsírba fürdették meg a dzsihádisták elkezd-
tek sírni, könyörögni, és üvölni a félelemtől. A
disznó a radikáli iszlám részére a bűn és a tisztá-
talanság megtestesítője. Valami olyan romlott-
ságra utal, hogy meg se merik érinteni a sertést és
a vért. És az a tény, hogy a halál pillanatában a
szervezetükben nem tiszta vér fog keringeni, szá-
mukra azt jelentette, hogy az ajtó a paradicsomba
nekik zárva marad mindörökké. 49-et kivégeztek,
és testüket a disznókkal és beleivel együtt temet-
ték el. Az utolsó foglyot elengedték, hogy el tudja
mondani mi történt a többiekkel. 42 évvel az után,
hogy ez a bűncselekmény történt a Fülöp-
szigeteken, egyetlen rendbontás sem fordult elő ez
idő alatt!!!

----- *** -----

Dr. Mező Ferenc levele

Kedves Kollégák!

Köszönöm, hogy meghallgathatlak benneteket
a BBK-n, s remélem, mindannyian rendben haza-
érkeztetek!

A konferencián megbeszélteknek megfelelően
küldöm a Különleges bánásmód című lap utolér-
hetőségét: www.degyfk.hu/kulonlegesbanasmod/

Baráti üdvözlettel:

Dr. Mező Ferenc
főszerkesztő

Kedves Dr. Mező Ferenc!

Örömmel teszem közzé levelét és a Különle-
ges bánásmód c. lap megrendelésének elérhetősé-
gét. Nagyon tetszett az a megközelítési mód, aho-
gyan Önök a gyermekekkel foglalkoznak, s egye-
sületünk számára meg is rendeljük a jövő évre, itt
most e lap hasábjain.

Szeretettel üdvözl:

Gyárfás Ágnes (szerk.)

Magyar Hazám

Édes Jézus szépen kérlek,
küldjél fényt a magyar népnek.

Érezzék a fény erejét,
Isteni fény szeretetét.

Jó magyarok örüljétek,
fényország a magyar nemzet.
Köszönetet mondok neked,
Édes Jézus szeress minket.
...Magyarokat.

Magyarország Isten kertje,
a magyar nép szülő helye.
A szívünkben békesség van,
felettük szép fényesség van.
Isten kertje gyönyörű.

Augusztus huszadika

Magyarország legszebb ország,
aki nekem kenyeret ad.
Szülőhazám, édes hazám,
köszönettel gondolok rád.
Múl időknek dicsősége,
én is büszke vagyok erre.
Hálát adok Istenünknek,
A magyar nép Istenének.
Ma is velünk van Istenünk,
Minden percben segít nekünk.
Magyarokra büszke vagyok,
örülök, hogy magyar vagyok.
Ez a nap is huszadika,
kenyerünket Isten adta.

Kedves Mihálka Béláné, Katika!

Köszönöm a verseket, amelyek töredékeit a villamoson mondta el nekem. Örülök, hogy megszólított és így jó ismerőseim között emlegethetem.

Tetszett a nyomtatott szöveg is, de nem tudom, ki írta, ezért nem közölhetek még részleteket sem, pedig veretes gondolatokat tartalmaz.

Szívből köszönöm.

Dr. Gyárfás Ágnes

Sok változatban kering e fohász! Sokfélék vagyunk, de mindannyian egyfelé törekszünk.

Szó szerint: Hordjon tenyerén az Isten!!!

Ne felejts el kívánni valamit, mielőtt elolvasod!

Mottó:

„Legyen előtted mindig út!
Fújjon mindig hátad mögül a szél.
S míg újra találkozunk, hordozzon tenyerén az Isten.”

Eljött a hétnek utolsó napja!
Ne búsulj lesz a jövő hétnek is vasárnapja.
Addig is kívánom, hogy betegség kerüljön!
A küszöbödre a szerencse üljön!
Mosolyt küldök, fogadd el!
És ne vess velem ma is!

Nem azért küldöm, mert így rendelkezett az indító, hanem mert szépnek tartom.
Különösen szép a kelta-ír köszöntő. Ne felejts el kívánni valamit, mielőtt elolvasod!

„Legyen ma béke belül. Bízz abban, hogy pontosan ott vagy, ahol lenned kell. Ne feledkezz meg a végtelen lehetőségekről, amelyek a hitből születnek benned, és másokban. Használd azokat, amiket adnak neked, és add tovább a szeretetet, amelyet kapsz. Légy elégedett önmagaddal, úgy ahogy vagy. Hagyd ezt a tudást beépülni a csontjaidba, és add meg a lelkednek az éneklés, a tánc, az ima és a szeretet szabadságát. Ez mindannyiunk számára létezik...”

Kedves Dr. Somos Zsuzsa!

Köszönöm a „kerengő írást” magam is nyitott szívvel olvastam. Biztosan jobban érvényesül ereje, ha leközzöljük és sok emberhez eljut.

A Miskolci Bölcsész Egyesület „KORSZAKOK” címmel továbbképző előadássorozatot indít

A továbbképzés témaköre átöleli a kulturális korszak történelmét, régészetét, irodalmát, képzőművészetét, zenéjét, kultúrtörténetét.

Időpontok:

2016. XI.16.

2017. I.04.

16:30-19:30 óra között, mindig szerdán

A januári vakációban 10:00-16:00

Meghívott előadók:

PhS Tóth Sándor történész,

Dr. Lovász Emese régész,

Dr. Szabó András irodalomtörténész,

Dr. Medvíg Endre irodalomtörténész,

Kecskés András régi magyar zene előadóművész, zenei szakíró,

Dr. Prokopp Mária művészettörténész,

PhS Krizsai Mónika kultúrtörténész,

PhS Rostás László Miskolc város főépítésze, a szakrális építészet szakértője,

PhS Pitlu János antikvitás kutató,

PhS Hankó Ildikó antropológus,

Tircsné Dr. Propper Valéria irodalomtörténész, könyvtáros,

Dr. Gyárfás Ágnes tanár, magyarságkutató.

PhS Fister Mária Magdolna magyarságkutató

A sorozat látogatása ingyenes, melyet Miskolc Város Önkormányzat Kulturális vezetése erkölcsi támogatásban részesít.

Pontszámot nem garantálunk, mert amit mi nyújtani tudunk, annak a magyar nép gondolkodó rétege a szellemiség kiteljesedésében látja hasznát. Az ismeretek kihatnak a környezetünkben élő ifjúság világlátására, hazaszeretetére, és erkölcsi példatárára.

Tibold Szabina

Mágikus porták, csillagkapuk

Mágikus Porta, Dimenzió Kapuk

Már nagyon régen foglalkoztat a 'PORTA' mint szó, s úgy is, mint átvitt fogalom egy energikus, köztes átlépő hely meghatározására.

A 'porta' szavunk jelen van az új angolban is, mint 'PORTAL'. Itt figyeltem fel rá először, mint közös kifejezésre, mely a saját anyanyelvemben is ugyanazt jelenti. Ez a 'portal' becsúsztott a számítógépek nyelvezetébe is, s ezért naponta találkozunk vele szerte a világon, az Internet hálózaton. A Sci-fi irodalomban is jócskán szerepel, s mivel kedvelője vagyok e kreatív műfajnak, nem kerülhettem el a figyelmem, hogy a 'Portal' használata egy korunkat jellemző megjelöléssé vált.

Eltűnődtem a magyar 'porta' szavunkon — por és ta összetétele vagyok, suttopta a Porta.

A 'por' ami kinti földes pizok és 'ta', a jövés-menéssel kapcsolatos, a sé-ta szóban is ott van. Az angolok úgy búcsúznak el egy mástól, hogy 'ta-ta' (most megyek), s ezzel még egy kapcsolata van az angol nyelvben meghonosodott ősmagyar gyöknek. Patocskay Istvánnétól tudjuk, hogy a putnoki kisgyerekek „ta-ta” mentek, ha sétálni vitték őket.

POR-TA — azt mondja a pornak, hogy itt most ne tovább! Ez az elválasztó hely, ahol „te POR kint maradsz”, s a tiszt-TA átlép.

Porta elnevezésünk a házunk táját is jelenti, rászállt ez elnevezés a kertünkre, földtulajdonunkra is, hiszen azok is átlépő helyek, meghúzzák a határt a szomszédunk, s magunk élőterülete között.

ENERGIA PORTA

A PORTA jelentése, mint majdnem minden a magyar nyelvi fogalomban, hatalmas területeket és valóságokat ölel magába. Itt, az átlépő helyek jegyében, e jelölt kifejezéssel szeretnék rávilágítani az egyik valóságból a másikba való belépésre. Ezek az energia porták az ősi kőrajzoktól, népmesék és népköltészetten át mindennemű építőművészetben megtalálhatók, s még gyakran bújta-tott formájukban is felismerhetővé válnak. Gon-

doljunk csak népmeséink különböző csodálatos átjáró helyeire, ahol a mesehősök egyik világból egy másikba vándorolnak, csodálatos kalandokon esnek át, táltosi kihívásoknak felelnek meg és megváltozva, új emberi értékekkel felruházva térnek vissza a mi ismert világunkba. Gondoljunk csak arra, hogy a táncos cipellők meséjében, milyen csodálatos történettel jön vissza a katona, aki titokban követi a királykisasszonyokat éjszakai útjukon. Holle anyó kútja, egy új világot nyit ki a szegény lány előtt. Bár a Grimm testvérek gyűjteményéből való mese, mégis érdekes ez a HOLLE név, amit ha szétválasztunk hol-le lesz, vagyis (a)HOL- LE(száll)... Akkor még meg kell említeni Babszem Jankó égiszárát, és sorolhatnám még tovább, de megállok a Táltos Kecse meséjénél, melyet Édesanyám, Gyárfás Ágnes elemzett és az Ősi Gyökér 2016. XLIV. évf. 1-2 számában jelent meg. Miután elolvastam, mintha pontot tett volna gondolataim után, hiszen csodálatosabb és kifejezőbb utat a világok között nem találtam volna nélküle, hogy rávilágítson ennek az elmélkedésnek a lényegére.

Elgondolkodtam, hogy ezek a népmesék feltérképezik a következő nemzedék előtt a világokat összekötő porta-kapukat, felruházzák őket jelentéssel és jelentőséggel, hogy a lélek és emberi sorok evolúciója során jelző táblákkal lássák el az utazót.

Gyárfás Ágnes így írja le az Életfa jelképes három világát:

„A három világot az Életfa tartja össze. A középsőben van a fa törzse, itt indulnak ki a törzsből a vastag ágak, melyek között fészkel a Sas. A felső világ a fa lombja, ahova a Sas szárnyán lehet eljutni. — A középső világtól luk vezet az alsó világba. Itt laknak a jó tündérek, akik muzsikálnak, táncolnak és aranyvesszőt, gyémántvesszőt adnak a fiúnak, melyek csodálatos képességekkel rendelkeznek. Itt él három várban három hamislelkű királykisasszony. Sárkány vigyáz rájuk.”

Ebben a bevezetőben megjelenik előttünk három világ, melyet az Életfa tart össze. A lombokban csak a Sas fészkel. Sas az ezoterikus szimbolizmusban élet halál összekötője, a Skorpió csil-

lagjegy jelképe, áldozatot kér önmagunkból, amit meg is kap, hogy befejezhesse útját világunkba. A lukon lejutunk az alsó világba, ahonnan nem könnyű kikecmeregni, csak emelkedett lélekkel, a Sas segítségével, érdemünkben tehetjük meg. Ami csodálatos ebben a mesében, hogy az alsó világban éppen úgy ott vannak a jó erők, mint a hamis erők, a három királykisasszony személyében, kiket a Sárkány őriz. Mint kiderül a Sárkány a világunkat őrizte a királykisasszonyoktól, nem fordítva. A hamisságot nagyon nehéz felismerni, a „rászorultság” gúnyjába bújtatottan. Ez a szemfényvesztés szövi be ma a liberálisok hamis szabadság zászlajának lobogtatását is.

Ahhoz, hogy tisztán lássunk, fel kell ismerünk a gonoszt a maga csillogásában és hamis áldozat-álcájában is. Ezzel ma nagy problémáink vannak, a média hazug reprezentációinak, s a politikai légkör fertőjének árnyékában vidáman lebzsel a gonosz.

A mesék és személyes élmények megértették velem, hogy e világ, melyben biológiai formánk és szellem-tudatunk kettőssége él, valójában egy nyitott valóság, mely redőiben kapunyílások, energiaporták energikus valóságai tárulnak fel adott, optimális pillanatokban. Végtelen lehetőségek sora áll előttünk, s várja a lélek megnyilatkozását.

A táltos akkor is Táltos, ha nem ismeri fel magában adottságait. A visszája is igaz, teljesen mindegy mennyire akar valaki táltos lenni, ha a táltosi lélek nem fogadja őt magához. Ugyan így vagyunk a világok között megnyíló portákkal, csillagkapukkal, ha nem vagyunk szellemünkben nyitottak az időtlen végtelennek és örökkévalóságnak, nem ismerjük fel az előttünk feltáruló dimenziókba, világokba áthaladó nyílásokat.

A tudomány is elérkezett már a kukaclukak és csillagkapuk, tér-idő relativitás és valóság váltás elméleteihez, melyek tulajdonképpen az ősi, ezoterikus ismeretek anyagi bizonyításai. A Scifi inspirált írások fantasztikus fejtegetései valahol, bár lassan, találkoznak a tudomány felismeréseivel, bizonyításaival. Egy dolgot viszont eddig még senki nem tudott megfejtetni: *a táltosi valóságok végtelenségben sugárzó rendjének tiszta működését.*

Ennek a belső rendnek köszönhető, hogy nem csak mindennapi szokványos élményeket van képességünk megélni a legváratlanabb pillanatok-

ban. Van, aki képes átadni magát azoknak, s van, aki megdermed és félelmében megtöri magában a Mindenség csodálatos játékát.

A Porta Kapu spontán átlépésének ajándéka:

Nem elsődleges a felismerés, hanem az igaz felismerés pontosan a felkészületlen élményekből fakad, meglepetésszerűen, melyek inspiráló hatása sarkall minket szellemi mélységeink kutatása, majd feltárása felé.

Földünk teli van olyan ajtókkal, ablakokkal, kapunyílásokkal, melyek sehová nem nyílnak, — legalább is látszólag sehová. Ezek olyan porták ajtóí, melyek kulcsát meg kell találni. Nem anyagból készült kulcsot kell elképzelnünk, hanem egy mágikus erőt, melynek hatására, mint Ali Baba barlangjának szája: „Szezám tárulj!”, megnyílik egy csodálatos valóság portája, s por előttem por utánam, azonnal be is zárul, amint a kiválasztott átlépett a porta küszöbén. Ami a másik oldalon vár ránk, az csodálatos, gyakran félelmetes, de mindig tanító és transzformáló hatású.

Vajon miért építettek az elődeink ilyen semmibe sem vezető nyílásokat?

Vakablakunk nekünk is volt a verandán, nagymama két fatörzs szeletre festett romantikus pasztorál képet akasztott be oda. Mindig szerettem ezeket a valójában semmire nem használt dekoratív beugrásokat. Még fantáziáltam is arról, hogy azokban, különösen a baloldaliban, titkos nyílás rejlik, csak el van falazva, mert valami mágia rejtegeti előlünk. A régi falusi házak oromzatán is voltak vakablakok, Szűz Mária szobrocskák védett helyei, hogy ily módon óvja a házat, az otthonukat.

A népmesék kacsalábon pörgő-forgó várkastélyai mind-mind energia porták megjelenítései. Nem is lehet oda bejutni egykönnyen, általában táltos lovak és egyéb mágikus segítségek erejével jut be a kis hős. Ezt a pörgő-forgó varázst magam is felfedeztem mind fizikai és ezoterikus síkon, s értettem meg, hogy a szédületes forgás, melyet nem lehet kontrollálni, *maga a kulcs, a Porta küszöbének átlépéséhez.*

Hogy képletesebben tudjam megidézni a porták energikus viselkedését, elmesélem két személyes élményemet, a porták megnyílásának leggyakrabban előforduló vonzásáról. Szeretném megjegyezni, hogy ezek az események spontán

áturaló élmények voltak, számomra éppen olyan döbbenetesek és érthetetlenek akkor, mint bárki más számára lennének, akiket meglepetésszerűen és elengedhetetlenül magához vonz egy ismeretlen erő.

Az első ilyen élményem 9 éves koromban történt. Eléggé álmodozó, magamnak való kislány voltam, szerettem egyedül lenni, bóklászni a saját kis felfedező útjaimon. A Természetet nagyon szerettem, s vonzódtam, mint ma is, a virágokhoz, növényekhez. A kertünk gyermekkoromban még édeni szépségű volt. Ismertem minden növényt, gyümölcsfát, a szépséges platánokat, fenyőket, diófákat, orgonabokrokat, a gyöngyvirágokat melyek a Tanti Gertrúd kerítése sarkánál minden Anyák napjára kivirítottak. A kertünk varázslatos volt, de a rendszer, melyben éltünk nem tűrte a szépet, a jót. El kellett pusztítani, a fákat kivágni, mert miért lett volna egy szép park Edelény kellős közepén, mely olyan sok embernek, szomszéd gyermekeinek adott örömet, szépséget, szabad játszóterületet? Az irigységet meg lehet érteni valahogy, de a rosszindulatú rontást soha. Vajon kit bántottak azok a fák? Ezt azért tűztem ide, mert a szeretetem, mely a kerthez kötött, s az energiaporta élményem ugyan abban a rezgéshullámban léteznek. A kertünk nyitotta meg a Természet csodálatát, s azt a belső érzést, hogy minden, ami igaz, az a Természetben tükröződik. A Természet nem hazug, mint az emberek, a rendje tökéletes, s ezért mindent a Természetre vezettem vissza, belőle tápláltam a lelkemet. Volt még valami, ami nagyon lekötötte a képzeletemet: minden ősiség, a vén romoktól a történelmi emlékekig, magyar ős-időig csiklandozta a képzeletemet. Talán ez a szeretett érdeklődés nyithatta meg első csillagkapumat...

Egy szép napfényes, kora nyári vasárnapon családotól, a szomszéd gyerekekkel együtt felke-rekedtünk és felmentünk a Vörös Klostromhoz kirándulni, piknikezni a Természet lágy ölén. Akkor még ez a hely vadregényes volt. A klostrom romjai rejtetten megbújtak az erdő fái között, s folyondárral befutott, töredezett kőfalainak hűs magánya izgalmas látványt nyújtott. Mágikus és még így romokban is fenséges volt, azonnal megragadott komor szépsége. Alatta szép, nagy vadvirágos rét terült el, fákkal körülölelten, s a rét másik oldalán, lent a fák között friss forrás csobogott fel,

mohos páfrányokkal szegélyezett, gömbölyűre kopott vénséges kövek között. Az egyik oldalon a klostrom, a másik oldalon a forrás, középen napfényes rét pillangókkal, színes virágokkal, itt nem kellett a Mennyrészt keresni...

Édesanyámék kitergették a pokrócokat, előkerültek a finomságok, s míg mindenkit lefoglalt a kaja, addig én felcsámpáztam a klostromhoz, egyedül, izgatottan, teli képzelettel, milyen lehetett ez a hely, amikor itt éltek a barátok. Hűvös volt a fák alatt és sötét, de a romokat bepásztázták a lombokon áttörő napfény nyalábok. A szomszédunk Jézusképére emlékeztetett a látvány, persze Jézus nélkül. Bementem a romok közé, s az egyik falat abban a pillanatban ahogy beléptem, bevilágította a napfény. Mintha ajtónyílás lett volna ott, de befalazva. Beálltam a nyílásba, hogy felmelegedjek. Olyan jó érzés, nagy nyugalom töltött el, lehunytam a szemem, már nem fáztam, a nap és a fal felmelegítettek. Olyan érzésem volt, mintha álmos is lennék, meg szédülnék is. Valami gyengéden forgó erő vonzott magába, ami érdekes, de ugyanakkor nyugtató érzés is volt, így engedtem a furcsa, örvénylő hullámoknak. Mintha egy hintába lettem volna, ami körbe-körbe száll, s a tengelye valahol a köldököm körül van. Lassan alábbhagyott a szédülésem, óvatosan kinyitottam a szemem. Már nem láttam a romokat, hanem egy teremben voltam magas mennyezettel, hosszú faasztallal, mellette hosszában padokkal, s a két végén nehéz, faragott székek álltak. Az asztalon különböző füvek csokrokban, és egy vesszőkosárban frissen szedett gomba, melynek illata kakukkfűvel keveredetten lebegett a térben. Közöttük három viaszgyertya, melyek nem égtek, csak kimagaslottak az asztalt borító halmazból. Valaki bejött. Egy idős paraszt ember lenfő ingben, gatyában, szürke hosszú haja fonattal hátul összefogva. Lerakott az asztalra egy jó nagy kenyeret szőttes vászon törlőben. Kiment, egy fehér csuhás baráttal mintha szót váltott volna, aki utána belépett a terembe. Amint belépett, egyenesen rám nézett, s mozdulatlanságba merevedett álltában. Tudtam, hogy lát, mint én is őt. A döbbenettől megremegtem, s gyorsan lehunytam a szemem. Amikor újra ki mertem nyitni őket, megint a romok között találtam magam, s a nap már nem sütötte be a falamat. Rám nehezedett ez az emlék, de a gyermekek rugalmasságával magam mögé

tettem, s nagyon sokáig azt hittem, hogy én ott elaludtam és álmodtam. Egészen addig, amíg felnőtt koromban újra át nem éltem valami hasonlót.

Második élményem is így, teljesen felkészületlenül ért, s bár lényegében és lejátszódásában különbözött a 9 évesen megélt Vörös Klastrom romjai közt kapott élménytől, felismertem a hasonlóságot is és azt, hogy ami most velem történt, nem először lepett meg életemben. A gyermekkori élmény pontosan olyan valóság szintű volt, mint a 27 évesen átélt, s rájöttem, hogy nem álom volt, hanem valami csodálatos, még fel nem térképezett emberi képesség megnyilatkozása.

27 éves voltam és egy olyan házban éltünk a férjemmel, amit egy valamikor lápos területre építettek. Indiánok éltek a környékén, s azon a helyen tartották a temetkezési ceremóniákat. Ezt akkor én még nem tudtam, később derült rá fény. Ez azért jelentős ismertetés élményem bevezetőjéül, mert megmagyaráz valami mélységes jelentőséget emberi lélek-kapcsolatunk és a világunk formálódása között. Egy adott hely vibrációs jellegét az ott élő lények is formálják, változtatják, mindenik a maga szellemisége szerint. Nem véletlen, hogy szeretjük és ragaszkodunk népünkhöz, hazánkhoz. Az Ősök lélegzetét szívjuk magunkba, az ő vérük folyik ereinkben és az ő szellemük ébred bennünk új tudatra. Legalább is az isteni rend így alkotta meg, ha mi nem is tiszteljük és hajtunk főt előtte. Minden a világon tudatos és egymással rezonáló egység, így a növények, állatok az emberek, a Természet minden formájában teljes egymásra utaltságban él. *Amit teszünk, nyomot hagy, s amint egy áthidaló realitásba lépünk át, tovább adjuk spontán kifejezett tudati megnyilvánulásainkat.*

Amikor beköltöztünk ez első kertés házunkba ezen a mágikus helyen, még fiatal házaspárok voltunk és az életünk egyik változából a másikba esett, nem voltak könnyű napok, évek, s nem értettem az erőt, ami ezen a helyen körülvett. Állandóan fáradt voltam, s nem elég, hogy egész héten dolgoztam, én akkor táncoltam is, festettem, egyetemre jártam, a hétvégén a házat alakítottuk, hogy otthonossá váljon, ez gondolom ismerősen hangzik sokaknak. A szomszédokkal lassan megismertedtünk, s az egyik idősebb házaspárral, Rolffal és Nellinával össze is barátoktunk. Nellina elstutogta nekem, hogy a baloldali szomszédunk felesége bedilizett, szanatóriumban is volt, de már hazajött

és jobban van, csak nem igen jár ki a házból, mert még mindig szellemeket lát. Akkor én ezen nagyon elcsodálkoztam, s azonnal a mi házunkban történő furcsa dolgokra gondoltam, az éjjeli lépésekre, a döbbenetes valószerű álmaimra, melyek mind a házban történők voltak, s amikor felébredtem, nem tudtam, hogy igazán megtörtént-e, vagy csak álmodtam őket. Oly valóságyszerűek voltak az éjjeli jövés-menéseim, hogy reggelente úgy éreztem, nem is aludtam semmit. Nem szóltam erről egy kukkot sem, nehogy Nellina azt gondolja, hogy én is bolond vagyok. Éltem hát a furcsa álmaimmal és még furcsább történésekkel ebben a házban, s miután a legrosszabbján túl estünk, s a házat úgy mond „megszelídítettük”, az otthonunk egy organikus egységgé vált velem. Minden éjjel úgy aludtam el, hogy a tudatom ébren maradt, s a testemtől önálló életet folytatott.

Elérkeztünk a hálószobánk padlózatának lefektetéséhez, s ezért pár éjszakát a nappaliban töltöttünk. Laci nagyon korán kelt és ment munkába, én még aludtam egy órácskát. Emlékeztem, hogy elköszön, s én újra elaludtam. Arra ébredtem, hogy valami nagyon gyengéden tapogatja a lábamat, azt hittem a cica gyalogol át rajtam. Akkor éreztem, hogy szédülök, mintha forogna velem a világ. Nem tudtam mozdulni, nagyon megijedtem és próbáltam megállítani az örvénylő mozgást magamban, de nem tudtam, az erősebb volt. Akkor hagyom, gondoltam, majd eláll. Amint átadtam magam, éreztem, hogy kirepülök a testemből, s emelkedem a csillagok felé, óriási sebességgel. Amikor elhagytam a földet, olyan szabadságérzet töltött el, melyben megnyíltak a Tér/Idő végtelen lehetőségei előttem. A hátamon éreztem magam repülni, felettem, körülöttem a csillagok milliárdjai, szinte érinthető közelségben, majd sebességgel növekedésében fénycsíkokká váltak, a fények összeolvadtak, és egy fényalagúttá formálódtak körülöttem. Egyszerre csak lelassultam, s egy nyugalmas csend vette át bennem az izgalmas szárgulás helyét, mintha vízben lebegtem volna. Valahogy tudtam, hogy most, ebben az állapotban oda megyek időben és térben, ahová akarok, csak rá kell gondolnom hová szeretnék menni. Meg is tettem egy csodálatos, intim utat a naprendszerünkben, majd éreztem, hogy vissza kell térnem a testembe. Hullottam vissza a föld felé, mint egy hópihe, s lelassultan olvadtam át a háztetőnkön. A

testem mellé estem, hátam a szőnyegen, lábaim az ágyon. Néztem körül a nappaliban, most mi lesz, ha nem tudok visszamenni a testembe? Minden rózsaszínes fényben tűnt fel, amit nagyon szépnek találtam. Akkor arra gondoltam, hogy behunyom a szemem, s lesz, ami lesz. Meg is tettem, majd újra kinyitottam, s íme, az Ágyon feküdtem ugyanabban a pozícióban, mint csodálatos úri repülésem előtt.

A fent leírt két élmény adták az alapot sok éves tünődésemhez, kutatásomhoz. Akkor, a késő 70-es, 80-as években még nem volt Internet, ahová az ember beüti érdeklődése tárgyát és szembe találja magát egy halom kötődő anyaggal. Magamra voltam hagyva, legalább is azt hittem, de egy táltosi felsőbb lélek segítségével értelmet nyertem a megmagyarázhatatlanra. A könyvek, a művészet, a kor szelleme segítettek perspektívába tenni azt a csodálatos transzformációt mellyel az emberiség ma kibontakozik egy számára már beszűkült világból.

Két dolgot fedezünk fel, ha nem ragadunk bele az anyagi világba:

- 1) – *Képesek vagyunk multi-dimenziós percepcióra*
- 2) – *A Mindenség multi-dimenzió valósága korunkban megrendül, s felgyorsult tempóban nyílik meg előttünk*

Feltároló Porta-kapuk

A földünk mindenhol rejt energia kapukat, változó helyeket. Nem csak a meséink említenek világok közötti átjárókat, hanem az irodalomban is jócskán találunk rájuk utalást. Gondoljunk csak Alice Csoda országban, vagy C.S. Lewis csodálatos szekrényére, amibe a testvérek bemennek és egy másik világban lépnek ki. Amikor nem tudunk racionálisan beszélni egy élményről, mesékbe fonjuk őket.

Hiszem, hogy legtöbbször életében történtek nem egészen megmagyarázható dolgok, de az ember nem csak, hogy nem mer, hanem nem is akar foglalkozni azokkal az epizódokkal, melyek nem felvázolhatók a logika rendjében. Pedig ezeknek az energia kapuknak is van logikus magyarázatuk. Ugye, a tudomány már elég régen foglalkozik az úr sajátosságaival, felismerte a kukaclukakat, melyek átvezetnek egyik világból (dimenzióból) egy

másikba. Megismertetett minket gyűrődő úrmátrixszal, a fekete mátrixszal ellentétben a fényvel, s mindennemű relativitással. De a személyes élményeket nem lehet a tudomány felállított rendszereivel mérlegelni. Azok szubjektívek maradnak addig, amíg valaki más hasonló élménye nem értékesíti őket.

Édesanyám mesélte nekem egyszer, hogy valamilyen szervezett kiránduláson volt, s egy bizonyos helyen felnézett az éjszakai csillagos égre, s olyan közel volt a csillagokhoz, hogy ledöbbsent a hatalmas szépségtől, csodálatos látványtól. Körülötte emberek álltak, beszélgettek, s ő hívta őket, hogy megoszthassa velük e mágikus szépséget. Senki nem reagált rá, nem érdekelte őket, nem látták azt, amit Édesanyám látott, pedig ott álltak mellette. Ez egy tökéletes példája annak az egyéni rezgéshullámnak, mely éppen olyan vibrációs szinten van, hogy átlépheti az ott létező energia kaput. Édesanyám emelkedett szelleme képes volt látni azt a szépséget, amit mások akkor nem, mert azok a mások éppen mással voltak elfoglalva, s a rezgésszintjük nem egyezett az *energia porta* vibrációs szintjével. Hasonló élményem volt zenével. Egy kora reggel, még sötét volt, a férjem bekapcsolta a rádiót melyben éppen egy Liszt rapszódíát játszottak. Álmosan teát csináltam a konyhában, csak a zene töltötte fel a reggeli csend űrjét. Egyszerre csak ráébredtem, hogy valóban, szó szerint feltölti az űrt! Mintha minden csillag egy zongora lett volna az égen, és a Világmindenség játszotta volna Liszt Ferenc zenéjét, teljesen feltöltve a valóságot. Lemerevedtem, mozdulni sem tudtam a csodálattól. Nem akartam soha többé úgy hallani a zenét, mint ezelőtt, ez az igazi hallás! Sajnos, Laci kiszólt nekem, hogy jöjjenek, mert el fog késni, s az univerzumot betöltő zene varázsa megtört, amint elindultam felé. Azóta sem hallottam zenét ilyen egzaltált valóságban.

Édesanyám vizuális élménye és az én akusztikai élményem egyedülálló élmények a maguk nemében. Valami különleges, ideális energikus konjunkció eredményei lehettek, esetleg nem egy energia porta teljes átlépése, csak talán egy bepillantás a lehetőségeinkbe, mint amikor valaki kinéz egy magaslati ablakon és megpillantja az elé táruló szépséges tájat, s végtelennek tűnő horizontját.

A végtelen örökkévalóság ismerete és biztonsága valamikor tudatosan ki lett húzva az emberiség tudatából. Hogyan, milyen úton tudunk újra rátalálni Csillag-utunkra? Milyen távol vagyunk mi, emberek, a Mindenség energia portáitól? Mert megtalálni személyes és közös szabadságunkat csak belső ébredéssel, a mélységesen kívánt tiszta szabadsággal lehet elérni. Táltos lélekkel bíró lelkipásztorokra van szükségük az embereknek. Úgy gondolom, aki papi hivatást választott valamiért, az akkor találja meg igaz hangját Isten előtt, amikor elengedi a dogmákat és visszatér az ősök szellemének igazához.

A Világunk telis-teli van energianyúlásokkal, csillagkapukkal! Nem kell hozzájuk semmilyen gépezet, csak a lelkünk szárnyalása és egy tökéletesen harmonizált rezgés-pillanat, hogy mi magunk megnyílhassunk a Mindenség valamelyik mágikus Csillagkapuja előtt

Különböző Porták, Csillagkapuk

Az alábbi regisztrálások egészen biztos, hogy nagyon hiányosak, de csak azokat tudom felsorolni, melyekkel valami módon személyes kapcsolatom volt.

1. **Álom Porta** – az álmodás idején megőrzött tudatosság útja. Ez az állapot a fizikai test lehúzó ereje nélkül történik. Szabad szellemi állapotban való átlépés a földet átszövő, vele

együtt működő világba. Itt dolgoznak és tanulnak a táltosok például.

2. **Vízhang Porta** – ez az idő redőiben megrekedt történeteket visszajátszó porta, gyakran a szellemek jelenésével, kísértésekkel magyarázzák, bár nem sok köze van hozzájuk. Ez hasonló egy video felvételhez, megrögzített visszajátszása, vagy vízhangja egy dramatikus vagy tragikus történetnek. Az a lényege, hogy visszajátszsa hibátlanul azt, ami megtörtént, azoknak a személyeknek, akiknek erre szükségük van
3. **Élet-halál Porta** – Ez a porta akkor is működik, ha nem hagyjuk el véglegesen ezt a valóságot. A születő gyermek belép ezen a portán, a haldokló visszalép, ugyanezen a portán. Van, (pl. én is nem egyszer), aki valamilyen traumatikus állapotban használja ezt a portát, de felismervén a választott életútja lényegét, visszalép rajta. Nagyon gyakran a lélek olyan fájdalomban van, hogy nem képes vállalni földi élete megmaradt idejét, s helyette egy felsőbb aspektusa, vagy egy testvérlélek jön vissza a testbe, hogy megtegye és befejezze, amit a sorsa eredetileg felvállalt.
4. **Ősvilág Porták** – Múltunk feltárásával, annak megértésével segítő porták. Nagyon sok archeológus átlépte ezt már, de nagyon kevés tudta értékesíteni az élményét további munkájában. Írók, művészek annál inkább felhasználták, de bizonyítékok hiányában megmaradnak a lírai és a prózai feldolgozásokban, s élményeik egyéb művészi látomások terén jelennek meg.
5. **Űr-porta** – Ezek azok a porták, melyek a mai generációnak időszerűen megnyílnak. Jelzett helyeik vannak, a földünk magnetikus pontjain helyezkednek el. Gyakran ufókkal is kapcsolatosak, mivel a földönkívüliek már évezredek óta használják őket.
6. **Csillagkapuk** – Ezek művileg készített porták, állítólag négy maradt meg relatív épségben ősi civilizációkból: egy Egyiptomban, egy Peruban, egy az USA északkeleti részén és egy a Déli sarkon. Ezeknek a mintájára építettek

titkos földi vezető csoportok hasonló csillagkapukat, s a NASA (pletyka szerint) használja is őket a Hold és a Mars látogatására. Erre nem veszek mérget, de furcsább dolgok is történtek már Napunk alatt. (A hírhedt Philadelphia kísérlet is ide tartozik, ami viszont kérdés nélkül megtörtént.)

7. Geográfiai Porta – Az északi és a déli sarkokon, természetes elektro-magnetikus porták vannak. Ezek a Földbolygó saját csillagkapui, s talán ezek segítségével történik az élő bolygó fenséges, magasabb rezgésvilágba történő váltása. Ezekhez a hatalmas portákhoz kapcsolódik a belső föld teóriája, melynek Richard E. Byrd Admirális adott meg lehetőségen hihető alapot.

8. Spontán megnyíló Porták – ezek a valóság-váltó porták meg tudnak nyílni személyre és csoportra szabottan is. Hallottunk már emberekről, akik nyomtalanul eltűntek, s hallottunk egész nemzetekről, mint pl. az Olmec, a Toltek nép, akiket a Mayák követtek, vagy Chaco Canyon (csákó medence) lakói, akik szintén nyomtalanul eltűntek. A Mági rend, a Druidok, táltosok, sámánok használják ezeket már ősidők óta. Ezek a porták működnek beavatott, csoportos erőhatással és egyéni aura-jelzéssel.

Mivel hiszem, hogy semmi nem véletlen, ezért érzem, hogy az energikus porták és csillagkapuk témája sem véletlenül érlelődött meg bennem annyira, hogy itt, Fórumunkon előhozakodjak vele. Úgy érzem, ez egy nagyon időszerű téma, s a XXI század napirendjére tűzhető gondolatserkentő felvetítés. Amint keresgéltem az Interneten e témakörben, nagyon nehéz volt szétválasztani a fantasztikust az aktuálisan érvényes megvilágítástól. Ezért döntöttem úgy, hogy a saját

meglátásaim és tapasztalataim alapján vetítem elénk ezt a még ritkán emlegetett Idő/tér ugró valóságot.

Befejezésül szeretnék egy személyes meglátást fénybe tenni. Amikor említettem Édesanyámnak e témakört, melyről beszélni szeretnék, ő ugyan azt mondta ki azonnal, amivel én gondolatban már régen játszom, de még előhozakodni nem mertem volna vele nyilvánosan. Nos, ha ő erre a spontán következtetésre jutott, akkor én is elénk vetíthetem meglátásom: a Kárpát-medence nem más, mint egy hatalmas, energikus égi-földi Porta. Itt nyílhatott meg Csillag utunk végén a Csillagkapu, hogy befogadja az ős Magot, s védje azt bölcsőjében. Ennek a bizonyítása talán akkor válik majd képlékeny valósággá, ha a Kárpát-medence Ősmag népe előtt újra megnyílik e Csillagkapu, s visszatérhetünk Csillagösvényünkön őshonunkba.

Hervay Tamás versei

TÉR-IDŐBEN ÉLŐ

Horváth István kiállítására

Ég és föld nászából
Fény festette képek,
Szentség töltött tárgyak,
Szeretet-élmények.
Ősrétegbe nyúló,
Jövőbe vetülő,
Jelenben született,
Tér-időben Élő,
Ég-istenig érő,
Éber-álmom-erő.

2016. 07. 06.

VÁGTA ÉLETRE, NEM HALÁLRA

Makray János lovas festményére

A TETŐFEDŐ CIPŐJE

Gryllus Dániel fényképére

Vízben, vagy fenn az égen,
Vágatát a táltos
A fényben.
Látván, vagy láthatatlan,
Nyoma felhőben,
Patakban.
Tüzet, az orra fújja,
A habot veti
A lába.
Fenn, akár lenn a vágta,
Életért szálló,
Nem halálra.

2016. 08. 16.

Csak ott hever a cserepen.
Talán már végképp megpihen,
Vagy még tapos, mint egykoron,
S őrsi nyomát sok házorom?

Nem tudható. De még hever.
Párja eltűnt, a vén haver.
Hány tetőn járt, nem tudja már,
Hol vált a talp, hol a cipőkanál?

Csak fekszik ott, és tán figyel,
E cserepek merre mennek el?
Vagy ifjú évre emlékeznek?
Lábra feszülve hegykélkedik?

Csak ő tudja, mi is lehet,
Mitől nyelvet ölteni lehet?
Mitől széles szájjal nevetni kell?
De ő csak figyel...figyel...figyel.

2016.07.23.

SÁRKÁNY DAL

A Pilis-Hargita túráról

Élettelt völgyek, oromhegyek.
Taréjos sárkányháton megyek.
Kísér csörgő patak szava.

Ős szer-erője leküldetett.
Frigy az égben is megkötöttem.
Zúgott a vízesés dala.

Esztenák kutyái őrtenek.
Táltosok szélben nyerítenek.
Ázott seregnek nincs szava.

Sárkányleh-köddel emelkedem.
Nyomom köves vad meredeken.
És zeng a sárkányok dala.

2016. 07. 17. Erdély, Radnaborberek
07. 18. Budapest.

AHOGY A BOLTÍV HORDOZZA
 Makray János: *Magányos ima című képére*

Úton útfélen romló templomok.
 Isten magányban bennük, s bennünk.
 Szentté tehetne az ima, de Benne magunkat keressük.
 Közösségben ma már nincs igazi imaszó, s ahol van,
 Ott is csak a templom faláig ér, elszáll, kilépve onnan.
 Csak egyesek, csendes magányban, ha elérik Istent szavukkal.
 Csak néha, mint Csíksomlyón, ha a tömegben sok magányos imádkozó van.
 Így nehéz Istennek az egészért tenni. Marad Neki is a magányos meghallgatása.
 S csak egy-kettő az, kinek, ahogy a boltív a belsőt hordozza, Jézus Krisztus, a vállán útitársa.

ŐSLELKEK KELJETEK!
 Csesztregi Csaba zenéjére

Ősidőkből üzenet.
 Régről így eredett.
 Őseinktől üzenet.
 Táltosunk hozhatta, csak így lehet.

Őslelkek keljetek
 Szűm erősíteni!
 Küldjétek fényetek
 Lelkemet menteni!

Tápláljatok csillag-tejjel,
 Áldjatok bölcs'ségetekkel,
 Tudástokkal vezessetek,
 Sötét időn el ne vesszek!

Őslelkek jöjjetek
 Szűm erősíteni!
 Adjátok fényetek
 Lelkemet menteni!

Tápláljatok csillag-tejjel,
 Áldjatok bölcs'ségetekkel,
 Tudástokkal vezessetek!
 Sötét időn el ne vesszek!

Szítsátok fel lelkünk mélyén
 Szeretet-tűz lángjait!
 Vessétek el szívünk mélyén
 Honszeretet magvait!

Hitekkel töltsétek meg
 Hite fogyott álmaink!
 Fújjátok le tudatunkról
 Tudatlanság hamvait!

Égből jövő jeleket
 Figyelő, jó szemeket
 Kérő ez az üzenet.
 Táltosunk hozhatta, csak így lehet.

Őslelkek keljetek
 Szűm erősíteni!
 Küldjétek fényetek
 Lelkemet menteni!

Tápláljatok csillag-tejjel,
 Áldjatok bölcs'ségetekkel,
 Tudástokkal vezessetek!
 Sötét időn el ne vesszek!

Szítsátok fel lelkünk mélyén
 Szeretet-tűz lángjait!
 Vessétek el szívünk mélyén
 Honszeretet magvait!

Hitekkel töltsétek meg
 Hite fogyott álmaink!
 Fújjátok le tudatunkról
 Tudatlanság hamvait!

Őslelkek jöjjetek
 Szűnk erősíteni!
 Adjátok fényetek
 Lelkünket menteni!

Őslelkek keljetek
 Szűnk erősíteni!
 Küldjétek fényetek
 Lelkünket menteni!

2016. 08. 26.

Móra Ferenc A hegedű

Gyerek voltam még,
Annak is aprócska.

Egyéb játékom
Nem volt, csak egy ócska,
Vén hegedű, mit
Poros nyugalomban
Leltem a lomban,
Valamely sarokban.
Az Isten tudja,
Ott ki felejtette,
Hol porlad a kéz,
Amely odatette:
De megörültem
Én neki felette,
Bár nem is sejtém,
Mire való vóna.

Mellette nyűtten
Hevere vonója.

Róluk a port biz
Le se törülgettem
Hanem azonnal
Szolgálatba vettem:
Lónak a hangszert,
Kardnak a nyirettyűt.
Mulattam velük
Hol külön, hol együtt,
Mikor miképen
Kivánta a játék.

Az igaz célra
Rá mégse találék,
Bármí csapongó
A gyermeki elme.
(Ó, ha ma olyan
Félannyjira lenne!)
Megesett olykor,
Persze akaratlan,
Hogy vonómmal a
Húrok közé kaptam:
Zörgött, csikorgott,
Kinosan sikongott,
De nem kedveltem
Ezt a fura hangot.

Egyszer azonban,
Isten tudja honnan:
Hozzánk egy vándor
Egyszerre betoppan.
Orcája sápadt,
A ruhája tépve,
Nem mertem nézni
Ragyogó szemébe.
Megáll előttem,

A hegedűt nézi,
Csak nézi, nézi
S kezemből kivészi.
Lágyan, szeretettel
Lefujja porát,
Megpengeti halkan
A húrok sorát,
Aztán szilaján
Álla alá kapja,
A tépett vonót
A húrokra csapja,
És húzza, húzza
Egyre tüzesebben.
Sohse hallottam,
Ilyet életemben!

Olyan volt, mintha
Röpitne hinta
És rengve-ringva
Szállnék föl a mennybe,
Az Isten elejbe
S kristályteremekbe
Az angyalok serge
Játszva velem.
Aztán olyan volt,
Mintha anyám
Ringatna lágyan
Szelid karán
S már szenderegtem
Lassú dalán,
Mikor a vándor
Ment, ahogy jött: lopva,
Hegedűm dobva
Szótlán a sarokba.
Én meg sieték,
Lázban dideregve,
Csuda-hegedűm
Zárni a szívemre.
Esengtem neki,
Kezem összetéve
(Ki nem volt gyerek,
Kinevethet érte):
Hogy jöjjön elő a
Tündér, aki benne
Lakik s az elébb
Szívem telezengte!
Csak jöjjön elő
Fátyolköntösében,
Ahogy tanultam
A dajkamesében,
Csak jöjjön elő
A drága, a fényes
S ami az enyém,
Minden az övé lesz!
Csak jöjjön elő:
Rimánkodtam egyre...

S még szorosabban
Szorítom szívemre.
A fa nyöszörgött,
Mintha lelke lenne:
Megtudom mindjárt,
Hogy mi lakik benne?
Faragó-fűrő
Szerszámot kerestem:
A hegedűnek
Húrjait leszedtem,
Fájának vésőm
Neki feszítettem
S csak ahogy széttört
Apró darabokra,
Néztem zokogva
A drága romokra.
Ó, de nem a kárt,
Nem a játék veszti:
Sirattam azt, hogy
Nem találtam semmit...
Azóta eljár
Az idő felettem,
Nemcsak megnőttem,
Hanem ez egyben,
Meg is öregedtem:
Hiába tanultam,
Meg nem javultam,
Máig se okultam.
Ma is, ami szép
Akad az utamba,
Lelket keresek
Gyerekésszel abba,
Mindig apróra
Bontogatom.

S a semmit mindig
Megsiratom.

(1923)

A Magyar Nemzeti Levéltárban családom sepsiszentgyörgyi iratai között találtam rá erre az égi, magyar királyasszonykára. Köszönöm a levéltáros kollégák színes másolatban való elküldését.

Következő szám tartalmából:

PhS Bakk István: A székely magyar nemzet

Dr. Gyárfás Ágnes: A székely-szivil szó ősi képjel-írási táblákon
